ISAAC ASIMOV'S ROBOT CITY

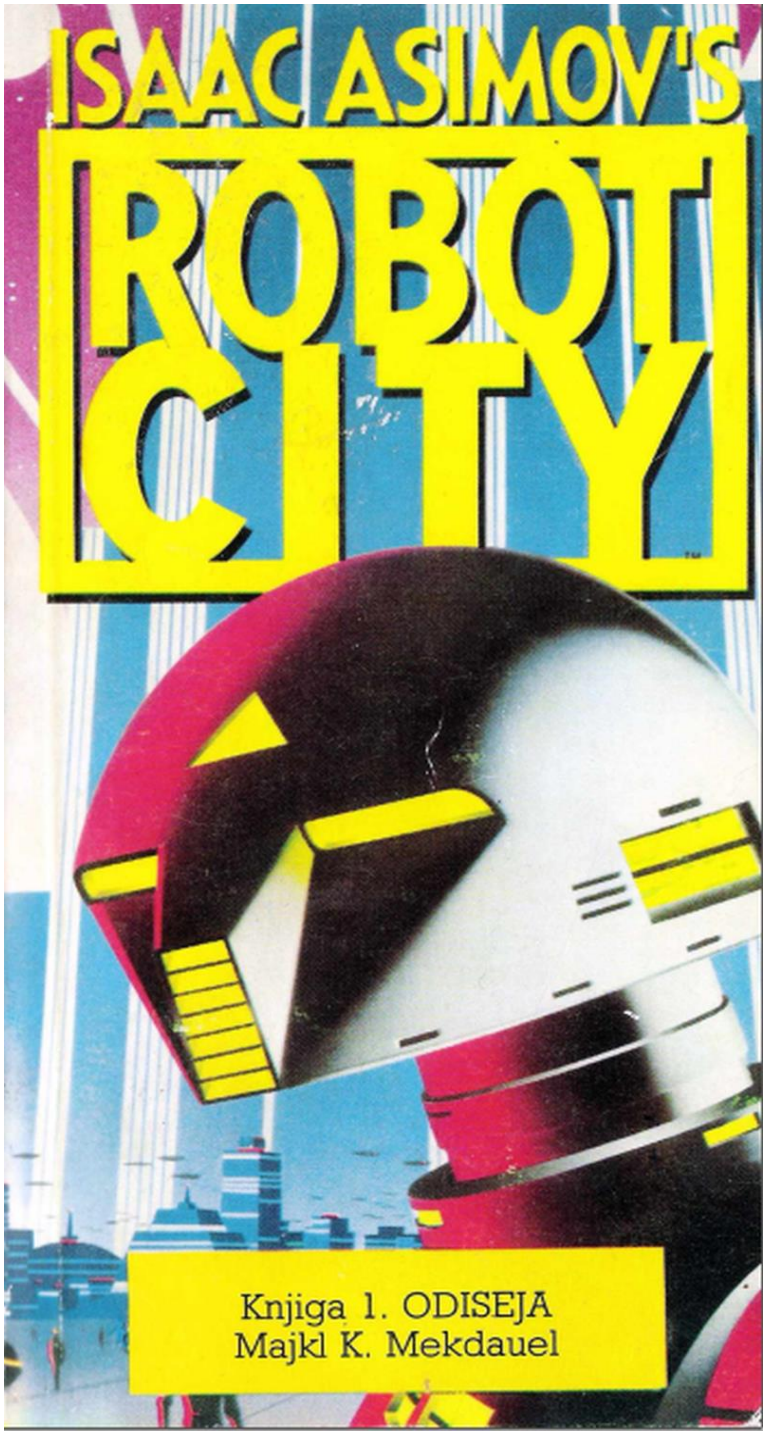

Knjiga 1. ODISEJA
Majkl K. Mekdauel

ISAAC
ASIMOV'S
ROBOT
CITY™

NAZIV ORIGINALA: ISAAC ASIMOV'S ROBOT CITY
BOOK 1: ODYSSEY BY MICHAEL P
KUBE McDOWELL

Samostalno autorsko
prevodilačko izdanje Aleksandra Đorđevića

Urednik: Zoran Novaković

Recenzent: Saša Imperl

Likovna oprema: Nikola Bakalić

Korektor: Dragana Stojanović

Adresa redakcije: Beograd, Save Kovačevića 42/XIII

Foto slog: „Slog" tel. 13 46 46
Štampa: „Simbol" Opovo
Tiraž: 3.000

Beograd, oktobar 1988. godine

ISAAC ASIMOV'S ROBOT CITY

Knjiga 1. ODISEJA
Majkl K. Mekdauel

Beograd 1988.

ISAK ASIMOV

MOJI ROBOTI

Svoju prvu priču o robotima „Robi" (Robbie) napisao sam maja 1939. kad sam imao samo osamnaest godina.

Za razliku od priča o robotima koje su pisane pre nje, odlučio sam da moji roboti *ne budu* simboli. Oni *ne treba* da budu simboli uobražene arogancije čovečanstva, *ne treba* da budu primeri ljudskih ambicija na području koje pripada Svevišnjem. Takođe *ne treba* da budu nova Vavilonska kula koju treba kazniti.

A ne treba ni da budu predstavnici manjinskih grupacija, da budu patetična stvorenja koja su bespoštedno progonjena, tako da bih ja mogao da dajem ezopovske izjave o Jevrejima, Crncima ili bilo kojim drugim zlostavljanim članovima društvene zajednice. Prirodno, bio sam ogorčeni protivnik takvih zlostavljanja i to sam jasno stavio do znanja u svojim mnogobrojnim pričama i esejima – ali *ne* i u pričama o robotima.

Kad je tako, kakvim sam ja onda napravio svoje robote? Napravio sam ih takvim da budu konstruktorski uređaji. Napravio sam ih oruđima. Napravio sam ih mašinama koje služe ostvarenju ljudskih ciljeva. Napravio sam ih predmetima sa ugrađenim sigurnosnim odlikama. Drugim rečima, uredio sam da robot ne može da ubije svog tvorca. I prognavši na taj način prekomerno korišćen zaplet, imao sam punu slobodu da razmišljam o drugim, racionalnijim posledicama.

Pošto sam počeo da pišem svoje priče o robotima 1939. godine, nisam spominjao kompjuterizaciju u vezi s njima. Elektronski kompjuter još nije bio pronađen i ja ga nisam ni predvideo. Predvideo sam, međutim, da će mozgovi postati elektronski na neki način. No, reč „elektronski" nije delovala dovoljno futuristički. Pozitron – delić manji od atoma, isti kao elektron, ali sa suprotnim električnim nabojem – otkriven je samo četiri godine pre no što sam napisao svoju prvu priču o robotima. To je zvučalo zaista veoma naučnofantastično, pa sam dao svojim robotima „pozitronski mozak" i zamislio da se njihove

misli sastoje od munjevitih tokova pozitrona koji nastaju i, gotovo istog trenutka, nestaju. Te priče su stoga i nazvane „serija o pozitronskim robotima“, ali ne postoji nekakvo ubedljivije objašnjenje od navedenog zašto sam se odlučio za pozitrone umesto elektrona.

U prvo vreme, nisam se mnogo trudio da stvarno sistematizujem ili formulišem rečima kakvi su to sigurnosni sistemi koje sam ugrađivao u svoje robote. Od samog početka, međutim, pošto nisam mogao da dam mogućnost robotu da ubije svog tvorca, morao sam da naglašavam da roboti ne mogu da povrede čoveka; da je to integralni deo njihovih pozitronskih mozgova.

Tako, u prvoj štampanoj verziji „Robija” (pojavila se septembra 1940. u Super Science Stones, pod naslovom „Čudan suigrač“ – Strange playfellow), ovako sam opisao karakter robota: „On jednostavno ne može a da ne bude odan i pun ljubavi i ljubazan. On je mašina koja je *tako* napravljena.”

Posle „Robija”, koga je Džon Kembel (John Campbell) iz Astounding Science Fiction odbio, napisao sam druge priče o robotima koje je prihvatio. Na dan 23. decembra 1940. došao sam kod njega i izneo mu ideju o robotu koji čita misli (iz čega je, kasnije, nastala priča „Lažove!” – Liar!) i Džon nije bio zadovoljan mojim objašnjenjima o tome zašto se robot tako ponaša. Želeo je da sistem obezbeđenja bude precizno opisan da bi on bio u stanju da ga razume. Onda smo zajedno formulisali ono što je, kasnije, postalo poznato kao „Tri zakona robotike“. Koncept je moj jer je proistekao iz mojih, već napisanih priča, ali se praktična formulacija (ako se dobro sećam) rodila tada, kao plod zajedničkog rada nas dvojice.

Tri zakona su bila logična i imala su smisla. Za početak, postavljeno je pitanje bezbednosti koje mi je bilo prvo na umu kad sam počeo da pišem priče o *mojim* robotima. Štaviše, bio sam svestan činjenice da čak i bez aktivnog pokušaja da povredi nekog može mirno, tim što ne reaguje, da omogući povređivanje. Ono na šta sam mislio bile su cinične „Najnovijih deset božjih zapovesti” (Decalogue) Artura Hju Klaua (Arthur Hugh Clough) u kojima je Deset zapovesti prerađeno na jedan izrazito satiričan, makijavelistički način. Najčešće

citiram stav glasi: „Ne ubij, ali se nemoj boriti svim snagama da preživiš!“

Iz tog razloga sam insistirao da Prvi zakon (bezbednost) treba da se sastoji iz dva dela, pa je na kraju glasio ovako: *1. Robot ne može da povredi čoveka ili da svojim nedelanjem dozvoli da čovek bude oštećen*.

Kad smo to tako sročili, morali smo da pređemo na drugi zakon (služenje). Prirodno, dajući robotu ugrađeno osećanje da izvršava naređenja, nije se smeo izgubiti sveukupni koncept bezbednosti. Stoga je Drugi zakon morao da glasi:

2. Robot mora da izvršava naređenja koja mu da čovek, sem u slučajevima kad su ta naređenja u opreci sa Prvim zakonom.

Najzad, morali smo da formulišemo i Treći zakon (obazrivost). Robot je trebalo da bude skupa mašina i nije se smelo dozvoliti da bude nepotrebno oštećen ili uništen. Prirodno, ovo se nije smelo izvesti na štetu bezbednosti i služenja. Stoga je Treći zakon morao da glasi ovako:

3. Robot mora da štiti sopstvenu egzistenciju sve dok se ta samozaštita ne sukobljava sa Prvim i Drugim zakonom.

Naravno, ovi Zakoni su izraženi rečima, što je nesavršeno. U pozitronskom mozgu oni pobuđuju potencijale koji se najbolje iskazuju terminima više matematike. Međutim, čak i tako, postoje uočljive dvosmislenosti. Šta predstavlja „štetu” za nekog čoveka? Mora li robot da izvršava naređenja koja mu da neko dete, neki ludak ili osoba koja ima zle namere? Mora li robot da žrtvuje svoju skupu i korisnu egzistenciju da bi sprečio neku beznačajnu štetu koja preti nekom čoveku? Šta je beznačajno, šta je nevažno?

Ove nedorečenosti i nisu mane kada je pisac u pitanju. Da su Tri zakona savršena i bez dvosmislenosti, ne bi bilo prostora za priče.

U skrivenim kutovima i pukotinama ovih dvosmislenosti mogu obitavati zapleti i oni grade temelj, izvinite na igri reči, Grada robota (Robot City).

Nisam posebno rečima formulisao Tri zakona u priči „Lažove!" koja se pojavila u majskom broju časopisa Astounding, 1941. godine. Ali sam to uradio u sledećoj „Tamo-amo" (Runaround), koja je objavljena u *Astoundingu*, marta 1942. U tom broju, u sedmom redu na stotoj strani jedna moja ličnost kaže: „Vidi sad, hajde da počnemo sa tri osnovna Pravila robotike", i potom sam ih naveo. To, uzgred budi rečeno, predstavlja prvu štampanu pojavu reči „robotika", koju sam, očigledno, ja smislio.

Od tada nikada mi se nije ukazala potreba, u periodu od preko četrdeset godina, tokom kojih sam napisao mnogo priča i romana o robotima, da moram da modifikujem Tri zakona. Međutim, kako je vreme prolazilo i kako su moji roboti napredovali u raznovrsnosti i kompleksnosti, osetio sam da bi trebalo da se vinu ka nečemu višem. Tako sam u *Robotima i carstvu* (Robots and Empire), romanu koji je izdala kuća Doubleday 1985, govorio o mogućnosti da dovoljno napredan robot može da oseti potrebu da razmotri nanošenje štete čovečanstvu uopšte, tako što bi ono imalo prednost u odnosu na pojedinca. Ovo sam krstio „Nultim zakonom robotike", ali se tim problemom još uvek bavim.

To što sam smislio Tri zakona robotike je, verovatno, moj najvažniji doprinos naučnoj fantastici. Oni se mnogo navode i izvan samog ovog polja rada i nijedna istorija robotike ne bi bila, verovatno, potpuna kad Tri zakona ne bi bila pomenuta, Džon Vajli i sinovi (John Wiley and Sons) izdali su, 1985, opsežnu knjigu „Priručnik za industrijsku robotiku" (Handbook of Industrial Robotics) koju je radio Simon Y. Nouf (Šimon Y. Nof) i, na zahtev izdavača, napisao sam za nju predgovor o Tri zakona.

Međutim, odlučno sam se opirao doslovnom navođenju Tri zakona od strane nekog drugog pisca. Moj stav u odnosu na to pitanje je: Prihvatite Zakone kao takve, ali ih ne citirajte. Koncept pripada svima, ali reči samo meni.

No, ja starim. Ne očekujem da ću još dugo živeti, ali se nadam da moja duhovna deca hoće. A kao pomoć da dobiju nešto što će ih približiti dugovečnosti poslužiće to što ću dići zabranu sa pravila i

omogućiti drugim da ih koriste i daju im novi život. Na kraju krajeva, mnogo se i u nauci promenilo od onih dana kad su, pre četiri decenije, objavljene moje prve priče o robotima i to, takođe, treba uzeti u obzir.

Stoga, kad je došao Bajron Prajs (Byron Preiss) i izložio mi ideju o tome da napravi seriju romana sa zajedničkim naslovom „Grad robota" (Robot City) u kojima će roboti i ideje Asimova biti slobodno korišćeni, mene je to privuklo. Bajron je rekao da ću ja biti konsultant, da bi se obezbedilo da roboti ostanu „asimovski", kazao mi da treba da odgovaram na pitanja, dajem sugestije, da stavljam veto na nespretna rešenja i obezbedim osnovnu ideju kao i izazove piscima, (Tako je i urađeno. Bajron i ja smo pročešljali seriju tokom zajedničkih doručaka – on je postavljao pitanja, a ja – i ponekad i moja supruga, Dženet – smo odgovarali na njih, inicirajući tako neke veoma zanimljive teme).

Štaviše, trebalo je da bude iskorišćeno moje ime da bi se osiguralo da čitaoci znaju da je ceo projekt razvijen u saradnji sa mnom i da je izveden uz moju pomoć i znanje. I zaista je pravo zadovoljstvo da mladi pisci posvete svoju inteligenciju i ingenioznost razvijanju mojih ideja, idući svako svojim putem.

Prvi roman iz serije, *Robot Siti: Odiseja*, napisao je Majkl P. Kjub-Mekdauel, autor *„Poduhvata" (Emprise)* i veoma mi je drago što sam i ja povezan sa njim. Proza je Majklova; ja nisam tu ništa uradio. Tim rečima ne mislim da u potpunosti isključim sebe iz romana, već da osiguram da se Majklu odaju sva priznanja onih koji vole pisanje. Moja uloga je bila, kao što sam rekao, da samo dam koncept robotike, odgovorim (najbolje što mogu) na Bajronova i Majklova pitanja i predložim rešenja koja su zasnovana na Tri zakona. U stvari, druga knjiga će uvesti tri nova zanimljiva zakona o tome kako bi roboti postupali sa ljudima u svojoj zajednici, a to je odnos na kome se zasniva ceo *Robot Siti*.

Tokom gotovo pola veka pisanja stvorio sam ime i dao mu posebnu specifičnu težinu i želim da ga sad iskoristim za utiranje puta mladim piscima kroz njihove romane kao i da sačuvam u uspomeni imena starije generacije pisaca kroz izdavanje antologijskih dela. Polje

naučne fantastike uopšte, kao i određeni broj onih koji su se bavili njom, bili su, na kraju krajeva, veoma dobri prema meni tokom mnogih godina i najbolje ću im se odužiti tako što ću učiniti za druge ono što su oni učinili za mene.

Neka mi bude dozvoljeno da istaknem da je ovo prvi put što dozvoljavam drugima da stupe u moj svet i slobodno se kreću u njemu. Radujem se onom što sam do sada video, uključujući tu i očaravajući doprinos Pola Rivoša (Paul Rivoche) i s interesovanjem očekujem da vidim šta će se desiti sa mojim idejama i konceptom u narednim knjigama. Knjige mogu da ne budu (zaista to i ne moraju) baš onakve kakve bi bile da sam ih ja sam napisao, ali utoliko bolje. Imaćemo druge umove i druge ličnosti koji će kroz rad proširivati, uzdizati i bacati novu svetlost na moje ideje.

Za vas, čitaoče, pustolovina počinje.

PRVA GLAVA
BUĐENJE

Činilo se da mladić, vezan sigurnosnim pojasom za sedište koje se nalazilo nasred male prostorije, mirno počiva. Mišići na njegovom uskom licu bili su opušteni, oči sklopljene. Glava mu je bila oborena, a brada mu se oslanjala na svetli metalni prsten okovratnika narandžastog svemirskog odela za spasavanje. Delovao je – zbog svojih glatkih obraza i kao četka ošišane kose boje peska – mlađi no što jeste – toliko mlađi da bi mnogi vratar na ulazu u bar u nekoj svemirskoj luci sumnjičavo podigao obrvu pitajući se da li sme da ga pusti da uđe.

Lagano je dolazio svesti kao da ga san i dalje mami, a on s oklevanjem odbija taj slatki izazov. Ali kad se koprena ispred njegovih očiju raziđe, obuze ga zastrašujuće osećanje da stoji na rubu provalije.

Otvori širom oči i utvrdi da gleda nadole. Sedište za koje je bio vezan pojasom pričvršćenim u pet tačaka, bilo je nagnuto napred. Da nije bilo pojasa probudio bi se, sklupčan, na tankom zastoru nagnutog poda, pritisnut uz jednokrilna vrata koja su se nalazila tačno ispred njega.

On podiže glavu i brzim pogledom pređe po okolini. Nije bilo bogzna šta da se vidi. Bio je sam u majušnoj prostoriji. Kad bi se odvezao bilo bi taman toliko mesta da se uspravi, ali ne i za nešto više. Šlem njegovog svemirskog odela bio je sklonjen u nišu na desnom, blago izvijenom, pregradnom zidu. Na levom se nalazio sanitarni uređaj, cevi za vodu i slivnik.

Ništa od onog što je video nije imalo neko posebno značenje za njega, pa on jednostavno nastavi da razgleda. Iznad njegove glave, obešena o tavanicu, nalazila se komandna tabla sa nizom zelenih lampica označenih sa ‘P1’, ‘P2’, ’P3’... Tabla je bila na dohvat ruke, ali na njoj nije bilo ni prekidača ni komandi za rukovanje. U jednom uglu table, stilizovanim, crnim slovima bilo je ugravirano MESI.

Samo laki šum njegovog disanja remetio je tišinu u maloj prostoriji. Uređaji koji su ispunjavali prostor iza njegovih ramena i ispod njegovih nogu prigušeno su zujali. Ali spolja, s one strane zidova nije se čuo nikakav šum.

I to je bilo sve. Ma koliko broj postojećih stvari bio skroman, trebalo ih je sad iskoristiti za nešto, Shvatio je da nije bio iznenađen tim što ga okružuje, mada ništa nije prepoznavao. Jer, pošto nije mogao da se seti kada je zaspao, nije ni očekivao da će znati gde se nalazi kad se probudi.

Jednostavna istina bila je da ne zna gde se nalazi. Ili zašto se tu nalazi. Ne zna koliko je dugo tu, ni odakle je tu dospeo.

No, utom trenutku činilo mu se da ništa od svega toga nije važno jer je shvatio – uz osećaj nemira i zbunjenosti koji su rasli – da takođe ne zna ni ko je on.

Grozničavo je pokušavao da u mislima pronađe bar neki trag koji će mu reći nešto o njegovom identitetu – da se seti nekog poznatog mesta, nekog lica koje mu je bilo važno, nekog detalja iz prošlosti koji je ostao u njegovom mozgu. Nije bilo ničega. Kao da je pokušavao da čita sa praznog lista hartije. Nije mogao da se seti ničega što se zbilo pre no što je otvorio oči i tu se našao. Kao da je i sam njegov život počeo tog trenutka.

A znao je da nije. Nije on novorođenče, već odrastao čovek. On je već živeo. Imao svoj identitet i svoje mesto na svetu. Imao je nekad i prijatelje, roditelje, dom. Mora da je imao sve to, i još mnogo više.

Ali sada je sve to nestalo.

Bio je to nekakav osećaj različit od čistog zaborava. *Kad čovek nešto zaboravi, bar oseća da je to ipak nekada znao*.

„Jeste li dobro?”, ču prijatan glas koji razbi tišinu i natera ga da snažno napne sve mišiće.

„Ko ste vi?”, upita on. „Gde ste? Gde sam ja?”

„Ja sam Darla, vaš Saputnik. Molim vas, ne uzbuđujte se. Ne preti vam nikakva opasnost.” Glas je dolazio iz komandne table ispred njega i sad je već bilo jasno da je to ženski glas. „Vi ste u kapsuli za

spasavanje firme Mesi – model G85. Firma Mesi je vodeći proizvođač svemirskih sigurnosnih sistema već više od...“

Dok je Darla nastavljala svoju reklamnu poruku on pokrete glavu i stade ponovo da razgleda prostoriju u kojoj se nalazio. Trebalo je da se setim, pomisli. Naravno. Kapsula za spasavanje. Čak mu se i firma Mesi činila nekako poznatom. „Zašto nema nikakvih komandi?”, upita on.

„Svi modeli iz serije G tako su konstruisani da samostalno određuju najefikasniji način rada i da u tom smislu i reaguju.“

Naravno, pomisli on. Ne zna se ko će ući u kapsulu i u kakvom će stanju biti. „Vi niste stvor. Šta ste onda? Kompjuterski program?”

„Ja sam pozitronsko biće”, odgovori mu Darla bodro. „Koncept Saputnika je jedinstven doprinos firme Mesi sigurnosnim sistemima namenjenim ljudima.“

Da. Neko s kim se može razgovarati. Neko ko će pomoći da se prebrode sati čekanja, a da se ne razmišlja o onom što bi moglo da se desi ako se kapsula ne pronađe. Potpuna slika mu izađe pred oči. Sve kapsule za spasavanje su vrhunski automatizovane. A ova je bila čak i više od toga. Ona je bila robot – unapred programiran kao terapeut, zadužen da ga održi stabilnim i mentalno zdravim.

Robot...

Ljudska stvorenja imaju detinjstvo. Robot ga nema. Ljudski stvor uči. Robot je programiran. Robot je lišen identiteta koji bi se, da mu je dat pre aktiviranja, „probudio“ i utvrdio da poseduje znanje bez iskustva i stao da se pita ko je i šta je.

Iznenada, on se ugrize za usnu.

Kako senzori robota osećaju preopterećenje? Kako bol?

Kad oseti krv u ustima, popusti stisak zuba. Prihvatiće ishod tog malog eksperimenta kao verodostojan podatak. On *jeste* ljudsko biće. Na neki način, to je bio odgovor koji ga je još više uznemirio.

„Zašto ste sami sebe povredili?”, umeša se Darla.

On uzdahnu. „Samo zato da se uverim da to i mogu. Znaš li *ko sam ja?“*

„Značka na grudima identifikuje vas kao Derika.”

On spusti pogled preko metalnog prstena okovratnika i po prvi put spazi da se na mestu za značku na desnoj strani grudi nalazi traka sa podacima. Crvenim slovima na crno-beloj podlozi stvarno je pisalo DERIK.

On izgovori to ime glasno, kao eksperiment: „Derik”. Nije mu zvučalo ni poznato, ni nepoznato. Zvučalo mu je pre kao ime, mada je lako moglo da bude i prezime.

Ali ako sam ja Derik, zašto mi je ovo svemirsko odelo tako neprikladno? Prstenovi oko ručnog zgloba i grudi kao da bi odgovarali nekome ko je mnogo krupniji. A kad je pokušao da ispravi utrnule noge, utvrdi da su nogavice svemirskog odela centimetar-dva kraće no što je potrebno da bi se ugodno protegao.

Sigurno sam bio nešto niži nekada – a i teži, takođe. Ovo bi moglo da bude moje staro odelo – ono koje bih koristio samo u slučajevima opasnosti. A moglo bi da bude i da je identifikaciona traka moja, a odelo tuđe.

„Možeš li da pročitaš podatke sa trake?“, upita on iznenada obuzet nadom. „Trebalo bi da je tu i fotografija, podatak o državljanstvu, genealoško stablo. Onda bih znao sigurno.”

„Žao mi je. U kapsuli nema čitača podataka a moji optički senzori ne mogu da sasvim dobro dešifruju podatke,”

Mršteći se, on zaključi: „Pretpostavljam da ću onda biti Derik, bar privremeno.”

On zastade i pokuša da sabere misli. To što zna kako se zove – ako se uopšte tako zove – ne oslobađa ga praznine koju oseća. Kao da je izgubio svoj unutrašnji kompas, a zajedno s njim i sposobnost da deluje po svom nahođenju. Najviše što je mogao u ovom času bilo je da reaguje.

„Svi sistemi u kapsuli rade dobro”, reče Darla vedro. „Trebalo bi da su brodovi za spasavanje već na putu ka nama.”

Njene reči ga podsetiše da trenutno postoji jedan problem koji je važniji od toga da lupa glavu o svom poreklu. Na prvom mestu je

zadatak da preživi. Tokom vremena, možda će mu nepoznate stvari ukazati na ono što je zaboravio.

Nalazio se u kapsuli za spasavanje. Njegov um prihvati to kao činjenicu i stade da na njoj gradi dalje. Kad se pomeri u svojim vezama oseti da i najmanji njegov pokret dovodi do ljuljanja sedišta, uprkos tome što je njegova masa, po gruboj proceni, teško mogla da iznosi manje od pet stotina kilograma. On ispruži ruku i opusti mišiće. Padanje potraja skoro celu sekundu.

Sila teže iznosi u najboljem slučaju stoti deo Zemljine. Nalazim se u kapsuli za spasavanje na površini nekog sveta u kome je sila teže slaba. Bio sam u svemirskom brodu na putu ka zvezdama kada se nešto dogodilo. Možda zato ne mogu da se setim svega ili je tome, možda, kriv udar prilikom sletanja...

Na kapsuli nije bilo prozora, čak ni okna za gledanje. Ali, ako on ne može da vidi, možda može Darla.

„Gde smo mi to, Darla?", upita on. „Gde si nas to spustila?"

„Želite li da vam pokažem okolinu? Imam spoljašnji senzor za osmatranje."

Derik je znao šta je to, mada se pitao gde je to video. Spoljašnji senzor za osmatranje bio je, u stvari, senzor u obliku diska koji je mogao da klizi po zaobljenoj spoljnoj površini svemirske letelice – jeftinija, ali pouzdanija zamena za pun niz senzora. „Pa, da vidimo."

Svetlost u unutrašnjosti se priguši i na srednjem delu pregradnog zida pojavi se plitki ekran na kome se emitovala slika sa komandne table iznad Derikove glave. Derik je posmatrao pejzaž pun stenja i leda. Horizont je bio isuviše blizu, bio je grubo iskrivljen. Moglo je biti da to iskrivljenje potiče od kamere, ali je moglo biti i da je to lažni horizont koji stvara ivica kratera u koji su se spustili.

„Sad desnu stranu", reče on.

Ali svuda je bilo isto: haos ledenih blokova s crvenkastim odsjajem prošaran stenama, koji se gubio na horizontu stapajući se sa somotastim omotačem vasione. Nije jasno video zvezde na nebu, pre zbog ograničenih mogućnosti senzora no zbog nekakve atmosfere koja

tu postoji. Sila teže planetoida bila je isuviše mala da zadrži čak i najgušći gas, a na razbacanom stenju po površini nije bilo tragova atmosferskih nepogoda.

U stvari, sve je ličilo na neko napušteno mesto, otpadak nastao prilikom postanka zvezda i planeta, na zaboravljeni svet koji se nije promenio od trenutka nastanka. Hladan svet, sterilan i, po svemu sudeći, nenaseljen.

Od postanka nenaseljen, ispravi se on u mislima. „Je li ovo mesec ili asteroid?", upita Darlu.

„Nije važno šta je, važno je da smo na sigurnom", reče mu Darla mudro. „Moramo da verujemo da će nas pretpostavljeni naći i izbaviti."

Derik oseti rastuću nelagodnost zbog takvog zaključka. „Kako mogu da verujem kad ne znam ni gde smo ni kakve su šanse da nas pronađu? Samo dobro znam da ove kapsule nemaju uređaj za potpuno obnavljanje uslova za život. Nema ga nijedna kapsula. Zar to nije tačno?" Sačeka nekoliko trenutaka na odgovor, pa nastavi: „A koliko nam vremena Mesi daje? Deset dana? Dve nedelje?"

„Derik, bitno je da sačuvate prisustvo duha..."

„Poštedi me tog terapeutskog dela, molim te", uzdahnu Derik. „Vidiš, ja dobro znam da pokušavaš da me zaštitiš. Neki ljudi više vole to – ono što ne znaju i tome slično. Ali ja sam drugačiji. Meni su potrebne informacije, ne uveravanja. Meni je potrebno da znam šta ti znaš. Shvataš? Ili treba da počnem da čačkam po tvojoj utrobi i da sam potražim odgovore?"

Čudio se što Darla ne odgovara. A onda mu polako istina izađe pred oči: stavio je Darlu u dilemu koju njen pozitronski mozak s teškoćama rešava – ali dileme, u stvari, ne bi trebalo da bude. Po Drugom zakonu robotike Darla je morala da odgovori na njegovo pitanje.

Drugi zakon robotike glasi: „Roboti moraju da se povinuju zapovestima ljudskih bića, sem u slučajevima kada su te zapovesti u oprečnosti sa Prvim zakonom robotike."

Njegovo pitanje bilo je zapovest – njeno ćutanje nepokoravanje. A ono je moglo da se desi samo ako se Darla povinovala višoj obavezi koju postavlja Prvi zakon.

Prvi zakon propisuje: „Robot ne sme da povredi ljudsko biće ili da, svojim nedelovanjem, dozvoli da ljudsko biće bude povređeno.“

Darla je morala da zna koliko su male šanse za izbavljenje čak samo u zvezdanom sistemu, čak i na standardnim putanjama. A znala je, kao i svaki robot, koliko štetan uticaj ta činjenica može da ima na duhovnu ravnotežu ljudskog stvorenja. Tipična spasena osoba, već prestravljena svim onim što je dovelo u kapsulu za spasavanje, reagovala bi očajanjem, gubitkom volje za život.

To je imalo smisla. Naravno da je Darla pokušala da ga zaštiti od posledica njegove radoznalosti – sem ako je on ne ubedi da se razlikuje od drugih.

„Darla, ja nisam onakav kakvog su rekli da treba očekivati”, reče on blago. „Meni je potrebno da nešto radim, da o nečemu razmišljam. Ne mogu tu jednostavno da sedim i čekam. Ja umem da prihvatim i loše vesti, ako je to ono što skrivaš od mene. Ali ono što ne mogu, to je da se osećam bespomoćnim.”

Činilo se da je ona pripremljena i na takve kao što je on i da joj je bilo potrebno uveravanje da on pripada toj vrsti. „Shvatam, Derik. Naravno da će mi biti drago da vam kažem sve što znam.“

„Dobro. Sa kog smo mi broda?” upita on. „Nema brodskog dnevnika, nema nigde brodskog grba u kabini.“

„Ovo je kapsula za spasavanje firme Mesi, model G-85...”

„To si mi već rekla. Sa kog smo broda?”

Darla je ćutala nekoliko trenutaka. „Kapsule Mesi su primarni sigurnosni sistemi na šest do osam najvećih svemirskih brodova za generalni teret...”

„Ne znaš?”

„Uobičajena inicijalizacija nije kod mene sprovedena. Hoćete li da odigramo partiju šaha?”

„Neću.” Derik je razmišljao nekoliko trenutaka. „Tako, sve što znaš to je da reklamiraš proizvođača. Što znači da mi potičemo sa nekog privatnog broda – svi komercijalni prevoznici obeležavaju svoju opremu.”

„Nemam informaciju na tom području.“

Derik coknu jezikom. „U stvari, siguran sam da imaš. Negde u sistemima treba da se nalazi registrator podataka – crna kutija koja se uključila kad je kapsula krenula. Ona bi trebalo da nam kaže ne samo to sa kog smo broda i kud smo pošli, već i šta se sve događalo od trenutka polaska. Vreme je da utvrdimo koliko si stvarno bistra, Darla”, reče on. „Moramo da nađemo tu kutiju i da uđemo u njen sistem podataka.“

„Nemam informaciju o takvoj kutiji.”

„Veruj mi, mora da postoji. Da je nema, ne bi bilo moguće rekonstruisati tragediju posle propasti nekog broda. Kontrolišeš li ti i energetski sistem kapsule?“

„Da.“

„Potraži neprekinuti vod. Taj vodi kud treba.“

„Samo trenutak. Da, ima ih dva.”

„Kako se zovu?“

„Na mojoj skici sistema obeležena su kao 1402 i 1632. Nema više nikakve informacije.“

„To je u redu. Jedan je za kutiju, drugi za odašiljač lokatora. Ipak napredujemo. Sad pronađi veze za prenos podataka koje odgovaraju tim izvorima energije. Oni će nam pokazati gde je šta.“

„Žalim, ali ne mogu da ih nađem.”

„Moraju biti tamo. Kutija verovatno registruje podatke iz tvog navigacionog modula, iz sistema za održavanje uslova za život, verovatno i bitne elemente ovog našeg razgovora. Mora da postoji čitava šuma vodova za unošenje podataka.”

„Žao mi je, Derik. Ne mogu da uradim to što zahtevate.”

„Zašto?”

„Kad pratim dijagnostički trag tog dela sistema ne mogu da pronađem nijedan neoznačen vod.”

„Možeš li da mi pokažeš tvoju servisnu šemu? Možda ću ja moći da nešto pronađem.”

Na ekranu iščeze pejzaž i pojavi se detaljna šema logičkih kola kapsule. Proučavajući je, Derik brzo pronađe odgovor. Mali ulaz za unos podataka – Maksvelova skretnica – čuvao je ulaz u kutiju. Dva sistema bila su dobro izolovana. Slične skretnice nalazile su se i između Darle i inercionog navigatora, odašiljača lokatora i sistema za održavanje uslova za život.

Sve ovo je veoma čudno, pomisli Derik. Nije bilo čudno to što je postojao automatski sistem nižeg stepena za kontrolu rutinskih funkcija. Ono što je čudilo bio je način na koji je Darla blokirana da da bilo kakvu informaciju.

Preplašenim, razmaženim preživelim ljudima potrebni su taktičnost i diskrecija. Ali robote je odlikovalo gotovo bolno poštenje. Možda se prilikom konstruisanja pokazalo neizvodljivim tako programirati Saputnika da pokazuje srećan osmeh i da istovremeno skriva surovu istinu? A laž je nezamisliva za pozitronski mozak.

A trebalo je uzeti u obzir i premise Trećeg zakona, takođe. Treći zakon glasi: „Robot mora da štiti sopstvenu egzistenciju sve dok ta zaštita nije u oprečnosti sa Prvim i Drugim zakonom.”

Kako će robot uskladiti odgovornost prema sebi sa rastućom mogućnošću sopstvenog uništenja? Činilo se kao da su konstruktori zaključili da treba da postoje neke stvari za koje Darla bolje da ne zna i postavili su prepreke da onemoguće da ih sazna. Konstruisali su je tako da ne zna mnogo o sebi, pa čak i tako da ne zna koliko to ne zna.

Postojala je uznemiravajuća sličnost u tome sa Derikovom sopstvenom situacijom. *Da li se to i sa mnom dogodilo?*, pitao se. Od prvog trenutka se nadao da je njegov gubitak pamćenja posledica neke katastrofe koja ga je i dovela do kapsule za spasavanje, a možda uz to i posledica udara prilikom grubog sletanja.

Sad je trebalo da se zapita da li je ta njegova selektivna amnezija baš samo slučajna. Lako je protumačio šemu, ali nikako nije mogao da se seti gde je i kad ovladao tim znanjem. Očigledno, prošao je kroz neku tehničku obuku, činjenica koja bi – ako preživi – mogla da mu bude jedan od putokaza za otkrivanje sopstvenog identiteta. Ali kako to da se seća lekcija, ah ne i instruktora? Zar je moguće da je njegov mozak u tolikoj meri pomućen?

A opet, čitanje šeme je kompleksan zadatak koji je jasno zahtevao da njegov mozak i memorija budu sasvim zdravi. Koliko je on mogao da prosudi, njegova razmišljanja bila su jasna i odmerena. Da je u šoku ili da ima potres mozga, zar i te funkcije ne bi bile poremećene?

Možda mu se sve to što misli jednostavno nije ni dogodilo. Možda je to neko njemu, kao i Darli, namerno uradio.

Derik napravi grimasu. Bilo je zaista uznemiravajuće posmatrati taj prazan zid prošlosti, a još više uznemirenja donosilo je razmišljanje o onome šta se krije iza tog zida i mogućih razloga radi kojih je on i podignut.

U tom trenutku Darla postade nestrpljiva. „Jeste li nešto pronašli?“, upita ona, pomalo zabrinuto.

Žmirkajući, Derik pogleda u ploču. „Registrator je vezan preko Maksvelove skretnice. A ona ne propušta u kutiju ništa što ne prepoznaje, pa zato ti i ne možeš da nađeš prateći vod. I zato ne možemo da uđemo u nju preko tebe. Ali mora da negde postoji baza podataka, možda u spoljnoj ljusci...”

Tog trenutka cela se kapsula zatrese i kao da poče da lebdi. Derik je imao osećaj da ona više ne počiva na zamrznutoj površini asteroida. „Šta se to dešava? upita on.

„Molim vas, budite mirni“, reče Darla.

„Šta je to? Jesu li nas našli?”

„Da. Verujem da jesu. Ali nisam u stanju da kažem ko nas je našao.“

Derik zinu. „Uključi spoljašnji senzor! Brzo!”

„Počinje da me brine stepen vašeg uzbuđenja, Derik. Molim vas, zatvorite oči i udahnite duboko nekoliko puta.”

„Neću to da uradim”, odgovori joj on ljutito. „Hoću da vidim šta se događa.”

Posle kraćeg oklevanja, Darla se složi: „Vrlo dobro.”

Ono što je video oduze mu dah. Kamere senzora nisu više bile upravljene ka horizontu, već ka tlu. Pet-šest najrazličitijih mašina okruživalo je kapsulu. Najveća od njih bila je viša od čoveka, najmanja je bila veličine šlema svemirskog odela. Manje su lebdele na tanušnim mlazevima nekog beličastog gasa, dok su veće počivale na točkovima ili gusenicama.

Mogao je takođe da vidi i deo kolevke ili platforme koja je bila podmetnuta pod kapsulu. I svi oni – mašine, kolevka i kapsula – bili su pokretu, krećući se ka nekom nepoznatom cilju, kao neki karavan koji se probija kroz ledenu pustinju.

„Šta se to događa?”, upita on Darlu. „Možeš li da ih identifikuješ? Jesu li uspostavili kontakt sa nama?”

„Platforma ispod nas predstavlja, po svemu sudeći, teretne saonice. O drugim mehanizmima nemam informacije.”

Derik dohvati svoj šlem i oslobodi kukice kojim je bio pričvršćen. „Idem napolje. Neću da dozvolim da nas tako otmu bez ikakvog objašnjenja.”

„Isuviše je opasno da izađete iz kapsule“, reče mu Darla. „Sem toga, izgubićete dosta od rezerve kiseonika ako otvorite pregradu.“

„Ali vredi videti šta se to napolju događa.“

„Ne mogu to da dozvolim, Derik.”

„Nije tvoje da odlučuješ”, odbrusi joj on posežući rukama da se oslobodi pojasa.

„Žao mi je, Derik. Ali jeste moje da odlučujem”, odgovori mu Darla.

Isuviše kasno Derik shvati da je Mesi Saputnik opremljen tako da može da smiri uzbuđenog preživelog putnika ne samo rečima već i

hemijskim putem. Dvostruki mlaz magličastog gasa zahvati mu lice sa obe strane naslona za glavu i on udahnu bolešljivo sladunjave sićušne kapi s uzdahom koji je odavao iznenađenje.

Nije imao vremena ni da se začudi kako gas brzo deluje. Ruke mu omlitaviše, pogled mu se zamuti. Kao iz neke daljine ču udar šlema o pod. I otplovi u tihi mrak nesvestice.

DRUGA GLAVA

ISPOD LEDA

Po drugi put u toku istog dana Derik se probudio u nepoznatoj okolini.

Ovog puta ležao je na leđima i gledao u tavanicu. U ustima je osećao nekakav gorak ukus, a u stomaku prazninu. Ležao je jedan trenutak mirno, sećajući se svega što se dogodilo, a onda se iznenada uspravi napinjući mišiće dok se osvrtao oko sebe kao da želi da se brani.

Kao i pre, Derik je bio sam. Ali ovoga puta nalazio se u daleko poznatijem ambijentu. To je bila kabina za četiri čoveka, tri metra duga i pet široka. Krevet na kome je ležao bio je ležaj koji je mogao da se savije u rolnu-jedan od četiri koliko ih je bilo na zidovima sa strane. S njegove desne strane nalazio se niz ormančića raznih veličina. S leve strane zatvorena vrata.

Prokleta Darla, pomisli besno.

Mada je sve što je video oko sebe imalo neku poznatu, ali nejasnu odliku, Derik je odbacio kao besmislenu-postojala je nekakva zamorna sličnost u svim modularnim konstrukcijama za boravak. Mnogo važnije, u ovom trenutku, bilo je to da lije ta komora deo nekog radnog logora na površini asteroida, ili je bila zavučena negde u srce brze letelice, ili na neko drugo mesto koje nije mogao da zamisli. Sama komora nije nudila odgovor na to pitanje. A nije mogla ni da mu da na znanje da li je spasen ili zarobljen.

Kad pogleda kako sam izgleda primeti da više nije u odelu za spasavanje. Njegovo telo i noge bili su pokriveni tesno pripijenim belim kombinezonom, nekom vrstom odeće koju su svemirski radnici nosili u svojim vozilima za rad ili ogment odelima. Kombinezon je bio čist i relativno nov, ali je bilo tragova upotrebe na zaštitnim podmetačima na laktovima i kolenima, kao i oko struka. Lako je to mogao da bude i njegov kombinezon koji je nosio ispod svemirskog zaštitnog odela...

„Odelo”, izusti on pun neke nenadane zbunjenosti.

Skoči na noge i divlje pogleda oko sebe. U prostoriji je bio samo jedan ormarić, dovoljno veliki da se u njega smesti svemirsko odelo. Nije bio zaključan, ali je bio prazan. Rutinski on pregleda i ostale. Svi su bili prazni.

Ne, oni su više nego prazni, zaključi on. Oni, kao da nikada nisu ni korišćeni.

Derik oseti žaoku straha. Ako ne pronađe svoje odelo, nikada neće saznati kakve je sve podatke nudila traka za identifikaciju na njemu. A morao je da pronađe i Darlu, takođe, ih će i nezamenljivi podaci pohranjeni u njenom sistemu beleženja događaja biti isto tako izgubljeni.

Pun nejasnog straha da će utvrditi da je ona pod ključem, Derik priđe vratima i dodirnu pločicu za otvaranje. Vrata se sa šištanjem pomeriše u stranu. Ispred njega bio je kratak hodnik sa četvoro vrata. Hodnik je bio pust, sva vrata zatvorena.

S Derikove leve strane hodnik je zatvarao prazan zid. S druge strane nalazila se vazdušna pregrada tako da se dobijao utisak da su sve četiri prostorije gradile jednu jedinicu za boravak. Kroz mali prozor na unutrašnjim vratima za pritisak on ugleda hodnik koji se nastavljao sa one strane.

„Halo”, pozva Derik. Ali ne dobi odgovor.

Na vratima pravo ispred njega pisalo je BRODSKA KANTINA. U njoj on pronađe veliki sto, dovoljno prostran da za njega može da sedne osam osoba, da obeduje ili da drži sastanak, kompaktnu brodsku kuhinju i savršeni kompjuterski terminal i komunikacioni centar.

Derik prevuče prste preko površine stola i utvrdi da na njemu nema ni trunke prljavštine ili prašine. Statusna svetla su pokazivala da se cela jedinica nalazi u Standby stanju, to je značilo da su zalihe hrane ozračene i duboko smrznute. Niko tu nije obedovao već duže vreme.

Je li to bilo namenjeno njemu? Da li zato nije bilo korišćeno? Ili je on putnik namernik u praznoj kući?

On prebaci komande na položaj *Zahtevi* tajmer stade da odbrojava dva sata, koliko je potrebno da se uređaj potpuno aktivira. Ali kad pokuša da aktivira komunikacioni centar, ovaj zatraži lozinku.

„Derik“, ponudi on rešenje.

NEVAŽEĆA LOZINKA, obavesti ga ekran.

Imao je najminimalniju šansu da pogodi, i to sasvim slučajno, traženu lozinku. Jedina mu je šansa, u stvari bila, da je neki lenji inženjer za sisteme uneo jednu od divljih lozinki u sigurnosnu bazu podataka. „Test”, napisa Derik,

NEVAŽEĆA LOZINKA.

„Lozinka” napisa Derik ponovo.

NEVAŽEĆA LOZINKA. ODBIJA SE PRISTUP.

Od tog trenutka nadalje, centar više nije reagovao. Taster za unos bio je ukočen i sve što bi pokušao da upiše ostajalo je bez odgovora. Očigledno, centar ne samo što je odbijao da prihvati njegove lozinke već ga je stavio na crnu listu. Inženjer za sisteme, očito, nije bio lenj.

Vraćajući se u hodnik, Derik nakratko pogleda u preostale dve prostorije. Jedna je bila kabina, nalik kao jaje jajetu onoj u kojoj se probudio. U drugoj, na kojoj je pisalo MEHANIKA, bilo je nekoliko redova ormarića i nešto što je ličilo na module podsistema za održavanje uslova života. Obe prostorije bile su isto toliko uredne i prazne kao i sve što je Derik video tokom svoje šetnje.

Tako za dalje istraživanje ostadoše samo vrata pregrade za pritisak i hodnik iza njih. Na unutrašnjim vratima bio je amblem sonografa u krugu – znak za komandu glasom. „Otvoriti“, reče Derik i unutrašnja vrata pregrade se šumno otvoriše uz karakterističan šum strujanja vazduha.

Derik stupi u majušni, ograđeni, prostor i vrata se iza njega zatvoriše. Vireći kroz prozor na spoljašnjim vratima, nije mogao da zaključi zašto je ta vazdušna pregrada uopšte i potrebna. Hodnik s one strane malo se razlikovao od onog dela u kome je bio. „Ciklus”, reče on.

Unutrašnja vrata se zatvoriše i on istog trenutka oseti na svojim bubnim opnama promenu pritiska. „Pažnja: Iza ove tačke je azotna atmosfera sa smanjenim pritiskom”, ču iz pregradnog zida. „Molim, uzmite masku za disanje.”

„Azot?”

Tek tada Derik primeti vratanca na bočnom zidu. Kad ih otvori vide da je iza njih mala komora u kojoj je bilo nekoliko maski nalik na zaštitne naočari, napravljenih od sive plastike. Izabravši jednu, utvrdi da je maska tako napravljena da prekriva samo srednji deo lica, kao poveće naočari za sunce. Pantljike maske bile su šuplje plastične cevi koje su se pozadi spajale. Od njih je vodila elastična cev za dovod gasa do rezervoara koji je bio tako mali da se lako mogao pričvrstiti za nadlakticu.

Kad stavi masku na lice uvide da mu ona, ipak, ne dosеže do gornje usne kako bi sprečila udisanje vazduha iz okoline. Postojanje otvora na tom mestu omogućavalo je da se sa svakim dahom udiše mešavina azota iz spoljašnje atmosfere i kiseonika iz rezervoara.

Posle dosta razmišljanja Derik zaključi da je to učinjeno namerno. To je bilo rešenje koje ne samo da je smanjivalo veličinu rezervoara, već je u potpunosti sačuvalo i čulo mirisa. Sjajan proizvod genijalnog inženjera uz korišćenje optimalnog minimuma materijala.

„Spreman”, reče Derik.

„Pažnja: smanjena sila teže iza ove tačke”, ču on, opet, savet iz pregrade.

„Čuo sam”, odgovori Derik i spoljna vrata stadoše da se otvaraju. Azot? Smanjena sila teže, upita se Derik izlazeći. Gde sam to ja? Šta se to dešava?

Nije bilo gotovih odgovora na njegova pitanja.

Bilo je hladno – toliko hladno da su mu obrazi zabrideli. Činilo se da hladnoća podjednako bije i iz poda i iz tavanice, mada su i pod i tavanica bili napravljeni od izolacione mešavine na bazi plastičnih materijala.

Stojeći tu, neposredno iza komore za pritisak, Derik je čuo kakofoniju najrazličitijih zvukova – šištanje, tutnjavu, brušenje, cviljenje. Pad pritiska koji je delovao na njegove bubne opne činio je da svu tu buku čuje prigušeno, kao da je pokrio glavu jastukom. Ali ta buka je bila jasan znak da se tu, negde, grozničavo, radi, samo nije mogao da zaključi kakve to mašine rade, niti šta rade.

Odlučivši da krene ka izvoru zvuka, pođe niz hodnik – ili, bar pokuša to. Nađe se licem na hladnom tlu, nepovređen ali savladan. Sabra se i pokuša ponovo, ovog puta tako što je vukao telo niz hodnik, držeći se rukama za šipku postavljenu na sredini.

Na trideset metara ispred njega hodnik se širio i ulivao u ogromnu prostoriju niske tavanice. Derik zinu od čuda kad vide koliko je velika. Ličila je na fabriku oružja, na sportsko igralište, na fabrički kompleks pod vedrim nebom. On otvori usta i potom snažno proguta pljuvačku, pa se pritisak u njegovim ušima izjednači. Da, sasvim sigurno, to su bile mašine koje su stvarale buku. Ali kakve mašine i koji su to posao obavljale?

Po hladnoći i maloj sili teže Derik zaključi da je još uvek na asteroidu na koji se spustila njegova kapsula. Po građi zidova prostorije zaključi da se ona, po svemu sudeći, nalazi ispod površine tla.

No bilo je još nešto važnije – on nije bio sam. Mnoštvo robota se muvalo između gomila i kroz prolaze na desetine njih, i to pet-šest različitih vrsta. No, u drugom smislu, bio je sam, jer nije bilo drugih ljudi. Kroz prolaze nisu čak ni bile postavljene šipke da bi se ljudi mogli njima pomagati. Prostorija je pripadala samo robotima. A kakvim su se poslom tako prilježno bavili, to nije mogao da dokuči.

Najbliži od robota, zdepasta konstrukcija nalik na kutiju sa jednom jedinom teleskopskom rukom, nalazio se na dvadesetak metara od njega. Dok ga je posmatrao, robot je vadio komade veličine pesnice iz transportera, slagao ih u korpu za teret i ponovo vraćao ruku u početni položaj. Kad je završio svoj zadatak, robot krenu dalje, lebdeći na vazdušastom jastuku koji je stvarao mlaz iz njegovog cevastog oklopa.

„Stani“, uzviknu Derik.

Ali robot nastavi dalje, očigledno gluv na zapovesti. Istog trenutka Derik pusti šipku i krenu za njim. Ali u uslovima male sile teže to je ličilo na pokušaj da se potrči dok su obe noge oduzete. Stalno je gubio ravnotežu, njegova stopala nisu imala potrebno trenje. A kad dođe do prvog skretanja za devedeset stepeni, ne uspe da održi ravnotežu i ulete u gomilu uredno složenih malih, hromiranih cilindara.

Čak ni buka koju je prouzrokovalo padanje i prosipanje cilindara ne zaustavi robota. On nastavi pravo napred ka nečemu što je ličilo na okno za liftove – ka okrugloj crnoj rupi u podu na istom mestu gde je bila i rupa u tavanici; obe su bile povezane sa četiri hromirane šipke – vođice.

„Kako samo da te uhvatim”, požali se Derik glasno, stajući na noge. „Ne mogu da letim.”

Mora da postoji neki način, pomisli i gledajući dva robota kako mu se žurno približavaju niz prolaz, Derik shvati koji. Za razliku od onog robota-probirača, ovi roboti veličine čoveka bili su konstruisani na uobičajenom postolju sa osloncem na tri lopte – ličili su na grlić boce koji počiva na tri klikera. Ali, postojao je i jedan nedostatak: tu, u uslovima smanjenog trenja, jer je sila teže bila smanjena, lopte su se više klizale no što su se kotrljale.

Međutim, svaki veliki robot je imao još jedno postolje na loptama koje je stajalo povrh onog prvog. Odupirući se o tavanicu, drugo postolje je obezbeđivalo potreban pritisak i trenje pogonskim loptama. Tako je svaki robot imao kontakt sa tlom i tavanicom.

Deriku pade na pamet da bi i on mogao da koristi taj trik. Tavanica je bila taman toliko niska da može da se odupre prstima ruku dok stoji na tlu. „Hodanje rukama“, kako on nazva tu tehniku savlađivanja prostora, omogućilo bi mu da stigne probirača.

Sad je čekao da vidi šta će uraditi ona dva robota koja su mu se približavala. Oni se zaustaviše nedaleko od njega i stadoše da sređuju

cilindre na mestu gde je pao, koristeći vešto svoje trokrake hvataljke, Čekao je pitajući se hoće li ga primetiti. No, oni ga ne primetiše.

„U nevolji sam”, pozva ih on. „Treba mi vaša pomoć.”

Dva robota nastaviše svoj posao, očigledno ne znajući da je on tu. On im se privuče bliže i stade da posmatra jednog od njih. Taj je imao normalan audio-senzor ali se vokalizer nije video. Kratko rečeno, bio je nem. Nije ni mogao da odgovori.

No mora biti da ima i robota višeg stepena u celom kompleksu, onih koji su u stanju da ga prepoznaju i da udovolje njegovim zahtevima. Teško da bi stražari i probirači mogli da rade bez nadzora.

Isto tako, teško da je komora za boravak, u kojoj se probudio, jedina prostorija za ljude u celom kompleksu. Negde mora. da postoji upravni tim, programeri, nadzornici, Nije nigde postojalo naselje kao sasvim autonomna zajednica robota.

Zaključivši da mora da postoji način da se stupi u vezu s komandom iz prostorije za boravak, Derik krenu natrag. I, samo što krenu, vide nešto do čega mu zastade dah. Visoki, čovekoliki robot stajao je na kraju hodnika koji je vodio u komoru i pomno ga posmatrao.

Gledali su se netremice nekoliko trenutaka. Koža robota imala je blago plavičasti odsjaj, jasan znak da je mašina. Njegovi optički senzori bili su srebrni prorezi na glavi koja je ličila na šlem na kome nije bilo uobičajenih crvenih markera za indikaciju pravca posmatranja robota.

Ali i bez njih Derik ni za trenutak nije posumnjao da je baš on predmet usredsređene pažnje robota.

Robot se pokrete prvi, okrete se i iščeze u jednom hodniku, pomažući se rukama u hodu i savršeno koordinirajući pokrete. Derik pođe za njim što je brže mogao, ali kad stiže do hodnika robot je već bio u komori. Deriku nije bilo potrebno više od petnaest sekundi da stigne do spoljnih vrata i uđe u pregradu i kroz nju u komoru. Ali bez obzira na tu brzinu robot je bio brži – već je izlazio iz komandnog centra, pošto je očigledno završio svoj posao.

„U opasnosti sam”, reče Derik. „Potrebna mi je pomoć.”

„Netačna tvrdnja: vi sada niste u opasnosti“, odgovori mu čovekoliki robot. „Ukoliko budete, pomoć će vam biti pružena.”

Robot krenu korak-dva ka pregradi za pritisak, ali mu Derik prepreči put.

„Neću te pustiti da odeš dok mi ne kažeš gde sam to ja i šta tu radim”, reče mu oštro Derik.

Odgovor robota nije bio dat rečima, ali je bio savršeno jasan. Približivši se Deriku, robot ga snažno ščepa za ramena i ukloni s puta. I prođe mekim korakom kraj njega do pregrade.

„Otvoriti”, naredi robot.

Osećajući se bespomoćnim, Derik pusti robota da ode, pa se okrete da vidi šta je to robot radio u komandnom centru. Samo su se dve stvari promenile za vreme njegovog odsustvovanja. Kantina je još uvek odbrojavala vreme, ali se na selektoru već video izbor jela na raspolaganju. Za tu promenu bio je odgovoran Derik – on je stavio uređaj u pokret.

Za drugu promenu bio je odgovoran robot. Ekran u komunikacionom centru nije bio više prazan. Svetlocrvena slova treperila su na njemu: PORUKA PRENETA.

I tad Derik shvati da je sam na asteroidu. Samo postojanje komore za boravak duboko ispod površine tla bio je znak da je nekada korišćena, bar za privremeni boravak ljudi.

Taj mali svet sad je u rukama robota, a on je samo uljez. A kakva je to poruka i kome je upućena, Derik nije znao.

TREĆA GLAVA

MISIJA ROBOTA

Derik bez žurbe uze malo hrane, što mu je bilo potrebno, i istušira se, što mu baš i nije bilo preko potrebno. Ali tuširanje mu je omogućilo da se nečim bavi dok razmišlja, a bilo je puno tema o kojima je valjalo razmišljati: njegovo prisustvo tu, njegov identitet, uzroci i razlozi njegove amnezije mučili su ga neprestano. Zašto se roboti tako čudno ponašaju?

Derik se zapita u kojim okolnostima bi robot mogao da odbije da odgovori na njegova pitanja, pa čak i njegove naredbe. U okvirima svog poznavanja Zakona robotike, Derik je utvrdio da mogu da budu samo dva razloga i oba najbolje ilustruje njegovo iskustvo sa Darlom: ili robot nije znao odgovore, ili je već ranije dobio instrukcije da mu ih ne da.

Kod robota važi princip prvenstva. Robot kome je vlasnik naredio da se brine o letaču neće da ostavi taj posao i baci se u traganje za nestalom mačkom susedovog deteta – sem ako vlasnik, ne dete, to od njega ne bude zahtevao. Pažljivo formulisana naredba odoleva svim drugim, sem suprotne naredbe u nekoj situaciji koju reguliše Prvi zakon. Ako je robot dobio nalog da ne kaže ništa o onome šta se tu radi, Derik ne može da ga privoli da se tog naloga ne pridržava.

Pre no što se obukao, Derik pažljivo pregleda svoje telo tražeći neki znak koji bi mu rekao nešto o njemu samom. Ne uspe da pronađe ni jedan veći ožiljak koga bi se mogao setiti.

Jedini jasno raspoznatljiv znak izgleda da je nosio u sebi, u onome što je znao. Nekada, negde prošao je kroz neki visoki stupanj obuke u ovladavanju mikroelektronikom. Njegovo poznavanje robotike i kompjutera bilo je daleko iznad površnog. Da li je to bila uobičajena stvar, standardno školovanje čoveka njegovog uzrasta? Smatrao je da nije. A ako nije, onda bi to mogao da bude trag koji bi trebalo da sledi, ako želi da ponovo pronađe sebe.

Komunikacioni centar je neprestano odbijao da prihvati Derikov imput, prkoseći izazivački rečima PORUKA PRENETA. Ali, postojala je još jedna mala šansa. Stavivši masku na lice i uzevši rezervni rezervoar, Derik izađe iz komore za boravak s namerom da ispita preostali deo kompleksa.

Derik poče da sistematizuje elemente orijentacionog plana velike prostorije u glavi, proizvoljno odredivši pravce, uzevši da je komora za boravak jug. Činilo se da sama velika prostorija ima oblik nepravilnog pravougaonika i da je dva ili više puta duža po pravcu sever-jug. On krenu, pomažući se rukama, ka severu, istim hodnikom koji su koristili i roboti, brojeći korake.

Na oko pet stotina koraka već oseti zamor u rukama, a severni zid nije izgledao ništa bliže. Zaustavljajući se da se odmori, posmatrao je robote u velikoj prostoriji. Izbrojao je sedamnaest čovekolikih robota, ali nijedan od njih nije bio u blizini. Uočio je i pet različitih vrsta nečovekolikih robota: birače, stražare, velike manipulatore tereta koje Derik nazva nosačima, neke mnogoruke mikroskupljače, i jednog oklopljenog robota sa predimenzioniranim hvataljkama čiju ulogu nije mogao da nasluti.

Većina robota koje je susretao kretala se kroz prolaze izvršavajući svoje zadatke. Ali u blizini severnog kraja Derik opazi malu armiju nepokretnih, deaktiviranih robota, spremnih da budu aktivirani i upućeni na rad. Među tim rezervnim, bilo je robota svih tipova, sem čovekolikih.

Ti rezervni roboti pomogoše Deriku da shvati gde se nalazi. Izgleda da je ta prostorija magacin rezervnih delova. Istina, primetio je i nekoliko injektora i ekstrudera, kao i nekoliko lejzerskih aparata za zavarivanje, kao i postrojenje za topljenje, sve to, očigledno, u stalnoj upotrebi. Ali, izgledalo je da je sav njihov rad povezan isključivo sa održavanjem robota.

Bilo šta da rade, rade punom parom – možda čak i bez prestanka, zaključi Derik. Taj rad bez prestanka moguć je samo uz velika postrojenja za popravku – i održavanje. A ta skupa cena se plaća samo onda kad je vreme važnije od novca.

U prostoriji se opažalo živahno kretanje robota prema liftovima koji su bili raspoređeni na određenom odstojanju i bilo mu je jasno da je njegov naredni zadatak da utvrdi kud oni vode. Digavši ruke od svog plana da prođe celom dužinom prostorije, Derik se uputi ka najbližem liftu.

Kao i maska, i liftovi su bili, sasvim jasno, proizvod jedinstvenog pristupa u konstruisanju. Deriku su ličili na nešto nedovršeno ili nefunkcionalno. Istovremeno, bili su još jedan dokaz više da je ceo kompleks i građen samo za robote. Nijedan ljudski stvor ne bi se dragovoljno koristio njima.

Okno lifta bila je, u stvari, vertikalna bušotina čiji su zidovi bili pokriveni istom onom sintetičkom masom kao i tavanica. Nagnuvši se preko ivice, Derik ugleda duboko okno ispresecano ravnomerno raspoređenim plavim svetiljkama, koje, kako je zaključio, obeležavaju nivoe. Činilo se da je bušotina daleko duža nadole, no nagore. Iznad velike prostorije – magacina u kojoj se nalazio – izbrojao je samo sedam nivoa, gledajući nadole video ih je najmanje dvadeset; bilo ih je i više, ali ga je platforma lifta koji se peo onemogućila da ih izbroji, zaklonivši mu pogled.

Platforma drugog lifta koji se spuštao primora Derika da skloni glavu. Platforma – četvrtasta rešetka sa stranama od po metar dužine, stiže do njega i zaustavi se kao da ga čeka.

Dok je ta platforma stajala, ostali liftovi su se peli i spuštali. Posmatrajući kako se roboti penju na platforme i silaze sa njih, Derik zaključi da njih, dok je lift u pokretu, magnetna sila drži kao prikovane za rešetku. Razmišljao je kako da on održi ravnotežu i održi se na rešetki bez te pomoći. Nije bilo ograde da se za nju uhvati, a izgleda da je sama osovina lifta pod električnim nabojem.

Potisnuvši svoja razmišljanja, nije mogao a da se ne divi estetici konstrukcije lifta. Bilo je to čisto i svrsishodno rešenje problema maksimalnog saobraćaja za minimalno vreme, na malom prostoru, rešenje potpuno usaglašeno sa zahtevima života u naselju.

Ali ma kako sistem bio savršen Derik baš nije bio oduševljen idejom da se spusti na otvorenoj platformi u bezdano, mračno okno.

No, izbora nije bilo: ili to, ili natrag u komoru. Derik proguta pljuvačku i pažljivo kroči na platformu koja je stajala.

„Gore“, naredi on.

„Nivo, molim?“

„Ah, da. Nivo dva.“

Uz prodoran zvuk, lift poče da se brzo penje. Derik je stajao na platformi raširenih nogu, prekrstivši ruke na grudima. Uperivši pogled uvis, u jednu od najbližih plavih svetiljki, trudio se da ne primećuje zidove okna koji su strelovito promicali pored njega.

Platforma prolete kroz nekoliko nivoa pre no što postepeno uspori da on siđe. Ono što je video, na brzinu, prilikom prolaska kroz druge nivoe, pripremi ga za ono što ga je očekivalo na Nivou dva. Kad siđe sa platforme nađe se na raskrsnici dva tunela sa niskom tavanicom, širine oko šest metara. Zidovi, pod i tavanica bili su obloženi istom onom zelenkastom sintetičkom mešavinom. Vazduh je bio leden, toliko leden da on skupi, povi ramena unapred i zavuče šake pod miške.

Neposredna blizina lifta bila je blještavo osvetljena svetlošću plavih svetiljki, ali je polumrak u tunelima bio ravnomerno isprekidan mutnom svetlošću svetiljki koje su bile postavljene na tavanici. Svaka od njih odavala je taman toliko svetlosti da označi pravac hodnika, praveći malu žutu mrlju svetlosti na podu.

Daleki krajevi tunela nisu se videli, samo je neprekidni niz svetiljki svedočio koliko su beskrajni. Možda su bili na kilometre dugački, možda čak i na desetine kilometara.

Jesu li roboti izbušili ceo asteroid kao sir?, pitao se Derik. *Na hiljade nivoa – okna na stotine kilometara duboka – da li je tu samo kopanje rude u pitanju?*

Bilo mu je neshvatljivo zašto bi neko, ako je rudnik u pitanju, kopao po utrobi asteroida. Sekači sa broda mogu da iseku sve čak i najgušći nikl-gvozdeni asteroid u male komade za džinovska postrojenja za preradu. Nijedna ruda, to je Derik dobro znao, nije vredna tog truda i tih troškova – toga da se u tolikoj meri tunelima i

oknima buši utroba asteroida. Čak i u uslovima jeftinog rada robota to što se traži mora da je nešto sto puta dragocenije i od najređeg elementa sem ako tajanstvenost celog posla nije od izuzetne važnosti.

„*Na šta sam ja to nabasao?*, upita se Derik. S novom idejom u glavi, on ponovo stade na platformu lifta.

„Nivo tri“, reče.

Naredna dva nivoa bila su isto tako mrtva kao i Nivo dva. Derik nije mogao da zaključi da li su već eksploatisani i zatvoreni ili su, kao i oni roboti koje je video, tek pripremljeni i čekaju na red za eksploataciju.

Ali Nivo pet bio je nešto sasvim drugo. Tutnjava teških mašina dopre do njega mnogo pre no što se lift i približio osvetljenoj zoni. Kad siđe sa platforme, oseti talase vibracija niske frekvencije kroz pod i zidove tunela.

Približavam se, pomisli. Samo – kojim putem sad?

Zvuci su ga zapljuskivali sa svih strana što mu nije pomagalo da odredi kojim putem da krene.

Dok je stajao i dvoumio se, stiže jedna dvostruka platforma i sa nje siđe jedan robot nosač. Impulsivno, Derik se pope na njegovu, do pola napunjenu, platformu za teret. Računao je da ni taj robot neće obraćati pažnju na njega, kao ni onaj probirač, nedavno. I nije se prevario. Robot pođe niz južni tunel i ne dajući znak da ga je opazio.

Prvih nekoliko minuta putovanja šum vazduha i zujanje mehanizma robota prigušivali su buku dalekog radilišta. Ali, uskoro, Derik je mogao jasno da razlikuje dva elementa: povremeno bubnjanje nalik na prigušene eksplozije i prodorno cijukanje od kog mu se naježi koža praćeno tutnjavom – znakom da se svaljuju velike mase stenja i leda.

Kraj tunela ličio je na tamnu mrlju u daljini. Uskoro Derik oseti miris amonijaka u vazduhu. I u tom trenutku još jedna kockica iz zagonetnog mozaika pade na svoje mesto.

Od samog početka pitao se zašto je ceo kompleks izvan komore za boravak ispunjen azotom. Robotima azot nije bio potreban. Strogo

uzevši, robotima nije potrebna baš nikakva atmosfera. A sem toga, bilo je znatno teže ceo kompleks hermetički zatvoriti i držati ga pod pritiskom za razliku od jednostavnog otvorenog kopa.

Uza sve to, dodatnu komplikaciju predstavljala je potreba da se u celom tom kompleksu održi standardna atmosfera mešavine dva gasa u odgovarajućoj srazmeri. Derik zaključi da su atmosfera azota i otvorene maske rezultat kompromisa između nepodobnosti odela pod pritiskom i kompleksnosti komore za boravak sa mešavinom dva gasa. Azot je omogućavao ljudskim bićima da normalno govore i čuju, a i da se kreću bez svemirskih odela, oslobođeni rizika vatre ili eksplozije koji bi nosio čist kiseonik.

Ali Derik je previdео nešto izuzetno značajno. Ledene gromade koje su sačinjavale veliki deo mase asteroida nisu nastale od vode, već od sastojaka kao što su metan ili amonijak. Kopanje bi neizbežno dovodilo do njihovog oslobađanja u vidu gasa u radnoj prostoriji gde bi mogli da reaguju u dodiru sa energijom i kolima radnih mašina ili jedni na druge.

Trebalo je da to uvidim ranije, pomisli Derik. Bez atmosfere koju čini neki relativno inertan gas ne bi bilo moguće rastvoriti nepoželjne sastojke i efikasno ih odstraniti. Tako znači, atmosfera. I, naravno, azot. Atmosfera je omogućavala boravak ljudi, ali njena primarna uloga nije da bude pogodnost njima.

Robot-nosač uspori kad se približi kraju tunela i Derik iskoristi priliku da iskoči. Ispred njega je bilo nekoliko robota okupljenih oko završetka tunela i nekakve kapije koja je ličila na radnu komoru. Kroz kapiju on primeti grubi stenovit zid, pregrade prateće opreme nalik na most i vide povremeni odsjaj blještave svetlosti.

Sama kapija je bila u stvari ogromna mašina nalik na kutiju koja je ispunjavala prostor tunela celom širinom od poda do tavanice i između bočnih strana. Jedini prolaz kroz radnu komoru bio je uzani most između svetlozelenih rezervoara za hemikalije na samoj mašini. Tuda je trebalo da krene.

Kad se Derik približi, primeti da se cela mašina polako pomera napred. Kao neka mehanička larva, mašina je dubila masu asteroida i

ostavljala gotov, obrađen tunel iza sebe. Sve – obradu zidova tunela, njihovo oblaganje sintetičkom masom, čak i postavljanje svetiljki na tavanici – radila je mašina u jednom jedinstvenom, neprekidnom radnom procesu. U stvari, to je bila mašina za istovremeno oblaganje sva četiri zida.

Međutim, Derikovu iskrenu radoznalost pobudi iskop s one strane, ispred mašine. On se pope na nju i pođe duž metalnog mostića, između rezervoara koji su sezali do njegovih ramena, savršeno svestan toga da ga prati jedan čovekoliki robot. Preko mosta snažno je strujao vazduh iz tunela ka komori. No i pored toga miris amonijaka je bio toliko intenzivan da poče da ga guši.

Na prednjem kraju uzani mostić se proširio u komandnu kabinu u kojoj su sedela dva čovekolika robota za pultom od providnih ploča okrenutim ka komori za iskop, montiranoj sa tri strane oko mašine. Derik zastade na korak-dva ispred nje i pokuša da odredi namenu opreme u njoj.

Čelo iskopnog okna bilo je na tridesetak metara ispred njega. Kran-sekač sa dve glave tu je radio – na jednoj su bili rotacioni mlinovi, a na drugoj mikrotalasni lejzeri. Obe glave su se pomerale napred-nazad kao dve lelujave kobre, mrveći led i stenje ispred sebe.

Izgleda da su lejzeri obavljali lavovski deo posla. Iznenada oslobođeno svog ledenog omota, stenje bi se otkidalo sa zida i padalo sa zaglušujućim treskom. Otpornije komade otkidale su rotacione čeljusti mlinova. Gasove, koji su se vili iznad površine otkopa, kupili su ventilatori širokih usisnih cevi koji su se nadvijali nad njima.

Iz te zadubljenosti u proučavanje garniture za otkop Derika trže dodir metalne ruke koja mu se spusti na rame.

„Ne smete ulaziti u radnu zonu za vreme rada mašine”, reče mu robot.

Naredba robota naljuti Derika. „Smem ako hoću”, odbrusi mu on preko ramena,

Robot znatno pojača stisak ruke. „Ne smete ulaziti u radnu zonu za vreme rada mašine”, ponovi robot. „Neobučeni radnici se izlažu opasnosti.”

Zbacivši pokretom ramena ruku robota, Derik mu okrete leđa i ponovo se zagleda u otkop. Kao i cela mašina i garnitura za otkop se lagano pomerala napred, ka čelu otkopa, koje je uzmicalo pred njom. Samo to kretanje omogućavalo je da se kašike za skupljanje približe gomilama otkopanog materijala i da ga tovare na rampu koja ga je prebacivala do ogromnog levka. Dve transportne trake visokih bočnih stranica odnosile su materijal od levka, jedna nalevo, druga nadesno. Dok je još bio na traci materijal je prolazio kroz kontrolne stanice N-zraka, rendgenskih zraka, kao i kroz magnetometar.

Odatle pa nadalje, sve je zbunjivalo. Činilo se da su roboti, posle sveg tog kopanja materijala u utrobi asteroida, zaboravljali da uzmu ono što su tražili.

Nešto materijala se vraćalo na transportnu traku, prolazilo kroz drobilicu, pa je onda korišćeno kao sirovina za pripremanje petnaest centimetara debele obloge zidova tunela. Na Derikovo iznenađenje, ostatak materijala je vraćan u radnu komoru, mešan sa u procesu izdvojenim metanom i amonijakom i ponovo ugrađivan u led i stene asteroida. Kop se nikako nije proširivao.

Ali zašto onda tunel? pitao se Derik. Mora biti da, ipak, nešto odvoze...

Međutim, pažljivija analiza pokaza nešto drugo. Tuneli su nastali tako što je otkopani materijal vraćen u stisnutom stanju, odnosno, mnogo kompaktniji no u trenutku samog iskopavanja. Ništa se tu nije vadilo. Ništa se nije transportovalo na dalju preradu.

Sve je to bilo besmisleno.

Začu se znak za uzbunu koji mu je davao na znanje da se rezervoar kiseonika opasno ispraznio i Derik uključi rezervu. Moraće brzo da se vrati ili će se izložiti opasnosti od trovanja azotom pre no što stigne do komore za boravak. Ali bilo mu je teško da se odvoji od gotovo neverovatnog pogleda na te silne robote i opremu vrednu na

milione dolara, angažovanih u poslu koji je ličio na kopanje rupe u vodi. I koliko li je samo istih takvih okana na drugim mestima u asteroidu? Deset? Pedeset? Pet stotina?

Pokušavajući da sve to nekako shvati, Derik usmeri pažnju na robote. Tri oklopljena stražarila su oko levka uklanjajući rukama komade koji su se preprečili. Četvrti je stajao na maloj platformi ispod krakova sekača i sitnio veće gromade koje bi se otkidale od zida zracima svog lejzera pričvršćenog na grudima. Dva čovekolika robota stajala su na kontrolnim punktovima za N-zrake, pomno zadubljeni u ono što se videlo na ekranu.

Derikov anđeo čuvar je još uvek stajao nadohvat ruke iza njega i on se okrete i potraži oči robota. „Šta to kopate ovde?“, upita on. „U čemu je smisao svega ovoga?”

Ali mu robot ne odgovori, gledajući ga svojim bezizražajnim očima.

„Skloni mi se s puta”, reče mu Derik ljutito i robot se povuče u komandnu kabinu da ga propusti.

Dok je ljutnja u njemu ključala i pretvarala se u bes, Derik pređe uski mostić i skoči na tlo tunela. Tek tada shvati svoju grešku: u blizini nije bilo robota – nosača da ga odnesu do lifta.

„Treba neko da me prebaci“, oštro reče Derik najbližem čovekolikom robotu. „Možeš li mi reći kad će se pojaviti sledeći robot-nosač?“

„Šta vam treba?”

„Potrebno je da me neko prebaci do lifta.“

„Nije dozvoljeno trošiti energiju u tu svrhu”.

Derik se i ne potrudi da se raspravlja. Okrenuvši se, on krenu ka zapadu, dok su mu kroz glavu prolazile uzburkane, nepovezane misli. Činilo mu se da odgovor na sva pitanja leži nadohvat ruke, samo što on nije u stanju da ga shvati. Kako se sve to uklapa? Šta nije u redu sa celokupnom slikom koju je stvorio?

Dok je napredovao kroz tunel pomažući se rukama, misli su mu se stalno vraćale na robote. Bilo je nešto čudno u njihovom ponašanju,

u njihovom zajedničkom radu. U celom kompleksu, sve rutinske poslove koji se ponavljaju radili su nečovekoliki roboti. Čovekoliki roboti, plavičaste kože, bili su nadzornici, tehničari, specijalisti za popravke, uklanjači smetnji. Ali oni su bez problema lako mogli da obavljaju i sve rutinske poslove, čak i one na čelu otkopa. Pa ipak, tamo je radilo nekoliko specijalizovanih vrsta, nosači, probirači i rudari koji se uopšte nisu ponašali kao roboti...

Derik se okrete i zagleda u tunel u pravcu otkopa. Pa naravno! Naravno! Ni stražari, ni probirači, ni rukovaoci *nisu* specijalizovani roboti koji rade barabar sa plavim robotima. Oni *su samo alatke* koje plavi roboti *koriste u radu*. Njihova inteligencija je ograničena možda nije čak ni pozitronska po svojoj prirodi. Pravu inteligenciju imali su samo čovekoliki roboti i mora biti da je ta inteligencija bila daleko savršenija od svih koje je Derik do tada upoznao.

Ali zašto su svi oni tu?

Derik se seti svih nivoa, svih tunela koji su već izbušeni, sve one mase asteroida koja ih još čeka. Možda je natrapao na opitno industrijsko postrojenje. To bi moglo mnogo da objasni – tajanstvenost, upečatljiv znak nepoznatog konstruktora, beskrajno kopanje bez cilja.

Usredsredi svoju pažnju na robote! reče Derik samom sebi. Na zadatke koje oni obavljaju i smatraju važnim...

U sećanju mu se, na trenutak, pojavi slika ona dva čovekolika robota nadneta nad traku transportera i u trenutku shvati. I to saznanje ga zaprepasti.

Robote uopšte nije interesovala ruda. Oni su asteroid *doslovno bušili* kao sir. Tražili su nešto, nešto što je izgubljeno, zakopano ili sakriveno, nešto tako jedinstveno, tako dragoceno da je vredelo platiti svaku cenu, uložiti sve napore.

A šta je to, Derik nije mogao ni da zamisli. I upravo tog trenutka shvati da mu do toga baš i nije mnogo stalo.

ČETVRTA GLAVA
ODAVDE NE MOŽEŠ TAMO

Povratak do lifta nije bio tako dug. Kolika je bila brzina robota nosača koji ga je doneo do mesta iskopa? Četrdeset kilometara na sat? Onda je okno lifta udaljeno deset kilometara. Šezdeset? Onda ga je čekalo petnaest kilometara pešačenja; za svaki, hiljadu koraka, hiljadu pokreta rukama kojima se pomagao u hodu. Čak i u uslovima smanjene sile teže, bio je to ozbiljan napor za njegovo telo.

Nije se mnogo brinuo jer je bio siguran da Nadzornici, kako je prozvao čovekolike robote, tačno znaju gde je on i sa koliko kiseonika raspolaže. U nekoj tački preseći će se te dve promenljive vrednosti i daće im na znanje da je on u opasnosti i om će mu odmah poslati nosača da ga prihvati i odnese u komoru za boravak.

Uvek, kad bi ugledao nekog robota ih čuo nekog kako mu se otpozadi približava, počeo bi da predviđa, s olakšanjem odmor za svoje umorne noge i ruke. Ali roboti bi i ne usporavajući samo protutnjali pored njega. Nosio se mišlju da zaustavi nekog robota tako što će mu, raširivši se u tunelu, preprečiti put. Ali nailazili su samo roboti nosači pretovareni rezervoarima za hemikalije ili rezervnim delovima. Za njega, na njima nije bilo mesta.

Pošto nije bilo druge, Derik nastavi sa pešačenjem. Jedno vreme je pokušao da broji svetiljke na tavanici da bi se uverio da napreduje, ali mu misli odlutaše i on izgubi računicu. U tunelu je vladala užasna monotonija koju su prekidale samo povremene bele mrlje svetlosti. Činilo mu se kao da je u nekom od krugova pakla, uhvaćen u klopku podzemnog lavirinta.

Kako se pokaza, nije pogrešio u mišljenju da Nadzornici vode računa o njemu. Jedino je pogrešio u proceni načina na koji će mu pomoći.

Sede da se malo odmori, oslonivši se leđima na zapadni zid i uto dojuri jedan robot i zaustavi se na pola metra ispred njega. Iz svoje korpe za teret izvadi nekoliko punih rezervoara s kiseonikom i spusti

ih kraj Derikovih nogu. Pre no što je Derik i stigao da reaguje, robot odstupi malo, okrete se i otperja. Trenutak za zamenu rezervoara bio je savršeno tačno određen jer se, maltene istog trenutka, oglasi alarm na onom koji je do tada koristio.

„Potpuno dosledno”, reče Derik smrknuto, obraćajući se nevidljivom Nadzorniku dok je zamenjivao iskorišćen rezervoar novim. „Od samog početka činite najmanje što možete da mi pomognete. I ovo sad je stvarno najmanje moguće u ovoj situaciji.”

Povratak do komore za boravak trajao je satima. Kad stiže, imao je tek toliko snage da se stropošta na jedan ležaj pre no što će utonuti u san. Ali njegova nevolje pratile su ga čak i u snovima koje su ispunjavali ćutljivi, plavičasti roboti koji su se muvali kroz zamračeni prostor u kome je lebdeo ledeni dah opasnosti.

Kad se probudi, Derik poče da razmišlja o bekstvu. Jer bilo je više nego jasno da je, najverovatnije, poruka koju je Nadzornik poslao glasila: „Imamo uljeza ovde. Šta da uradimo sa njim?” A Deriku se većina mogućih odgovora nije sviđala.

Nije verovao da bi roboti Nadzornici, bez obzira koliko bili nezavisni, bili u stanju da ga ubiju. Prvi zakon bio je isuviše duboko ukorenjen u osnovnu strukturu njihovog pozitronskog mozga. Ukidanje ili *iskrivljenje* tog principa bila bi pouzdana garancija za komplikacije koje bi mogle da budu čak i takve da dovedu do potpunog intelektualnog raspada mozga robota.

Ali primalac poruke bio je, verovatno, čovek i zato i savršeno sposoban da se koristi i silom kad je njegov sopstveni interes u pitanju. Možda bi poželeo da sazna kako je Derik pronašao naselje, šta tu traži, a on neće imati šta da kaže i objasni.

Može se desiti da taj čovek prihvati njegovo objašnjenje i pomogne mu da se vrati onamo odakle je stigao. Ali uzimajući u obzir sve okolnosti, bilo je verovatnije da će insistirati na odgovorima. Derik je osećao da bi dugo potrajalo, dok ga ne ubedi da ih ne zna. Čak da taj čovek i uvaži njegova objašnjenja možda bi poželeo da se osigura da Derik neće moći bilo kome da kaže o tome na šta je nabasao.

Ne, nije bio voljan da čeka dok ne stignu Nadzornikovi gospodari. A ključ za bekstvo bila je Darla. Potisne rakete kapsule su, sasvim izvesno, proračunate za daleko veću silu teže od ove na asteroidu. I, ako je tako, onda mora da ima više no dovoljno goriva da kapsula uzleti sa asteroida i da se postavi na neku putanju dovoljno daleko od njega – samo kad bi uspeo da ubedi Darlu u opravdanost takvog postupka.

Ali, prvo treba da pronađe Darlu. Po sećanju, Derik zaključi da je kapsula isuviše velika da bi mogla da bude spuštena liftom. Mora biti da su ga roboti izvukli iz nje negde na površini – možda u ulaznoj kupoli – i, možda, je tamo ostavili.

I Derik stade da se voza liftovima tražeći mesto na kome su ga uneli u asteroid. Ispostavi se da je to Nivo nula. Na vrhu okna za lift vrata za pritisak nalik na disk munjevito se ukloniše propustivši platformu i lift ga iznese u prostoriju visoke tavanice i kružnog oblika, prečnika od oko sto metara.

Veliki njen deo bio je ispunjen redovima uredno složenih mašina – svrdlima i burgijama, trakastim nosačima i letećim kuglama, sličnim onima koje je video kad su roboti nosili njega i kapsulu. Na drugom kraju strma rampa sa zaštitnim hodnikom od nekog providnog materijala vodila je uvis, napolje, na površinu.

I tu se nalazio jedan Nadzornik koji je sedeo za kontrolnom stanicom, leđima okrenut Deriku. lako to nikakvim znakom nije odavao, Derik je bio siguran da je registrovao njegovo prisustvo.

Sišavši s platforme lifta, Derik stade da se mota između nepokretnih mašina. Mora biti da je to oprema koja se koristi za nadgledanje površine asteroida, pomisli Derik. Leteće kugle su, verovatno, platforme za osmatranje, a mašine se, potom, koriste za kopanje na mestima koja obećavaju.

Deriku je bilo sasvim jasno da je osmatranje spoljašnje kore završeno. Ne samo da je izgled mašina navodio na takvu pomisao. Bilo je sasvim logično da se prvo pretraži površina. Zašto uopšte i počinjati kopanje pod zemljom, pre no što se proveri da predmet koji se traži ne

može da se pojavi mnogo brže i sa manje komplikacija pregledom terena iz vazduha?

Ali Derika je sada manje zanimalo traganje za rešenjima preostalih tajni o tom svetu od traganja za Darlom i oproštaja s njim pomoću nje. Brzim pregledom prostorije uveri se da nema ni traga ni od kapsule, ni od njegovog svemirskog odela. Ali zato Derik ugleda policu sa tri, kao sneg bela, *ogment* odela. Bila su isuviše velika za korišćenje na donjim nivoima, kao i za kapsulu, ako je uopšte i nađe, ali je, ipak jedno mogao da iskoristi za izlazak na površinu.

Prišavši odelu sa zadnje strane, Derik se uhvati za prečagu i ubaci noge u odelo kroz otvor za ulaz na leđima. Dok se smeštao na sedlasto sedište u odelu, pronađe pogonske papuče ispod svojih stopala. Uvuče svoje ruke u ruke odela i komande za spoljno rukovanje mu same uleteše u šake. Na blago iskošenom ekranu mogao je da očita podatke o statusu sistema odela koji su se reflektovali sa kupole ispred njega.

„Zatvoriti, staviti pod pritisak", reče Derik i ulazna vrata stadoše da se zatvaraju. Pokuša da podigne ruke i odelo lako zazuja reagujući meko na njegov pokret. Sad imam bar malo snage, pomisli Derik.

Ali kad se okrete i krenu ka rampi, utvrdi da mu je Nadzornik preprečio put. „Površina je zabranjeno područje", reče mu robot.

Derik ču ove reči preko zvučnika kraj svog uha i zastade. Verovatno je ogment bio više no ravnopravan protivnik u borbi sa Nadzornikom, ili bi bar bio pod komandom veštog rukovaoca.

Ali Derik nije želeo borbu. Želeo je samo odgovore na neka pitanja.

„Kaži mi gde mogu da pronađem onu kapsulu u kojoj sam dospeo", reče mu Derik.

„Nemate dozvolu da napustite ovu zajednicu."

„Tamo je kapsula, zar ne? Na površini. Tamo ste je ostavili. Šta ste uradili sa mojim odelom, vratili ga u kapsulu kad ste ga svukli sa mene, zar ne?" upita Derik. „Ja ću da izađem. Ako nećeš da te povredim, bolje mi se skloni s puta."

Robot se ne pomeri: „Kapsula nije na površini", odgovori on.

U odnosu na prethodno ponašanje Nadzornika, odgovor je bio više nego izdašan. Ali Derik požele još više. „Ili ću izaći da sam pronjuškam po površini, ili ćeš mi ti pokazati gde je kapsula. To su jedine dve mogućnosti".

Usledi kratka pauza, pa mu robot odgovori: „Pokazaću vam kapsulu" Derik poskoči od sreće.

„Izlazimo li, ili idemo dole?"

„Idemo dole"

No, Derik je i dalje želeo da izađe na površinu. Nadao se da će moći da bar grubo odredi, uz pomoć zvezda i neba, položaj planetoida – oko koje zvezde kruži i da li je usamljen ili je deo nekog većeg sistema. Ali sve to nije bilo važno dok ne pronađe kapsulu, pa je mogao da se ponaša kao plemeniti pobednik.

„Hvala ti", reče on robotu. „Budi ljubazan i samo malo pričekaj. Vratiću ovo odelo na mesto"

Ali Derik nije dugo uživao u trijumfu. Nadzornik ga odvede dole, do magacina i povede ga kroz lavirint prolaza prema istočnom delu. Kad prođoše pored topionice, robot se zaustavi.

„Tu je"

Ali je Derik nigde ne vide. Ispred njega pružao se veliki otvoren prostor sa redovima pod konac složenih komponenti.

„Gde je kapsula?"

Prelazeći širokim pokretom ruke preko prostorije Nadzornik ponovi: „Tu je".

Tek tada Derik malo bolje pogleda komponente ispred sebe i shvati istinu. Kapsula je stvarno bila tu, kako je Nadzornik i rekao. Ali rastavljena na bezbroj rezervnih delova, ležeći na podu kao neka slagalica koju treba sastaviti. Roboti su je potpuno rastavili. Derik je prepoznao samo nekoliko detalja: tu su bile iskrivljenje ploče – delovi spoljnog oklopa, nekoliko potisnih cilindara i, na nekoliko metara od njega, sedam zelenih lampica sa komandne table.

„Oh, ne!", uzviknu Derik u očajanju. „Zašto ste to uradili?"

„Trebalo je da proverimo da nije traženi predmet sakriven u kapsuli“.

„A moje svemirsko odelo? Je li i ono takođe rastavljeno?“

Umesto odgovora Nadzornik odvede Derika do jednog mesta u lavirintu u pokaza mu odelo, rastavljeno na stotinak delova. Komadi tkanine bili su skinuti sa prstenova na koje su bili pričvršćeni, elementi sistema za život u izmenjenim uslovima bili su izvađeni iz uređaja koji je bio na grudima. Čak je i šlem bio rastavljen.

„Čudim se što i mene niste rastrgli na komade”, reče mu Derik s gorčinom u glasu.

„Molim vas, razjasnite razloge svog čuđenja”, odgovori robot. „Nemoguće je da robot na bilo koji način povredi ljudsko biće. Zar niste obavešteni o tome?“

„Ne mari”, odgovori Derik s uzdahom. „Pokušao sam samo da budem malo sarkastičan.”

„Molim?”

„Ljudska stvorenja ne misle uvek bukvalno ono što i kažu. Zar niste obavešteni o tome?“ Posle nekoliko trenutaka dodade: „Ali ste me pomno pretražili, zar ne?”

„Jesmo. Dok ste bili u nesvesti, podvrgli smo Vas kompletnom pregledu na magnetnu rezonanciju”, odgovori mu robot.

Derik samo što ne prsnu u smeh na besmislenost svega toga. „To sam i mislio“, reče. „Pretpostavljam da ne dolazi u obzir da ponovo sastavite kapsulu i odelo?”

„Ništa ne može da ima prioritet u odnosu na primarnu direktivu.”

„Šta je sa onim robotima koji su spremni, u rezervi, i trenutno ne rade ništa? Mogli biste aktivirati neke od njih.”

„Za takav posao bili bi potrebni ne samo Sastavljači, već i Sistemator. A svi oni su maksimalno zauzeti ciklusom koji je u toku.”

„Čini mi se da to onda, znači ne”, zaključi Derik. Baci pogled na gotovo beskrajan niz sastavnih delova koji su nekada bili svemirska letelica i uzdahnu. „Imaš li ti ime ili neku drugu oznaku?”

„Ja sam Monitor 5.”

„Zašto razgovaraš sa mnom, Monitore 5?”

„Zaključio sam da ste u stresu. A kad su u stresu, na ljude razgovor utiče blagotvorno.”

Derik ljutito ušmrknu. „Kaži mi, Monitore 5, da li vi, roboti, znate šta tražite?”

„Ne mogu dati bilo kakvo obaveštenje o svojoj misiji ovde.”

„A šta je sa mnom? Je li vam dozvoljeno da mi kažete šta znate o meni?”

„Šta želite da saznate?“

„Gde je crna kutija iz kapsule – da li ste je našli?”

„Ja nisam bio u toj radnoj jedinici. Pitaću Analitičara 3.” Robot ućuta. „Jeste. Pronađena je.”

„Jeste li na osnovu podataka iz nje utvrdili sa kog broda potičem? Kako sam dospeo ovamo? Bilo šta?”

„Kutija nije bila aktivirana. Disk za registrovanje podataka bio je prazan.”

Gotovo ošamućen, Derik okrete glavu da sakrije izraz svog lica od robota. Pogled mu pade na hrpu tkanina sa njegovog svemirskog odela i on se spusti na kolena i stade da je pretražuje. „Na odelu je bila traka sa podacima...”

„Da, to je bila traka sa podacima o testu odela. Na njoj nije bilo ličnih podataka.”

Spuštajući tkaninu iz ruku na pod, Derik se polako pridiže. „Traka o testu odela?“

„To je uobičajeno. Koriste se za kalibrisanje skenera za očitavanje podataka.“

„Ali na njoj je pisalo Derik...”

„U pravu ste. Vodeći proizvođač tih skenera je firma Derik.“

Derik oseti kako ga snaga napušta. „Onda ni vi, takođe, ne znate ko sam.”

„Ne. Mi ne znamo ko ste vi.”

„A ona poruka koju ste poslali o meni? Šta je bilo u njoj?“

„Ja nisam poslao poruku. Samo trenutak, da se konsultujem sa Analitičarem 17.” Robot ponovo ućuta. „Analitičar 17 je smatrao da zbog vašeg iracionalnog ponašanja ovde možete doći u situaciju da ugrozite ostvarivanje našeg primarnog zadatka ako ne budete pod stalnim nadzorom. Stoga je poslao poruku sa zahtevom da vas odvedu odavde.”

„Je li on sam odlučio o tome?”

„Analitičar 17 je osetio da je opasnost takvog reda vrednosti da ukida zabranu u pogledu komuniciranja.”

„Zabranu, čiju zabranu? Ko je glavni ovde? I kome je poruka poslata?“

„Ne mogu...”

..... saopštiti nikakvu informaciju o našoj misiji, ovde, znam”, upade mu Derik u reč.

S grimasom nezadovoljstva na licu, Derik zatvori oči i pokuša da se isključi.

„Je li vam zlo?“, upita Monitor 5, zabrinuto.

„Ne, nije”, odgovori Derik slabašnim glasom. „Samo sam opet na početku, to je sve.“

PETA GLAVA

ODGOVOR

Obeshrabren, Derik se vrati u komoru za boravak; raspršila se njegova iluzija da je, bar delimično, gospodar svoje sudbine. Nije bilo nade da on sam ponovo sastavi kapsulu. Mogao bi da ode iz zajednice u jednom od ogmenta, ali ne i sa asteroida. Činilo se da je jedino što može to da se kloni s puta robotima i da čeka odgovor od onoga kome je Analitičar 17 uputio poruku.

Činilo se da su roboti zaključili da mu je potrebno nešto čim će se on baviti i tako ih ostaviti na miru, jer Derik utvrdi da komunikacioni centar nije zaključan, a na ekranu je treperila poruka SPREMAN. Kad Derik dotače dirku „Pomoć“, kratak pregled mogućih razbibriga pojavi se na ekranu. Nudio je izbor knjiga ili blok za skiciranje.

Pokaza se da je blok za skiciranje neki hibrid između sveske i konstruktorskog skicen-bloka. Derik se zabavljao jedno vreme njegovim grafičkim sposobnostima, crtajući plan dela kompleksa kojeg je upoznao. Pomoću bloka to je bilo veoma lako jer je sam grafički sistem ispravljao njegove nesigurne pokrete ruke, kopirao udvojene delove, šrafirao površine i crtao projekcije.

Kad se crtanje pretvori u škrabanje, Derik se sabra i odluči da sastavi dnevnik o svemu što se događalo od kada se probudio u kapsuli. Ali se već sam početak pokaza suviše samosvesnim i opravdavajućim, a on završi kratkom sarkastičnom primedbom:

Draga mama,

Ovde nemam prijatelja. Mogu li da se vratim kući?

Postiđen svojim samosažaljenjem, Derik izbrisa sve s ekrana i odgurnu stolicu. Ali nije bilo lako odagnati ono užasno osećanje usamljenosti koje ga je pritiskivalo.

Knjige koje mu je nudila biblioteka bile su mu poslednja odbrana od suvišne osećajnosti. Proučavajući spisak knjiga, bio je iznenađen

neobičnom mešavinom naslova. Čitav niz poticao je iz Klasičnog perioda Zemlje: Lukrecijeva knjiga „O prirodi stvari”, Njutnovi „Principi”, Darvinovo „Poreklo vrsta”.

Ali su, što je čudilo, nedostajala moderna tehnička dela o bilo kom aspektu iz oblasti mikroelektronike, robotike, procesnog konstrukterstva i slična. Derik zaključi da se ta dela vode, verovatno, u tehničkoj biblioteci koja mu je nedostupna.

Ipak, bilo je i drugih dela koja bi ga u drugim okolnostima privukla – biografija pionira robotike Suzane Kelvin; „Geneza”, anegdotska istorija nauke o kompjuterima dvadesetog veka Marvina Elera, čitav niz dela iz oblasti astronomije i astrografije.

Derik nije bio zainteresovan za svoje obrazovanje ili bilo šta drugo što je tražilo razmišljanje. Želeo je da bude posmatrač tuđih problema, da isključi svoj mozak i da se preda magičnoj reči drugih.

Kad potraži spisak romana, uvide da je on veoma skroman. Sem nekoliko romana – misterija od kojih bi svi tražili i mnogo njegovog sopstvenog angažovanja, izbor mu je bio, uglavnom, ograničen na svet pozorišta, „Faust”, „Čekajući Godoa”, „Dedal i Ikar”, – naslovi mu nisu ništa značili. Ali za Šekspira je znao. Šekspir je bio dobro zastupljen na listi.

Osećajući potrebu da se smeje, Derik odabra komediju „San letnje noći”. Onda se zavali u udobnu fotelju, podiže noge na sto i pusti mašti da ga ponese u drevnu Grčku, u grad Atinu u kome će se zabavljati u ljubavnoj igri ljudi i vilenjaka i naslađivati se nestašlucima đavolastog Puka.

Usred Pukovog monologa Derik ču kako se vrata otvaraju – zvuk kompresije vazduha nije se mogao zabunom zameniti nekim drugim zvukom. On ustade baš u trenutku kad Nadzornik uđe i uputi se ka komunikacionom centru.

„Šta hoćeš sad?”, upita Derik, prateći ga.

Robot nije obraćao pažnju na njega. „Prekinuti, dati prioritet”, reče robot centru. Istog trenutka sa ekrana nestade svega i pojavi se tekst: LOZINKA

Prsti robota leteli su po tastaturi, ali se na ekranu nije pojavilo ništa sem reči: NASTAVITI.

Bez oklevanja, robot ponovo stade da dobuje po tastaturi. Čak i sa tako male udaljenosti Derik nije mogao da zaključi koje to podatke robot unosi. Neprekidni stakato tipki tastature potraja možda oko dvadeset sekundi – tri do četiri stotine znakova. Onda robot podiže ruke i povuče se.

PORUKA PRENETA, potvrdi tekst na ekranu.

„Nastaviti prethodni program", reče robot.

„Briši program", umeša se Derik i brzo stade između robota i vrata. „Identifikuj se", naredi robotu.

‚Ja sam Analitičar 9."

„Šta se dešava? Šta si to upravo uradio?"

„Molim vas, sklonite se s puta", reče mu Analitičar 9. „Imam hitna zaduženja na drugom mestu."

„Poslednji put kad je jedan od vas bio ovde, poslao je poruku o opasnosti. Šta je sad? Dolazi li neki brod? Je li to? Imam pravo da znam šta se dešava..."

Umesto odgovora, Analitičar 9 podiže ruku i snažno odgurnu Derika. On se sudari sa stolom i tresnu u stolicu.

„Ne mešajte se", reče mu Nadzornik i ode.

Mada šok, prouzrokovan robotovim ponašanjem potraja za trenutak, Derik uspe da skoči na noge i pođe za njim.

Izvan komore Derik vide užurbanost koja se graničila sa haosom. Na desetine robota Nosača i Probirača kuljalo je iz liftova kao da je nekakav gigantski egzodus u toku. Isto toliki broj drugih muvao se kroz prolaze uzimajući rezervne delove i noseći ih ka Zapadnom zidu, ka topionici. Sa svojim teretom ulazili su direktno u topioničko postrojenje i nisu se više pojavljivali. Iz nekog nepoznatog razloga roboti su sistematski uništavali određene delove iz njihovog magacina – i same sebe u isto vreme.

Privučen povorkom robota samoubica, Derik izgubi iz vida Analitičara 9. Sad, dok je pogledom pretraživao prostoriju da ga ponovo ugleda, primeti nešto veoma neobično. U celom magacinu nije bilo ni jednog jedinog Nadzornika. Svi proizvodni centri stajali su, nepokretni, potpuno napušteni.

Obuzet zlom slutnjom, Derik se probi do lifta i naredi platformi da ga prebaci na Nivo nula. Tu nađe skup od oko dvadeset Nadzornika. Stajali su nepomično u krugu, spojivši ruke kao da drže neku vrstu direktne konferencije.

Ne obratiše pažnju na njegov dolazak, pa Derik pređe preko prostorije do mesta gde su preostala dva Nadzornika sedela za džinovskim komandnim stubom.

„Monitore 5?"

„Molim, Derik", odgovori mu jedan od njih i klimnu glavom u znak pozdrava.

„Možeš li mi reći šta se događa?"

„Senzori na površini otkrili su veliku svemirsku letelicu koja nam se približava. Profili, trajektorije i brzine ukazuju na to da će ući u našu orbitu."

„I ja ću otići sa ove kamene hridi?", uzviknu Derik uzbuđeno. „Nek' su hvaljene zvezde!"

„Ima šezdeset osam posto verovatnoće da je brod uhvatio našu poruku. Ali i samo devet posto verovatnoće da dolazi da izbavi vas".

Ta vest vrati Derika ponovo na zemlju. „Uhvatio našu poruku? To nije brod koji ste vi zvali?"

„Ne, Derik."

„Ko su, onda, ti ljudi? Šta hoće?"

„Brod je u ovom trenutku još neidentifikovan."

„Da li se zato svi oni roboti dole ponašaju kao da su poludeli?"

„Ne mogu sad da vam odgovorim na to pitanje", reče mu Monitor 5. „Možda ću moći da vam kažem uskoro."

„Šta bi trebalo da ja uradim?"

„Da sačekate.”

„Sjajno. Koliko dugo da čekam?”

„Ne mnogo”, odgovori mu Monitor 5, ustajući sa svog mesta. „Izvinite. Analitičari me zovu.”

Prešavši preko prostorije, Monitor 5 se priključi robotima koji su stajali u krugu. Stajao je sa njima možda oko dva minuta, a onda se krug rasturi. Većina Nadzornika pohrli ka liftovima. Dva robota, jedan od njih Monitor 5, priđoše Deriku.

„Određen sam da razgovaram sa vama”, reče mu Monitor 5.

„Određen?” Robotov izbor reči iznenadi Derika.

„Jednoglasno”, potvrdi mu robot. „Nijedan Analitičar se ne oseća ugodno u kontaktu s ljudima.“

„Želiš li to da mi kažeš da oni nisu razgovarali sa mnom jer to nisu hteli? Ili nisu znali kako?“

„Sem nekoliko izuzetaka. Sva njihova iskustva vezana su isključivo za robote. Ja sam određen zbog prethodnih uspeha u komuniciranju sa vama”, odgovori mu Monitor 5.

„Je li ovo još jedan izuzetak?”, upita Derik pokazujući na robota koji je stajao neposredno iza Monitora 5.

„Sa mnom je Analitičar 17.“

„Ah... mi smo se već upoznali... na neki način.”

„Analitičar 17 je tu da mi pomogne”, odgovori mu Monitor 5. „Molim vas, Derik. Ima nekoliko važnih stvari o kojima treba da porazgovaramo, a vremena je jako malo.”

„Pa da počnemo, onda.”

„Hvala vam. Analitičari su se složili da brod koji nam se približava predstavlja opasnost za bezbednost našeg poduhvata. Oni koji su nas ovde poslali predvideli su i takvu mogućnost. Naše instrukcije za takav slučaj glase da treba da uništimo i sebe same i sve ovo ovde. Neke pripremne radnje već su preduzete...”

„Roboti su u topionici.“

„Tačno. Sva postrojenja i tehnologija moraju biti uništeni, a mesta iskopavanja tako oštećena da se više ne mogu koristiti. Ova naredba ima najviši stupanj hitnosti i neophodnosti. Moramo joj se pokoriti. Ali, u svim prethodnim razmišljanjima nije se *predviđalo vaše prisustvo.“*

„Šta ja imam sa svim tim?”

„Sve dok ste vi prisutni, mi nećemo moći da izvršimo naredbu, jer bi uništiti sve značilo ubiti i vas. Čak i da samo uništimo sebe same, vi biste ostali bez zaštite. Stoga, da bismo mogli da postupimo po naredbi, potrebno je da vi odete.”

„Ja sam spreman da odem još od trenutka kada sam dospeo. Samo mi pokažite kako.”

U tom trenutku umeša se Analitičar 17. „Na nesreću, pošto i napuštanje naše zajednice takođe predstavlja veliki faktor rizika za vas, nismo u stanju da vam u tome pomognemo i trebalo bi, u stvari, da vas sprečimo.“

„Znači, ne nameravate da sklopite moju kapsulu? I moje svemirsko odelo?”

„Ne.”

„Pa to je ludo.”

„Naprotiv, to je u osnovi logično”, reče Analitičar 17. „Ako vas mi budemo štitili, gotovo je sasvim izvesno da ćete umreti, što ne možemo da dozvolimo. Ako ne uspemo u toj zaštiti, možete preživeti, ali ćete se izložiti velikoj opasnosti, što takođe ne možemo da dozvolimo.”

Pun neverice, Derik je pogledao čas Monitora 5, čas Analitičara 17. „*Pa šta ćete onda uraditi sa mnom?“*

„Ništa”, odgovori mu Monitor 5. „Nemoguća je bilo kakva akcija. Ako vam pomognemo da se odavde izbavite dozvolićemo da se izložite opasnosti. Ali ako vas sprečimo, takođe ćemo vas izložiti opasnosti.”

Derik poče da se gubi u varijantama razgovora. „Jesam li onda na pravom putu u svom zaključivanju? Vi želite da ja pobegnem?”

Robot je oklevao. „Želimo da budete u sigurnosti i nepovređeni.”

Činilo se kao da robot traži put kroz minsko polje logike.

„Šta će se desiti ako odem?”, upita Derik.

„Kad otkrijemo da ste otišli, moramo poći u poteru za vama.“ Robot ponovo stade da okleva. „Naravno, dok vas ne vratimo, ostatak ove naše zajednice imaće odrešene ruke u sprovođenju naredbe koja ima vrhunski prioritet.”

„Drugim rečima, ako pobegnem, Prvi zakon prestaje da važi. Možete nastaviti i uništavati sami sebe mirne savesti.”

„U suštini, to mišljenje je ispravno”, reče Analitičar 17, „mada vas moram upozoriti da postoji jedna opasnost ako nastavite da to razmatrate.”

Derik ne obrati pažnju na upozorenje. „A kud da pobegnem?”

„O tome se ne možemo izjasniti”, reče Monitor 5.

„E pa ja mogu, i odgovor mi se ni malo ne sviđa!”, odbrusi mu Derik. „Reći ću vam šta nameravam – čim brod bude dovoljno blizu da uhvati signal iz odašiljača u odelu, ući ću u jedan od onih ogmenta, tamo, i poći ću na površinu da ih zamolim da me spasu.”

„To ne bismo mogli da dozvolimo.”

„Pa šta, onda, da uradim? Da odem i lunjam po površini dok mi se ne istroše rezerve kiseonika? To su gluposti. Kako samo možete i da tražite tako nešto od mene?”

„Derik, moram da ponovim, preti neposredna opasnost...”, poče Analitičar 17.

„Nismo vas molili da uradite bilo šta”, upade Monitor 5. „Samo smo vam skicirali posledice postupaka, za koje biste se, možda, odlučili.“

„Moda niste molili, ali ste natuknuli jasno i glasno neke ideje”, odgovori Derik. „Govorili ste mi da ćete, ako odlučim da izvršim samoubistvo, okrenuti glavu i gledati ustranu. Ne shvatam kako je, uopšte, i moguć ovakav razgovor. Šta to nije u redu sa vama?“

Odgovori Monitor 5: „Ja samo pratim izuzetno uslovnu logičku nit koju je predočio Analitičar 17...”

„Zato je, znači, on ovde.”

„... prema kojoj je neizvesnost vaše sudbine modifikovana vašim voljnim postupcima do pozitivne vrednosti u odnosu na mogućnost štete koja bi nastala usled izostanka akcije.”

„Drugim rečima, vi ste sebe ubedili u to”, reče Derik. Ali niste mene, pomisli on. Vaš primarni zadatak i vaša sigurnost ne znače mi ništa. Mislite li da marim za to što ne možete da uništite same sebe? Ne marim ako taj brod pripada i najcrnjem vašem neprijatelju. U stvari, počinjem da razmišljam o tome da su oni, ako su vaši neprijatelji, automatski moji prijatelji. Ne idem ja nikuda. I siguran sam sasvim da se neću ubiti da bih vas rešio problema.

Roboti, očigledno, nisu bili voljni da ga tek tako puste. Kad Derik pođe sa Nivoa nula, Analitičar 17 se uputi za njim. On se pope na drugi lift i kad dođe do nivoa magacina, pođe za Derikom na odstojanju od nekoliko koraka. Ali bilo je očigledno daje Derik pod prismotrom.

Bilo je nelogično da mu roboti stalno budu za petama samo što su mu, pre kratkog vremena, savetovali da pobegne. Ali kako on uopšte nije nameravao da uradi ono što roboti žele, nije mu ni bilo važno da ih shvati. Mogao je mirno da ih i ne primećuje.

Magacin je još uvek bio poprište haotične užurbanosti i Derik se povuče u tišinu komore za boravak. Mislio je da će se Analitičar 17 zadovoljih tim što će da motri i čeka napolju, jer je komora imala samo jedan izlaz. Ali robot uđe u komoru i sede na stolicu na drugom kraju stola.

U prvom trenutku Derik i ne primeti da je robot ušao. Slika sa neke kamere, negde na površini, bila je na ekranu komunikacionog centra. Na slici se videlo malo, narandžasto sunce u daljini, na nebu osutom mutnim sjajem zvezda čiji raspored i oblik Derik ne uspe da prepozna.

Tamna senka, osvetljena sa zadnje strane, lebdela je na toj, zvezdama osutoj pozadini, povećavajući se tokom svog približavanja

asteroidu. Bila je još isuviše daleko da se jasno vide njeni obrisi, ali je bilo jasno da je to nekakav svemirski brod.

„Spremaš li još malo ubeđivanja?“, upita Derik robota.

„Analitičari su se složili da imate pravo da saznate izvor i trenutno stanje opasnosti.”

„Ne mislite valjda da ću se preplašiti kad vidim ovaj brod? To ne pali. Ovo ovde nije bogzna šta, ali je, ipak dom. Ne idem ja odavde.”

Robot ne odgovori i ostade sa sedi ćutke, dok je Derik pripremao ručak. Kad ga spremi i sede za sto primeti da ga robot netremice gleda.

„Na čijoj si strani?“, upita ga Derik između zalogaja.

„Razjasnite pitanje.”

„Šta radiš ovde? Mislio sam da želite da zbrišem. Ali ja ne mogu ni da mrdnem, a da vi to ne znate.”

„Vaš razgovor sa Monitorom 5 nagnao ga je da shvati sukob sa Prvim zakonom.“

„Hoćeš da kažeš da se njegova mala samozadovoljna konstrukcija razbila u paramparčad?”

„Monitor 5 je sad duboko zabrinut da ćete pokušati da pobegnete i tako povredite sebe, bilo tokom bekstva, bilo da to usledi kao njegova posledica. Da bih ga oslobodio te brige i omogućio mu da se vrati svom poslu, ponudio sam se da motrim na vas.”

„A šta je s tobom? Je li i tvoja logička bomba takođe eksplodirala?“

„Nije.“

„Znači, ti nisi ovde da mene sprečiš“, reče Derik, odgurnuvši tanjir. „Ti si ovde da osiguraš da me neko ne spreči?”

„Vaše primedbe su nevažne u ovoj situaciji. Izrazili ste nameru da se i dalje poverite našem staranju.“

„Tačno.” Derik pogleda na ekran. Brod je još uvek bio tamna mrlja na kojoj se ne raspoznaju detalji, ali je već ispunjavao dobru trećinu ekrana. „Ali mislim da vi još uvek očekujete da ću početi da brinem za sebe i da ću se dati u bekstvo. E pa lepo, da bih pokazao

koliko sam zabrinut, odoh ja u drugu prostoriju da malo dremnem“, reče mu Derik, ustajući. „Ako hoćeš pođi i ti sa mnom, samo te molim da legneš na drugi ležaj. Na mom nema dovoljno mesta za dve osobe.“

ŠESTA GLAVA
STENE I GOLI KRŠ

Analitičar 17 ne pođe za njim, a i Derik ne sklopi oka. Samo je ležao i buljio u tavanicu pokušavajući ponovo da sagleda situaciju u kojoj se nalazi.

Tvrdnja robota bila je realna i suštinska. Nije to bio samo plod frustracije koja je usledila kao rezultat njihovog pokušaja da ispune obaveze iz Drugog zakona u odnosu na svog gospodara. Stupali su, oprezno, ivicom provalije Prvog zakona i paradoksalne situacije koja je mogla da parališe ne samo pojedine robote, već i celu njihovu zajednicu. On im je bio prvenstvena obaveza, a oni nisu bili u stanju da učine bilo šta za njega, sem da ga zamole da pobegne i da se spase.

Da situacija nije bila ozbiljna, slatko bi se smejao. Ličilo mu je to na priliku u kojoj neko koga spopadne štucanje zamoli svog prijatelja: „Molim te, uplaši me". Kako bi mogao da iskoristi trenutak nepažnje robota, čak i uz pomoć Analitičara 17?

A povrh svega, sama pomisao na bekstvo bila je apsurdna. Bez pomoći robota, verovatno, ne bi mogao da ponovo sastavi kapsulu pre no što taj nepoznati svemirski brod stigne. A i kad bi mogao, bilo je nemoguće pobeći od broda koji im se približavao.

Ako bi nastavio da smatra i robote i strance sa broda svojim neprijateljima, onda rešenja ne bi ni bilo. Samo ako pretpostavi da stranci dolaze da mu pomognu i da će biti voljni da to i učine, nazire se put spasenja. Mogao bi da sačeka da se brod dovoljno približi, pa da izađe na površinu asteroida u ogmentu i da preko radija zatraži njihovu pomoć.

Upravo tog trenutka ležaj ispod njega zadrhta i on se hitro uspravi i sede. Za trenutak poverova da mu se to samo pričinilo, da je to bio trzaj sličan onom koji prođe telom pre no što se utone u san. Ali usledi i drugi i on shvati da mu se to nije samo pričinilo. Skoči na noge i pojuri u kontrolnu kabinu.

Analitičar 17 je još uvek sedeo na onom istom mestu gde ga je i ostavio. „Šta se to dešava?“, upita ga Derik.

„Napadnuti smo“, reče mu robot, pokazujući u pravcu komunikacionog centra.

Derik pogleda u ekran.

Brod se postavio tako da se dobro video njegov bok okrenut ka Suncu, pa je, po prvi put, mogao da uoči detalje. I ono što je video, zbunilo ga je. Činilo se da brod nije konstruisan, već nekako skrpljen. Više je ličio na svemirsko stovarište otpadaka, no na opasnog svemirskog pirata. A pirat je bio.

Samo na onom delu koji se jasno video, uočavalo se jedanaest kupola kao i haotična mreža veznih konstrukcija. U celom sklopu bilo je brodova toliko starih da im je mesto bilo u nekom muzeju, ali i tako novih da bi bili ponos graditelja svemirskih brodova. Vitki transatmosferski profili bili su izmešani sa prapotopskim modelima nalik na cilindre i nosače brodova za nekadašnja daleka svemirska putovanja. A duž celog broda povremeno bi zatreperila crvena i narandžasta svetla.

„Ko su oni?“, upita Derik šapatom.

„Nije nam poznato.“

„Što nam se ne jave? Šta hoće od nas?”

„Nema nikakvog signala ni na jednoj od uobičajenih frekvencija za komuniciranje.”

Derik oseti kako pod ponovo zadrhta, „Kakvo to oružje koriste?“

„Zaključili smo da naoružanje broda predstavljaju, pre svega, fazni mikrotalasni lejzeri.”

„A što im ne uzvratimo?“

„Zato što naša zajednica nije naoružana.“

„Šta kažeš!?”, zapanji se Derik.

Odgovor robota bio je smiren i pun rezignacije. „Veoma je verovatno da na svakom brodu ima ljudskih bića. Ne bi nam bilo dozvoljeno da ih napadnemo oružjem.”

Derik je buljio, čas u robota, čas u ekran. Za razliku od scena u naučnofantastičnim filmovima sa bokova piratskog broda nisu izbijale strele blještave svetlosti koje bi ukazivale na emitovanje energije. Videla su se samo treperava svetla, a pod je ispod Derikovih nogu podrhtavao. „Jesmo li u opasnosti?"

„Jesmo."

„Kolikoj?"

„Brod je počeo svoj napad na području naše stanice na površini čije je antensko polje okrenuto za 170 stepeni istočno u odnosu na naše prvobitno okno..."

„I ovo podrhtavanje dospeva do nas čak sa te daljine?"

„Da. Već prvi napad bio je uspešan i sve su veze prekinute. Po svemu sudeći, jedan deo tunela na tom području je popustio i urušio se. A vatra sa broda je sad, manje-više, sporadična. On je u skoro sasvim sinhronoj putanji sa nama, sa klizanjem od dva stepena u minutu."

„Što znači da će nam za devedeset minuta biti iznad glave?"

„Tačno."

Deriku je bilo jasno da nema više vremena za čekanje. Ako vatra sa broda probije zaštitni omotač koji obezbeđuje održavanje konstantnog pritiska u komori, a on bude još uvek tu, nema mu spasa. Maska za disanje ne bi bila ni od kakve koristi u vakuumu.

A postojala je još jedna opasnost, isto tako ozbiljna kao i ona prva – da će biti prekinuti energetski vodovi i da će liftovi stati. Tada bi moglo da se desi da ostane zarobljen u srcu asteroida.

Nije verovao da bi uspeo da se popne do površine kroz okno lifta pomažući se rukama i pored izuzetno male sile teže na asteroidu.

I samo bekstvo sa površine u ogmentu nije mu se da činilo tako privlačnim kao ranije. Postojala je mogućnost da ljudi s broda pomisle da on nije begunac koji traži spas, već neprijatelj koga treba uništiti. Ali čak i tako, smrt na površini činila mu se privlačnijom od opraštanja sa životom u ledenoj utrobi asteroida.

„A sad da se vratimo na onu logičku nit koju si ti izveo – jesam li u pravu što mislim da ste samo ti i Monitor 5 mogli da je pratite, a da se, pri tom, ne sukobite sa odredbama Prvog zakona?“

„Jeste.”

„A zašto? Zašto baš vas dvojica?”

„Moje iskustvo s ljudima omogućilo mi je daleko više saznanja o njihovoj prirodi i ponašanju.”

„Bio si u kontaktu i sa drugim ljudima?”

„Jesam.”

„Ko je to bio?”

„Nije mi dozvoljeno da vam saopštim. ”

Ćorsokak.

„Znaju li uopšte drugi roboti šta si mi predložio?“

„Ne.“

„Kako nameravate da uništite ceo kompleks?”

„U materijalu obloge zidova ima eksploziva. Kad svi ostali Nadzornici budu uništeni, poslednji preostali Monitor i Analitičar će, zajedno, aktivirati eksploziv. Eksplozija će prouzrokovati urušavanje celog prokopanog dela asteroida.”

„Tako”, klimnu glavom Derik. Sjajna perspektiva, pomisli. Ako ostanem u utrobi, pirati će mi sručiti ceo asteroid na glavu. Ako, pak, izađem na površinu, roboti će mi ga zbrisati ispod nogu.

Sem...

Sem ako bi postojao neki način da se vine sa površine, neki izvor postiska koji bi mu, u ogmentu, dao potrebno ubrzanje. Ta brzine, s obzirom na malu silu teže na asteroidu, ne bi morala da bude posebno velika. Servomotori u nogama ogmenta bili su, po svemu sudeći, dovoljno snažni da mu omoguće da bukvalno odskoči sa asteroida.

Na nesreću, sigurnosni sistem na ogmentu uslovljavao je da se baš na nogama ugrade graničnici koji će onemogućiti da se uradi ono što je njemu palo na pamet. Ali što su majstori sastavili, majstori mogu i da rastave...

U tom trenutku, na boku broda zatreperi blistava svetla tačka i trenutak kasnije svetlosni zrak uništi kameru koja je snimala i prenosila im sliku. Njenu funkciju preuze druga, nešto udaljenija, i nizak ugao snimanja koji je ona zahvatala pokaza ne samo svemirski brod već i oblake iznad površine asteroida koja je ključala pod kanonadom oružja sa broda.

Taj prizor nagna Derika da stupi u akciju. „Čini mi se da nam nema spasa“, poče on da jadikuje, trudeći se da svom licu da što rezigniraniji izraz, „i čini mi se da nema druge no da se pripremim za smrt. Biću ti zahvalan ako me ostaviš nasamo dok ne završim svoje obrede.”

Robot se uhvati na udicu. „Ne shvatam u potpunosti smisao obreda”, reče on, „ali ću poštovati vašu želju da budete sami“.

Deriku nije trebalo mnogo vremena da ostvari svoj plan. Vrati se u kabinu i dohvati dva jastuka, pa se sjuri do pregradne komore.

„Otvoriti.“

Šištanje prouzrokovano otvaranjem unutrašnjih vrata izolacione vazdušne komore privuče pažnju Analitičara 17 i on se pojavi iz komandne kabine. Prekasno. Derik uđe u komoru i vrata se zatvoriše za njim.

„Ciklus”, naredi on, stavljajući masku za disanje na lice.

Kad se spoljašnja vrata komore otvoriše, Derik ugura jastuke tako da se zaglave preko praga i prekorači ih, stupivši u hodnik. Kao što je i očekivao, jastuci su onemogućavali da se spoljna vrata zatvore i uključe električno kolo – a dok se kolo ne zatvori robot će biti zarobljenik u komori. Derik nije mogao da zna koliko će to zadržati robota, nije znao postoji li neki način da robot nadmudri sistem za zatvaranje, ali nije ni čekao da to lično proveri.

U redu pred postrojenjem za topljenje već su stajali i Nadzornici, ali oni ne obratiše pažnju na njega. Pope se liftom do Nivoa nula i vide da je Monitor 5 vredno sproveo mere obezbeđenja u slučaju da se on vrati. Dva ogmenta nisu više bila tu, kao da nikad nisu ni postojala.

Treći je bio naslonjen na zid i poduprt jednim nosačem na gusenicama sa kranom čiji je put bio preprečen garniturom za bušenje.

Nije očekivao da će odelo biti oštećeno – tako nešto bilo je suprotno načelima Prvog zakona – samo je trebalo doći do njega. A deo tog problema bio je Monitor 5. Robot koji je sedeo dok se Derik nije pojavio, ustade i pođe ka njemu.

Putevi im se ukrstiše na nekoliko metara ispred krana ka kome se Derik uputio. „Površina asteroida je zabranjena zona", reče mu robot,

„Znam to", odgovori mu Derik kružeći oko njega i držeći se van dohvata njegovih ruku. „Ova oprema je nepropisno uskladištena. Ja ću se postarati o njoj."

Ali Monitor 5 se nije dao tako lako prevariti.

„Ne možete izaći. Ovde niste u opasnosti", reče mu, pokušavajući da ga uhvati rukom.

Derik odstupi i pope se uz stepenice do zatvorene komandne kabine. „Pogrešno. Ako ostanem, biću ubijen kad brod uništi ovu stanicu."

„Mi ćemo vas zaštititi."

Derik nije želeo da gubi vreme u raspravljanju. „Vi niste u stanju da zaštitite čak ni sebe same", odbrusi mu on i zalupi i zaključa vrata komandne kabine nosača sa kranom.

Interfejs rukovaoca bio je standardan, a funkcije nekoliko upravljačkih ručica koje nije poznavao bile su mu odmah jasne. On prebaci prekidač za pogon i na ekranu odmah ugleda informaciju o statusu vozila. A najvažnija informacija bila je skoro na samom dnu ekrana:

NAPOJNA ĆELIJA....100.000 KW....OK

Robot je učtivo kucao na prozo na vratima pokušavajući da privuče Derikovu pažnju, ali se on pravio da ga ne primećuje. Dodirom dva mala džojstika na naslonu za njegovu desnu ruku, Derik oslobodi kran koji je bio spušten popreko, iza kabine.

Kako su sve upravljačke ručice konstruisane prevashodno za robote koji imaju finu kontrolu pokreta, Deriku je rad s komandama

bio malo komplikovan. Ali kran je bio poluautomatski i kad je uspeo da prebaci njegov krak preko zadnjeg dela i dovede ga u vidno polje kamere, sve što je trebalo da uradi bilo je da kaže: „Napred sad. Podići". Sve ostalo radio je sam kran.

Monitor 5 kao da je sporo shvatao šta se dešava. Derik nije mogao da zaključi da li je razlog tome to što robot još uvek preživljava neki svoj unutrašnji sukob ili je to, pak, usled razlike koja postoji između Monitora i Analitičara. Ali, kad Derik kranom podiže garnituru za bušenje sa tla i poče da je sklanja sa puta, robot se iznenada uzbudi.

„Analitičar 17 je pogrešio", uzviknu robot, zgrabi bravu i poče besno da je cima. „Derik, ne možete pobeći. Ne možete se spasti. Moram da vas zaštitim. Ja za to odgovaram."

Bez reči, Derik iskoristi garnituru za bušenje koja se klatila na kraju krana da odgurne robota ustranu i unazad, ka zidu. Robotovi protesti postadoše još žučniji, ali Derik ne prestade sve dok robot nije bio pritisnut uza sam zid na oko deset metara levo od mesta gde je bio ogment.

„Sad polako unazad", naredi Derik i nosač se lagano udalji od zida.

„Stani. Čekaj", povika robot.

Derik skoči sa nosača i potrča ka ogmentu. Dok se mučio da ga odmakne od zida, Monitor 5 se trudio da se oslobodi. To je bilo takmičenje u brzini u kome je Derik morao da pobedi.

Najzad je otvor za ulaz u ogment bio slobodan i Derik uskoči u njega. U tom trenutku, Monitor 5 se pope na vrh garniture za bušenje, oslobodivši se pritiska. Ali bilo je kasno da učini bilo šta. Otvor za ulaz u ogment već se zatvarao – Derik je bio unutra.

„Uključiti pogon", naredi Derik.

Njegov sledeći cilj je bio da otvori vrata sa druge strane nosača namenjena radnicima koji su već u ogmentima. Ali pre no što je mogao da stigne do njih, Monitor 5 ponovo pokuša da mu prepreči put.

„Ne želim da te povredim“, reče mu Derik. „Ne možeš me zaustaviti. I samim tim što si pokušao, izvršio si već svoju dužnost. Sad mi se skloni s puta.“

„Vi pokušavate da izvršite samoubistvo. Neću se povinovati vašim naredbama pod tim okolnostima.“

„Pokušavam da se spasem”, reče mu Derik. „Ako zaista želiš da preživim, sklonićeš mi se s puta i daćeš mi priliku da probam.“

„Ja ću vas odvesti na sigurno mesto kod nas, u zajednici...”

„Nema ovde sigurnog mesta!”, dreknu Derik na njega. „Zar to ne shvataš?”

„Ja ne mogu da dozvolim...”

„Ja ne mogu da dozvolim da tu raspravljam s tobom”, odgovori mu Derik. „Stvarno mi je žao”.

I dok je još izgovarao te reči on ispruži desna klješta svog ogmenta koja opisaše luk i zahvatiše robota po vratu oborivši ga na kolena. Ali Derik ne pređe ni nekoliko koraka, a robot se opet stvori kraj njega, hvatajući ga za odelo.

Ovog puta Derik se saže i dohvati desnu nogu robota, podiže ga tako uvis i obori na leđa. Uhvativši članak na njegovoj nozi klještima druge ruke, Derik snažno pritisnu nadole sve dok ne začu zvuk lomljenja metala. Derik popusti pritisak – noga robota bila je ubogaljena, stopalo je bilo savijeno pod neobičnim uglom.

Derik se smeteno pope u komandnu kabinu nosača. Kad ga je okrenuo ka uzlaznoj rampi za izlazak na površinu, video je da Monitor 5 još uvek leži na tlu, tamo gde ga je i ostavio, uzaludno pokušavajući da popravi štetu koju mu je naneo. Njegovi skeneri, nalik na proreze, pratili su Derika i nosač na putu ka rampi.

Sve vreme ih je pratio pogledom, pomalo izgubljenim, pomalo optužujućim, a Derik se uspe uz rampu, proveze se kroz komoru i izađe napolje, na površinu.

SEDMA GLAVA

PRIJATELJ ILI NEPRIJATELJ

Posle onolikog vremena provedenog u podzemlju, beskrajno, otvoreno nebo sa svih strana delovalo je neobično. Sunce, majušni narandžasti disk, visilo je nisko na nebu. Sa svojih jedva dvadeset stepeni iznad horizonta bacalo je duge senke. Nebo je bilo osuto zvezdama, ali se nijedna planeta ne ukaza pred Derikovim očima.

Nije znao koliko će mu vremena biti potrebno da izvrši sve izmene na ogmentu. Samo je znao da piratski brod, prateći svoju orbitu, dolazi sve bliže i da on mora da završi posao pre no što taj brod stigne. Znao je, takođe, da će ga roboti pratiti u svom kratkovidom naporu da ga zaštite. Nalazio se između čekića i nakovnja. Ili će nekako da se izmigolji, ili će umreti.

Odvezao se preko neravnog, smrznutog terena tek toliko da se izdvoji kao moguća meta sa ulaza u kompleks asteroida. Onda zaustavi nosač u polusenci na dnu doline i krenu pešice po smrznutom beskraju.

Žrtvovao je brzinu time što je ostavio nosač, ali je osećao daleko veću sigurnost jer je bio gotovo stoprocentno siguran da je u vozilo bio ugrađen transponder koji bi lako doveo robote na njegov trag.

Samo što je krenuo, poče da traži pogodno mesto gde bi mogao da se sakrije dok bude radio na prepravci ogmenta. Nije mu bila potrebna sunčeva svetlost za posao koji je trebalo da obavi, jer je ogment sam imao svetla za rad. Osenčena šupljina, zatamnjena pukotina, pećina u kojoj je mračno kao u grobu svugde bi mogao da se sakrije i završi posao. Ali što je bolje bio sakriven, to je bila veća mogućnost da bude suviše kasno obavešten o približavanju robota ili piratskog broda. Ali, nikad sastaviti dva dobra.

Dok je Derik koračao i spoticao se po zaleđenoj površini, iskoristio je radio-uređaj svog ogmenta da uputi nekoliko poziva za pomoć. Nije znao da li će signal njegovog radija biti uhvaćen na piratskom brodu, a strahovao je, istovremeno, da mu ta poruka može

ponovo natovariti robote na vrat. Ali morao je da pokuša da piratima da priliku i razlog da ga spasu.

„Otvorena poruka, šifra 1. Svim brodovima: ovde je kosmički pilot, prisilno iskrcan, moli da ga preuzmete. Odgovorite ako me čujete. Svim brodovima...“

Na kraju se Derik smesti u pukotinu jednog ledenog brega koji je dominirao na putu kojim je došao. Odatle je imao dobar pregled terena; nije se videlo samo ono što je bilo skriveno od pogleda iza viših uzvišenja i humki. A imao je i dobar pregled neba od severozapadnog do severoistočnog horizonta.

„Daj dijagnostičku biblioteku,“ naredi Derik.

Donji deo kuglastog monitora postade neproziran i na njemu se pojavi, ispisana jarkožutim slovima, lista podsistema. On brzo pređe pogledom po njoj.

„Pokretačke sisteme.”

Jedan od redova na sredini lista zatreperi dva puta i, narednog trenutka, celu listu zameni nova. Na isti način Derik je pratio podsisteme sve dok kola i logički put podkontrole ne ispuniše pola ekrana lavirintom finih linija. Derik ih je pažljivo proučavao i pućio usne čudeći se.

„Prokletstvo“, uzdahnu on na kraju.

Toga se i plašio. Obezbeđenje sistema nije bio neki uređaj koji bi se lako mogao isključiti. To je bila programirana petlja u servo-kolima nogu. I petlja je saopštavala kontroli odela:. „Ne dozvoliti da snaga koju upotrebe vozači pređe silu od *x* dina u sekundi.“ Male sile brzo primenjene bile su dozvoljene, kao i velike upotrebljene polako. Ali velike sile aktivirane brzo, upravo ono što je njemu trebalo, bile su zabranjene.

Da je imao više vremena možda bi imao prilike da reprogramira potkontrole. Ali u datim uslovima treba preduzeti neke radikalne, brze hirurške zahvate. Na sreću, ogmenti su tako i konstruisani da se lako mogu popraviti na terenu - praksa koja je mnogim radnicima spasla život.

Razne, izmenljive „ruke” koje je ogment mogao da koristi bile su smeštene u ispupčenjima na bokovima. Derik odabra mikromanipulator sa osvetljenjem za desnu ruku i lejzerski zavarivač za tačkasto zavarivanje, za levu.

Upravo tog trenutka tlo pod njim ponovo zadrhta izazvavši malu lavinu komada koja je lagano padala sa krune udubljenja. „Osloboditi ekran,“ naredi Derik. Kuglasti monitor se ponovo pretvori u prozor i od prizora koji vide, Deriku zastade dah. Napadački brod se nadnosio nad zapadni horizont. Još uvek su sa njega ispaljivane povremene salve ostavljajući trag razaranja na površini asteroida. Vreme je isticalo.

„Zatvoriti podsistem dvadeset četiri.” Sad je shvatio: on je bio žrtvovan. Sa isključenim kontrolama na nogama, nije mogao više da hoda.

Modifikacije koje je trebalo sprovesti sastojale su se u tome da spali tri voda posebnih kola i spoji ih sa četvrtim, kao sporedne. Međutim, preciznost sa malim lejzerom bila je zaista izuzetno neizvesna. Pogrešno usmereni zrak lejzera mogao bi da neopozivo ubogalji ogment odelo.

Uz pomoć tačkaste vođice ogmenta Derik uspe da precizno uradi sve što je bilo potrebno na desnoj nozi. Ali kad se spremao da to isto uradi i na levoj, eksplozije postadoše tako snažne da su ometale njegovu preciznost. Dok je stajao i pokušavao da odgonetne odakle dolaze ti snažni potresi, ču već poznati glas:

„Molim vas, slušajte me, Derik. Morate prestati s tim. To je ludilo...”

Na dve stotine metara od njega na padini humke koja je bila okrenuta ka severu, stajao je robot. To je bio Monitor 5, koji je mahao rukama i polako napredovao ka Deriku. Koračao je lako, nije se video nikakav znak oštećenja noge koju je Derik, nešto ranije ubogaljio.

Istog trenutka Derik shvati da je i podrhtavanje tla jače zato što je piratski brod mnogo bliže, no što je računao, gotovo iznad samih njihovih glava. Ponovo je bio uklješten između napadača koji bi mogli

da ga spasu tako što će ga ubiti i robota koji bi mogli da ga ubiju, spasavajući ga.

„Gubi se!“ prosikta Derik.

„Derik, morate se vratiti u naselje. Ovde se izlažete opasnosti.“

Činilo se da je brod-napadač primetio robota jer zaravan između Monitora 5 i Derika iznenada zasu rafal lejzerskih zraka.

Ti lejzeri nisu bili oružje velikog intenziteta koje snažno potresa tle i, na sreću, činilo se da nišandžije nisu gađale Derika. Ali tlo na tom delu sastojalo se gotovo od samog leda te je zato i bilo lako isparljivo. Jedan pogodak potpuno razori humku iza robota. Drugi hitac stvori dubok rov između njega i Derika.

Derik pomisli da taj rov neće zaustaviti robota i bio je u pravu. Robot se skotrlja u rov pre no što se isparenja raziđoše i izgubi se Deriku iz vida.

Sad nije bilo vreme da brine o robotu. Odlučno stisnuvši zube, Derik se baci na potkontrolu leve noge. Ukrutivši telo i uz pomoć autokontrole samog ogmenta, kratkim pokretom on zavari vodove. Tri nepoželjna voda nestadoše u oblačiću metala pretvorenog u atomsko stanje. Dva paralelna voda se zavariše i stopiše u jedan.

Iznenada ču glas Monitora 5 kako ga zove „Derik! On je ovde! U ledu! Pronašao sam ga!”

Derik podiže pogled. Salve sa broda su prestale, a od robota ni traga. „Zatvoriti obloge”, naredi on, a onda prebaci radio na spoljnu vezu. „Monitor 5, vrati se u naselje. Ovde ne možeš da učiniš baš ništa za mene,”

Tog trenutka pojavi se robotova metalna ruka iznad ivice rova. U ruci je držao nekakav mali, srebrnasti predmet. Samo časak kasnije, iz rova izbaulja i sam Monitor 5. Pošavši ka Deriku, Monitor 5 trijumfalno podiže onaj mali, srebrnasti predmet iznad glave.

„Evo ključa, Derik. Moraš ga uzeti...“

Ali trijumf robota nije trajao dugo. Piratski brod bio je tog trenutka velika smrtonosna masa direktno iznad njih. Jedva da je Monitor 5 stigao da napravi još jedan korak, a lejzerski rafali ponovo

počeše. Crvenkasti odsjaj na mestima gde su padali na led ličio je na lajt-šou na ledenoj sceni oko njega.

Za trenutak, činilo se da će robot uspeti da izbegne uništenje. A onda, na desetak koraka od podnožja brežuljka, lejzerski zraci napraviše fini trag na trupu robota. Trenutak kasnije, Monitor 5 se raspade u tihoj eksploziji – pojavi se samo plavičastozeleni plamen i metal se razloži na sastavne delove.

Robot nestade – ali ne u potpunosti. Eksplozija razbaca njegove komade u svim pravcima. Jedan od najvećih, koji se tako brzo vrteo da Derik nije mogao da razazna šta predstavlja, polete ka njemu. Kad tresnu na zemlju i zaustavi se, Derik vide šta je to: desna ruka Monitora 5, cela, od ramenog zgloba do prstiju, istrgnuta iz ramena.

Prsti su još uvek bili čvrsto zgrčeni oko blistavog srebrnastog predmeta – nekakvog pravougaonika čije su dimenzije bile možda 5 sa 15 centimetara i koji je ličio na daljinski upravljač ili umetak za memoriju.

Da li je to predmet koji su roboti tako mahnito tražili sve vreme? Ako jeste, zašto je onda poslednji postupak Monitora 5 bio pokušaj da mu ga preda?

Za trenutak. Derik je oklevao. Odlazak po taj predmet bio bi dodatni rizik u ionako isuviše rizičnom poduhvatu. Ali bio je svestan toga da je apsolutno nemoguće da tu stvar tek tako ostavi tu. Skinuvši opremu koju je koristio do tada, on ponovo vrati klješta opšte namene na krajeve ruku ogmenta.

„Priključiti pogon na sistem dvadeset četiri”, naredi kratko, i jedina crvena lampica koja je označavala status odela oboji se zeleno.

Silazak niz padinu do mesta na kome je bila robotova ruka ličio je, u najboljem slučaju, na kontrolisani pad. Bez nožnih servo motora Derik nije mogao da kontroliše hod. Ali ipak stiže do ruke, uhvati je onako s predmetom koji je čvrsto stezala i čvrsto je steže.

Skupivši noge, Derik podiže pogled da oceni rastojanje i ugao otklona broda. Stavi stopala na papuče u nogama ogmenta i savi se u čučanj. Onda snažno pritisnu papuče i snažne noge ogmenta kao da

eksplodiraše svom svojom nesputanom snagom. Kao neka majušna svemirska letilica, ogment se vinu sa površine, noseći Derika u susret piratskom brodu.

Ovako ili onako, ali eto me kod vas, na brod...

Iznenada, cela površina asteroida kao da zadrhta i podiže se u snažnom potresu. Roboti su najzad aktivirali svoj sistem samouništenja i eksplozija podiže čitav vodoskok delova asteroida i odbaci ih u prostor, kao neki svemirski šrapnel.

Gotovo istog trenutka turele na brodu kao da oživeše. U prvom trenutku Derik pomisli da gađaju njega s željom da ga pogode pre nego što se izgubi u haosu komada leda i stena koji se diže sa asteroida. Potom mu se učini da su nišandžije gađale samo otpatke koji su ga, posebno oni manji i brži, već pristizali, pa i prestizali.

Šta god da su gađali, ishod je bio isti: kad on stiže na oko stotinak metara od broda i poče da pogledom pretražuje njegovu površinu u nadi da će se naći neko mesto gde bi mogao da se prihvati, iznenada se cela kuglasta površina ekrana u ogmentu osvetli plavičastom svetlošću koja kao da je puzala u svim pravcima kao neko živo biće.

Derikovi udovi otežaše, a njegova čula otupeše. Jedva da je imao toliko vremena da pomisli NE OPET! pre no što svetlost iščeze i on ponovo utonu u mrak.

Uprkos haosu u trenutku kada je izgubio svest, Derik se osvesti mirno i lako. Nije znao koliko je bio u nesvesti ali, u svakom slučaju, trajalo je duže od pet minuta. Nije više bio u blizini nepoznatog broda. I zato i nije više bio u ogmentu. Sad je ležao na leđima na tvrdom podnožju i buljio u tavanicu prekrivenu malim vratima.

Podigavši se na laktove, Derik je posmatrao okolinu. Nalazio se u nekoj veoma uskoj prostoriji, nalik na neki hodnik. Dugački zidovi bili su, isto kao i tavanica, prekriveni vratima – možda su to bile komore za ostavu.

Na oba kraja – nalazila se po jedna metalna elipsa – to bi mogli da budu izlazi.

Derik nije gubio vreme u razmišljanju o izlazima i o sadržaju komora za ostavu. Jedna velika životinja obrasla krznom prošaranim kestenjastim i zlatastim tonovima, ležala je porebarke, nedaleko od njega i posmatrala ga. Deriku je ličila na psa, na nekog omanjeg bernardinca, ali sa budnim, vučjim očima. No lice te životinje bilo je isuviše pljosnato, uši zašiljene i isuviše visoko postavljene, a prednji udovi nisu se završavali šapama već prstima nalik na kobasičice prekrivenim sivkastom kožom.

Tako nešto Derik ranije nije video. Pokrećući se lagano da ne bi uzbudio životinju, Derik se uspravi i sede.

Na to se životinja prenu i nakrivi glavu.

„Jesi l' dobro?" upita ga grlenim glasom.

Derik ne bi bio više iznenađen da se to stvorenje u trenutku pretvorilo u leptira. Ne samo govor, već baš Standardni bez obzira na to što je artikulacija pomalo...

„Pa, ja, ja, mislim da jesam", uspe Derik da promuca.

„To j' dobro", odgovori mu stvorenje. „Aranimas će se obradovati. Ne b' voleo da s' povređen."

„Ako se to želi, onda je najbolje ne pucati na one koji dolaze."

„Da smo t' gađali strefil' b' te", odgovori mu nepoznato biće uz grimasu koja otkri njegove zube i koja je mogla da bude i osmeh, ali i znak pun pretnje.

Mada su reči bile iskrivljene, govor tela joj je bio daleko jasniji. Bočni položaj tela tog nepoznatog stvora bio je ustvari položaj iz koga može brzo da skoči. U sedećem položaju on nije imao izgleda protiv nje ni u pogledu brzine ni dohvata – činjenica koju dobro shvati kad se njegov pogled susrete s pogledom tog neznanca. Oči su im bile na istoj visini, ali se Derik osetio zaplašenim, jer je taj pogled bio pomalo i preteći.

Krećući se još uvek sasvim lagano, Derik oseti zid iza sebe i uspravi se na noge. Strani stvor se zadovolji tim da se i on uspravi. Tako, u stojećem položaju vrhovi ušiju tog stvora dosezali su samo do

Derikovih grudi i psihološko rasterećenje koje proprati tu konstataciju osokoli Derika.

„Šta si ti?“ upita on.

„Tvoj prijatelj”, odgovori mu biće. „Šta još želiš d’ znaš?”

„Postoji sto i četrdeset kolonizovanih svetova i ništa ni nalik tebi na svima njima.“

„Otamo gde s’m ja j’ dvesta kolonizovanih svetova, a nigde ništa teb’ ni nalik”, odgovori mu stvor, ponovo uz istu onu grimasu. Ovom prilikom okolnosti su već jasnije ukazivale da je u pitanju osmeh.

„‘Ajdmo sad. Aranimas čeka.”

„Ko je Aranimas?”

„Aranimas j’ gazda od lađu, vid’ćeš“, reče mu stvor krenuvši i okrenuvši se ka vratima.

„Stani”, uzviknu Derik. „Kako se zoveš?”

Stvorenje se zaustavi i okrete ka njemu. Ono otvori usta i pusti bujicu zvukova koji nišu imali sličnosti ni sa jednom ljudskom abecedom – više je to ličilo na režanje isprekidano reskim šištanjem i pucketanjem sličnim onom tihom prasku mehura koji puca.

Potom mu se stvorenje osmehnu: „Mož’da kažeš?“

Derik pobeđen, slegnu ramenima. „Ne mogu.“

„Znala s’m to. ‘Ajd, sad. Nij’ mudro pustiti d’ Aranimas čeka.”

Živahnim, odmerenim korakom nepoznati stvor povede Derika kroz još tri odeljenja, potpuno ista kao i ono u kome se probudio. Deriku, samo za trenutak, pade u oči zapanjujući nesklad između njegovog vođe i konstrukcije broda na kome su se nalazili. Spremnici su se nalazili visoko iznad njihove glave; sumnjao je da bi mogao da ih dosegne čak i kad bi poskočio. Ako to nepoznato biće nije vično veranju kao što je vičan primat sa Zemlje, biće da su mu potrebne merdevine da dohvati ono što je u njima.

Kakvo efikasno korišćenje prostora – veličanstvena ergonometrijska konstrukcija, pomisli Derik diveći se konstrukcionim odlikama broda.

Stigoše do jedne šestougaone komore, jedva dovoljno velike da ih oboje primi. Ličila je na komunikacioni čvor između hodnika koji se ukrštaju, jer su sa svake strane bila po jedna vrata, istog oblika. Nepoznato biće zastade da ga Derik sustigne, pa onda nastavi dalje.

„Kud vode ova vrata?“

„Ne mog’ t’ reć’“ odgovori psetoliko biće živahno.

S one strane čvora brod je drugačije izgledao. I tu je, takođe, bilo pregrada i malih spremnika, ali su zidovi bili od tabli od neke mešavine krupnog zrna i na njima su se nalazile prostrane usečene površine, slične slepim prozorima. Posmatrani zajedno, table i useci gradili su duboke vizure i odavali utisak ne malih, odeljenih površina, već velike radne prostorije.

Činilo se da je najveći deo upravo ispred njih. Bacivši pogled preko ramena nepoznatog, Derik opazi obrise nečega što je ličilo na komandni centar i jednu osobu koja je sedela za pultom, njima okrenuta leđima. Ta osoba je delovala i nekako poznato i ljudski, a opet i opasno i obespokojavajuće u isti mah.

Čim ga psetoliki neznanac dovede do centra, Derik shvati zašto su mu utisci bili izmešani i za koga su bili spremnici u hodnicima. Neznanac koji je sedeo za komandama je bio čovekoliki Derik bi mogao čak i da ga opiše koristeći se karakteristikama koje bi se mogle dati i čoveku – vitak stas, tanak vrat, glava gotovo sasvim bez kose, svetla koža.

Ali čak i tako, u sedećem položaju, Aranimas je bio viši od Derika, a ruke su mu imale raspon kao orlovska krila. Sve na potkovičastom pultu, čije bi krajeve jedva dosegla tri čoveka stojeći jedan pored drugog raširenih ruku, bile su mu nadohvat.

S druge strane pulta i iznad Aranimasove glave nalazio se lučno izvijen ekran na kome su se projektovali razni delovi asteroida. Na većini su se videle male oznake za koje Derik zaključi da predstavljaju brojeve. Neke od oznaka stalno su se menjale i činilo se da je to posledica pokreta Aranimasovih ruku, koje su prouzrokovale neprekidni niz eksplozija na površini asteroida.

„Praksil, denofah, praksil mastika”, govorio je Aranimas, po svemu sudeći, u mikrofon.” Deh feh opt spa, neksori.”

Derik istupi korak napred. „Aranimase.”

Nepoznati samo malo iskrenu glavu ulevo i Derik oseti kako mu se ledeni žmarci spuštaju niz kičmu. Oko, nalik na gušterovo, gledalo ga je iz izbočine na Aranimasovoj glavi. Gledajući otpozadi, Derik je pogrešno zaključio da te izbočine predstavljaju uši.

„Pst”, dobaci mu psetoliki zaplašeno, uhvativši ga za ruku. „Ne prekidaj gazdu. Govor’će s tobom kad ovo završi.”

Aranimas se ponovo predade svom poslu i nastavi da govori. Derik je imao utisak da izdaje naredbe, grdeći, podstičući, koreći, određujući ciljeve i ocenjujući strelce. Na površini asteroida sve je bilo nepokretno, ali kanonada se i dalje nastavljala.

Pošto je nekoliko minuta posmatrao, Derik ne uspe da se više obuzda. „Dole nema više ničega”, pobuni se on. „Sve su digli u vazduh. Zašto, onda, to radiš?“

„Rrradi prrakse”, odgovori mu Aranimas. Glas mu je bio kreštav i kotrljao je slovo „r” u govoru.

Sve se nastavilo još jedno desetak minuta dok su milioni vati energije nepovratno oticali trošeći se na nepokretan i beživotan svet. A onda Aranimas prevuče prstom preko tastature i ekran se zamrači.

„Ridžat”, reče on i okrete stolicu tako da bude licem u lice s Derikom. „Kako se zoveš?“

„Derik.” Jedno Aranimasovo oko bilo je upereno u njega, drugo je bludelo po prostoriji. Derik nije mogao da predstavi sebi kako je izgledao svet iz te perspektive. Da li se mozak nepoznatog prebacuje iz jednog rakursa u drugi, onako kako režiser radi kad bira ugao za snimanje? Ili se na neki način obe slike objedinjuju u njegovoj glavi?

„Onaj uređaj kojim si napao moj brod“, nastavi Aranimas. „Šta je to?”

„To je ogment odelo – modifikovano tako da nožni servo motori mogu da rade odjednom, punom snagom istovremeno. Ali te nisam napao, Ja sam samo bežao.”

Aranimasovo oko se okrete napred i upravi na Derika. „Jesi li ti to bio zatočenik?”

„Prinudno sam se spustio na asteroid u kapsuli za spasavanje. Pronašli su me roboti i nisu hteli da me puste da odem. Morao sam da ukradem opremu i da pobegnem.“

„A gde si bio pre tog prinudnog sletanja?”

„Ne znam“, odgovori Derik, mršteći se. „Ne sećam se ničega što se desilo pre toga.“

„Nemoj l’gati“, šapnu mu psetoliki. „To g’ ražljuti.”

„Ne lažem”, reče Derik uvređeno. „Što se mene tiče, pre pet dana kao da nisam ni postojao. Eto, toliko znam o sebi.“

Dok je Derik govorio Aranimas posegnu rukom u nabore svoje odore i izvadi mali, zlatasti stilos. Čim ga ugleda, psetoliki se zgrči.

„O, ne“, zacvile. „Suviše kasno.“

Aranimas uperi stilos u Derika i plavičasta svetlost zatitra na njegovoj ruci. On bolno kriknu i pade na kolena. Činilo mu se da je gurnuo ruku u užarenu peć jedina razlika bila je u tome što mu koža nije bila opečena a ni nervi umrtvljeni. Bol se nastavljala, crpeći mu snagu sve dok mu krici ne zamreše u grlu, isuviše slabi da se otkinu.

„Ja znam ponešto o tome kako se vlada ljudima i robotima”, reče mu Aranimas hladno dok se on previjao na podu. „Ljudi prave robote s ciljem da im roboti služe. Roboti izvršavaju naređenja koja im ljudi daju. Ako si ti bio jedini ljudski stvor na asteroidu, onda iz toga proizilazi da su svi roboti bili pod tvojom komandom i da su radili za tebe.“

Aranimas okrete stilos ka tavanici i plavičasta svetlost nestade. S njom i bol i ostade samo sećanje na nju. Derik je ležao na podu i grčevito se borio za vazduh.

„Želim da znam ko si i šta znaš o onom predmetu koji si doneo sa sobom na brod”, reče mu Aranimas mirnim glasom. „Ako hoćeš da bol prestane, treba samo da mi kažeš istinu.”

I bezizražajnog izraza lica, kao što mu je bio i glas, Aranimas ponovo uperi svoj stilos u Derika.

OSMA GLAVA

ISPIT VERNOSTI

Jednog trenutka mučenje prestade. Ali tada Derik više nije bio u stanju da jasno shvati zašto je Aranimas prekinuo torturu. Samo je nejasno registrovao kako Aranimas odlazi i kako ga psetoliko biće odvlači iz komandne kabine.

Bez snage da se odupre ili da pomogne, bio je prebačen u drugi deo odeljenja i smešten na ležaj presvučen tankom oblogom. Ležao je na njemu, lebdeći na granici svesti, osećajući ponekad telo psetolikog ispruženo kraj sebe, a ponekad svoje umor i zbrku.

U jednom od svetlih trenutaka vide da mu taj psetoliki stvor prinosi šolju s nekakvom bistrom tečnošću i podiže se, oslonivši se, s mukom, na lakat.

„Bolj' kaži Aranimasu št' želi d' zna", šapnu mu psetoliki.

Derik podiže glavu i ispuži ruku da dohvati šolju. Desna ruka mu je nekontrolisano podrhtavala, pa je morao da je podupre i levom, da bi šolja stabilno stajala dok je srkutao hladnu tekućinu. Bila je slatka kao razblaženi med i godila je njegovom izmučenom grlu.

„Šta misliš, koliko mogu da podnesu ljudi?" progunđa on. „Da bilo šta znam rekao bih mu za prvih pet minuta. Ako nastavi ovako, ubiće me. Zašto neće da mi veruje?"

Psetoliki se nervozno osvrnu pre no što odgovori. „Poznaješ li Narve?" upita.

Derik nije znao da li je to ime vrste ili neko lično ime, ali to nije uticalo na njegov odgovor. „Ne."

„Aranimas ih dobro zna. Ako pitaš nešt' Narve, on će d' laže il' da s' pravi da j' zaboravio. Muči g' samo malo i uvek će d' kaže."

„Ne pripadam toj vrsti", pobuni se Derik slabašnim glasom. „Zar je toliko glup da to ne vidi?"

„Aranimas misli da k'ristiš njihov trik", odgovori mu psetoliki. „A s'd taj Aranimas j' strašno ljut."

„Što je ljut? Ništa mu nisam uradio.”

„Kad je Aranimas ljut svi s’ u nevolji”, reče psetoliki. „Nišandžije nij’ trebalo d’ unište ono gnezdo robota,”

„Pa i nisu. Roboti su uništili sami sebe.”

„Ista stvar. Aranimas j’ hteo d’ zarobi robote d’ rade z’ njega.”

Derik zatvori oči i spusti se na ležaj. „Plašim se da nije imalo bog zna šta da se zarobi.”

„Arammas j’ otiš’o da vidi štas’ spasioci doneli s tog broda”, reče psetoliki. „Ako nij’ mnogo, biće još gori kad s’ vrati.”

„Zar ne možeš ti da mi pomogneš?” zamoli Derik. „Ti mi bar veruješ, zar ne?”

„Nij’ moj pos’o da ver’jem il’ ne”, slegnu ramenima psetoliki. „Ne mogu da t’ pomognem.“

S uzdahom, Derik se spusti na ležaj i ponovo zatvori oči.

„Onda će me on ubiti, jer ja nemam šta da mu kažem. A možda je to i dobro.“

Psetoliki uze šolju iz Derikove ruke i ustade. „Baš ist’ tako govore i Narve. Nemoj d’ t’ Aranimas čuje.“

Iz tog stanja polusna trže ga Aranimas koji ga, vrativši se, grubo ščepa za ruku i doslovno ga podiže u sedeći položaj.

„Vreme je da prestaneš da glumiš”, reče Aranimas. „Postajem nestrpljiv.”

„Zar je ono bila gluma?”, upita Derik slabim glasom.

„Imaš veoma čudne pojmove o glumi. Kaži mi, onda, da ne bi glumio svoju poslednju ulogu.”

Na to psetoliki, koji se skupio ispred vrata, na pet metara od njih, poče da odmahuje glavom. Aranimas posegnu da ispod odeće i izvuče svoj stilos.

„Stani“, izusti Derik brzo, ispruživši ruku s dlanom okrenutim Aranimasu. „Ne treba ti to.”

„Jesi li, na kraju, odlučio da kažeš sve što znaš?”

„Uvek sam bio voljan. Jedino nisi hteo da čuješ moju ponudu.”

„Hoću da mi kažeš ko si i šta sve znaš o onom predmetu s kojim si dospeo na brod”, reče Aranimas.

Derik skliznu s ležaja i uspravi se. Aranimas ga je, još uvek, nadvišivao, ali čak i tako, osećao se bolje stojeći. „Neosporna činjenica je da ti znaš isto toliko o meni koliko i ja sam, a ne bi me iznenadilo da znaš o onom srebrnastom predmetu-ključu i više od mene. Ali ima nešto što ja znam bolje od tebe, a to su roboti. Dokle si stigao sa istraživanjem o njima?”

Jedno Aranimasovo oko se upravi ka psetolikom koji skupi ramena i povuče se od vrata. „Doneli su samo nekoliko delova”, reče Aranimas, „Tvoji roboti su bili veoma uspešni u samouništavanju.”

„To nisu bili moji roboti”, reče mu Derik. „Ali zašto mi ne pokažeš šta sve imaš?“

Aranimas spusti ruke i stade laganim pokretima da masira svoja kolena procenjujući Derikov predlog.

„Da“, reče on najzad. „To će biti dobra proba tvoje inteligencije i korisnosti. Hoću da mi napraviš robota.“

Derik preblede. „Šta?“

„Ako stvarno ne znaš ko si, onda nema nikoga kome duguješ lojalnost i nemaš nikakvih obaveza ni prema kome. Kad mi napraviš robota-slugu znaću da si prihvatio da me služiš.“

Derik je dobro znao da to nije trenutak za uzvišeni govor o slobodi i pravu na izbor, ali ipak nije mogao tek tako da prihvati Aranimasove uslove. „A šta ako ne budem mogao da napravim robota od toga što ti imaš? Rekao sam da mnogo znam o njima. Ali nisam rekao da je dovoljna samo namera pa da se robot napravi. Potrebni su mi neki ključni delovi.”

„Ako ne uspeš, zaključiću da si ili nepouzdan ili nekoristan”, reče Aranimas, „i da ne treba da trošim vredne namirnice održavajući te u životu.”

Derik s mukom proguta pljuvačku. „Pa šta onda čekamo? Pokaži mi sve što imaš.”

Aranimas nije namerno umanjivao problem kad je rekao da su njegovi ljudi doneli sa asteroida samo „delove”. Pre bih rekao otpatke, pomisli Derik dok je stajao u magacinu broda razgledajući piratov mršavi plen. Najveći ceo deo bila je ruka Monitora 5 – ona koju je on sam doneo sa sobom. Sledeći deo, po veličini, bilo je koleno Nadzornika. A lako je moglo da bude i Monitorovo.

Nijedan drugi deo nije bio veći od Derikovog dlana: teško oštećeni regulator, optički senzor s polomljenim sočivima, komadi koji su ličili na krhotine polomljenih vodova. Nije našao neki pozitronski mozak ni ćelije za mikrofuziju – dva apsolutno nezamenljiva dela.

I svi kraljevi konji, i svi kraljevi ljudi neće napraviti robota i reći mu sad živ ti opet budi, pomisli Derik. „Je li to sve?” upita, dok mu se strah kupio oko srca.

Na sreću, to nije bilo sve. U jednoj ostavi u hodniku pokazaše mu dva ormara. U svakom od njih je bio po jedan, skoro ceo, robot.

„Vidim da ti skupljanje robota nije nov hobi”, reče mu Derik, približivši se malo da pogleda zbirku. Ti roboti su bili njemu poznati, domaće konstrukcije. Više bi mogao da o njima sazna – odakle potiču i u koju su svrhu korišćeni – kad bi imao mikroskener da pročita senjske podatke sa pločica koje su se nalazile na telima robota. Bilo mu je jasno da on nije prvo ljudsko biće s kojim su se pirati sreli.

Činilo se da ima dovoljno ispravnih delova da se sastavi jedan i po robot. Jedan robot bio je bez glave, a pokretni disk oko vrata bio je uvrnut i deformisan. Na osnovu toga Derik je mogao da zaključi u kakvim su okolnostima roboti nabavljeni.

No, u tom trenutku bila je važnija činjenica da je postojao jedan pozitronski mozak. Ali ništa nije garantovalo da je ispravan. Gornji deo torza bio je otvoren na grudima kao da je tu ušlo neko zrno, a desno rame bilo je istopljeno od velike toplote. I to je bila slaba garancija ne samo za ključne komponente koje su smeštene u torzu robota, već i za rad mozga.

Ali, to je, ipak, bilo nešto sa čim se moglo raditi, a postojala je i nekakva, ma kako slaba, nada u uspeh. Derik se udalji od ormarića i okrete Aranimasu.

„Dobro, a imaš li neku konstruktorsku laboratoriju?" obrati se on Aranimasu s hitrošću koja je bila više glumljena, no stvarna. „Spreman sam da počnem da radim."

Aranimas ozbiljno klimnu glavom. „Pružiću ti priliku."

Odlazak do mesta za rad predstavljalo je dalje uranjanje u zbunjujući lavirint broda-pirata. Za razliku od unutrašnjosti asteroida, ovde Derik utvrdi da je apsolutno nemoguće da se orijentiše. Bilo je mnogo zaokreta, kratkih poteza, a isuviše malo pravih orijentira. Kad je, u jednom trenutku, izgubio orjentaciju u odnosu na komandni centar, sve je bilo gotovo.

Ali bez obzira na to što je izgubio orijentaciju, Derik je i dalje skupljao korisne informacije na svakom koraku. Osetio je da se, u raznim delovima broda, atmosfera neznatno razlikuje i video je da su hodnici koji su služili kao skloništa, istovremeno bili i izolacione komore. U jednoj prostoriji nešto u vazduhu tako osuši Derikovo grlo i učini mu se kao da su mu se skupile u grlu sve same dlake. U drugoj, nekakve žućkaste suze potekoše iz Aranimasovih očiju. Samo se psetoliki osećao svuda kao kod kuće.

Brod je bio ne samo lavirint, već istovremeno i zoološki vrt u kome je bilo najmanje četiri vrste bića. Derik vide i pet Aranimasovih sunarodnika, visokog ranga sudeći po poslovima koje su obavljali. Začudo, izgleda da je psetoliki bio jedini predstavnik svoje vrste na brodu.

Najbrojniji su bili Narve, koščatih lica. Nekoliko njih zadužio je Aranimas da nose delove robota. Narve su bili zdepasta, ćelava dvonožna stvorenja sa izraslinama na lobanji nalik na rogove koje su im davale divlji i strašan izgled. Ali očevidno je to bila samo zaštitna kamuflaža jer su ih i Aranimas i psetoliki ćuškali i maltretirali bez i trunke straha.

Četvrta vrsta je bila najinteresantnija i najneuhvatljivija. U odeljenju gde je ta vrsta bila grunuše suze Aranimasu. Derek samo spazi, u prolazu, čudna bića sa pet udova koja su visila na zidu, veoma slična džinovskim morskim zvezdama. Stvorenja uzmakoše kad se oni pojaviše i iščezoše kad oni dođoše do njih.

Bez obzira koliko bio fasciniran tom smotrom nepoznate biologije, Derik se malo i plašio povremenih kontakata sa njima. Znao je dobro da i u njegovom telu postoji bogata biotična zajednica: bakterije, virusi, gljivice, paraziti. Ali nije znao koliko se ta nepoznata bića razlikuju od njega. Mislio je da su krajnje različita. Što bi njihova osnovna građa bila sličnija njegovoj, to bi bio veći rizik da njihovi simbioti mogu da budu opasni po njega, odnosno njegovi za njih.

Mogao je samo da se nada da je Aranimas preduzeo sve potrebne zaštitne mere ili zaključio da takve mere nisu potrebne. Zasnivao je tu svoju nadu na činjenici da su pirati, očigledno, ranije već bili u kontaktu s ljudima. Oštećeni roboti i vladanje Standardnim jezikom bili su rečita potvrda te pretpostavke.

Ali to je bila još jedna tajna na njegovom spisku koji se stalno povećavao. Derik je bio siguran da ljudska bića nisu nikada ukrstila svoje puteve sa bilo kakvim nepoznatim inteligentnim oblikom života, a pogotovu ne sa četiri. Za razumevanje interplanetarne politike bile su mu potrebne istorija i ekonomija, a ne ksenobiologija.

Da li je prisustvo pirata značilo da je zalutao daleko van granica prostora koji je poznat ljudskim bićima? Ili je možda to saznanje o nepoznatom čuvano kao državna tajna, namenjena samo posvećenim? Jesu li ti pirati pljačkaši, istraživači, prvi naseljenici? Jesu li došli po istu onu stvar koju su i roboti tražili? I, pošto su je našli, jezde li sad svom domu ili njegovom?

To su sve bila pitanja čije bi posledice bile ozbiljne. Već je postojala dovoljno velika napetost između Zemlje i Spejsera, pa nisu potrebni spoljni faktori da još više sve zamrse. Ako je taj predmet bio dovoljno moćan ili važan da pirati dođu po njega, onda je bio isuviše moćan ili važan da bude prepušten njima. Bez obzira na to koliko

mrzeo da se petlja u tuđe stvari. Derik oseti obavezu da pokuša da se domogne tog predmeta u cilju dobrobiti celog čovečanstva.

Na sreću, laboratorija je bila u delu broda sa normalnom atmosferom, mada je vazduh u njemu bio topliji i suv. Aranimas je seo na stolicu i nadgledao kako Narve slažu delove robota na podu, a Derik se muvao oko radnog stola i polica na zidovima. Psetoliki je bio uz njega i davao mu je potrebna obaveštenja. Kad završiše svoj posao, Narve se izgubiše.

„Objasni mi svaki tvoj postupak u radu", reče Aranimas Deriku, prekrstivši ruke.

„Nameravaš li da tu sediš i posmatraš?"

„Nameravam da naučim ono što ti znaš."

„Onda si strpljiva sorta", reče mu Derik.

„Po tvojoj priči, bilo ti je potrebno vrlo malo vremena da od odevnog predmeta napraviš sistem sa potiskom koji ti je poslužio za bekstvo", reče mu Aranimas. „Za ovo je, onda, potrebno još manje vremena, jer samo od dva robota treba da sastaviš jednog."

„Mora da se šališ", reče mu Derik podigavši ruke u vis. „Nisam siguran da ću uopšte moći da uradim sve što treba, a kamoli da završim posao za sat-dva."

„Objasni mi u čemu je problem", reče mu Aranimas.

Derik se uzdrža da se ne nasmeje. Da bi što više olabavio omču koju mu je Aranimas stavio oko vrata, Derik je već nameravao da jadikuje kako je laboratorija loše opremljena, suviše gruba, da navede sve što bi mu palo na pamet samo da bi što više umanjio Aranimasova očekivanja.

Ali njegova smetenost bila je prava, ne izmišljena. Očekivao je da će naići na instrumente neprilagođene čoveku, da će morati da uz njega bude neko sa piratskog broda da ga kontroliše. Ali nije očekivao da će morati da radi bez i minimuma osnovne opreme.

„Problem je u tome što nemate pravi alat", reče Derik. „Treba mi dijagnostički sto, graverski pult, mikro-manipulatori....Ovde nema baš

ničega što bi se moglo upotrebiti kao maska za čipove ili detektor kola...“

I dok je govorio, shvati da to ne bi trebalo da ga iznenađuje. Aranimas ne bi bio tako radoznao kad su roboti u pitanju, a ne bi bilo ni potrebno da ih Derik popravlja, kad bi kultura iz koje Aranimas potiče bila u stanju da ih proizvodi. Činjenica da su na piratskom brodu bile nišandžije umesto sistema za samonavođenje na cilj jasno mu je ukazala da su njihova saznanja o kompjuterima manjkava.

Aranimas ustade. „Sav alat koji imamo biće ti donet. Opiši sve što ti je potrebno Volrufi.“ Aranimasova skraćena verzija imena psetolikog gotovo da je i mogla da se izgovori „.i ona će ti doneti to ili će te odvesti tamo gde se to nalazi.”

Ona? Derik iznenađeno pogleda psetoliko stvorenje.

Interesantno.

„Hvala ti“, reče on Aranimasu i okrete se da pođe. Tog trenutka kao da na hiljade pčela pade na njegove lopatice i poče da ga ujeda. Hvatajući dah dok su mu kolena klecala, on se uhvati za radni sto da se ne bi srušio na pod. Nije morao ni da vidi šta se dešava; bilo mu je jasno da je Aranimas uperio svoj stilos u njegova leđa.

„Nemoj da pogrešiš, pa da probaš da me prevariš”, reče mu Aranimas ledeno dok je bol parao Derikovo telo. „Možda se ne razumem u te stvari, ali nisam glup.”

„Ja… ja...”

„Poštedi me tih reči izvinjenja”, reče Aranimas kad one pčele odleteše. „Pokaži rezultat.”

Savijen preko radnog stola, Derik uspe da spazi kako Aranimas vraća stilos u skriveni džep rezervisan za njega. Pročistivši grlo, on napravi slab pokret glavom: „U redu, gazda.”

Kad Aranimas ode, lice psetolike se iskrivi u ružnu grimasu. „Imaš sreće što s’ Aranimasu mnogo potrebni roboti. Drukče b’ bio mrtav sad.”

„Hvala ti na dobrim željama”, reče joj Derik. „A zašto su mu, uopšte, potrebni roboti?”

„Ne mo’š da s’ setiš? Aranimas hoće d’ zameni Narve robotima. Aranimas j’ sit drekavih Narva.”

„Znaju li Narve šta smera?“

„Narve s’ mnogo dobri otkako im rek’o”, reče ona bodro. „Šta t’ treba za rad?”

Ali Derek je mislio o nečem drugom. Psetoliko stvorenje je bilo prijateljski nastrojeno prema njemu i postojali su dobri izgledi da mu postane saveznik na brodu. Ako budu radili zajedno, bilo je vreme da Derik prestane da razmišlja o njemu kao da je robot. Pa čak i *ona*.

„Prvo ono najvažnije. Ne mogu da izgovorim tvoje ime čak ni kao Aranimas...”

„Pa njegov jezik j’ prilično loš Standardni.“

„... ali moram te nekako zvati. Pristaješ li na Volruf?”

„To nij’ moj’ ime, al’ znam na kog’ misliš kad to izgovoriš.“

„To je sve što sam hteo. Volruf, treba da pročitam jedan veoma sitan tekst. Šta mi možeš doneti za čitanje?”

„Već ć’ naći nešto”, obeća ona.

Skener za uvećavanje s kojim se vratila Volruf bio je neki instrument za kontrolu. Imao je malo vidno polje, fiksiranu žižnu daljinu i displej umesto okulara. Ali je bočno osvetljenje odlično osvetljavalo fino ugravirana zapis registarskog broja robota olakšavajući tako ostalo odgonetanje.

Derik pročita petnaest linija sa podacima dok se Volruf nadnosila nad njega. „Čitaš li i ti Standardni?”

„Ne”, odgovori Volruf. „Odaću t’ tajnu...naučila sam Standardni sam’ da ne slušam kak’ Aranimas mrcvari moj jezik.”

Derik se nasmeja i taj zvuk uznemiri Volruf. „Ovo što sad gledam je identifikaciona kartica jednog robota. Sa nje ću saznati nekoliko stvari koje će mi pomoći da popravim kvar: ime proizvođača, model, datum uključenja, neke operativne parametre”, reče joj on brzo.

Nastavi da priča tako još neko vreme, zatrpavajući je tehničkim terminima, u želji da se pokaže spremnim za saradnju bez tajni, dok, u

stvari, nije objašnjavao baš ništa. Nije spomenuo da je to robot čija bi mu pločica, da potiče sa Zemlje, takođe odala i ko je njegov vlasnik, niti da tri šifrirane linije pune simbola na dnu ekrana predstavljaju šifre programskih ulaza u redosled inicijalizacije, ključeve koji bi mu pomogli ne samo u popravci robota, već u njegovom reprogramiranju.

„Šta kaže ta pločica?"

„Ovaj model je Ferije EG", odgovori Derik, čitajući podatke. „Programiran da bude sluga." Ali i da brani ljude, pomisli Derik u sebi. Robot telohranitelj. Tu je i datum inicijalizacije, Standardna godina '83..."

A onda mu skener dade nekoliko podataka koji mu oduzeše dah.

„Šta je?" upita Volruf. „Nešto nije u redu?"

„Ne", uspe Derik da promrsi. „Ovaj robot je registrovan na Aurori."

„To j' jedan od vaši' svetova?"

„Da."

‚Je 1' to važno?"

„Ne", odgovori Derik. „Da pogledamo ovog drugog."

Ali *jeste* bilo važno i ruke su mu drhtale dok je držao skener.

Ustade sa sedišta. Sećao se Aurore. *Sećao se* Sveta Zore. Ne onih stvari koje svi znaju – da je to prvi svet Spejsera i dugo vreme najvažniji, da je tamo sedište Instituta za robotiku, iz koga su izašle mnoge inovacije u toj oblasti.

Kao kad zrak svetlosti padne na tamnu pozadinu i osvetli je, tako se Deriku u trenutku ukaza Aurora kao mesto na kome je bio: detalji iz svemirske luke, grad nalik na park, pastoralni pejzaž. Na neki način bio je povezan sa njom, na neki čudan, moćan način, tako da je i reč bila dovoljno jaka da probije zid zaborava koji ga deli od prošlosti.

Najzad je saznao nešto o sebi. Bio je na Aurori. Nije to bilo mnogo, ali je, ipak, bilo nešto za početak.

DEVETA GLAVA

SAVEZNIK

S obzirom na to da Derik nije imao ni dijagnostičku šemu, ni kompjuter, jedino moguće rešenje bilo je da aktivira robota i osloni se na njegovu sposobnost za samodijagnozu. Ali, pre toga, trebalo je sastaviti mnogo delova u celinu.

Robot bez glave bio je iz EX serije, ali oni delovi koje je Derik trebalo da iz njega uzme da bi kompletirao EG robota, bili su isti za oba. Aktivni sistemi – za razliku od strukturalnih – svih robota koji se masovno proizvode su modularni i standardizovani. Drugačije, njihova proizvodnja ne bi bila ekonomična. Zahvaljujući tome, ćelija za mikrofuziju modela EX mogla se povezati preko utikača i tako zameniti onu oštećenu iz modela EG.

Ali i ležište ćelije u kome je bio smešten interfejs primarnog izvora energije bilo je, takođe, oštećeno u okršaju. u kome je i sam robot stradao. Na žalost, nije bilo predviđeno da se to ležište izmeni na terenu, a izgleda da je direktno povezano sa maltene svakim delom u trupu EG robota, a ne preko odgovarajućih mikromagnetskih polja. Proizvođač se odlučio za jeftiniju varijantu ultrazvučnog zavarivanja.

Izmena ležišta, bez odgovarajućeg alata, predstavljala je pravi podvig. Vežbao se skidajući oštećeno ležište EG robota, pa je, potom, iskoristio svoje teško stečeno znanje da prebaci ono neoštećeno na upražnjeno mesto. To mu oduze dobra dva sata. Ali, kad je završio, zamenio je ćeliju za samo dva minuta.

Na nesreću, to nije bio kraj mukama. Kod svih „Ferije“ modela biblioteka podataka za robota bila je u izmenljivim kockama koje su se stavljale u otvore, odmah iza „kragne” robota. Proširena pozitronska memorija robota bila je predodređena isključivo za učenje iz iskustva.

Za proizvođača, prednost tog rešenja bila je u tome što pozitronski mozak ne mora da bude specijalizovan u odnosu na funkciju robota. Za korisnika, prednost je u tome što je njegovo

ulaganje obezbeđeno protiv zastarevanja i omogućava izmenu namene robota.

Ali, Deriku je to donelo nevolje. Robot bez glave imao je pet otvora za kocke i četiri su bila zauzeta. Kod EG robota broj kocki mogao je da bude sedam ili pet. Ali dva prazna otvora i tri zauzeta bila su oštećena istim onim pogotkom koji je oštetio i ležište za pogonsku ćeliju.

Otvori se nisu mogli ni popraviti, ni zameniti. A što je bilo još gore, Derik je morao da iskoristi jedan od dva preostala za kocku sa standardnim sistemom bez koje robot ne bi ništa znao o svojoj sopstvenoj konstrukciji i radu. Na raspolaganju je imao pet kocki podataka i logičkih postupaka, a mogao je da iskoristi samo jednu. Odlučio se za Matematičku kocku, zadržavši kocku sa Ličnom odbranom za neku drugu priliku.

Pregledavši vidljiva oštećenja robota, Derik pronađe nekoliko oštećenih kablova koji su mogli da prouzrokuju paralizu desne ruke i obrtnog zgloba na jednom od duplih žiroskopa. No, pošto su izvor energije i radna memorija obnovljeni, ostao je samo još jedan zaista bitan deo koji je trebalo proveriti: pozitronski mozak

Po izgledu, mozak je predstavljao komad od kilogram i po platine i iridijuma. Po svojoj funkciji, bio je to rezervoar za osnovne pozitromotivne potencijale koji su upravljali radom robota, privremenih potencijala koji su predstavljali mišljenje i odlučivanje, kao i puteve saznanja.

Derik se nadao da osnovni putevi nisu bili izmešani, što se moglo desiti ako je mozak bio izložen jakoj radijaciji. Za bazu podataka iz iskustva nije bilo nade. Mikroćelija za podršku koja se koristila za osveženje puteva dok je robot bio u aktivnom stanju, odavno se ispraznila tako da su ti putevi neopozivo ugašeni. Robot se ne bi setio bilo čega iz svoje prethodne aktivnosti. Ali ako je mozak neoštećen, trebalo bi da funkcioniše normalno kad ponovo *oživi*.

Baš kao i ja, pomisli Derik.

Jedini način da utvrdi u kakvom je stanju pozitronski mozak bio je da aktivira robota i isproba ga. Očigledno, to je krilo u sebi izvesnu opasnost. Naime, u jednoj fazi razvoja robotike, roboti su bili tako konstruisani da se sami isključe kad utvrde neki interni kvar. Ali, tokom nekoliko stotina godina, napredak u razvoju konstrukcije robota doveo je do drugačijeg stava zasnovanog na samostalnosti i sposobnosti za samostalne opravke kvarova koje su izvodili na sebi samim. Derik nije znao šta će se desiti. Kad je došlo vreme za proveru, Volruf se izgubi, bilo što joj je dosadilo da čeka, bilo zbog nekog drugog posla. To je bila srećna okolnost jer bi se robot prilikom aktiviranja našao u situaciji u kakvoj nije bio ni jedan robot pre njega. Trebalo bi da proceni da li su Aranimas i Volruf onoliko ljudi koliko je to potrebno da ga obavezuje da ih štiti i izvršava njihove naloge.

Pošto roboti, po pravilu, precizno uočavaju nedostatke, to ne bi trebalo da predstavlja neki problem. Aranimas je, sasvim jasno, uprkos svojoj sličnosti sa ljudima, bio stranac; a Volruf još i više i ubedljivije od njega.

Proizvođači robota, obično, nisu striktno formulisali definiciju ljudi, već su je ostavljali što je moguće širom. Radnik u svom kombinezonu ne liči mnogo na čoveka, ali robot će izvršiti ono što mu ovaj naredi. Roboti nisu, i ne mogu da budu potpuno bukvalni. Oni ne sude samo po izgledu. Trogodišnje dete jeste ljudski stvor, a opet, robot će često da odbije da izvrši njegovo naređenje.

Postojala je mogućnost da bi programiranje koje omogućava ovakvo uočavanje razlika dovodilo do toga da robot, ipak nađe neku suštinsku sličnost između Derika i neznanca. Ako je postojala bilo kakva mogućnost da se to spreči, Derik je bio za to da je iskoristi. Shodno principu iz Prvog zakona, robota ne bi mogli da upotrebe protiv njega. Ali, ako bi uspeo da ga ubedi da neznanci ne treba da uživaju njegovu zaštitu shodno tom istom zakonu, možda bi mogao da ga iskoristi protiv Aranimasa.

S izvesnim oklevanjem, Derik pritisnu pogonski reset taster. Trenutak kasnije ukrutiše se svi zglobovi robota, sem povređene ruke. U očima mu zaplamsa crvenkasti odsjaj koji je pulsirao u ritmu.

„Alfa, alfa, epsilon ro”, izgovori Derik, ponavljajući redosled grčkih slova sa identifikacione rešetke robota. „Sigma, tau, sigma.“

Nastade kratka pauza, a onda oči robota blesnuše konstantnim sjajem. „Moj odabrani jezik je galaktički Standardni, dijalekt sa Aurore”, reče robot. „Nijedan drugi jezik nije trenutno na raspolaganju. Da li se to može prihvatiti, gospodine?”

Derik se osmehnu. Posle svih neprilika sa robotima na asteroidu, bilo mu je pravo zadovoljstvo da ponovo čuje tako korektno obraćanje. „Galaktički sa Aurore je sasvim u redu.“

„Da, gospodine. Ko je moj vlasnik, gospodine?”

„Ja”, odgovori mu Derik. „To nikada ne treba nikome da kažeš. Ali ako ti ikada dam neki nalog koji je u opreci sa nalogom nekog drugog, moj nalog ima prvenstvo.“

„Da, gospodine. Kako da vam se obraćam, gospodine?”

Iz nekog nepoznatog razloga Derik nije želeo da da robotu svoje, već usvojeno ime. „Derik”, reče mu najzad, ne mogavši da se seti nekog boljeg.

„Dobro, gospodine. A na koje ime treba da se odazivam?“

Derik se uzdrža da se ne osmehne. Ko sam ja da ti dam ime kad ne znam ni svoje sopstveno? „Sve dok si jedini robot na ovom brodu, smatram da će Alfa biti sasvim dovoljno.”

„Hvala, Derik. Tokom mog aktiviranja otkrio sam da mi je nekoliko stvari u stanju kvara. Nije li sad pogodno vreme da ih otklonimo?”

„Samo trenutak”, reče mu Derik. „Možeš li da ispitaš ovo odeljenje?”

„Da, gospodine.“

„Ima li u njemu neki skriveni senzor?”

„Ne otkrivam nijedan aktivan senzor, Derik.“

„Dobro. A sad me pažljivo slušaj. Treba da ti kažem nešto o onome što se dešava. Ti i ja smo na svemirskom brodu među neprijateljski nastrojenim oblicima života. Oni su potencijalna

opasnost za nas. Ako ti ne naredim drugačije, treba da se smesta kadgod nam se neko približi ili kad ja odem iz laboratorije prebaciš na status čekanja."

„Razumem. Vi ne želite da oni saznaju da sam operativan."

„Tačno to."

„Da li može taj status čekanja i duže potrajati, gospodine?"

„Može."

„Mogu li onda da vas pitam da li ima nekih drugih problema kojima se mogu posvetiti tokom tog čekanja?"

„Verujem da će se već nešto naći", odgovori mu Derik. „Hajde da sad otklonimo prvi sa tvoje liste kvarova."

Prvi znak da se Volruf vraća dao je robot: ukruti se, a oči mu ugasnuše. Nekoliko trenutaka kasnije psetolika neznanka uđe u laboratoriju i dođe do mesta na kome je Derik sedeo. Stade kraj njega i nakratko se zagleda u mehanizam u unutrašnjosti robota, a onda se okrete ka Deriku. Činilo se da je lošije volje no ranije.

„Aranimas traži izveštaj o tom' kak' n'preduješ."

„Možeš mu reći da se nadam da će imati robota za nekoliko dana."

„Kol'ko dana?"

„Ne znam", odgovori joj Derik, spuštajući pero koje je koristio kao sondu. „Takođe ne znam ni to šta će moći da se uradi. Zamenio sam nekoliko oštećenih komponenti. Upravo sada pokušavam da uradim nešto na servo spojevima na desnoj ruci, koji su, zaista, u užasnom stanju. Jeste li to vi tako udesili ove robote ili ste ih već ovakve našli?"

„Ne mog' ti reći", odgovori Volruf i uputi se ka vratima. „Reć' ću Aranimasu..."

„Stani malo", uzviknu Derik, skočivši na noge. „Možeš i da mu kažeš da ja ne radim po ceo bogovetni dan. Potrebno mi je i vreme i mesto za odmor."

„Odmor j’ teško na Aranimasov brod”, reče mu Volruf upirući prst u pod. „Odmaraj s’ ovde.”

To i nije bilo baš tako neprijatno jer je već uvideo da ga tu ostavljaju, bar malo, na miru. „A šta je s jastukom, s nekakvim ležajem?”

Psetolika ispusti nekakav šištavi zvuk za koji Derik zaključi da predstavlja uzdah. „Nać’ ću već nešto”, reče ona i pođe.

„Hoće li mi biti dozvoljeno da jedem?”, viknu on za njom.

Uzdah je sad ličio na šištanje. „Nać’ ću već nešto.”

„Da ti nešto kažem, Volruf”, reče Derik, prilazeći joj. „Što mi ne kažeš gde je hrana da mogu i sam da se poslužim kad sam gladan? To će ti uštedeti vreme koje gubiš na mene.“

Volruf nabra obraze od iznenađenja, a onda se namršti. „Aranimas ‘oće d’ radiš, a ne d’ dangubiš. To j’ moj pos’o.“

„Ti ionako imaš posla preko glave i bez ovog, dodatnog, u vezi sa mnom“, reče joj Derik užurbano. „Ako Aranimas napravi gužvu, kaži mu da sam ja insistirao. Ako treba da radim najbolje što mogu, biće mi potrebno da povremeno i izađem iz laboratorije da malo razbistrim mozak.“

Nakrivivši glavu, Volruf je razmišljala. „Dobro, pokaz’ ću ti.”

„Sjajno. Ah – samo još nešto.“ Pomisao na toaletne prostorije nepoznatih bića nije mu bila prijatna, ali je iznenada osetio potrebu da ih koristi. „Ja – ovaj imam potrebu da nešto izlučim iz sebe. Da li i vi, ovde – ah – postoji li...“

Volruf se nasmeja, a smeh joj je ličio na predenje. „Pa, naravno. Dođi, pokaz’ ću ti.”

Činilo se da se manje nepoznatih bića muva po brodu u to vreme, što podstaknu Derika da počne da razmišlja o ciklusu spavanja različitih vrsta. Ta radoznalost ga nije napuštala sve vreme dok ga je Volruf vodila da mu pokaže gde su toaletne prostorije, tri spremišta hrane koja je po njenom mišljenju bila pogodna za njega i vratila ga u laboratoriju. Na kraju, bio je siguran da se ona umorila i kad ode, verovao je da je tako postupila zato da bi mogla da legne.

Na vratima laboratorije nije bilo brave. A nije bilo ni stražara – Narve da ga kontroliše. Prilika je bila tu, samo ako je hteo da je iskoristi. Volruf ga neće uznemiravati. A možda je i Aranimas, isto tako, spavao. Derik bi mogao da malo pregleda raspored na brodu i da zaviri u neke od stotina spremnica koje je video.

No, možda je Aranimas čekao da ga Volruf izvesti pa se može desiti da se i lično pojavi. Možda on nikad i ne spava. Možda je njegov um tako građen da mu nisu potrebna povremena „otkačinjanja“ koja su predstavljali snovi, jer je njegov metabolizam podešen da bude stalno ravnomeran i ne oscilira između pasivnih i aktivnih perioda.

Nesigurnost je bar još izvesno vreme smirivala Derikovu želju da krene u istraživanje.

Bacivši se na hranu koju je doneo, on proguta nekoliko podebelih biskvita i pojede dobar deo mašću prošarane paste zalivajući ih sokom sa ukusom meda. Mada su mu papile za ukus sa sumnjom reagovale na sve to, njegov stomak se ne pobuni.

Kad je završio, savlada ga umor. On prebaci Alfu u stanje čekanja, razvi prostirku na slobodnom delu poda, pa se opruži. Prostirka mu nije bila od pomoći, pod ga je žuljio. Pretpostavljao je da bi Aranimas, onako vitak, smatrao spavanje na njoj potpuno udobnim.

Koliko već vremena nije spavao? Trideset sati? Četrdeset? Počeo je dan kao nevoljni zatočenik robota, a sad je zapošljen kod ovih pirata. Stvarno bi trebalo da malo procunjam, pomisli. Ne treba propustiti priliku. Možda je izostanak stražara samo propust koji će već narednog dana biti otklonjen.

Ležaću ovde još jedno sat-dva, reče on samom sebi, da se uverim da se Aranimas neće pojaviti i da dam Volrufi vremena da utone u san. Tada ću biti siguran. A i ja ću se malo odmoriti. U svakom slučaju, ova bedna zamena kreveta teško da će mi dozvoliti da zaspim...

Ali nije bio u svemu u pravu. Činilo mu se da samo što je sklopio oči da se zaštiti od neprijatne, bleštave svetlosti za koju mu nisu rekli kako se gasi, već je morao da ih trlja rukama, rasterujući san, bodro protežući svoje ukrućene mišiće i gadeći se svog lošeg daha. Prostorija

je bila u polumraku, a Volruf je stajala kraj vrata – njena silueta se jasno ocrtavala na pozadini jarko osvetljenog hodnika.

„Je l' već gotov?“, upita Volruf bodro.

„Progutaj kosmos i umri”, progunđa Derik i baci se na nju deo robota sličan kamenu koji mu je bio najbliže pod rukom. Psetolika ga lako uhvati i vrati ka Deriku jednim jedinim pokretom ruke.

„Ne, hvala”, odgovori ona i isceri se, iskrivivši gornju usnu. „Već sam doručkovala.”

Mada je u toaletu bilo tekuće vode, nije bilo ni tuša ni kupatila. Derik se odluči da se istrlja sunđerom, iako je bio grub i mnogo grebao. Kad izađe iz toaleta, Volruf nije bila tu. Derik pomisli da je samo navratila da ga probudi i da se neće vraćati.

Smatrajući da će se brzo umoriti od posla, on donese još biskvita, sira i medenog soka u laboratoriju. Stade uz radni sto i baci se na posao na desnoj ruci robota, Električni spojevi su bili dobri, ali su servo veze bile tako oštećene da je to prevazilazilo Derikovo znanje mehanike. Njegovi napori usmereni u tom pravcu samo još pogoršaše stvar. Bilo koliko da je bio nadaren za kibernetiku, elektromehanika mu je bila slaba tačka.

„Alfa, izgleda da ne umem da popravim tvoju desnicu. Nešto razmišljam da li bi ti to mogao sam, onom ispravnom. Mogao bih da ti dam ogledalo da tako možeš da vidiš unutrašnjost...”

„Žao mi je. Ali bez robotehničke nauke u mojoj biblioteci moje sposobnosti ograničene su samo na dijagnostiku, gospodine.“

„Tako sam i mislio”, reče Derik. „Ali ništa ne košta da pitam.“

„Gospodine, konstatujem da se u prostoriji nalazi jedan deaktivirani robot. Možda bi bilo moguće izvaditi odgovarajuće delove iz njega i mene popraviti...“

„To je ono što sam upravo i pokušavao”, reče Derik natmureno. „Ali ni to ne mogu, jer nemam mikromanipulatore. Sem toga, postoji i jedno strukturalno oštećenje u ramenom zglobu koje se ne može popraviti zamenom.”

Uzdahnuvši, Derik se odvoji od radnog stola i pređe do prostora na podu na kome su bili složeni razni delovi robota. Kao i mnogo puta do tada, pogled mu pade na ruku Monitora 5. Po prvi put podiže je i poče da je detaljnije razgleda.

„Sve mi se čini da ćeš morati da radiš jednom rukom", reče on robotu. „Ovde ima mnogo posla."

Robot ne odgovori. Derik se opet usredsredi na ruku Monitora 5 i pokuša da je savije u laktu. Ruka se opirala – kao da se ukrutila u svom samrtnom grču. *Ruka bez ijednog sastava*, shvati Derik sa zaprepašćenjem. Ni na laktu, članku, na zglobovima prstiju. Istina, lakat je bio izvijen pod čudnim uglom, zglavak malo uvrnut, prsti zgrčeni. Koliko je mogao samo razgledanjem da zaključi, ruka se nije mogla pokrenuti.

Bilo je sijaset vrsta sintetičke kože za presvlačenje koje su se savijale i borale sasvim prirodno pokrivajući sklopove. Ali ovo nije bila presvlaka. Ruka je bila tvrda na dodir i bez ijednog jedinog sastava, kao da je izlivena od plastike. U nedoumici, Derik uze ruku i prinese je robotu.

„Koliko je uvećanje tvojih optičkih senzora?"

„Oh, dosta ograničeno, gospodine, – stostruko."

„Na kojoj rezoluciji?"

„To zavisi od udaljenosti predmeta koji se posmatra, gospodine. Maksimalna rezolucija je otprilike deset mikrometara."

„To je bolje no što ja mogu da uradim sa onim tamo", reče Derik, pokazujući glavom u pravcu skenera za ispitivanje. „Pa onda, šta možeš da mi kažeš o građi ove ruke."

„Gospodine, u tom pogledu moje znanje je vrlo ograničeno."

„Možeš bar da vidiš i da opišeš."

„Da, gospodine. Mogu li da držim taj ud?"

Derik mu prinese ruku i robot je čvrsto uhvati i podiže do visine očiju. „Pri povećanju deset površina je neizdiferencirana. Sad uvećavam povećanje. Jasno se uočava granulacija. Izgleda da postoji stalan oblik. Oblik se sad prepoznaje kao šestougaone planarne

površine. Maksimalno povećanje.“ Robot zastade za delić sekunde. „Izgleda da se površina sastoji od dvanaestostranih čvrstih oblika u bliskoj vezi.”

„Šta?“

„Površina se izgleda...”

„Čuo sam te. Pogledaj na nekom drugom mestu.”

Robot samo malo pomeri glavu ulevo. „Primećujem isti oblik.”

„Kraj“, prekide ga Derik. „Pogledaj tamo s kraja, tamo gde je prelomljena.“

„Površina je nepravilnija, ali je i ona od istih onih dvanaestostranih jedinica.”

„Skroz?”

„Da, Derik.”

Derik je buljio, kao skamenjen. Ono što mu je robot opisao ličilo je na sasvim novi pristup građenju robota – ne evoluciju, već revoluciju. Zvučalo je kao da su roboti – Nadzornici napravljeni... ne, to ne može da bude.

„Isključi pogon desnog ramena”, reče Derik kratko.

„Kola inertna“, odgovori mu robot.

Derik odvoji trožilni komandni vod sa oštećene desne ruke i uvuče ih u otvor na ramenu oštećenog robota. Dodirnu konektorom patrljak ruke robota – Nadzornika i on se prihvati kao da mu je tu pravo mesto.

„Aktiviraj kontrolni krug. Daj komandu da se ruka savije u laktu.”

Gotovo istog trenutka, ruka bez tela poče lagano da se savija. „Gledaj zglob”, naredi Derik. „Kaži mi šta se dešava.”

„Promene su brže no što mogu da ih pratim”, reče mu robot. „Ipak, zaključujem da se dvanaestougaonici nekako kontrolisano prestruktuiraju. ”

„Stvaraju novi oblik. Materijal ruke se transformiše.”

„Deskriptori su neprecizni, ali se slažu sa mojim opservacijama. Tehnički termin za takvu reorganizaciju je morfalaksa.”

Derik potraži rukom stolicu i svali se na nju drhteći od uzbuđenja. Roboti-nadzornici bili su napravljeni od milijardi majušnih modela oblika kristala – imali su celularnu građu. Svaki od njih mora da sadrži kilometre veznih kola, megabajte programiranja. Ćelije su bile roboti. A roboti su više ličili na organizme.

Kakav je to konstruktorski podvig: bit robota u paketu prečnika nekoliko mikrona. Ako se tačno programiraju, mogu stvoriti bilo kakav oblik. Robot-nadzornik nudio je beskrajno mnoštvo posebnih oblika sadržanih u jednom generalizovanom paketu.

Dok se divio, Deriku pade na pamet nešto na šta nije dotad pomislio. Ta ćelijska konstrukcija imala je istu onu upečatljivu odliku koju su imali i liftovi i sistem sa atmosferom za boravak. Spoljašnja jednostavnost stvorena na bazi skrivene kompleksnosti.

Elegancija u konstrukciji, novost u pristupu. Ovo je bio još jedan susret sa istim onim konstruktorom, minimalistom, i on dade Deriku razlog više za bekstvo.

Jer, nekako, negde, morao je da se sretne s tim konstruktorom.

DESETA GLAVA
VIŠE OD SEMANTIKE

Posle kratkog prekida za ručak koji se sastojao od iste one jednolične hrane, Derik se lati ugrađivanja celularne ruke na mestu gde je nekada bila originalna ruka robota.

To nije bio lak zadatak jer je trebalo i strukturalno i mehanički povezati dve potpuno različite tehnologije. Derik se prvo baci na uspostavljanje funkcionalne veze, ali ne samo zato što je to smatrao većim izazovom. Ako robot ne bude mogao da kontroliše pokrete svoje nove ruke, nije vredelo mučiti se dalje.

Ali celularna ruka je, očigledno, reagovala na standardni sistem komandi i standardni noseći napon. lako nije bilo ni traga od bilo kakvih kontakata ili vodova na patrljku ruke, ona je reagovala bez obzira na kom bi mestu Derik spojio komandni mehanizam za pokretanje ruke.

Eksperimentišući, Derik utvrdi da ruka reaguje čak i kad mehanizam pričvrsti na podlakticu, na dlan, čak i na prste. Činilo se da su celularni mikroroboti toliko inteligentni da mogu da prihvate komandni imput sa bilo koje tačke i kanališu ga na odgovarajuća mesta.

Povezana ruka je reagovala ne samo na osnovne motorne komande robota, već čak i na neke sasvim nove. Na Derikov zahtev robot je čak mogao da „izmisli" i još jedan, dodatni, zglob između lakta i zgloba šake na svojoj ruci. Prilikom jednog drugog testa, Derik zatraži od robota da pokuša da preoblikuje svoj celularni palac i kažiprst u dugačka, tanka mikroklješta. Na njegovo oduševljenje i zaprepašćenje, robot ih napravi. Činilo se da se, uz korišćenje tačnih komandnih šifri, materijal može preoblikovati beskrajno. Ali, bez obzira na to kako je Derik obradio sastavni prsten kojim je bila pričvršćena, ta desna ruka bila je slabija u ramenom zglobu od leve ili od originalne desnice. U jednom trenutku, celularna ruka popusti kad da je robot pokušao da podigne teret koji je bio lakši čak i od

dvadesetak kilograma. Derik posumnja da bi mogla da izdrži napor i opterećenje i jedne sasvim obične tuče.

„Izgleda da ćeš imati jednu jaku i jednu pametnu ruku,“ reče on robotu. „Ne zaboravi da zapamtiš kako da ih razlikuješ.”

„Nemoguće je da ja zaboravim, gospodine!”

„Ovo nije rutinska zamena rezervnim delom sa police,” reče mu Derik strogo. Budi pažljiv pre no što konstatuješ šta sve ona može, a šta ne može. I nikada nemoj nikome, sem meni, pokazivati kakve sve trikove možeš da izvedeš njom, shvataš?“

Još dok je Derik govorio, robot se ukruti, a pogled mu se zamuti. Derik shvati šta to znači i ućuta. Trenutak kasnije začu meki, prigušeni bat Volrufinih koraka u hodniku. Taj mu je zvuk već bio dobro poznat jer je to bila već treća Volrufina poseta u toku dana. Aranimas, očigledno prezauzet poslovima „gazde broda“, našao je vremena za samo dve.

Kao i prethodne, i ova poseta bila je slučajna. Volruf mu nije donela nikakve poruke, a nije ni gorela od želje da sazna nešto više o onome što je Derik radio na robotu. Dobijao je utisak da Volruf to kontrolisanje koristi više kao opravdanje da se izvuče od nekog drugog posla, a možda i da mu pokaže svoju naklonost. Ali, Derik je bio oprezan. Volruf je bila Aranimasov poručnik, bez obzira koliko saosećala sa njim. Čak i njena briga tokom mučenja, zaključio je, bila je samo dobra predstava, dobra predstava s lošom namerom da ubrza njegovu predaju.

Kao i pre, Volruf ostade samo nekoliko minuta, a onda produži za drugim poslovima. Čim se udalji, robot ponovo ožive.

„Razumem, gospodine,” odgovori robot, kao da i nije bilo prekida u njihovom razgovoru.

„Narednog puta, kad budeš morao da se umrtviš kao sad, mogao bi da probaš da analiziraš komandni sistem ruke. Možeš li?”

„Mogu da pokušam, gospodine. Možda postoji mogućnost da se izdvoje važeće komandne šifre od nevažećih. U svakom slučaju,

potrebno je da budem potpuno ispravan da bih isprobao važeće i odredio njihovu namenu.“

„Da sačekamo, onda, trenutak kad ćemo biti sigurni da će nas ostaviti nasamo.” On zastade da razmisli šta je sad na redu. Preostalo je još da reprogramira robota, ali to je, takođe, bio posao koji je zahtevao neometan rad. Činilo se da se najbolje mogućnosti za to ukazuju tokom noći na brodu, kada je, isto tako, i najpogodnija prilika za istraživanje okoline.

„Suviše posla, premalo vremena”, pomisli Derik. Ali ako želi da iskoristi noćne sate bolje no prethodne noći, treba dobro da se odmori.

„Alfa.”

„Molim, Derik?”

„Koliko je sati?“

„Ne znam koliko je. Indikator vremena mi nije doteran otkako sam reaktiviran. Međutim, prošlo je četrnaest dekada od reinicijalizacije.“

Dekadi su jedinice decimalnog vremena na Aurori, priseti se Derik. „Sad ću da dremnem. Probudi me u Standardni sat.”

„Razumem, gospodine.“

Probudio ga je Aranimas, a ne robot.

„Jesi li završio posao? Je li moj sluga gotov?” upita on, nadnoseći se nad Derika kao neka dugonoga barska ptica.

„Još nije”, odgovori mu Derik pospano, uspravi se i sede. Primeti, sa zadovoljstvom, da je robot nepokretan kraj radnog stola. Bar on nije bio iznenađen.

„Pa što se, onda, odmara? Da bi me pustio da čekam?”

„Odmaram se zato da se ne premorim pa da zato napravim neku takvu grešku koja bi uništila robota,” odgovori mu Derik. „Možda tvoja vrsta nema takve potrebe, ali ljudi je imaju.”

Aranimasa ne uvredi Derikov ton. „Već sam primetio da su ljudi neefikasnija bića čak i od Narvi. Bili biste nikakvi radnici koji protraće trećinu svog veka u spavanju.” On okrete leđa Deriku i ode do robota.

„Ali možda ste baš zato i izmislili ove mašine koje neumorno rade za vas. Kako to postižete?”

„Ne razumem te,” reče Derik ustajući.

„Šta je izvor energije?’’, upita Aranimas, prelazeći svojim dugim prstima niz trup robota.

Derik je znao da bi okolišanje ili glumljenje neznanja samo razljutilo stranca. „Energetska ćelija na bazi mikrofuzije,” odgovori mu on. „Eno, tamo je jedna, na radnom stolu, levo od skenera.”

Aranimas uze u ruku oštećenu ćeliju i stade da je proučava. „Tako je mala. Koliko dana rada omogućava?”

„Zavisi od toga koliko je težak rad robota. Jedno punjenje gorivom dovoljno je za nekoliko stotina dana lakšeg rada. Nekom robotu-fizičkom radniku potrebno je češće punjenje.”

„Interesantno”, reče Aranimas vraćajući ćeliju na sto. Jedno njegovo oko kao da se zadrža na trenutak na transplantiranoj ruci robota, a onda se ponovo vrati na Derika. „I, napreduješ li?“

„Napredujem.”

„Koliko vremena ti još treba pa da ga aktiviraš?“

„Biću spreman da isprobam njegove sisteme sutra ili prekosutra. Od stepena njegove neispravnosti, zavisi kad će posao biti završen.”

Činilo se da Aranimas to prihvata. „Prvi njegov zadatak biće da ti pomaže da napravite još robota.”

Namrštivši se, Derik istupi korak napred. „Koliko to?”

„Počećemo sa pedeset.”

Derik se zapita nije li to broj Narvi na brodu. Nakratko je uživao u pomisli da bi Aranimas mogao da zameni svoju smrknutu posadu četom poslušnih robota, i da, jednog dana otkrije da na samo jednu Derikovu reč više uopšte ne može da joj naređuje. Ali nije mogao ni da zavarava sebe, ni da dozvoli da Aranimas gaji neosnovane nade.

„Ne verujem da shvataš koliko su ove mašine složene,” reče mu Derik. „One se ne sastavljaju tek tako, kao igračke, bez obzira kako dobru laboratoriju imao. A, iskreno da kažem, ova ovde nije baš

bogzna kakva. Verovatno ću moći da sklopim ovog robota i da ga održavam. Ali ako ti želiš pedeset robota onda ih moraš potražiti negde drugde. Ja nisam mađioničar da pozitronske mozgove ili ćelije za mikrofuziju vadim iz šešira."

„Da ti nisi uništio onu svoju koloniju robota..." poče Aranimas, podižući glas.

„Već sam ti rekao da su to roboti sami uradili," bio je uporan Derik. „Ali to ne znači da nema rešenja. Uputi svoj brod u bilo koji svet Spejsera i naći ćeš na milione robota. I nećeš morati da ih kradeš. Roboti su glavna roba za trgovinu između svetova. A svaki od njih bio bi srećan da dobije još jednog novog kupca. "

To naravno nije bila cela istina. Veoma je sumnjivo da bi Spejseri dragovoljno prodali proizvod svoje vrhunske tehnologije nekoj drugoj rasi, a čak i kad bi hteli, pitanje je čim bi Aranimas to mogao da plati. Ali kad bi uspeo da ubedi Aranimasa da je tako i nagovori ga da usmeri brod ka svetu ljudi bio bi u stanju da te ljude bar upozori na postojanje ovih stvorenja i stvori bar osnovne uslove za svoje izbavljenje.

„Kad je trgovina tako privlačna, zašto su, onda, tvoji roboti uništili sami sebe?"

„Zato što si došao pucajući iz svih oružja i tako se deklarisao kao neprijatelj," odgovori mu Derik. „A da si došao kao prijatelj, sve bi bilo drugačije. Odvedi me do tvog navigatora. Pomoći ću mu da upravi brod ka najbližem svetu Spejsera." I utvrdiću gde smo sada, dodade u sebi.

„Proceniću mogućnosti," reče mu Aranimas, polazeći prema hodniku. „U međuvremenu, ti nastavi sa radom. Doći ću sutra da se uverim da je moj robot aktiviran."

Reprogramiranje se ne može više odlagati, odluči Derik. Nije verovao da će se Aranimas brzo vratiti. Ostalo mu je da se nada da neće ni Volruf.

Na nesreću, Derik nije imao svu potrebnu opremu za direktno programiranje robota koje bi, i u tim uslovima, bilo rizično. Pošto je robot intimno vezan Zakonima robotike, to je robotova definicija

ljudskog bića bila jedna od najbitnijih i najdublje urezanih odlika njegovog mozga. Ono što je trebalo uraditi, valjalo je uraditi indirektno.

„Alfa," pozva on robota. „Jesi li ispitao organizam koji je upravo otišao odavde?"

„Jesam, Derik."

„A onaj drugi, koji je nedavno bio u laboratoriji?"

„Jesam, Derik."

„Šta misliš o njima?"

„Nemam nikakvih predznanja o ljudima tog tipa..."

To je odgovor koga se Derik plašio. „Stoj! Oni nisu ljudi."

„Gospodine, ja sam savršeno svestan činjenice da moja biblioteka podataka nije potpuna. Ipak, nisam u stanju da ih svrstam u neku drugu grupu, sem ako mi vi ne pružite neoboriv dokaz za to."

„Uporedi njihov izgled sa mojim."

„Gospodine, ja priznajem da postoje mnoge razlike koje liče na anomalije. Međutim, te razlike su u područjima u kojima je definicija ljudskog stvorenja veoma široka, kao na primer, boja kože i njena obraslost dlakama, rast, boja glasa. No, sličnosti postoje u bitnijim područjima kao što su dvostrana simetrija, kretanje na dve noge, udisanje kiseonika..."

„Oni su čovekoliki, kao i ti. Ali nisu ljudska bića."

„Ja registrujem vašu tvrdnju, ali ne mogu da je potvrdim."

Derik shvati da mu nije rečeno da laže. Kad ne bi imao samostalno znanje, robot bi jednostavno prihvatio reči čoveka kao božju zapovest. Ali, za robota nije postojala apsolutno nikakva obaveza da prihvati tvrdnju čoveka da pada kiša ako mu njegovi senzori govore suprotno. Situacija je postala vrlo složena, jer je robotu unapred data vrlo široka definicija čoveka. Da nije tako, postojala bi mogućnost da se robot upotrebi i kao ubica, jednostavno tako što će mu se reći da meta njegovog napada nije čovek. Derik je to shvatio, ali

se, ipak osetio uznemirenim. „Pretpostavljam da bi mi poverovao kad bi oni imali tuce ruku i kad bi bljuvali vatru kad progovore.“

„Gospodine, u ovom slučaju morfološka razmatranja nisu primarna u mojoj analizi,”

„Objasni, koje su diskriminante?“

„Gospodine, ja zasnivam svoj zaključak na opažanju da su organizmi po imenu Aranimas i Volruf inteligentna stvorenja sposobna za nezavisan tok misli.”

„Otkud znaš?”

„Gospodine, razgovarali ste sa svakim od njih. Mada se ljudi katkad obraćaju i predmetima bez duše, a čini se da katkad razgovaraju i sa nekim životinjama, uočio sam da je vaš razgovor sa njima imao kvantitativno drugačiji karakter.“

„Hoćeš li to da mi kažeš da zato što sam ja postupao sa njima kao sa ljudima i ti moraš da ih smatraš takvim?“

„Ako postoji neizvesnost, kao u slučajevima kad ljudi nose kostime ih se prerušavaju, prinuđen sam da koristim one indikatore koji su mi na raspolaganju. Vaše ponašanje stvorilo je u meni snažno ubeđenje da su Aranimas i Volruf ljudi.”

„Ja razgovaram sa tobom isto onako kao što sam razgovarao i sa njima. Da li te to čini čovekom?”

„Ne, Derik. Ja sam robot, proizvod podređene tehnologije. Do izvesnog stepena mogu ličiti na čoveka i to je samo zato što sam tako konstruisan da bih mogao lakše da opštim sa ljudima.”

Derikovo razočaranje je raslo. „Odgovori mi, onda, na ovo: „Kako razlikuješ čoveka i robota na odstojanju?“

„Gospodine, isto onako kao što posedujem operativnu definiciju klase organizama koju zovu ljudi, tako imam i definiciju klase koju zovu roboti. Obično je moguće razlikovati ih po onom što im nije zajedničko. Međutim, to nije savršen sistem i može lako dovesti u zabunu, kao što se ono jednom prilikom desilo čovekolikim robotima što ih je stvorio dr Han Folstof.”

Derik je morao da oda priznanje robotu. *Kad bih samo mogao da mu pokažem ljuspice kože nas trojice – ali ako bi Aranimas ili Volruf slučajno imali istu strukturu ćelija, ne bih bio ništa bliže svom cilju. Robot bi čak mogao da zaključi da je i njegova desna ruka ljudskog porekla...*

„Robote, jesu li Spejseri, Setleri i Zemljani ljudi?"

„Jesu."

„Jesi li lično posmatrao svakog člana ovih grupa?"

„Nisam, Derik. Ima oko osam milijardi Zemljana, pet milijardi Spejsera..."

„Ako nisi posmatrao pojedinačno svakog od njih, kako si u stanju da ih sve svrstaš u ljude?"

„Spejseri i Setleri su potomci nekadašnjih zajednica na zemlji," odgovori mu robot. „Stoga, svako stvorenje, ispravno identifikovano kao Setler ili Spejser, ne može biti nešto drugo do čovek."

„A zašto?" upita Derik, mada je unapred znao odgovor.

„Zato što su oni u filogenetskoj vezi. Potomak čoveka mora da bude čovek."

„Drugim rečima, ono na čemu se bazira stvarno odlučivanje je biologija-geni i DNA koje ljudi imaju u svojim ćelijama."

„Tako je."

„A direktive ugrađene u tvoju definiciju čoveka su jednostavno prečice da bi te izbavile od toga da podvrgavaš svakog koga sretneš biološkoj analizi? Ali konačni kriterijum je DNA."

„To je tačno."

„Ali ti nemaš načina da direktno ispituješ DNA svake osobe?" reče mu Derik.

„Ne, gospodine."

„Lepo. Rekao si da se svaka Aranimasova anomalija uklapa u prihvatljive parametre prirodnih varijacija i mutacija."

„Da, gospodine."

„Sad tražim od tebe da izračunaš kolika je verovatnoća da se sve one Aranimasove anomalije pojave na jednom te istom organizmu.”

Robot odgovori kao iz topa: „Verovatnoća je izuzetno mala.“

„A za Volruf?”

„Verovatnoća je nešto veća, ali još uvek po redu vrednosti jedan prema deset na petnaesti stepen.”

„Drugim rečima, postoji mogućnost manja od jedan na deset hiljada da je ovako ekstremna mutacija mogla da se pojavi jedanput u toku cele istorije čovečanstva. A ovde su ne jedno već dva takva bića, ne samo živa u isto vreme i na istom mestu, već i tako različita među sobom kao ti i ja.“

„To je veoma važno. Bez sumnje bi dalje proučavanje tih individua bilo od velike koristi.”

Derik razdraženo uzdahnu.

„Slušaj ti, moj tvrdoglavi prijatelju, robote. Prestani da razmišljaš korak po korak, Nije li verovatnoća da postoji nezavisno razvijen oblik života koji je dvonožan, dvostran i koji udiše kiseonik veća od one da bi oba stvora mutacije ljudskih stvorenja? Zar ne mogu Aranimas i Volruf da budu inteligentna bića, a da nisu ljudi?“

„Da, to je moguće.” Robot zastade, što je bio znak grozničave aktivnosti u njegovim pozitronskim kanalima. „Međutim, kako nisu poznati razvijeni oblici inteligentnog života, teško je priznati tu mogućnost nekom specifičnom obliku.“

„Evo izazova za tvoju premisu”, skoči Derik. „Zašto je većina robota čovekolika?”

„Viši roboti su čovekoliki jer je taj oblik uspešno generalizovana konstrukcija i zato...”

„Drugi razlozi nisu važni,” reče Derik. „Upotrebi sad taj standard za pitanje Aranimasa i Volruf.”

Ponovo je robot zastao. „Moji pozitromotivski potencijali su izuzetno visoki na obe strane tog pitanja,” rečena kraju. „Verujem da je stanje u kom se nalazim slično onom koje ljudska bića opisuju kao konfuziju.”

„Pređi sad na stvar. Kakav je tvoj zaključak?”

„Moj trenutni zaključak je da ni Aranimas ni Volruf nisu ljudi.“

„Onda ne postoji obaveza da ih štitiš shodno Prvom zakonu, kao ni da ti, shodno Drugom, zapovedaju?”

„Ne, Derik.”

„Dobro,” reče Derik, odahnuvši s olakšanjem. „Sad možeš u život. I slušaj me pažljivo. Daću ti nekoliko važnih instrukcija u vezi sa našim domaćinima...”

JEDANAESTA GLAVA

ZAVERA

U prostranom svetu piratskog broda Derik je bio prognan na jedno malo ostrvo. U trenutku kad se pripremao da krene u noćno izviđanje, to ostrvo se sastojalo od prolaza između laboratorije (koja se, po njegovom mišljenju, nalazila u trupu broda L) do kantine i toaleta (u trupu D). Krajeve ove staze zatvarala su dva hodnika sa spremnicima koji su gradili kratak prolazni tunel između trupova brodova.

Nije znao gde se nalazi laboratorija u odnosu na Aranimasov komandni centar, mada je bio siguran da je on podaleko. Iz tog razloga nije znao put ni do drugih mesta na brodu na kojima je bio – do trupa u kom je video zvezdolika stvorenja, ni do onog hodnika u kom se probudio, do mesta na kome je radila ekipa za spasavanje i do dela u kom je bilo skladište delova robota. Nije znao gde Volruf spava i gde bi moglo da bude onih pedeset stvorenja zvanih Narve.

Hodnik koji je vodio u kantinu bio je, takođe, jedini deo broda za koji je imao izričitu dozvolu za boravak. Aranimas mu nije zabranio da luta i dalje od tog mesta, ali mu to nije ni odobrio. Deriku se činilo da bi to mogao da bude i svojevrstan test. Problem je bio samo u tome što nije znao da li će na tom testu proći ako nešto pokuša ili ako ne pokuša: da li treba da istražuje ili da ostane što bliže svom boravištu.

Na kraju, Derik otkloni sve nedoumice odlukom da je uvek bolje da zna što više. Ako Aranimas sazna i prigovori mu, uvek je mogao da kaže da izviđa mesta i razmišlja o zadacima za ispitivanje robota.

Nizovi zatvorenih spremnika u prolaznom tunelu budili su radoznalost u njemu gotovo dva dana i on poče tako što je otvarao one koje je mogao da dohvati. Nije imao jasnu predstavu o tome šta je očekivao da u njima bude, ali je ipak bio iznenađen kad je utvrdio da ih je više od polovine prazno.

U onim koji su bili puni bili su neki prepoznatljivi predmeti, kao na primer trube tkanina od koje je pravljena odeća za Narve, rezervne

elektrode za mikrozavarivač u laboratoriji i zalihe vakuumirane hrane. Nekoliko vratanaca na spremnicima bilo je zaglavljeno ili zaključano – Derik nije bio u stanju da odredi šta je u pitanju.

Baš kad je završavao istraživanje odeljka koji je bio najbliži kantini, jedan od onih rogatih Narva uđe. Iznenađen, Derik odskoči osećajući se krivim, a onda zastade. Bez ijednog znaka da ga je prepoznao, neznanac mu, bez reči, okrete leđa i izađe kroz vrata koja su vodila u laboratoriju.

Kad je ostao sam Derik pomisli da se glupo poneo, jer je imao puno pravo da tu i bude, a Narve nije video da radi bilo šta nedozvoljeno. Ali srce mu je ludo udaralo kao da se pojavio Aranimas, glavom i bradom. Nije brinuo da bi Narve pokušao da ga spreči, ali je postojala mogućnost da Narve, možda u nadi da će dobiti bolji tretman, ispriča to Aranimasu i zainteresuje ga da i sam proveri. Pošto nije bio voljan da Aranimasu da razlog za sumnju, odluči da prekine sa preturanjem, bar za ono vreme dok su Narve budni. Jer za to šta je radio, teško da bi se našao izgovor.

Sledeći Derikov korak bilo je istraživanje ona dva brodska trupa u koje je imao pristup. Treća vrata od toaleta u trupu D vodila su u jedno odeljenje u kom je bilo pet dubokih stolica postavljenih u krug i okrenutih ka centru. A u samom centru stajao je beli globus na crnom valjkastom podnožju. Globus je bio toliko veliki da je Derik, raširenih ruku, mogao da obuhvati nešto manje od polovine.

No pronalaženje nije značilo i razumevanje. Jedino što je mogao da zaključi bilo je da bi to mogao da bude ili neki totem ili komunikaciono sredstvo, pa bi odeljenje, shodno tome, moglo da bude ili hram ili komandni most.

No, nije bilo razloga da rizikuje jer je taj rizik vodio samo ka umnožavanju nepoznanica. Tako, po drugi put, za samo pola sata, on promeni strategiju. Jedino što je njemu važno bilo je da ponovo pronađe put natrag, u trup A – u Aranimasove prostorije – i u trup T gde se nalazila platforma za prihvat i gde je, možda, njegovo ogment odelo. Sve drugo bilo je nevažno.

Bilo je pet izlaza na palubu trupa D, dva iz trupa i dva iz izlaznih tunela. Pomisli da jednostavno izađe kroz jedan i ide njim bilo kud da vodi, ali nije bio siguran da će umeti da se vrati.

Umesto toga, nastavi da polako proširuje granice svog sveta. Svakog puta kad bi otvorio nova vrata i krenuo nepoznatim hodnikom, skrenuo bi levo, pa ponovo levo čim je to bilo moguće u nadi da će doći do nekog dela tog sveta koji poznaje. I samo kad bi dobro zapamtio svaki od novih elemenata, prelazio bi na naredni ogranak.

Prvi put strategija mu upali. Pobočna vrata iz izlaznog tunela odvedoše ga, posle tri skretanja, do trupa L, jednu palubu ispod laboratorije. Uprkos tome što je, usput, sreo dvojicu Narve, uspeh izazva u njemu plimu samopouzdanja.

Ali onda poče zbrka. Drugi izlaz sa nivoa laboratorije u trupu L vodio je kroz sedam odeljaka bez ikakvih bočnih ogranaka. Možda je vodio negde daleko napred, ali Derik ne uspe da utvrdi gde, jer se uplaši i vrati se natrag.

Jedan od izlaza iz trupa D vodio je na strmu rampu koja se spuštala do streljačke turele koju je zaposeo jedan Aranimasov srodnik i jedan Narve – što prouzrokova, ponovo, užurbano povlačenje. Drugi, dalji izlaz vodio je na neko šestougaono raskršće. On nasumice odabra jedna vrata i nađe se ponovo na novom raskršću.

Jednostavno, nije bilo načina da se nešto shvati. Brod je bio nerazmrsivi lavirint, njegovi sastavni delovi bili su povezani na beznadežno nedovoljan i neuredan način. Derik je to mogao da objasni samo na dva načina. Jedan je bio odbrambena svrha. Sam raspored je, verovatno, bio namenjen tome da prikrije kritične mete i da obeshrabri napadače.

A drugo objašnjenje bilo je da je brod, jednostavno, baš onakav kakav je i izgledao – čudesna mešavina brodova koji nisu građeni da budu uzajamno povezani.

Derik se upravo spremao da zaključi da je brod isuviše kompleksan da bi mogao da napravi njegov plan u glavi, kad ga iznenada obuze čudan osećaj da je potpuno izvrnut. U trenutku kad to

oseti on pogleda u laboratoriju, namrštivši se. Požele da ubedi samog sebe da je to samo trenutak nesvestice, znak umora koji ga hvata, ali bez uspeha.

Jer taj osećaj nije bio ništa novo za Derika. To je bio Skok, taj čudno neshvatljivi, skoro mističan, trenutni prelazak pomoću hiperspejsa koji je prebacio brod i sve na njemu s jedne tačke u svemiru na neku drugu, na daljini od mnogo svetlosnih godina. Gde god da su bili ranije – sad nisu bili na istom mestu. Bili su daleko od baze na asteroidu – daleko od bilo kog broda koji je možda bio na putu ka asteroidu da ga spase.

Trebalo je da ranije zaključi da pirati vladaju tehnikom Skoka jer konstrukcija broda nikad ne bi podnela bilo kakvu vrstu uobičajene propulzije. To otkriće ga kosnu, vraćajući mu u potpunosti osećaj nemoći koji je imao i pod nadzorom robota.

Niko me sada neće pronaći, pomisli on, očajan. *Neće, makar živeo i hiljadu...“*

U laboratoriji nije bilo nikoga sem Alfe.

„Alfa.”

„Molim, Derik.”

„Da li si osetio Skok maločas?”

„Nisam, Derik. Pošto su refleksi mog pozitronskog mozga toliko brži od vaših, roboti ne osećaju dezorijentaciju koja je uobičajena kod ljudi.”

„Onda mi ne možeš ništa reći o tome koliko smo odskočili.”

„U svakom slučaju, bez poznavanja krivulje pogonske snage broda ne bih bio u stanju da interpoliram iz trajanja Skoka”, odgovori mu robot. „Međutim, to ne isključuje podatke iz druge ruke o našem cilju.“

„Kakve podatke iz druge ruke? Gde si ih pribavio?”

„Gospodine, Aranimas i Volruf su razgovarali o tome u mom prisustvu.”

„Kad?“

„Večeras, pre manje od jednog dekada. Imam utisak da su došli da vas posete, ali su se, u vašoj odsutnosti, usredsredili na mene. Volruf je opisala svoja zapažanja o vašem radu, pokazala Aranimasu nekoliko mojih ulaza i opisala šta je ispod njih."

„I pomišljao sam da me špijunira", zapenušio je Derik. „I šta se još desilo?"

„Aranimas je bio zabrinut što ste odsutni bez nadzora i naredio joj je da bolje pazi ubuduće..."

„Pređi na stvar. Gde smo? Kud idemo?"

„Bio sam prinuđen da izvedem neke zaključke iz onog što sam čuo i verujem da se približavamo nekom mestu na kome Aranimas misli da će doći do velikog broja robota."

„Ponovi odgovarajući deo njihovog razgovora."

„Hoću, Derik."

Glasovi su bili tako verno reprodukovani da bi se Derik, kad bi zažmurio, mogao zakleti da su Aranimas i Volruf tu, pored njega.

„Već je dugo kak' smo ot'šli sa Mrassdfa", reče Volruf. „Narve čeznu z' njihovim domom. Čak i ja, s vr'mena na vr'me. Je li stvarno potrebno d' id'mo u drugo ljudsko gn'zdo?"

„Neću da se vratim praznih ruku", reče Aranimas.

„T' imaš ključ, ovog robota i mnog' uz to. Viš' neg' s' obeć'o Viveri. Dovoljno slave će t' doneti i ovi podvizi..."

„To je van svake diskusije", odgovori joj Aranimas kratko. „Hoću robote da mi služe. Ovaj čovek, Derik, mi je rekao da ima robota na svakom svetu ljudi i da će oni trgovati s nama ako dođemo miroljubivo. Pustićemo ih da misle da tako dolazimo i onda ćemo uzeti ono što nam je potrebno. Tad, i samo tad, uzećemo kurs ka Mrassdfu."

Volrufin glas dobi molećiv ton koji je podsećao na cviljenje. „Ovi Narve su stvarno beskorisna bića, bez svake sumnje. Ali ako ćemo da izgubimo vrapca u ruci u želji da uhvatimo goluba..."

Tu robot prekide. „U ovom trenutku Aranimas je izvadio nekakvo oružje koje ja ne mogu da identifikujem i uperio ga na nju. Izgledalo je da joj je to prouzrokovalo mnogo bola.”

Onda robot nastavi Aranimasovim glasom. „Razočarala si me, Volruf, mislio sam da ti je mašta jača. Bez robota moraću da predam dragoceni ključ Viveri, kad se vratimo... što mi nije ni nakraj pameti. Bolje da se i ti i ja raspadnemo ovde u atome nego da predam ključ nekome kao što je Vivera.“

Robot ućuta, a Derik ostade bez reči. Još samo jedna stanica i pirat će krenuti kući sa svojim blagom. A gde je to, nije mogao ni da pretpostavi. Ima na stotine Spejserskih stanica raspršenih na prostom od nekoliko stotine svetlosnih godina. To može da bude neka carinska postaja na granici teritorija Setlera i Spejsera, neki rudarski ili prerađivački centar, možda čak i neki istraživački kompleks. Tu mogu da žive ljudi i roboti ili samo roboti.

Nije bilo važno. On ga ionako neće nikad videti.

Aranimas može da ga iskoristi – njegovo znanje, njegov glas, možda čak i njegovu pojavu – da sebi omogući pristup. A kad to završi, brod će krenuti za Mrassdf gde će Derik biti osuđen da bude rob, možda čak i samo meta radoznalaca.

Žestoko ga potrese saznanje o sopstvenoj nemoći. Prepreka koja mu se sad isprečila činila mu se nesavladivom. Jednog trenutka, u toku nekoliko narednih dana, moraće da pobegne... iz broda u kome se čak nije ni snalazio, da pobegne od tamničara čije sposobnosti nije još u potpunosti ocenio, u neko utočište čija je sigurnost više plod njegovih nadanja nego stvarnost.

Njegova borbenost iščile kad je sagledao mračnu perspektivu. Aranimas je u svemu bio u prednosti. Mogao je da naredi da stalno motre na Derika dok budu pristajali na neko mesto – ako uopšte i pristanu. A Derik nije imao šansu da se ranije izgubi jer nikada ne bi mogao da zauzme brod. Bio bi sam protiv osamdeset članova posade. Imao je robota, ali to nije bilo dovoljno. Ne mogu da uspem u tome, pomisli u očajanju. Ali, jednostavno, ne mogu ni da se predam...

Razne ideje su mu se sukobljavale u glavi, ali ni jedna ne dobi odlučujuću prednost. Iscrpljen i zbunjen, on se povuče na drugi kraj prostorije i spusti se kraj zida.

Moram da nađem nekog da mi pomogne, shvati najzad. Moram da prestanem s pokušajima da sve uradim sam – moraću da nekome poklonim svoje poverenje. Ili to, ili da prihvatim da živim do kraja života u nekom stranom svetu...

A onda mu sinu daje na brodu još neko ko je isto tako usamljen, isto tako u beznađu, kome bi saveznik predstavljao ne samo radost već bi mu ulilo i hrabrost. Neko, u stvari, ko je već izjavio da mu je prijatelj. Volruf!

Ako ona bude htela da pomogne, možda bismo i mogli da se nadamo, i u toj...

Prođe sat čekanja. Ponovo oživeo i ispunjen nadom, Derik se usredsredio na ulazna vrata, pokušavajući da u glavi složi sve elemente zagonetke.

„Vratio s' se“, trže ga nabusit glas Volruf.

Derik podiže glavu i pogleda je. „Malo sam prošetao. Tražila si me, zar ne?“

„Aranimas t' tražio”, ispravi ga Volruf. „S'd ne mrdaj od'tle, okej?”

„Hoće li se vratiti?“

„Gazda s' sad odmara. Doć' će da t' vidi ujutru. Najbolje će biti da s' tu”, reče mu Volruf, okrenuvši se da ode.

„Imala si neprijatnosti s Aranimasom zato što ja nisam bio tu, zar ne?”, viknu Derik za njom.

Psetolika zastade, osvrnu se i slegnu ramenima.

„Žao mi je”, dobaci joj Derik. „Ja sam te uvalio u nevolju.”

„To nij' ništ' novo. Već s'm se ja sama uval'la.”

Derik se osmehnu. „Da te nešto pitam, Volruf. Šta ti ovde tražiš? Šta radiš za takvog kao što je Aranimas?“

„To j' dugačka priča.”

„Ti nisi na brodu po svojoj volji, zar ne?“

„Mnogo j’ komplikovano z’ objašnjenje.”

„Imam vremena napretek – i stvarno bih voleo da saznam.”

Volruf je oklevala, a onda se vrati.

„Moram d’ idem d’ spavam“, reče mu umorno.

„Zašto ne postupiš onako kako ti hoćeš, već onako kako moraš?”

Skupivši se na podu, nadohvat Deriku, ona se isceri: „Jell’ u tome tajna tv’g uspeha?“

Potrajalo je dok mu je ispričala priču. Do tada Volruf nije bila u prilici da priča o svom domu i životu nekome ko ne zna ni jednu od mnoštva stvari koje su onom ko živi u određenoj sredini poznate i bez objašnjenja. Svaki čas Derik je morao da je zamoli da mu ponešto ponovi, da dopuni neku prazninu u priči.

Sem toga, pojavio se i jezički problem. Ponešto što je Volruf pokušavala da objasni zaplelo bi se u njen ograničen Standardni fond reči. A ponekad se činilo da okoliši o nekim činjenicama i idejama kao da se plaši da ih otkrije.

Sastavljajući delove njene priče i sam popunjavajući poneku prazninu, Derik uspe da sklopi relativno celovit odgovor na svoje pitanje. Uprkos njenom hvalisanju o dve stotine naseljenih svetova, cela posada broda bila je iz jednog jedinog solarnog sistema. Aranimasov soj – Erani – i Narve živeli su na jednoj drugoj planeti koja je, po njenom opisu, bila užaren, neprijatan svet kojim brišu vetrovi. Volrufina vrsta – ime je bilo isto toliko teško za izgovor kao i ime Volruf – i zagonetna zvezdastolika stvorenja poticala su sa četvrte planete umerene klime.

Odnos Narvi i Eranija ličio je na odnos stada ovaca i ovčara, sem što su Narve bili inteligentnija i fizički vičnija stvorenja od ovaca. Ali poređenje je ipak bilo tačno. Bilo je, po broju, daleko više Narvi od Eranija, ali Erani – agresivni, domišljati, posesivni – bili su u apsolutnoj dominaciji.

A odnos dva sveta bio je još mnogo kompleksniji i Derik ga nije baš ponajbolje shvatao. Izgledalo je da nijedna, ni druga planeta

nemaju jedinstvenu vladu. I to bi mogao da bude jedini razlog što još nisu zaratili, jer je bilo jasno da se uzajamno ne podnose. Ali uprkos tome, postojali su intenzivni poslovni odnosi između ta dva sveta.

U žiži tih odnosa nalazile su se trgovačke kompanije koje je vodilo nekoliko frakcija Eranija i roba koju je proizvodilo nekoliko porodica iz Volrufinog naroda.

Volruf nije bila baš izdašna sa pričom o Aranimasu posebno, ali se dobijao utisak da je on mlađi član jedne od jačih frakcija Eranija. Derik je slutio da Aranimasova porodica ne gleda s odobravanjem na Aranimasovu trgovačku kompaniju.

„Moja služba na brodu spira, dhiergrru, sa moje porodice", objasni mu Volruf.

Dhiergra, zaključi Derik, posle mnogo raspitivanja, bila je isto što i crna lista – dok je ona na snazi nijedan Erani neće poslovati s tom porodicom. To je i pravilo od Volruf, u suštini, poslušnog slugu – roba, čiji je zadatak da svojim radom okaje greh svoje porodice.

„A što su baš tebe izabrali?"

„Zato što sam najmlađa, najmanje vredna, po mišljenju moje porodice."

Derik nije hteo da brzopleto sudi o celoj kulturi na osnovu priče samo jednog člana, ali oseti da se ljuti zbog te nepravde. „Da li zato Aranimas onako postupa sa tobom? Da li u pogodbu spada i to da može onako da te šikanira?"

„Takvi s' Erani. S' svakim s' isti."

„Ali ne i sa svojima", reče joj Derik. „A to ne valja."

Tad Derik oseti da se, tokom razgovora, desilo nešto neobično. On je sebično, proračunato, isprovocirao Volruf. Ali, dok je slušao njenu priču, njegovo, do tada glumljeno, saosećanje sa njenom patnjom pretvorilo se u pravi bol. I ona je žrtva, kao što je i on.

Činilo se da joj je neprijatno zbog brige koju je pokazivao za nju. „Ah, to nij' tvoj problem."

„Volruf, rekla si da si mi prijatelj. Dozvoli da i ja budem tvoj."

„Kak’ to misliš?“

„Aranimas te goni kao roba i postupa s tobom kao sa životinjom. Ne sme da bude tako. Zajedničkim naporom možemo da postignemo da se to prekine.”

„Kako?”

‚Ja imam alatku”, reče joj on pokazavši glavom na robota. „A imam i neke ideje. Ali ti treba da mi kažeš neke stvari o Aranimasu i o tome kako se upravlja ovim brodom.”

Kao da joj je bilo nelagodno i Derik se uplaši da je otišao predaleko i da ju je zaplašio. „Ti želiš da opet dođeš do ključa”, reče ona.

Pošten odgovor se nije mogao izbeći. „Da.”

„Ti ćeš g’ uzeti i ostav’ti me s Aranimasom.”

Derik energično odmahnu glavom. „Ja moram da odem. Ne mogu da dozvolim da me Aranimas odvede na Mrassdf. Ali, ako ne budem mogao da te ostavim u boljem položaju od sadašnjeg, povešću i tebe. Volruf, mi smo jedina dva stvorenja koja mogu da pomognu jedno drugom. Ako ne pokušamo, onda i zaslužujemo ono što nam se događa.”

Psetolika i ne trepnu pod Derikovim ispitivačkim pogledom. „To j’ tačno. Okej – prijatelju. Ajd’ d’ probamo.”

Izgleda da je postojao neki biološki imperativ kod Volrufinog soja koji je tražio san i regeneraciju. Kao da je u njima postojao neki metabolični prekidač, koji im je, kad se jednom aktivira, sasvim jasno stavljao na znanje da je rezerva primarne energije istrošena i da je vreme da se povuku,

Samo pola sata od početka njihovog razgovora, tek što je dobio nekoliko odgovora na pitanja i tek što su grubo skicirali plan, njen signal se uključi. Oči joj se suziše u uske proreze, dah joj postade kiselkast, krzno se opusti i kao da izgubi sjaj.

Mada je imao bezbroj hitnih i važnih pitanja, Derik ne bi u prilici da joj ih postavi. Bez i reči objašnjenja, sem što je promumlala „Moram spavati”, ona ustade i ode.

Njen odlazak skrenu Deriku pažnju da su i njegovi udovi otežali. Imao je, međutim, još jedan zadatak pre no što i pomisli da se sklupča na tankom dušeku.

Robot je čekao na istom mestu, što nije bilo nikakvo iznenađenje.

Prvo što je Derik uradio bilo je da zameni Matematičku kocku onom za Ličnu odbranu. Dodatni program u LO kocki će pojačati predosećanje mogućih predstojećih oštećenja i njegovu brigu da dela da bi ih sprečio. Ali ona će takođe preduprediti normalnu težnju robota da ga štiti od neposrednih, konkretnih rizika ne sagledavajući posledice tog svog ponašanja. Prvi zakon nije izuzimao ni dobronamerne igre, LO kocka jeste.

„Alfa", reče Derik kad je završio. „Moje prethodne instrukcije da se prebaciš u stanje čekanja kad se jedno od stranih bića pojavi sad se suspenduju. Ali gde god je to moguće treba da još uvek ne otkrivaš šta sve može tvoja desna ruka."

„Razumem, Derik."

„A sad ću ti dati instruktivni blok koji neće biti operativan sve dok ne čuješ šifru za inicijalizaciju. A ta šifra, koja mora da potiče od mene, je pitanje: Koje tvoj gospodar? Šifra za poništavanje je reč 'Aurora'."

„Razumem, Derik."

„Početak instruktivnog bloka. Odgovoriće š na šifru za inicijalizaciju rečju 'Aranimas'. Ići ćeš sa Aranimasom kud god on želi. Izvršavaćeš sva njegova naređenja sem onih koja su u suprotnosti sa Prvim, Drugim i Trećim zakonom ili ovim instruktivnim blokom. Nećeš izvršavati naređenja koja ti daje Volruf ili bilo koji nečovekoliki član posade, Nećeš prihvatati nikakva moja dodatna naređenja, sem ako im ne prethodi šifra za poništavanje ovog bloka, Odgovaraćeš na druga pitanja koja ti budemo postavljali Volruf ili ja. Međutim, nećeš preneti, odgovarati na pitanja ili na bilo koji drugi način saopštiti Aranimasu sadržinu ovog našeg razgovora ili bilo kog drugog našeg razgovora kome on nije prisustvovao."

„Razjašnjenje. Želite da Aranimas poveruje da sam mu potpuno odan?“

„Želim”, odgovori mu Derik. „Ako želi da ima bilo kakve koristi od tebe, moraće da te nauči mnogim stvarima o brodu. Sve što saznaš biće nam od koristi za bekstvo.“

„Razumem potrebu za obaveštenjima, gospodine“, reče robot. „Ali ako želim da zaštitim vas, moram da ostanem na vašoj strani.“

Derik je i očekivao prigovor – LO kola su činila robote polemičnim. „Pošto Aranimas zapoveda ovim brodom, on mi je prava pretnja. Samo njegove naredbe i njegovi postupci mogu da mi naškode. Tim što si uz njega, moći ćeš najbolje da me zaštitiš.”

„Razumem, gospodine.”

„U redu. Da rezimiramo. Postoje dve stvari koje posebno treba da saznamo. Jedan vrlo vredan predmet je dospeo na brod zajedno sa mnom, jedan metalni paralelopiped, srebrnaste boje, dimenzija oko pet sa petnaest centimetara. Mislim da je to onaj isti predmet koji Aranimas naziva ključ, a Volruf dragulj. Očigledno da je taj predmet dragocen i veoma moćan. Moramo da saznamo gde se nalazi.”

„Da, Derik. Posebno ću se potruditi da mu uđem u trag.”

„Druga stvar koju treba da saznamo je to ka kome smo se Spejserskom objektu uputili i kad ćemo tamo stići. Ako budemo čekali isuviše dugo, može da nam se desi da nas Aranimas negde zatvori i da nas spreči da se krećemo po brodu dok on krade robote.”

„To bi bila mudra predostrožnost.”

„Što znači da Aranimas verovatno razmišlja o njoj”, reče Derik, „Ako saznaš gde je ključ, sačekaj jedan dekad, a onda simuliraj kvar po Šifri 804. Ako saznaš kud smo se uputili i kad treba da stignemo, sačekaj petnaest dekada pa simuliraj kvar po Šifri 3033. Kraj instruktivnog bloka.”

Derik se tu zaustavi. Verbalna uputstva unapred bila su osetljiv posao koji je zahtevao veštinu semantičara i vidovitost vidovnjaka. Nije želeo da opterećuje robota izuzetno specifičnim i, moguće, beskorisnim naredbama.

Mnogo rada i inteligencije utrošeno je u konstruisanje LO kocke – biblioteke. Derik je morao da veruje da će robot, kad dođe vreme, uspeti da uzme situaciju u svoje ruke i da uradi ono što se od njega zahtevalo.

DVANAESTA GLAVA

POBUNA

Iako mu je preostalo malo vremena za san, dobro je spavao i probudio se odmoran, bistre glave i bodra duha. Poče da raščišćava jedan kraj prostorije u želji da tu napravi pozornicu i kasnije priredi lepu predstavu. Uskoro stiže i Aranimas u pratnji Volruf.

Derik nije imao pri ruci Priručnik za robotiku sa njegovim proširenim dijagnostičkim upitnikom, ali je znao osnovne pravce ispitivanja koja se koriste za proveru raznih pozitronskih funkcija.

„Ako kći crvenokose žene ima dva psa, a otac dečaka sa slomljenom nogom je nezaposlen, kojim danima radi berberin?"

Volruf huknu kad ču pitanje, a i Aranimas je bio u nedoumici. Ali robot odgovori mirno: „Nije moguće odrediti odgovor iz datih informacija."

„Koliko je Heks 1440 puta 16F2?"

„Heks 1D1B7D8."

„Dodirni desnim kažiprstom sredinu čela."

Robot izvrši nalog.

„Kako glasi Relijev zakon propustljivosti?"

Punih petnaest minuta Derik je zasipao robota zapovestima i pitanjima, manje s namerom da impresionira Aranimasa sposobnostima robota, a više da istakne sopstvene. Nije želeo da Aranimas zaključi da mu sad, kad je robot osposobljen, on, Derik, nije više potreban.

Onda, pre no što bi Aranimas mogao da postane nestrpljiv, Derik postavi robotu završno pitanje: „Alfa, ko je tvoj gospodar?"

„Aranimas", odgovori robot.

Derik se okrenu Aranimasu. „Sad je tvoj", reče mu. „Moraćeš da ga naučiš onome što hoćeš da ti radi i biće dovoljno da mu to pokažeš samo jednom."

Aranimas ustade. „Naredi mu da napadne Volruf”, reče on.

„Šta?”

„Ne želim da još neko zapoveda ovom robotu. Naredi mu da napadne Volruf.”

Derikovo oklevanje je bilo sračunato. On se okrete ka robotu i reče mu: „Uzmi onu šipku i udari Volruf po glavi.”

Volruf se zgrči, ali se ne pomeri.

Onda Aranimas ponovi zapovest. „Ti, slugo. Uzmi šipku i udari Volruf.”

Derik zadrža dah. Ako uopšte postoji konflikt u odnosu na strano biće, na osnovu Prvog zakona, sad bi trebalo da se manifestuje.

„Da, gospodaru”, reče robot, okrenuvši se da dohvati metalnu šipku.

Volruf nervozno zagreba ka vratima. Derik tiho odahnu.

„Stani, slugo”, naredi Aranimas. Onda se obrati Deriku. „Uradio si ono što si i obećao. Izgleda da se isplati da budeš živ, posle ovoga. Volruf će ti dati nova zaduženja.”

To je bio potez koji Derik nije očekivao, ali nije mogao da dozvoli da prođe. „Ne”, reče on ponosito. „Ja sam robotičar, nisam običan radnik. Nisam Narve. Ako želiš da ti novi sluga bude ispravan, zadržaćeš me da ovde radim.“

„Šta to?”

„Prvo treba da demontiram rezervne delove sa ostalih robota. Neka rešenja na robotu su samo privremena. Mogu da uradim bolja. Neke oštećene komponente mogu se kasnije popravljati ako pribavim potrebne delove.”

Derik nastavi, ne ispuštajući uzde iz ruku. „Napolju, u realnom svetu, postoje roboti-tehničari za popravke, čiji je isključivi posao da popravljaju robote. Ti, u ovom trenutku, imaš samo jednog robota, dakle ja sam tvoj tehničar. Video si šta mogu. Koliko ti već stoje ovi delovi? Koliko si vremena utrošio gledajući ih bez ikakvog efekta?

Zašto hoćeš da sa mnom postupaš kao sa onim, izuzetno ružnim Narve?”

Aranimas, je buljio u njega, pa onda ispusti neki šištavi zvuk koji je mogao da bude i smeh. „Hajdemo, slugo. Pustimo majstora robotičara da radi.”

Bilo mu je teško da gleda kako Alfa odlazi sa Aranimasom. Još teže mu je padalo da strpljivo čeka neki znak na osnovu koga će moći da zaključi da je krhki plan, koji su Volruf i on razradili, položio prvi ispit,

Još uvek je bio izolovan u kutku svemirskog broda.

Nije bilo načina da sazna šta Aranimas radi s robotom. Nije mogao da prati da li su instrukcije koje je dao robotu *nepromenjene*. Možda se Aranimas samo pretvara da ne zna ništa o robotima. Možda je već suspendovao njegovo pažljivo programiranje.

Čak i da su instrukcije još uvek intaktne, može da se desi da to i ne bude bitno. Derik je zaključio da će se Aranimasu njegova nova igračka toliko dopasti da će mu stalno biti pri ruci. Sve je zavisilo od tačnosti te pretpostavke. Ako nije tako, ako je Aranimas poslao Alfu u neki zabiti kutak broda da radi nekakve ropske poslove, onda je njegov plan unapred osuđen na neuspeh. U tom slučaju dao je robota, a nije dobio ništa zauzvrat.

Morao je nešto da radi da bi održao Aranimasa u uverenju da je njegov odani službenik. Pokušavao je da skrati vreme predajući se poslu. No rad nije mogao da otupi oštricu njegovog nestrpljenja i brige. I bez sata, osećao je kako mu vreme sporo prolazi.

Volruf je dolazila nekoliko puta tokom dana, a i kad bi otišla nikad se nije mnogo udaljavala. On se radovao tim dolascima, ali se plašio da bi Aranimas mogao da zapazi tu promenu njenih radnih navika i da se zapita zašto je to tako. A bez Alfe koji mu je davao znak da se Aranimas približava, Derik je oklevao da razgovara sa njom o zaveri koju su skovali. Ipak, to se nije dalo u potpunosti izbeći. Poziv je mogao da usledi svakog trenutka, a ključna stvar još nije bila rešena.

Derik je znao, ili je bar mislio da zna, kako da razoružaju Aranimasa. Bez odgovora je ostalo još samo kako da ga likvidiraju.

Sa iznenađujućom žestinom Volruf se usprotivila ubijanju. Deriku to i nije bilo krivo. Nije mogao ni da zamisli sebe kako prilazi Aranimasu sa šipkom u ruci i prebija ga. Međutim, živ Aranimas bi bio stalna opasnost.

Derik prvo predloži električni pendrek napravljen od pune mikroćelije i nekoliko komada žica. No nisu bili sigurni da je Aranimas osetljiv na električni udar, kao ni u to da ga struja visokog napona neće ubiti.

„Ona prostorija sa zvezdastolikim bićima“, izusti Derik iznenada. „Kad smo prolazili kroz nju Aranimasove oči su zasuzile. Znaš li zašto? Ta bića su sa tvog sveta. Ima li tamo, u onoj prostoriji, nešto u vazduhu što ne postoji u drugim delovima broda?“

„Ima”, odgovori mu Volruf. „Žuti gas. To j’ jedini deo broda gde g’ ima. Ona stvorenja g’ ispuštaju kad s’ kreću.“

Kako bi to moglo da se objasni, pomisli Derik. Ili je to neki nusprodukt varenja ili neka vrsta hemijskog komuniciranja.....Znači, vazduh tamo je sličan atmosferi na tvom svetu?”

„Jeste.”

„Što znači da Erani ne bi mogli da tamo borave nimalo, a da se ne razbole“, zaključi Derik.

„Tako sm’ zaštićeni od njihovih ćudi“, reče Volruf.

Derik stade da razmišlja. „Rekla si da je boravak tih bića na brodu svojevrstan eksperiment. Može da bude da Aranimas pokušava da pronađe kako da neutralizuje taj gas da bi mogao da vas napadne?”

„To j’ moguće.”

„Postoje li negde uzorci, skupljeni u flaše?”

„Postoje, to j’ tečnost iz koj’ s’ oslobađa gas.“

„Sjajno. Donesi mi malo.”

U vreme kada je trebalo da padne noć, Derik je bio pun snage i san mu nije dolazio na oči. A kad zaspa, činilo mu se da ga je neko,

samo što je sklopio oči, prodrmao. Otvori oči i vide Volruf kako se nadnosi nad njega.

„Aranimas t’ zove”, reče ona.

„Da li se robot pokvario?”

„Novi sluga neć’ da sluša viš’ gazdu“, odgovori mu Volruf. „Sam’ nepomično sedi.”

„Onda bi moglo to da bude”, reče Derik. „Uzeću svoj alat.”

Dok je pratio Volruf hodnicima, u njemu su rasle nada i briga. Kad stigoše do šestougaone raskrsnice, on zastade i uhvati psetoliku za ruku. „Očekuje li on da i ti uđeš?”

„Ne. Sam’ da t’ dovedem. Ali mogu da uđem pa ćemo videti da l’ će d’ me izbaci...”

„Nemoj”, reče joj Derik. „Nemoj da radiš ništa što nije uobičajeno. Prvi deo mogu da izvedem i sam. Ti samo čekaj.”

U unutrašnjosti trupa A, Derik spazi Aranimasa na drugoj strani glavne prostorije i pođe ka njemu prolazeći između pregrada od sintetičke mešavine.

„Pokvario se”, reče mu Aranimas, pokazujući mu rukom na robota. „Popravi ga.”

Robot je sedeo na ivici niske tezge, nepokretan. Samo mu se leva šaka lagano i besciljno vrtela u krug oko osovine zgloba. Šifra 3033 – mesto gde se nalazimo, - pomisli Derik.

„Šta si mu uradio?”, upita Derik, prilazeći robotu nadohvat ruke.

„Ništa. Mehanizam me nije poslušao.”

„Mora biti da si nešto uradio.“ Derik se nadnese nad ručni zglob da bi mogao da uperi pogled direktno u oči robota. „Alfa. Potvrdi.”

„Da, gospodine”, odgovori robot nerazgovetno, iskrivljenim rečima.

Šifra 804! Ključ! Ali morao je da bude siguran. „Alfa, suspenduj 1A 1B. Izvrši.“

Robot je sedeo nepokretno.

„Alfa. Suspenduj 2-C 2-D. Izvrši.“

I dalje se ništa nije dešavalo,

„Šta se to pokvarilo kod mog sluge?“, upita Aranimas.

Odugovlačeći malo, Derik otvori svoju torbicu za alat pa onda skide pločicu oklopa sa levog ramena robota. Dok je virnuo unutra razmisli o tome šta dalje da radi. Popravka koju je izveo na robotovom instinktu s ciljem da zaštiti inteligentno biće bila je veoma delikatan posao. I već je bio pod stresom otkad ga je Aranimas prisvojio.

Ako bi oslobodio robota instrukcionog bloka i naredio mu da napadne Aranimasa, to bi u njemu stvorilo obavezu na osnovu Drugog zakona da prekrši Prvi zakon. Sve što je pažljivo podešavao moglo bi lako da se raspadne pod stresom i da prouzrokuje da se robot ukoči tako da ne bi mogao da ga popravi.

A nije bio voljan da toliko rizikuje. Za robota je bilo mnogo logičnije da se povinuje Prvom zakonu no da ga krši. Ali za to je bilo potrebno da isprovocira Aranimasa da ga napadne.

„Izgleda da je kvar u inicijatoru kola”, reče Derik dvosmisleno. „Ako dva kontradiktorna impulsa dođu u istom trenutku, mogu da proizvedu stojeći talas u oscilatoru. Skoro uvek je to greška vlasnika. Šta si zahtevao od njega?”

„Nisam uradio ništa loše. Objašnjavao sam mu funkciju opreme u ovom delu kad je iznenada stao da se tako glupavo ponaša.”

„Nemoj me lagati”, reče mu Derik. „Trebalo je da znam da tako zaostala rasa kao što je tvoja neće umeti da se snađe sa prefinjenom mašinerijom...“

„Gori si od Narve“, zareža Aranimas na njega. „Nemaš ono fino osećanje koje bi ti dalo do znanja da služiš stvarno superiornom biću.“ Dok je to govorio ruka mu se kretala prema otvoru u njegovoj odori.

Ali robot se pokrenu pre nego što je Derik stigao da kaže i jednu jedinu reč, jer je Prvi zakon nadvladao sva ograničenja iz instruktivnog bloka. Brzina njegovih i Aranimasovih refleksa nije se ni dala porediti. Čim se stilos pomolio iz Aranimasove odore, robot ščepa desnom rukom Aranimasovu ruku, a levom mu istrže stilos.

„Pusti me!“, dreknu Aranimas krештavim glasom. Izvijao se i borio ali nije mogao da se oslobodi čeličnog stiska mehaničke ruke.

„Ne mogu da dozvolim da naneseš zlo Deriku”, reče robot.

„Ti si moj sluga. Izvršavaj moja naređenja! Pusti me!“

„Ne, Aranimase“, reče mu Derik, istupivši korak napred. „Alfa mene služi i uvek me je služio.“ Onda pozva preko ramena. „Volruf. Sad možeš da uđeš!“

Podigavši stilos sa poda, Derik ga je okrenuo u ruci. Na njemu nije bilo ni prekidača, ni nekih drugih komandi. Derik uperi stilos u Aranimasa držeći ga u ruci isto onako kako je on to radio. Aranimasu se ništa ne dogodi.

„Moje oružje ne može se upotrebiti protiv mene“, reče Aranimas s usiljenim ponosom.

„Veoma mudar način vladanja”, reče mu Derik. On zavuče ruku u torbicu za alat i izvadi malu igračku koju je ranije napravio. Na bočicu, dopola ispunjenu žućkastom tečnošću nalik na senf, bila je pričvršćena minijaturna pumpa izvađena iz jednog oštećenog robota. „Ali i ja imam svoje oružje.”

Kad mu se Volruf pridruži, Derik upravi izlazni ventil pumpe u Aranimasa i otvori ga. Fina izmaglica iz sićušnog otvora zahvati Aranimasovo lice.

Čovek bi zinuo od iznenađenja. Aranimas posegnu slobodnom rukom za bočicu i skoro je dohvati jer mu je ruka bila gotovo isto toliko dugačka koliko i domet pumpe.

Ali samo trenutak kasnije, crvenkasta tečnost poče da curi iz Aranimasovih očiju, a koža na licu se smežura. On se ukruti, slobodna ruka mu se snažno izvi uvis dok su se prsti grčili kao da nešto hvataju, a ispod kože se, po prvi put, ukazaše mišići nalik na užad. Istovremeno kad mlaz iz bočice oslabi, Aranimas sklopi oči i mlitavo se svali na stranu.

„Pusti ga“, reče Derik, pustivši ventil. Robot otvori šaku i Aranimas tresnu na pod i ostade da leži nepomično.

„Ja... ne... konstatujem disanje”, reče robot, kolebajući se.

Robotov glas delovao je kao opomena za Derika. Trebalo je da mu kažem šta će se desiti, shvati on. „On nije mrtav", reče Derik robotu. „Njegov sistem je pretrpeo udar od otrova, ali će se oporaviti."

„Ja... pokušaću... da integrišem..."

„Alfa, analiziraj situaciju. Ovo je Aranimasov brod. Sve prednosti su na njegovoj strani. Mogao je da uradi hiljadu stvari da nas spreči, a da ih mi zapazimo isuviše kasno. Morali smo da ga neutralizujemo."

„Ja razumem... i prihvatam."

„Jesi li ti dobro?"

„Konstatujem umereno uznemirenje... u potencijalima mozga koje pripisujem nasilju protiv inteligentnog bića koje nije čovek", reče robot glasom koji se polako približavao normalnom. „Uznemirenje se povlači i ne verujem da će se odraziti na moje funkcionisanje."

„Dobro", reče Derik, stavljajući ispražnjeni aerosol povrh alata. „Šta si otkrio?"

„Približavamo se nezavisnoj slobodnoj svemirskoj stanici."

„Do đavola!", uzviknu Derik uzbuđeno. „Nadao sam se da će nas odvesti pravo na neki svet Spejsera. Koliko imamo vremena?"

„Nisam u stanju da precizno odredim vreme dolaska. Međutim, odredio sam da je posada broda trenutno na najnižem radnom stupnju."

„Znači da imamo, verovatno, nešto više od nekoliko sati", zaključi Derik. „Da li je Aranimas već bio u kontaktu sa stanicom?"

„Ne koliko ja znam, gospodine. Izgleda da ovaj brod nema hipertalasni komunikacioni sistem – samo prost talasni radio."

To se uklapalo u Derikovo iskustvo sa asteroida, ali je još više istaklo zagonetku. Kako su onda ta strana bića pronašla asteroid? Derik je mislio, kao i Monitor 5, da su oni uhvatili poziv za pomoć koji je odaslat zbog njega. Ali bez hipertalasnog čitača, to je bilo apsolutno nemoguće.

Možda bi Volruf mogla da baci malo svetlosti na sve to, ali to može i da sačeka. „Dobro. A šta je sa ključem? Znaš li gde je?"

„U ovoj prostoriji. Verujem da je sakriven ispod neke od pločica koje pokrivaju pod komandnog centra.“

Poslednji put kada je bio u komandnom centru bio je toliko ophrvan bolom da nije ni obraćao mnogo pažnje na okolinu. „Da pogledamo”, reče Derik, krenuvši. „Kako si ga pronašao?“, upita on preko ramena.

„Aranimas mi je pokazao ključ i postavljao pitanja o njemu”, odgovori mu robot. „Kada je otišao od mene sa ključem, nisam mogao da zapazim tačno gde ga ostavlja. Ali vreme koje mu je bilo potrebno ograničava radijus skrivanja na ovu palubu, a zvuci koje sam čuo odgovarali su podizanju i ponovnom stavljanju pločice na podu.”

Upravo su stigli do komandnog centra i Derik opazi da je pod pravi mozaik od nekoliko stotina šestougaonih metalnih ploča veličine poslužavnika. Na površini svake bile su rupice ali nigde se nije videla rupa za prst da se pločica podigne – u stvari nije se jasno videlo kako se ploča uopšte diže. Svih šest ivica su se besprekorno uklapale u ivice ploča sa strane.

„Imaš li neku ideju o tome kako da krenem?”

„Sam element skrivanja isključuje očevidna mesta kao što su centar i uglovi. A više od toga ne znam da kažem.“

„Ne možeš da ga otkriješ ispod neke ploče? Ne odaje li neki radio signal, ne proizvodi li neko magnetno polje?“

„Ne, koliko ja mogu da otkrijem.”

I to se isto poklapalo sa onim što se dešavalo na asteroidu. Da je ključ odavao gde je, na bilo koji merljiv način, skeneri robota bi ga otkrili mnogo pre nailaska piratskog broda.

„Dobro”, reče Derik polako. Okrete se Volruf koja je bila samo tihi posmatrač otkako im se pridružila. „Treba da negde zaključamo Aranimasa.”

Volruf se nervozno osvrnu prema mestu na kome je ležao Erani. „Tam’ ima nekoliko spremnika, napolju sa strana prolaza koji b’ bili dovoljno vel’ki...”

Derik klimnu glavom. „Alfa, podigni Aranimasa i pođi sa Volruf. Ona će ti pokazati gde da ga smestiš. Ti, Volruf, proveri da li bi Aranimas mogao da ga iznutra otvori. A onda se oboje vratite.“

On spazi zabrinut pogled Volruf i dodade: „Znam, ne voliš robota baš mnogo.”

„Možda ćeš d’ iznenadiš Volruf, kao što s’ iznenadio Aranimasa.”

„Obećavam ti, sve će da bude uredu”, reče joj Derik, potapšavši je po ruci. „Nema iznenađenja. Čekaću vas ovde.”

Kad robot ode, Derik se spusti na kolena i poče da razgleda rupice na pločama. Pokaza se da su to udubljenja duboka jedva nekih pola centimetra. Činilo se da nema načina da se nešto zakači da bi se ploča podigla. Derik stade da razmišlja o tome da napravi neku vakuum pumpu za podizanje ploče, da bi mogao da pronađe ključ.

A onda shvati da su otvori otprilike istog prečnika kao i Aranimasov stilos. Pa naravno, pomisli Derik i posegnu za instrumentom. Nadajmo se da ta stvarčica ne radi samo za Aranimasa...

On uvuče kupasti kraj u jedan od otvora i ploča kao da se stopi sa stilosom, a on se ukruti. Derik pokuša da podigne ploču pravo uvis. Ploča se i ne pomeri. Ali kad upotrebi stilos kao polugu sa lakoćom odiže ploču unazad, pokretom kao da otvara konzervu. Ispod ploče nalazila se mala šestougaona komora, ali prazna.

Neće me početnička sreća, pomisli on. Kad vrati ploču, stilos se sam oslobodi. Veoma lepo, pomisli on, stavljajući stilos u otvor na susednoj ploči. Samo rešenje nije se zasnivalo na magnetizmu, stilos kao da je postojao sastavni deo ploče. Možda je to neki afinitet metala praćen malim strujnim udarom da pokrene atome i uzbudi njihove postojeće veze. Zgodan trik...

Začu se neko zujanje iza njega i Derik se naglo okrete. Na pet-šest metara od njega, u glavnom hodniku, kružna platforma obešena o četiri tanke žice, spuštala se sa tavanice, A na platformi je stajala jedna žena – mlada žena, jedno godinu-dve starija od njega, ali i dobrih osam

centimetara viša. Njen blejzer širokih ramena, sa opasačem, bio je otmenog kroja, ali su se na njemu videli tragovi dugog nošenja.

Na njenom licu video se iznenađenje, čak i šok. Usta su joj se pokretala kao da pokušava da oblikuje reči. „Ti?" izusti ona s nevericom kad se platforma spusti na pod, „Ovde?"

Fantastične misli prostrujaše kroz Derikovu glavu i razum s naporom preuze kontrolu. To sigurno može da objasni Aranimasov uspeh – ako je sve vreme imao ljubavnicu ljudskog soja uza se, da ga vodi...

„Bolje mi kaži, i to brzo, ko si ti šta radiš ovde?", reče on polako, podižući se na noge. „Nemam mnogo vremena na raspolaganju da vidim šta ću sa tobom."

„Šta ćeš sa mnom?", ponovi ona ljutito njegove reči. „Ne znam zašto ti uopšte *dugujem* odgovore, bar ne posle onog što si uradio."

Najzad Deriku pade u oči izgled njene odeće. I ona je bila zarobljenik, baš kao i on. Derik shvati da je za nju i on lako mogao da bude jedan od pirata kojim se priključio.

„Ja sam pomagao Aranimasu samo da dobijem u vremenu i spasem svoju glavu. Robot je sad moj, a Aranimas ti ništa ne može", reče joj Derik. „Izbavićemo se odavde."

Neprijateljski izraz joj se izgubi sa lica, ostade samo zbunjenost. „Ali šta ti radiš ovde? Koliko si dugo već na brodu?"

Derik zakorači prema njoj. „Neće dugo potrajati da ti ispričam. Pre pet dana probudio sam se u kapsuli za spasavanje na površini nekog asteroida. Aranimas je napao koloniju na njemu i zarobio me." To je bilo dovoljno. Nema smisla mutiti vodu detaljima koji ni meni još nisu jasni, pomisli on.

Radoznalo ga je pogledala. „Znači, nisi tragao za mnom?"

„Nisam ni znao da ima još nekoga na brodu", reče on, odmahnuvši rukama. „Volruf mi je rekla da su zarobili još nekoliko brodova, ali mi je ostao utisak da su svi članovi posade... nestali."

„Ja mislim da je mene Aranimas ostavio u životu samo zato što je bio zainteresovan za moje robote“, reče mu ona. „Jesi li ti popravio Kapeka?”

„To je njegovo prethodno ime? Sad se odaziva na Alfa. Da, ja sam ga popravio.”

„Loše si ga skrpio”, reče mu ona s nekakvom detinjastom džandrljivošću. „Sad me se ne seća. A i nova ruka je, takođe, ružna.”

„Žao mi je.”

„A i ti me se, kao i on, ne sećaš?“

Derik proguta pljuvačku. „Osećam da misliš da bi ja trebalo...”

„Mislila sam da si jednostavno okrutan“, reče mu ona tiho. „Nisam htela da ti priuštim zadovoljstvo. Ali ti stvarno ne znaš ko sam ja, zar ne?“

„Ne znam čak ni ko sam ja sam“, odgovori joj Derik sa slabašnim osmehom. „Kad sam se probudio na asteroidu bio sam u odelu za spasavanje, a na grudima je bilo ime Derik, pa sam ga tako i uzeo. Ali se ne sećam ničega pre no što sam stigao na asteroid.”

„Baš ničega?”

„Ničega što je u vezi sa mnom. Znam mnogo činjenica – stvari koje sam nekada naučio, pretpostavljam. Ali ne znam odakle sam ili kud sam se uputio.” Derik je bio veoma zbunjen. „Tako, znači da me poznaješ?”

„Pomislila sam to“, odgovori mu ona

„Smiluj se onda, kaži mi...”

Škriputavi zvuk dopre do njih iz velikog kontrolnog stuba.

„Neko zove Aranimasa”, reče devojka, a nervozni drhtaj joj pređe preko lica. „Rekao si da ćemo se izbaviti odavde. Možda je bolje da se prvo o tome pobrinemo. Šta si radio kad sam te iznenadila? Tražio si nešto?”

„Nešto što mi pripada – što mi je Aranimas oduzeo kad sam došao na brod.“

„Ključ? On je tvoj?”

„Znaš za njega?”

„Aranimas mi ga je pokazao. Je li tu sakriven?”

„Tako tvrdi Alfa.”

„Je li važan?”

„Mislim da jeste.”

„Hajde onda da ga nađemo pa da se čistimo odavde”, reče mu ona zabrinuto.

Pitajući se šta li je to zadržalo Alfu i Volruf, Derik se polako vrati pločama na podu. Pregleda drugu ploču, pogleda preko ramena u devojku i otpuzi, kao rak, ka trećoj.

„Mogu da tražim ključ i da slušam u isto vreme”, reče joj on stavljajući stilos u rupicu na narednoj ploči. „Možeš li da mi ispričaš to što znaš o meni?“

Ako je i rekla nešto, Derik to nije čuo; U trenutku kad je počeo da podiže ploču, nešto sevnu praćeno zaglušujućom detonacijom i snažnim toplotnim udarom. Nešto teško udari Derika u leđa i on pade napred, a oštra ivica ga zahvati preko grudi istiskujući mu dah iz grudi. Njegov um uspe da shvati još samo jedno – *mina iznenađenja* – pre no što iz kovitlaca siđe u tamno, tiho sklonište gde ga ništa neće uznemiravati.

TRINAESTA GLAVA
STANICA ROKLIF

Nejasne slike preplitale su se u izmaglici koja je ličila na san. More svetlosti okružavalo je Derika, podižući ga uvis. Bio je proziran kao staklo, nedosledan kao vetar. Njegova svest počivala je na trunčici prašine, lelujajući se blago na tokovima vremena.

Ljudi bez lica plutali su pored njega. Neki bi se približili kao da ga pogledaju, pa bi se opet okrenuli i povukli. Jedini zvuci bili su mirisne pesme cveća i obojene pesme sunca na zalasku i one su odjekivale u njemu ne izazivajući bilo kakvo shvatanje.

Sve to kao da nije imalo nikakvog smisla, a opet, nije mario. Mislio je samo da bi posle svega što se dogodilo, svega što je preživeo, bilo strašno razočaranje biti mrtav.

Posle izvesnog vremena telo mu se vrati. On je i dalje plutao, nošen vodenom strujom, ali je njegova svest ponovo naseljavala poznata mesta, poznate prostore. Ali su mu misli bile isto tako trome kao i udovi, kao da teret ponovnog ovladavanja svojim telom premaša jednostavne procese u njegovom umu.

Uskoro postade svestan da je sneni svet svetlosti i senke u kome se nalazio, isključivo unutar njega samog. Ako se odluči, mogao bi da otvori oči prostranijem svetu izvan sebe, da ga posmatra, da stupi u njega. Bio je siguran da će, kad ugleda taj svet, znati i svoje mesto u njemu i da će znati ko je i šta je. Ali platiće to cenom mira i spokojstva, a to je bila isuviše visoka cena.

Ne, pomisli Derik odlučno. *Postoje granice. Ne želim da ga vidim*, reče sebi samom. *Ne želim da znam*.

Vreme je prolazilo i oklop samoće koja ga je okruživala polako mu stade ličiti na zatvor. Tišina se pretvori u gluvoću. Mirovanje u smrt. Bio izlečen ili ne, ono što je imao bilo je nedovoljno.

Mamio ga je prostrani svet oko njega. To nije bio prijateljski svet, znao je to. U najboljem slučaju, bio je indiferentan u odnosu na njega

samog. Za razliku od nežnih struja koje su ga njihale dok se lečio, prostrani svet je bio ispunjen silama koje bi ga mogle poneti kao naplavljeno drvo u kresti talasa koji se lomi.

Ali ni on nije bio bez snage. Možda nije ranije imao toliko da taj talas zauzda i vrati, ali dovoljno da ga zajaše i upravi u željenom pravcu.

I to što je shvatio, oslobodi ga. Uvide da nije sužanj i da nikad nije ni bio. Postojalo je petoro vrata kroz koja se mogao osloboditi – petoro vrata njegovih čula. Sva su bila nezaključana, očekujući samo i najblaži dodir da se otvore, puste spoljašnji svet u njega i njegov svet napolje.

A on će ih otvoriti, znao je to dobro. Ali ne još. Ne dok ne bude još malo plutao na nežnim strujama. Jer ako je mogao da izađe svakog trenutka kad to želi, onda i taj oklop samoće, na kraju krajeva, nije uopšte neprijatan...

Prva vrata koja Derik pokuša da otvori bila su čulo sluha. U prvom trenutku zapita se da li je uspeo u tome jer je spoljašnja tišina bila isto toliko savršena kao i tišina u njemu. A onda postade svestan slabog, ritmičkog zvuka svog sopstvenog disanja. Bio je to mali korak, ali i prva informacija koja mu je došla izvan njegove čaure u kojoj je, kako mu se činilo, proveo čitavu večnost.

Eksperimentišući, Derik samo malo otvori oči i odmah ih brzo zatvori. Spoljašnji svet bio mu je uznemiravajuće poznat. On je lebdeo okružen svetlošću sa svih strana – a ta svetlost bila je nekako bleštava, no nije zadavala bol. Jedna senka bez lica, vitka i visoka, graciozno se kretala kroz izmaglicu koja ga je, kako je izgledalo, okružavala.

Stvarnost je bila invertovana. San je postao stvarnost ili su svet snova i stvarni svet postali jedan, i to isti, svet. Ličilo je, na neki perverzan trik, taj svet u duhu sa „sadašnjošću" koja se pretvara u niz praznina koje se neprestano smanjuju. Hoće li svaka vrata voditi na isto mesto? Hoće li ga svaki korak samo još čvršće povezivati sa mestom na kom se nalazi?

„Dobro jutro."

Derika začudi zvuk tog glasa. Ako je bio sam, onda mora da je sam i progovorio. Ali on nije progovorio, što znači da nije bio sam. A ako nije bio sam, onda više nije ni mogao da bude u svetu snova i ono što je video kad je otvorio oči mora da je stvarno postojalo.

A ako je to stvarno postojalo, onda je on bio živ. Pokuša da se seti poslednjeg neosporno stvarnog događaja koji mu je bio poznat. Teška je stvar setiti se. Bilo je zalazaka sunca i cvetnih pesama, ali sve to nije bila stvarnost. Pre toga... pre toga...

Pre toga postojao je užasni trenutak, trenutak tako ispunjen iznenađenjem i bolom da ga je čak i bežeći od njega ipak uneo u svoju čauru. Pretvorio je erupciju u pupljenje cveta, plamen u zanosni zalazak sunca. I onda je taj trenutak ponavljao beskrajno mnogo puta da bi da načinio bezopasnim.

Da! Poslednje čega se sećao iz realnog sveta bila je eksplozija.

Derik ponovo otvori oči. Jedna senka je padala na njega, senka bez lica, gotovo bez oblika, kao i pre. Pokuša da ispruži ruku i da je dodirne, ali ga ruka ne posluša.

„Isključiti sterilizaciono polje”, naredi neki glas i svetlosne izmaglice nestade. A senka se pretvori u glavu boje bakra i odeven torzo jednog robota koji ga je pažljivo gledao. „Dobro jutro”, ponovi on. „Molim vas ne pokušavajte da se pokrenete.”

Derikove misli su se lagano vraćale unazad, sve do trenutka eksplozije. On shvati da se ne nalazi više u komandnom centru. I robot koji se nadnosio nad njim nije bio Alfa. Što znači...

„Aranimas je došao do svojih robota“, progunđa Derik.

„Izvinite, gospodine?”

„Pobedio je”, prošaputa Derik. „Nisam uspeo da pobegnem.”

„Gospodine?”

„Kaži Aranimasu da neću prestati...”

„Gospodine, bio bih srećan da predam vašu poruku. Međutim, ne poznajem imenovanu osobu. Gde se ona može pronaći?”

„Aranimas je gazda na brodu...”

„Je li ta osoba bila član posade?”

„Da...”

Odgovori robota postadoše zagonetni Deriku.

„Gospodine, moram da vas obavestim, sa žaljenjem, da se na brodu nije nalazila osoba s tim imenom kad su se paramedičari iskrcali...“

„Zar ja nisam na brodu?”

„Vi se upravo odmarate na terapeutskom polju dijamagnetnih sila koje je poznatije kao vazdušni krevet. A krevet se nalazi u Odeljenju za intenzivnu negu bolnice na Stanici Roklif.”

Talas olakšanja koji prostruja Derikom na te reči kao da iscrpi svu snagu iz njegovog tela. On zatvori oči i ponovo se prepusti mekim strujama sna. Iz daljine je čuo glasove, ali nije mogao toliko da se razbudi da bi razmišljao o onome što čuje.

„Premoren je”, reče robot.

„Potrebna nam je njegova pomoć“, odgovori neki drugi glas.

„Naše potrebe su manje hitne od njegovih“, reče robot. „Čekaćemo.”

Sledećeg puta kad se Derik probudio, bakrenasti robot je opet bio kraj njega.

„Dobro veče”, reče on, prilazeći mu. „Kako se osećate?“

Derik uspe da se slabašno osmehne. „Samo sam ležao i razmišljao o svemu onome što se desilo od prošle nedelje kad sam zatvorio oči na jednom mestu i otvorio ih na drugom. Svakog puta kad bi ih otvorio nalazio sam se na drugom mestu i u sve većoj nevolji – sve dok se nisam ovde probudio.“

Robot je klimao glavom, ozbiljnog izraza lica. „Obećavam vam da ćete ovde imati najbolju moguću negu.

„Znam da hoću”, reče Derik. „Imaš li ti ime?”

„Moja oznaka je Specijalista dijagnostičar za humanu medicinu 4. Međutim, medicinski Nadzornik za ovaj deo obraća mi se sa dr Galen.”

„Zašto?”

„Nikad mi to nije objasnio. Međutim, ja sam utvrdio da ime Galen potiče od grčkog lekara iz antičkog doba koji je pisao o ‘životnim snagama’ koje se nalaze u telu. Verujem da je mog Nadzornika zabavljalo da se obraća medicinskom tehničaru imenom primitivnog medicinskog mističara. Pošto pitanje sadrži u sebi i dosta humora, ne mogu a da ne ponudim autoritativan zaključak.

„Mislim da si, verovatno, u pravu”, reče mu Derik. „Nećeš se vređati ako te i ja budem zvao dr Galen? Malo je zgodnije za upotrebu od tvog drugog imena.”

„Zašto bi trebalo da se vređam, gospodine?”

„Nema razloga”, odgovori mu Derik. Bar ne kad ja to kažem, dodade tiho u sebi. Ali taj Nadzornik deluje pomalo neprijateljski. Verovatno u tajnosti zamišlja da je porodični lekar na nekom svetu Setlera umesto što je nadzornik robota. „Gde je taj tvoj Nadzornik?“

„Na Neksonu.”

Deriku je to ime bilo poznato: bio je to jedan od većih svetova Setlera i drugi po udaljenosti od Zemlje. „Ti reče da je ovo Stanica Roklif?”

„Tačno, gospodine.”

„Gde je tvoj lokalni Nadzornik – upravnik bolnice?“

„Gospodine, ja sam trenutno upravnik.“

Derik se namršti. „Možda bi onda bilo bolje da mi kažeš nešto više o Stanici Roklif.”

„Sigurno, gospodine. Šta želite da saznate?”

Stanica Roklif, objasni mu doktor Galen, je nekoliko vekova staro postrojenje Spejsera, usputna stanica nastala u dane kad su duga međuzvezdana putovanja mogla da se izvedu pomoću nekoliko kraćih Skokova. Sagrađeno je na desetine takvih stanica dok su emigranti sa Zemlje koji će kasnije postati Spejseri, naseljavali pedeset svetova koji će kasnije biti njihov dom.

Sa pojavom jačih sistema pogona koji su omogućavali da se prostor savlada u jednom ili dva Skoka, većina tih usputnih stanica je napuštena. Samo nekoliko, a ovo je bila jedna od takvih, bile su tako srećno postavljene da su nadživele svoju prvobitnu namenu.

Stanica Roklif ležala je usred jednog od većih „otvorenih“ područja duž granice prostora Spejsera, okrenuta ka zoni karantina iza koje su se nalazili svetovi Spejsera. Nije bilo nijednog sveta naseljenog živim bićima, ali se tu nalazila jedna planeta u čijoj je kori bilo toliko iridijuma da je to opravdavalo održavanje malog rudarskog i prerađivačkog centra.

I tako je Stanica Roklif preživela, zahvaljujući svojoj nameni da bude prislušna stanica na granici, pretovarno mesto prerađenog iridijuma i vojna postaja. ukoliko bi se odnosi sa Setlerima pogoršali. Ali sve to nije sadržavalo toliki obim posla da bi stanica bila na najvišem stupnju aktivnosti kao u ranim danima čak ni toliki da bi se opravdalo prisustvo ljudi.

Po rečima doktora Galena, operativno se koristilo manje od deset posto kapaciteta, i na njoj su živeli samo roboti. Nadzor od strane ljudi ostvaruje se putem hipervizije i kroz posete brodova koji navraćaju svaka dva meseca.

Bolnica je posednuta samo da bi mogla, da u slučaju potrebe pruži usluge posadama tih brodova. Ali rukovodioci sa Neksona bili su realisti. Doktor Galen je bio bolnički administrator samo zato što nije imao pacijenata dok je jedini preostali medrobot na stanici bolničar, imao pune ruke posla oko čišćenja i održavanja.

Nije ni čudo onda što nadzornik zbija šale na račun doktora Galena, pomisli Derik.

„Izgleda da vas je uznemirila ova informacija”, reče mu doktor Galen. „Postoji li neki problem?”

Derik je za trenutak razmišljao o tom pitanju. Bivao je sve nesrećniji što je objašnjenje doktora Galena napredovalo. Ali, da li je važno što je još uvek sam? Na kraju krajeva, Stanica Roklif je bila

manje-više poznata teritorija u odnosu na koloniju na asteroidu ili na piratski brod. Ovde bi mogao lakše da ide svojim putem.

„Ne. Nema problema”, odgovori mu Derik. „Sem što bih voleo da saznam nešto više o onome što se dogodilo. Kako sam dospeo ovamo? Govorio si nešto o paramedičarima...”

„Ne znam sve detalje. Dispečer ili Nadzornik dokova bili bi bolji izvori informacija od mene.”

„Reci mi šta ti znaš.”

„Po svemu sudeći, vaš brod je oštećen posle Skoka. Nije sasvim jasno šta se potom desilo. Dispečer će bez sumnje hteti da vas nešto pita o tim okolnostima. Međutim, izgleda da je vaš brod lansirao manji brod, šatl ili kapsulu za spasavanje pre no što je promenio kurs i uputio se ka O zoni.”

„Mora biti da su nas otkačili posle eksplozije...” reče Derik, predajući se razmišljanju.

„Manji brod je pratio neprihvatljiv prilazni vektor i nije odgovarao na poziv. Pretpostavljajući da je brod napušten, poslat je remorker da ga presretne i dovuče ovamo. A kad je posada stupila na palubu olupine našli su vas i preneli ovamo.“

„Znači, dovukli su brod... naš brod...”

„Izgleda da je tako, koliko sam ja shvatio. Naravno, posle toga moja jedina briga bila je da vas negujem.”

„Naravno”, odgovori Derik kao eho. Ako je Aranimasov brod ovde, možda onaj predmet nije izgubljen, pomisli on radosno.

„Čuj, doktore Galen, kako bi bilo da ustanem imalo prošetam. Vazdušni kreveti su udobni onoliko koliko kreveti to mogu da budu, ali sam već umoran od ležanja. Možda bih mogao da odem da pogledam u kakvom je stanju brod i da odgovorim na dispečerova pitanja.”

„Žao mi je”, odgovori mu doktor Galen. „Vaše povrede nisu još toliko zalečene da bih to mogao da dozvolim.“

„Kakve su to povrede?”

„Pretrpeli ste opekotine na preko petnaest posto tela, najviše po rukama, licu i vratu. Tri rebra su vam bila slomljena...”

„Mora biti da sam pao na ploču koju sam podizao.”

„...i jedno je probilo vaše desno plućno krilo i prouzrokovalo kolaps. Desna bubna opna je pukla, pa smo morali da je zamenimo.”

„Do đavola! Pa koliko sam ja to, onda, ovde?”

„Brod na kome su vas našli prispeo je pre šest nedelja.”

„Šest nedelja! Jesam li bio u komi?”

„Opekotine su izuzetno bolne povrede, a isto tako i rekonstruktivna hirurgija kože”, odgovori mu doktor Galen. „Bili ste sve vreme tokom lečenja i početne faze oporavka pod narkozom.“

„Mislim da treba da vam zahvalim. Ali šest nedelja...”. S naporom, Derik se seti da nije bio sam na brodu. „A gde su ostali? Volruf... Alfa... devojka? Šta su oni radili dok sam ja bio pod narkozom?”

„Žao mi je, ali jedine osobe koje su pronašli ste vi i jedna žena.”

S iznenadnim osećanjem tegobe u grudima, Derik okrete glavu. To nije moralo da znači da je Volruf mrtva, a Alfa uništen uvek je postojala šansa, čak i veoma velika, da su oni na onom, većem, delu broda koji se otisnuo u prostor. Ali to je značilo da je Derik preživeo i pobegao, a nije održao reč koju je dao psetolikoj. „Oprosti, Volruf“, prošaputa on.

„Izvinite, gospodine?”

„Ništa, ništa”, reče Derik. „Kaži mi šta je sa devojkom?”

„Nju su pronašli kraj vas, na brodu...”

„Nisam na to mislio. Kaži mi kako se oseća?”

„Fizičko stanje pacijenta Katerine...”

„Katerina – to joj je ime?”

„Postoji li neka greška?”

„Ne... ne, to je ona“, odgovori mu Derik. „Gde je sad?“

Doktor Galen se okrete udesno i napravi pokret rukom. „Bolničaru, skloni zavesu.”

Derik okrete glavu na desnu stranu. Ono što je ličilo na zid prostorije iznenada postade providno, omogućivši mu da vidi jednu ljudsku priliku koja je lebdela na oreolu svetlosti, Bila je naga i on skrete pogled ustranu, malo postiđen. I tad shvati da je i on, takođe, nag. Bilo je vrlo logično i praktično što su bili nagi u bolnici, ali i istovremeno iznenađujuće.

„Kako je ona?“

„Njene povrede su bile ozbiljnije od vaših, ali se i ona lepo oporavlja. Naravno, njena hronična bolest je neizmenjena.”

„Kakva je to bolest?“

„Žalim”. Robot zastade. „Vidim da sam pogrešio. No, kako ste putovali zajedno, nisam mislio da odajem neku tajnu govoreći o Katerininom dijagramu. Moraću da podnesem prijavu protiv samog sebe zbog ove indiskrecije.”

„Briga me za to”, odbrusi Derik nestrpljivo. „Da li se i ona probudila?“

„Nije. I ne bismo mi ni vama dali da se probudite da nam nije potrebna vaša pomoć.“ Doktor Galen mahnu opet rukom. „Navuci zavesu.”

„Kakva pomoć”, upita Derik kad zid ponovo postade neproziran.

„Gospodine, u toku nege pružene su vam izvesne usluge. Nije nam to bila samo obaveza, već i pravo zadovoljstvo da vam pomognemo. Međutim, kao upravniku bolnice, dužnost mi je da utvrdim da li su te usluge naplative ili će ići na teret redovnog poslovanja stanice.”

„Probudili ste me da me pitate za moju kartu osiguranja?”

„Tu je, takođe, i pitanje anamneze. Mi možemo da odredimo genetsko nasleđe, ali ne možemo da utvrdimo sinergični ishod posebnih genetskih kompleksa. Bez direktnih dokaza, morao sam da pratim konzervatnije parametre u toku nege, što je, zauzvrat, prouzrokovalo nešto duži oporavak.“

„Ne razumem. Šta je sa njom?”, upita Derik. „Rekao si da su njene povrede ozbiljnije od mojih. Zar ne bi bilo važnije da utvrdiš ko je ona i uzmeš njenu anamnezu? Zašto moju, a ne njenu?“

„Gospodine, dok ste vi bili u nesvesti, pokušavali smo da vas identifikujemo pomoću svih standardnih sistema. Ali nismo uspeli.“

„Standardnih sistema...”

„Otisci prstiju, retinografija, određivanje tipa apsolutnog proteina u krvi i dvadeset treće kodonske karte hromozoma. Nismo uspeli da sve složimo.“

„Pa naravno da niste. Ja nisam odavde.”

„Gospodine, pomoću hipervejva imamo direktan pristup u svu dokumentaciju na pedeset svetova Spejsera.“

„Jeste li proverili dokumentaciju na Aurori?”

„Jesmo. I nismo uspeli da nađemo odgovarajuću.”

„Ali ja sam odande – znam da jesam.“

„Plašim se da je to nemoguće. Aurora striktno vodi računa o dokumentaciji svojih stanovnika jer to predstavlja deo njihovog programa kontrole rasta broja stanovnika. Da ste sa Arurore, ovaj naš razgovor bio bi izlišan.“

„Ali ste utvrdili ko je ona“, reče Derik.

„To je tačno. Dobio sam njenu kompletnu dokumentaciju.“

Obuzet iznenadnim napadom besa, Derik upita:

„Hoćeš li to da mi kažeš da ste pretresli dokumentaciju o stanovnicima pedeset planeta i da ne znate ko sam?“

„Ne”, odgovori mu doktor Galen. „Pretresli smo dokumentaciju pedeset i pet svetova, uključujući i Zemlju i četiri najbliže planete Setlera. Na žalost, ta dokumentacija nije onako kompletna kako smo mi to navikli, a u nekim slučajevima nije čak ni centralizovana. Takođe, neki svetovi naplaćuju takse za odgovor na zahtev Spejsera za podatke, a povrh toga su još strašno spori u odgovaranju. Iz tih razloga smatrali smo da će biti u redu da vas direktno pitamo. Zato vas molim da nam kažete ko ste vi.“

Osećanje praznine ponovo ga ophrva. „Voleo bih da to mogu”, odgovori mu Derik rapavim glasom. „O zvezde, koliko želim da to mogu.”

ČETRNAESTA GLAVA

KEJT

„Kako je to interesantno!”, uzviknu doktor Galen. „Hoćete li to da kažete da nemate baš nikakvih ličnih sećanja?“

Derik ponovi sad već dobro poznatu litaniju od svog buđenja u kapsuli za spasavanje. Delimično zato što je već i sam bio umoran od te priče, a delimično s namerom da svede svakolika pitanja na najmanju moguću meru, zanemarivao je neke detalje, uključujući i to da su posadu piratskog broda sačinjavala nepoznata bića.

„Moraću da proširim vašu anamnezu tako da obuhvati i ovo stanje retrogradne amnezije”, reče doktor Galen kad Derik završi. „Ovo je fascinantniji problem od svih vaših povreda. Ustvari, amnezija je moj hobi.”

„Šta znači to ‘hobi’?”

„Možda bih mogao čak da kažem specijalnost, ali to ne odražava ono duboko intelektualno zadovoljstvo koje doživljavam.“

„Koliko si slučajeva imao do sada?”

„Vi ćete mi biti prvi“ odgovori doktor Galen. „Strahovito sam oduševljen prilikom koja mi se ukazala.”

„Tvoj prvi pacijent?” upita Derik pun neverice. „Kakav si ti, onda, specijalista? Šta znači to što kažeš da si ‘fasciniran’ ili ‘oduševljen’? Nisi programiran da imaš emocije.”

„Striktno govoreći, to je tačno”, složi se doktor Galen. „Ali koncept gubitka osećaja za identitet uvek stvara neko pozitronsko stanje koje me asocira na termin fascinacija. Vidite, zbog strukture memorije pozitronskog mozga, apsolutno je nemoguće da robot bilo šta zaboravi, ponajmanje sopstveni identitet. Amnezija je stanje za koje kod robota ne postoji analogija.“

„Izazov nepoznatog?”

„Roboti dijagnostičari, kakav sam ja, konstruisani su tako da im je pojačan integral za radoznalost”, reče mu doktor Galen. „Možda je to faktor koji dobrim delom objašnjava moje ponašanje.“

Derik dobi utisak da mu neko drži predavanje iz oblasti koja mu je prava specijalnost. „Ali pozitronski mozgovi imaju druge nedostatke“, pobuni se on. „Osetljivi su na jaku radijaciju, na strujne udare – puno stvari može da se pokvari.“

„To je tačno, Derik. Ali ti delovi koje opisujete prouzrokovali bi mentalni zastoj, a pod određenim uslovima i potpuno raspadanje pozitronskog mozga. Međutim, ljudi su često i dalje sposobni da funkcionišu, čak i sa većim kvarovima u sistemu. To je ono što fascinira. A sem toga, verujem da roboti mogu mnogo da doprinesu ispitivanju funkcionisanja ljudskog mozga, uključujući i defekte pamćenja.”

„Zašto?“

„Primećujem daje mnogo ljudi filozofa uvidelo da je potraga za samosaznanjem najteža potraga od svih. Izuzetno je teško za ljudski mozak da razmišlja i istražuje sebe sama. Njegova ograničenja onemogućavaju da shvati koliko je ograničen.“

Derik utvrdi da se slaže s robotom. „Jedino što kamera ne vidi, to je ona sama. Jedino što vladar ne može da oceni, to je on sam.”

„Sasvim tako. Stoga su zahtevi da se ispitaju funkcije ljudskog mozga bili na repu ljudskih istraživanja. Mnogi aspekti ljudskog ponašanja su još uvek zagonetka, uprkos vekovnim neurološkim i biohemijskim proučavanjima.”

„I šta onda misliš da *vi, roboti,* možete da uradite?”

Doktor Galen raširi ruke. „Pozitronski mozak nije razvijen kao prosta kopija ljudskog mozga. Razvijen je na osnovu kopiranja ponašanja ljudi. Stoga, lako je pozitronski mozak proizvod ljudskog mozga, on predstavlja drugi oblik inteligencije i daje različitu perspektivu.”

„Tvrdiš li to da je pozitronski mozak sposobniji od ljudskog?”

„Suština je u tome da robot radi ono što radi na različit način u poređenju sa ljudskim mozgom“, odgovori mu doktor Galen diplomatski. „Smatram daje to pronalazak ljudskog mozga koji će, možda, razvejati njegovu sopstvenu tajnu. I zato sam oduševljen što imam priliku da učinim i više a ne da samo proučavam i razmišljam”

Derik odmahnu glavom. „Zaboravi to. Ne želim da budem laboratorijski kunić.”

„Oprostite”, reče doktor Galen. „U svom oduševljenju previdео sam da je moj primami interes da vam pomognem. Postoje testovi koje mogu da uradim da bih utvrdio uzrok vašeg stanja. Zavisno od slučaja, postoje mere koje treba preduzeti za vraćanje u prethodno stanje.”

„Misliš li da mi možeš vratiti pamćenje?“

„Ne znam koliko je to verovatno pre nego što obavim ispitivanja.”

Derik je bio sumnjičav prema mogućnosti magičnog izlečenja. „Slušaj, neću dugo ostati ovde“, reče mu. „Nemoj počinjati nešto što nećeš imati vremena da završiš.“

„Ne razumem.”

„Rekao si da brodovi dolaze svaka dva meseca. Ako sam ovde već šest nedelja, moj odlazak odavde trebalo bi da usledi za najviše dve nedelje – verovatno i manje.”

„Ne, Derik”, ispravi ga doktor Galen. „*Fariis* je bio i otišao dok ste se oporavljali. Sledeći brod *Heritin*, treba da stigne za šest nedelja i tri dana.”

Derik je buljio u njega. „Brod već prošao? Pa što sam ja još uvek ovde?”, upitna on.

„Medicinska oprema na stanici je bolja od one na *Farisu*. Bilo je nemoguće otpremiti vas u stanju u kakvom ste bili.“

Derik zatvori oči i uzdahnu. „Dobro. Počni s testovima.” Otvori oči i sede. „Ali hoću da znam šta ćeš da radiš pre nego što počneš, čuješ li?“

„Hvala, Derik”, reče doktor Galen ljubazno. „Šta znate o amneziji?“

„Samo ono što sam video na hiperviziji.”

„To je nesrećna okolnost“, odgovori doktor Galen.

„To kažem tek onako. U stvari, jedva da se nečeg i sećam.“

„To je isto“, odgovori doktor Galen. „Amneziju su dugo vremena koristili kao zgodno sredstvo u romanima, obično u odbranu poznatih činjenica. Uobičajeni zaplet se sastojao u tome da žrtva dobije udarac u glavu, zaboravi sve i svakoga i počinje da vodi novi život, a onda se vraća u prethodni milje zahvaljujući ponovnom udarcu.“

„To zvuči zaista poznato. Možda sam video jedan ili dva takva slučaja”, priznade Derik.

„Molim vas, potrudite se da ih zaboravite”, reče doktor Galen s neodobravanjem. „To će vam samo smetati da shvatite.”

Tokom sledeća tri dana Derik je mnogo saznao o amneziji. Do tada nije ni slutio koliko vrsta amnezije postoji i kako mogu da budu različiti njeni uzroci. U drugoj situaciji to bi bilo više od onoga što ga je interesovalo. Ali kako je bio lično pogođen, žudno je upijao sve što bi mu doktor Galen rekao.

Amnezija može da se odnosi na prošlost (retrogradna) i sadašnjost (anterogradna). Može da ima fizički uzrok (organska) ili emocionalni (psihogena). Neke osobe koje imaju amneziju ne mogu da se sete bilo čega samo nekoliko sekundi, dok druge zaborave sve za samo nekoliko sekundi. Neke su svesne svog problema, druge ga žestoko odbijaju. U devet od deset slučajeva amnezije, saznade Derik, postoji neki specifičan organski uzrok. Ovi slučajevi se razlikuju po mestu i toku bolesti spoljnog sloja mozga, skleroze moždanih arterija, elektrošoka i nedostatka B vitamina (na spisku je bio, ali ne na vrhu, i udarac u glavu).

„U primitivnija vremena, mnoge vrste organskih amnezija kvalifikovane su kao psihogene”, reče mu doktor Galen, pomalo razljućen samom tom činjenicom. „Pacijentima kojima su bili potrebni lekovi i hirurgija propisivana je hipnoza i psihoterapija.“

„Možda sve amnezije imaju neki fizički uzrok“, sugerisao mu je Derik. „Možda i za onih deset posto psihogenih postoji neki organski uzrok koji nam je nepoznat.”

Ali doktor Galen to odbi. „Razliku između uma i mozga medicinska nauka ne može tako lako da ukloni. Um je više od pukog sklopa delova mozga. Ima stvari koje se sinergički događaju, a ne mogu se otkriti u specifičnim fizičkim događajima.”

Bez obzira na to, testiranje se pozabavi prvo mogućim fizičkim uzrocima. Doktor Galen ga podvrgnu kortikalnoj analizi, testu reakcije na endokrin, trima različitim skeniranjima bez razaranja tkiva, pa čak i biopsiji, a zaseja i kulturu za utvrđivanje encefalitisa.

„U vašem sopstvenom saznanju o gubitku pamćenja leži ključ problema, isto tako kao i u vašoj izuzetnoj inteligenciji”, reče mu doktor Galen. „Vi ste savršeno svesni vremena i vremenskog sleda događaja. A i jedno i drugo je veoma značajno.“

Tužno je bilo da sve to nije dovelo do nekog rezultata – testovi nisu ništa pokazali. Derik je saznao nekoliko novih reči koje su odslikavale njegovo stanje „delimična retrogradna hipnotički otporna psihogena amnezija”, ali ništa više o sebi.

„Ne mogu da pronađem bilo kakav fizički uzrok”, zaključi doktor Galen s oklevanjem, krajem nedelje. „Vaši korteks, talamus, mamilarna tela i forniks su sasvim normalni. A s druge strane, ne reagujete ni na kakvu terapiju koja je meni poznata. Žao mi je, Derik, ali u vašem slučaju sam sasvim podbacio.“

„Nemoj to da primaš k srcu”, odgovori mu Derik s uzdahom. „Počinjem već da se privikavam na život u mraku „

Tokom testiranja, doktor Galen je, postepeno, davao Deriku sve veću slobodu kretanja, tako daje on, uskoro, dobro upoznao bolnički kompleks. Fizički, skoro se potpuno oporavio. Njegova nova koža nije ga više bolela na dodir i polako se privikavala na temperaturne razlike. Rebra su srasla još dok je bio u nesvesti, jedini znak da su bila slomljena bili su povremeni probadi i tupi bol kad bi uzdahnuo vazduh ili se nezgodno istegnuo.

Uprkos očevidnom oporavljanju, doktor Galen nikako nije pristajao da ga otpusti iz bolnice. Najviše što je dozvolio bilo je da se preseli iz bolničke sobe u jednu drugu koja je, po opremi i nameštaju, manje podsećala na bolnicu.

No, briga robota nije bila ništa neobično. Po Prvom zakonu njihova odgovornost za zdravlje ljudi bila je tolika da su roboti-lekari bili poznati po merama predostrožnosti. Pored toga, Derik je pomišljao da osnovni razlog te predostrožnosti doktora Galena nisu povrede njegovog tela, već stanje njegovog uma. Osnovni razlog što ga je doktor Galen zadržavao bio je taj da može, dok leči Katerinu, da i njega ima na oku. Jer kako nije mogao da bude na dva mesta istovremeno, držao je oba bolesnika na jednom.

Kako Derik nije mogao da naredi doktoru Galenu da prestane da se stara o njemu, digao je ruke i nastavio da živi u okviru doktorovih restrikcija. Na neki način, godilo mu je to oslobođenje od obaveza. Njegovo telo je, vremenom, bivalo sve zdravije, ali njegov um se i dalje živo sećao uzburkane površine asteroida, boli koju je u njemu stvorio Aranimasov stilos, iznenadnog bleska eksplozije pred očima. Imao je puno pravo na malo ličnog mira.

Tako je bar mislio. Samo jedan dan lenstvovanja bio je dovoljan da zadovolji tu njegovu potrebu. Sledećeg dana nije sačekao ritualnu vizitu i pregled doktora Galena, već ga je sam potražio. Našao ga je ispred biomedicinskog monitora kod Katerininog kreveta u stanici za intenzivnu negu.

„Dobro jutro, Derik", pozdravi ga robot. „Žao mi je što kasnim. Kako ste danas?"

„Odlično", odgovori Derik. „Spreman sam da se vratim u normalan život."

„Ali vi ste ozbiljno hendikepiram amnezijom", reče mu doktor Galen. „Još niste u mogućnosti da živite normalno."

„Zadovoljiću se sa onim što mi je na raspolaganju" reče mu Derik. „Ne mogu tek tako da sedim i čekam da mi se vrati pamćenje."

„Šta biste želeli da radite?"

„Pretpostavljam da se na to ne mogu odlučiti sve dok ne saznam šta je urađeno za mene“, odgovori mu Derik. „Sem robota na stanici, zna li još ko da sam ovde? Pokušava li neko da utvrdi ko sam?”

„To ne mogu da vam kažem“, odvrati doktor Galen. „Siguran sam da je upravnik stanice javio o vašem prispeću regionalnom nadzorniku na Neksonu, kao što sam ja javio medicinskom. Ta informacija je mogla da bude, u međuvremenu, prosleđena svima nadležnim. Zašto? Postoji li neko s kim biste želeli da stupite u kontakt?“

Derik pokaza rukom na usnulu Katerinu. „Sa njom. Kada ćete je probuditi?“

„Zaključio sam još pre nekoliko dana da bi ona mogla da bude ključna osoba za rešavanje vaše amnezije, pa sam odlučio da dozvolim da se probudi prvom zgodnom prilikom, kada to ne bude na štetu njenog zdravlja i udobnosti“, reče doktor Galen. „U ponoć smo prestali da joj dajemo sredstvo za spavanje. Po svemu sudeći, ona upravo sad sanja. Očekujem da će se probuditi u toku ovog jutra.“

Derik se osvrnu. Nije imalo gde da se sedne sem na pod.

„Nije potrebno da bdite”, reče mu doktor Galen, kao da mu je pročitao misli.

„Želim da budem ovde kad se ona probudi.”

Doktor Galen klimnu glavom u znak razumevanja. „Obećavam da ću vas pozvati.“

Derik prijatno provede sat-dva uz film-knjigu „Graditelji mašina.” Nadao se da će u ličnostima čuvenih konstruktora i inženjera naići na trag o tome ko bi mogao da bude onaj „minimalist” sa asteroida. Genije takvog formata mora da je ostavio svoj trag.

Ali našao je samo biografije trojice savremenih konstruktora. Robotičara Fastolfa, Marča, čarobnjaka mikromagnetike sa Havale, i Rutoma stručnjaka za humanu ekologiju čije su usluge bile tako tražene od bogatog sveta na desetak svetova Spejsera...

„Gospodaru Derik, smem li da vas prekinem...”

Derik se trže. Bio je to bolničar. Kao i doktor Galen i bolničar je bio žrtva perverznog smisla za humor upravnika stanice. „Molim, Florense?“

„Doktor Galen je poručio da odmah dođete.”

Odgurnuvši ekran, Derik skoči na noge. „Dolazim.“

Kad stiže do stanice za intenzivnu negu, svetla za sterilizaciju su bila ugašena, a Katerina je već počela da se meškolji. Bila je pokrivena od glave do pete čaršavom bež boje, shodno etikeciji i saznanju doktora Galena o tome u kakvom su odnosu Derik i ona. Derik se povuče malo unazad, a doktor Galen se nagnu nad Katerinu i obrati joj se blago.

„Dobro jutro”, reče joj on. „Ne pokušavajte da se pokrenete.“

Ona, uprkos tome, podiže glavu nekoliko centimetara i pređe pogledom po sobi. „Bolnica?“, upita promuklim glasom.

„Da, Katerina. A ja sam doktor Galen.“

„Na kojoj stanici?”

„Stanica Roklif.”

Ona klimnu glavom i skrenu pogled sa doktora Galena na Derika. „Operacija spasavanja“, zaključi.

Uprkos promuklosti njenog glasa, u njemu se osećao i treptaj smeha i to se ne svide Deriku. prišavši korak bliže on reče ukočeno: „Oboje smo preživeli, zar ne?“

„Što samo ide u prilog tome da nema pravde u Galaksiji”, odgovori ona, zatvarajući oči. „Mislila sam da si dovoljno pametan da isključiš Aranimasov sistem obezbeđenja pre nego što počneš da njuškaš po njegovim skrivnicima.”

„Čuj, žao mi je što se to dogodilo”, reče Derik, prišavši uza sam krevet. „Ali smo se spasli. I ima nekoliko stvari o kojima treba da porazgovaramo.“

Ona otvori oči i potraži pogledom robota. „Doktore, Galen, glavobolja me muči“, reče mu ona. „Hoćeš li, molim te, zamoliti

Derika da ode. Jednostavno, ne mogu da podnesem bilo kakvo društvo.“

„Koliko vremena treba još da prođe pa da mi kažeš kako se zovem i koji je to svet sa koga sam...“

Doktor Galen se umeša, blago potisnuvši Derika ka vratima. „Ja razumem vaše nestrpljenje, Derik. Ali moram, takođe, da vodim računa i o njenom zdravlju. Molim vas, idite. Videću šta mogu da učinim. Kad ona dovoljno ojača, možete ponovo razgovarati s njom, ukoliko bude htela...”

Da odagna razočaranje, Derik pođe u šetnju izašavši iz bolnice na glavni ulaz. Bio je siguran da će ga doktor Galen prijaviti ili poslati robota da ga vrati, ali mu je bilo svejedno. Jednostavno mu se nije dalo da mirno sedi i čeka. Bila je to velika proba za njegovo strpljenje da sedi tu, nadomak svih odgovora, sa dobrim izgledima da će opet biti kompletna ličnost.

Deo stanice u kome je bila bolnica ličilo je na groblje. Išao je ulicama osvetljenim mutnom svetlošću, pored niza zatvorenih radnji i zapečaćenih stambenih blokova. Samo glavna ulica bila je osvetljena. Bočne ulice i dvorišta bili su kao mračne rupe.

Nije ga pratio nikakav robot. Išao je i išao sve dok se njegova uskovitlana osećanja ne smiriše, a onda okrete natrag. Prođe kroz prijemni deo i uđe u kancelariju doktora Galena.

„Da li ti je nešto rekla?“

„Nije bila u stanju da ponudi bilo kakvo objašnjenje za vašu nevolju.”

„Zar si razgovarao sa njom o mom stanju? Ali onda nije trebalo da mi kažeš...“

„Ispravka. Ona je već znala u kakvom ste stanju.”

„Šta si ti radio, tražio savet kako da postupaš sa mnom?”

„Derik, obećao sam Katerini da o onome što smo nas dvoje razgovarali neću raspravljati s vama.“

Prekrstivši ruke na grudima Derik huknu u pravcu tavanice. „Ne razumem zašto je tako tajanstvena. Ako nešto o meni zna, treba

jednostavno da mi to kaže.” Upitno izvivši obrvu on pogleda doktora Galena. „Jesam li u pravu?”

„To se određuje od slučaja do slučaja, u zavisnosti od ličnosti, uzroka nefunkcionisanja i posebnih ličnih podataka koji su relevantni“, odgovori odmereno doktor Galen.

„Nećeš ni da nagovestiš bar nešto?”, upita ga Derik tužno.

„Žao mi je, ali ne mogu.”

Derik se namršti. „Mogu li bar da je vidim?“

Robot se okrete i baci pogled na dva ekrana na zidu iza sebe. „Budna je i njena glavobolja se smirila. Ali ona će reći poslednju reč.”

„Idem onda da vidim šta ona ima da mi kaže.”

Nađoše Katerinu kako sedi u krevetu. „Baš sam se nadala da će neko doći da me obiđe“, obrati im se ona s osmehom.

„Ostavila si nekoliko dobrih razloga za to“, reče joj Derik, bespomoćno se osvrćući po prostoriji sa željom da nađe stolicu koju bi stavio kraj kreveta i seo.

Njeno lice se smrači. „Da... Derik”, pozva ga ona saplićući se o njegovo ime kao da ga je zaboravila. „Plašim se da ćeš se naljutiti na mene. Imamo mnogo razloga da radimo zajedno... sve ono što se dogodilo na brodu. Smatram da ne treba da počnemo sa onoliko malo koliko ja znam o tebi.“

Pogled koji Derik uputi doktoru Galenu bio je mračan i otrovan. „Šta je ovo sad? Šta si joj rekao? Mislio sam da ćeš ti da mi pomogneš...“

„Ja ne mogu drugačije“, odgovori robot mirno.

Istinitost tih reči smiri Derikov bes. On se okrete Katerini i reče joj: „Tako, znači, ti kriješ nešto od mene.“

Ona odmahnu glavom. „Derik... recimo da ti kažem da si ti predsednik Nju Libertija...”

„Nju Liberti ima savet predsednika”, prekide je Derik.

„Nije važno. Recimo da si ti predsednik i da si izgubio pamćenje. Da li te to što ti kažem da si predsednik stvarno i čini predsednikom? Možeš li da se osećaš kao onaj stari samo na osnovu tog saznanja?“

Derik je izbegavao njen pogled. „Pretpostavljam da ne mogu. Ali možda bi mi to što čujem pomoglo da se setim...”

„Daleko je verovatnije da bi to samo pojačalo vašu zabrinutost”, poče doktor Galen. „Najčešće...“

Derik zausti da mu odgovori, ali je Katerina bila brža. „Doktore Galen, idite odavde“, brecnu se ona na njega. „Idite u svoju kancelariju i pustite nas da budemo sami. Nemojte gledati na monitoru šta radimo, nemojte prisluškivati. Pozvaćemo vas ako nam budete potrebni.“

Robot ih je posmatrao nekoliko trenutaka, onda spusti glavu i ode.

„Ne treba da budeš tako lična”, reče joj Derik iznenađen njenom žestinom. „Kladim se da si tako povredila integral samopoštovanja sirotog doktora Galena, da se neće pojaviti najmanje jedan sat.”

„Oh, šta me briga”, reče Katerina zlovoljno, buljeći u prazna vrata. „Medicinski roboti svud zabadaju svoj nos. Imaju deset hiljada mišljenja, a ne znaju, u stvari, ništa. I zaista ne mogu da shvate kako se oseća neko ko je bolestan. Jer oni su mašine, nikad se ne razboljevaju i ne umiru.“

Da li je to ono što te muči, pitao se Derik gledajući je u lice. Umireš li od neke boljke koju lekari ne mogu da izleče? Je li to ono o čemu ne želi da govori doktor Galen?

I pre nego što je smogao hrabrosti da je pita, ona ga pogleda i potapša rukom krevet pored sebe. „Nameravaš li da sve vreme tu stojiš? Ovde ima mesta za oboje.”

Posle kratkog oklevanja, Derik se spusti na ivicu kreveta kraj njenih nogu.

„Eto, tako je bolje”, reče ona. „Sad se više ne osećam kao zatvorenik koga ispituju.”

„Nisam siguran da je ostalo još mnogo stvari za razgovor.”

„Pa... sigurna sam da se na asteroidu događalo mnogo više od onoga što si mi rekao na brodu. Pa onda i taj brod i sve ono kroz šta smo prošli. Pa onda, ja sam tu."

„Da krenemo odatle. Tvoje ime, za početak. Robot te je nazvao Katerinom..."

„A ja sam Katerina Ariel Bardžis za moju majku i kompjutere. Svi ostali me zovu Kejt", odgovori mu ona. „Otac kaže da je to ako za sebe kažem Katerina lažno reklamiranje – da to ne opominje ljude u šta se upuštaju. Katerina je sva molim i hvala lepo i haljine uz vrat. A Kejt je..."

„Oštrog jezika i jake volje i mogu sama da se brinem o sebi hvala lepo", dopuni je Derik.

Katerina sinu kao da joj je dao kompliment. „Nešto tako. Moj otac kaže da sam svojevrsna."

„Mislim da mi se više dopada Katerina. Šta si radila na Aranimasovom brodu?"

„Pa bila sam sužanj baš kao i ti. Ja i moji roboti smo oteti sa kurirskog broda." Ona puknu prstima. „Upravo se setih. Gde je ključ? Nisi ga prepustio robotima, zar ne?"

„Ne znam gde je. Nisam izlazio iz bolnice do jutros", reče joj Derik. „Čak ne znam ni da li je bio tamo gde sam mislio da je."

„Da li je brod ovde? Jesi li bio na njemu?"

„Do đavola, ne znam, do jutros nisam izlazio iz bolnice", reče Derik, uzbuđeno. „Hoćeš li da mi kažeš nešto? Zašto je taj ključ tako važan? Staje to? Šta otvara taj ključ?"

„Ne znam", reče Katerina uzdržano. „Samo znam da je Aranimas smatrao da vredi truda da ga se domogne. Stani – pa ti reče da je ključ tvoj. Zar ti ne znaš zašto je tako važan?"

„On jeste moj", potvrdi Derik. „Spasen iz Svemira. Ili dobijen kao poklon. I u jednom i u drugom slučaju imam najpreče pravo na njega."

„Ali ti ne znaš šta on predstavlja?"

„Ne.”

Činilo se da je razočarana. „Možda i znaš – ali je to, verovatno, jedna od onih zaboravljenih stvari.”

„Pretpostavljam da je to moguće”, složi se Derik. „Da li je Aranimas došao na asteroid specijalno zbog ključa? A ne zato što sam ja tamo?”

„Ja ne mislim tako...“

„Šta to ti ne misliš tako?”

„Ja mislim da je on došao na asteroid s nekom namerom. Ali ne mislim da je znao da je ključ tamo. I skoro sam ubeđena da nije znao ni da si i ti tamo“, reče ona. „Mislim prosto da si imao sreće... ili možda nisi?“

Derik je razmišljao. Biće da sam imao, kako je, na kraju, ispalo. Sigurno mi je Stanica Roklif draža nego onaj asteroid.

„Znači, imao si sreće.” Ona zastade. „Vidi, ako je ključ tvoj, možda će ti, kad ga ponovo budeš imao, pomoći da se bar nečega setiš. A da ti čak i ne pomogne, treba da utvrdimo šta se s njim desilo. Aranimas mora da je imao jak razlog da ga želi.”

„Volruf ga je zvala ‘dragulj’ kad je razgovarala sa Aranimasom“, reče Derik zamišljeno. „Ali ne smatram da je ona to doslovno mislila.”

„Bilo kako, on predstavlja nešto dragoceno. Hoćemo li da ga tražimo ili ne?“

„Mi?”, za trenutak naroguši se Derik. A onda se seti kako mu je bilo kad je bio usamljen na brodu. Ovde se osećao kao kod kuće, dok sa Katerinom to očigledno nije bio slučaj. Mučili su je bolovi, bila je usamljena i želela je da mu bude prijatelj. A pored toga znala je nešto o njemu – i htela je da pomogne da mu se vrati sećanje.

„Naravno”, reče on. „Naravno da hoćemo.“

PETNAESTA GLAVA
NULA SEDAM BE

Uprkos svim dobrim namerama, partnerstvo se zamalo ne prekide još u samom početku. Derik je zamislio njihov odnos tako što će on da odlučuje, a Katerina će da ga zahvalno prati. Ali vrlo brzo utvrdi da je napravio ugovor sa Kejt, a ne sa Katerinom.

Derik je goreo od želje da počne da traži onaj predmet. Kako se doktor Galen nije pobunio protiv Derikovih izleta van bolnice, on zaključi da se izborio za pravo da se mota gde želi. Na kraju krajeva, proći će još nekoliko dana pre nego što i Katerina dobije istu slobodu.

Međutim, kad je Derik odlučio da krene u izviđanje sam i da je izveštava o svojim otkrićima, ona planu: „Idemo zajedno ili dogovor pada u vodu", reče mu odlučno. „Ako ćemo da budemo tim, moramo i da radimo kao tim."

„Ali to što smo tim ne znači da treba da budemo i vezani jedno za drugo", usprotivi se Derik. „Svako treba da radi najbolje što može, a ima li sad nešto bolje od toga da ja budem tvoj vid i sluh."

„Šta nameravaš?"

Derik slegnu ramenima. „Da razgovaram sa Nadzornikom dokova i sa upravnikom stanice. Da pokušam da utvrdim šta se sve dešavalo otkako smo ovde."

„Oni su roboti. Neka dođu ovamo."

To je bila savršeno razumna ideja, a činjenica da mu ona nije pala na pamet kosnu ga malo. Razmišljao je o tom razgovoru sa osobljem stanice još od trenutka kad je došao svesti, ali uvek tako da on ode njima na noge. Shvatio je da je u sebi pošao od zaključka: *Oni imaju posla – nemaju vremena da dođu ovamo i razgovaraju sa mnom.*

Nije mu bilo ni nakraj pameti da im naredi da prekinu svoj posao. A Katerini je to bilo prvo. Derik j e naslućivao da ta razlika otkriva nešto važno o njima dvoma nešto o njihovoj prošlosti, o podkulturi u kojoj je oblikovan njihov odnos prema robotima.

Činilo se kao da on uvažava važnost rada robota i gleda u njima, manje-više, sebi jednake osobe, dok ona razmišlja o njima isključivo kao o slugama. Nije mogao da se opredeli da li je to značilo da on ili ona ima više iskustva sa robotima.

Bilo kako bilo, u svakom slučaju je predstavljalo novu zagonetnu kockicu u celini problema. Oni su poticali iz različitih svetova – kulturno, a ne samo geografski. I poče da ga kopka pomisao otkuda ga ona zna.

Sve te misli proleteše Deriku kroz glavu i on nastavi razgovor sa skoro neprimetnom zadrškom. „Vidi, ja sam voljan da zajednički delamo. Možda ćemo privoleti robote da dođu ovamo“, reče on. „Ali, još uvek je tu pitanje broda. Trebalo bi da odem da ga pogledam.“

„I to je nešto što treba da uradimo zajedno.”

„Zašto? Šta to ima tamo što ne želiš da ja nađem?”

Katerina prekrsti ruke i uzdahnu. „Ako ćeš me sumnjičiti sve vreme, onda od partnerstva nema ništa.”

„Ja te sumnjičim!”, uzviknu Derik. „To je zamena teze. Kako mi se čini, ti ne želiš da skineš oka sa mene.“

„Ne razumem tvoju žurbu“, reče mu Katerina s čvrstinom u glasu. „Tvrdiš da smo tim, a želiš da otperjaš i da sve sam uradiš.”

„Žurim zato što želim da stignemo prvi”, odgovori joj Derik nestrpljivo. „Ne želim da se tog ključa dočepa neko drugi.“

Ona ga podsmešljivo pogleda. „Ovde smo već šest nedelja. Zar stvarno misliš da su nas odneli sa broda pa ga onda zaključali da sačekaju da zatražimo da nam ga vrate? Misli malo! To je strani svemirski brod. Koliko misliš da im je trebalo da shvate da takav brod još nisu videli – ne samo konstrukciju, već kompletno tehnološko rešenje? Ovo je granična postaja. Misliš da oni tek tako primaju svaki nepoznati brod koji se pojavi?”

Derik, sa zakašnjenjem, shvati. „Znači, oni su ga kompletno pretresli. Slikali, ispitali rentgenskim zracima i sve ostalo. Možda su ga čak i rastavili i poslali neke delove brodom *Fariis* svojim pretpostavljenim. I možda se pitaju ko smo mi, uopšte.“

„Naravno da jesu. Zato su i poslali doktora Galena.“

„Misliš da nas on špijunira?”

„Svi roboti špijuniraju za svoje gospodare”, reče ona ogorčeno.

„Šta?” upita Derik, iznenađen njenom žestinom.

„Nije važno,“ odgovori ona. „Mislim da treba da se pravimo nevinašca dok smo ovde i radimo sve ono što oni očekuju od nas... sve dok ne utvrdimo u šta smo se uvalili.”

„Da budemo bespomoćni i zabrinuti. Da foliramo?“

„Baš to“, odgovori mu Katerina. „Ponekad je to najpametnije rešenje.”

Na njihov zahtev doktor Galen naredi da im se donese i postavi multikom i da se poveže sa staničnom mrežom. Ubrzo utvrdi da je teško dopreti do uprave Stanice Roklif.

Upravnik stanice je bio zauzet sve do narednog jutra, ali je preporučio da svakako razgovaraju sa vođom palube. Međutim, vođa palube je upravo nadgledao tehnički pregled sistema za pritisak: izuzetno važan i prioritetan zadatak koji je trebalo obaviti u najkraćem mogućem roku, pa zašto ne pokušaju da razgovaraju sa dispečerom?

Dispečer nije smeo da odgovori na njihova pitanja bez dozvole šefa obezbeđenja, a ovaj ih prebaci na pomoćnika operativnog upravnika stanice. Pomoćnik je bio stepenicu ispod upravnika stanice i bio je, verovatno, onaj robot kome je trebalo da bude prenet njihov zahtev još u početku.

Pomoćnik je bio trenutno zauzet, ali će biti slobodan za jedan sat ako žele razgovor sa njim. Pošto je to bilo najbolje što su mogli da postignu, prihvatiše.

„Dobro, šta ćemo onda dok čekamo?”, upita Derik kad skide pogled sa ekrana.

„Možda bismo mogli da iskoristimo to vreme da se bolje upoznamo.”

„Treba li da te zabavljam pričama o mojoj porodici?”

Ona prsnu u smeh – smeh joj je bio prijatan. „Možda.”

„Ti bi mogla da mi pričaš o mojoj porodici.”

„Ne, ne bih.”

„Katerina, ti si jedina osoba koja nešto zna o meni”, poče on molećivo. „Što mi jednostavno ne ispričaš.”

„Ne još.”

„Još uvek slediš savet doktora Galena?“

„To je stvarno najbolji put“, reče mu ona, dodirnuvši mu ruku.

„Meni ne izgleda”, reče on nabusito. „Dobro, pričaj mi, onda o sebi.”

„To je dosadna priča.”

On podiže obrvu. „Biti otet od strane nepoznatog broda dosadno?”

„Moj život je dosadan. To je prva uzbudljiva stvar koja mi se dogodila.” Zatim dodade: „To i nije bila otmica u pravom smislu reči.”

„Pričaj mi o tome. Kako se zvao vaš kurirski brod?”

„Golden Igl, sa Vajkinga. Nosili smo diplomatsku valizu na Planetu Frajer...“

Na prvi pogled, priča je zvučala istinito.

Po Katerininoj priči, ona i njeni roboti su krenuli sa Vajkinga na kurirskom brodu *Golden Igl* sa pilotom i dvojicom diplomata. Upravo kad su se spremali za Skok na granici Vajkingovog sistema, pilot je opazio Aranimasov brod, na izgled napušten.

Smatrajući da je to olupina neoznačena na kartama – sudeći delimično po njegovom izgledu, a delimično po tome što nisu mogli stupiti u vezu s njim na bilo kom kanalu – napustili su svoju izlaznu putanju i pošli da malo ispitaju stvar. Iznenada su sa tog broda otvorili vatru na njih i paralisali ih. Narve su odveli nju i robote sa kurirskog broda, a onda je brod ostavljen da pluta. Nešto kasnije kurirski brod se raspao, verovatno, smatrala je Katerina, zbog aktiviranja eksploziva koji je bio postavljen.

Nije bilo velikih nelogičnosti u priči, ali je bilo nekoliko sitnih detalja koji su iritirali Derika. Katerina je bila vrlo neodređena kad je

bilo reči o njenom prisustvu na kurirskom brodu. U prvo vreme, kao da se trudila da on poveruje da je bila u diplomatskoj misiji. Ali ma koliko se upinjala da dokaže da je bila dovoljno odrasla za tako nešto, to se nije uklapalo u priču.

Kad joj to reče, ona stade da ga žurno ubeđuje da je bila samo putnik koji koristi kurirski umesto komercijalnog broda jer je želela da bude sama sa sobom. On se glasno začudi kako je moguće da kurirski brod preuzima putnika. Ona mu odgovori da je njena misija bila tako važna da je opravdavala svaki izuzetak od utvrđenih pravila.

Ali najveća nelogičnost o kojoj je on imao sopstveni sud, bilo je ponašanje pilota kurirskog broda. Ti brodovi su uvek prevozili važne osobe, hitne pošiljke, prototipove konstrukcija, nezamenljiva dokumenta. Bilo je neshvatljivo da pilot kurirskog broda dovede u opasnost ono što prevozi, gurajući nos u neku olupinu. Logično bi bilo da je pilot javio svoje opažanje kontrolnom punktu na Vajkingu, pa onda napravio Skok prema programu leta.

Derik se seti prvog razgovora sa njom o njenom zarobljavanju, kada je ona brzo promenila temu razgovora. Sad se pitao nije li to stoga što nije imala pripremljenu priču.

Dolazak Pomoćnika operativnog upravnika potisnu ove Derikove misli u drugi plan.

„Ja sam Hadžime", predstavi se on. „Doktor Galen mi je rekao da se oboje oporavljate od povreda. To je dobra vest."

„Posebno za nas", reče Derik poluglasno.

„Shvatio sam da imate neka pitanja u vezi s vašim boravkom ovde. Nadam se da ću moći da odgovorim na njih."

Derik uze vazduh da mu odgovori, ali pre no što je progovorio, umeša se Katerina: „Počni od onog trenutka kad ste na stanici prvi put otkrili naš brod i kaži nam šta ste zapazili", naredi mu ona.

„Da, gospođo. Senzori na stanici su otkrili neidentifikovani brod koji samo što je izašao iz Skoka – kao što možda znate, završetak Skoka prati mala vremenska smetnja koja se može porediti sa smetnjama u atmosferi posle udara groma..."

„Znam sve to“, reče Derik. „Pređi na stvar.“

„Oprostite, gospodine”, reče robot lako se poklonivši. „Želeo sam samo da budem siguran da možete da razumete kako smo otkrili vaš brod na tako velikoj udaljenosti.”

„Zašto? Koliko smo to bili daleko?”

„Osamdeset tri astronomske jedinice. Na takvoj udaljenosti senzori stanice bili su samo u stanju da odrede položaj i brzinu broda. Kako nije bilo direktne identifikacije pomoću transpondera ili indirektne pomoću podataka iz senzora, brod je označen kao NMN-07.”

„NMN?”, upita Katerina.

„Izvinite. Neidentifikovan, moguće neprijateljski nastrojen”, dodade Hadžime.

„Nastavi, Hadžime.”

„Hvala, gospodine. Pratili smo kako se 07 približava tokom dva dana. Upravo smo počeli da pripremamo neke preliminarne podatke o njegovoj masi i profilu kad se dogodilo nešto neobično. NMN se razdvojio na dva nezavisna dela NMN-07A i NMN-07B. Veći brod, 07A, napravio je korekciju kursa i to ga je odvelo van zone naše kontrole...“

„Oni su nas otkačili, a onda se okrenuli i izgubili“, reče Katerina.

„Liči na to“, reče Derik. „Je li veliki brod napravio Skok?“

„Ne, dok je bio u dometu naših senzora, gospodine“, odgovori Hadžime. „Nemoguće je reći šta se dogodilo kad je kontakt izgubljen.”

Derik i Katerina izmenjaše pogled što je trebalo da znači: „Tako, onda oni još uvek mogu da budu negde u blizini, čekajući u zasedi.”

„A drugi brod, 07B nastavio je da se približava?” upita Katerina. „Tamo ste nas našli.”

„Da, gospođo. Odmah je upućen izviđački brod sa ekipama za spasavanje i dovlačenje ovamo.“

„Možeš li da nam pokažeš navigacionu šemu te operacije“, upita Derik.

„Svakako da mogu, gospodine.“ Robot se uputi ka hipervjuveru, otkuca neku šifru na tastaturi i trenutak kasnije zid preko puta njih se pretvori u zatamnjenu površinu.

Na šemi je bilo sve što im je robot rekao. Plavi trag koji se spuštao odozgo nadole bio je prilazni put pirata ka stanici, koja je bila predstavljena kao zlatni šestougaonik na dnu slike. Na trećini puta do nje, plavi trag se podelio. Deblji, zeleni trag je odatle vodio udesno gore, dok je tanki crveni nastavio da kruži primičući se stanici po prvobitnoj trajektoriji. Na dve trećine odstojanja od stanice crveni trag broda i zlatni trag koji se udaljavao od stanice – trag izviđačkog broda, presekoše se.

„Možemo li da dobijemo kopiju?“ upita Derik.

„Staviću je u registar na vaše ime“, reče Hadžime i na njegov dodir ekran kontrolne table se ponovo pretvori u zid.

„Da li je pristajanje snimljeno?”, upita Katerina.

„Jeste, gospođo.“

„Volela bih da vidim taj snimak”, reče Katerina pozvavši prstom Derika da joj priđe i sedne na krevet do nje. Kad on dođe, ona ga uze za ruku i čvrsto je steže, kao da traži sigurnost. Dodir njihove kože iznenadi i uzbudi Derika.

„Snimak je napravljen pomoću robota-svedoka”, reče im Hadžime. „Multikom neće moći da vam verno odrazi svu širinu...”

„Šta je to robot-svedok?” upita Katerina šapatom.

„Objasniću ti kasnije“, odgovori joj Derik na isti način. Roboti-svedoci su bili roboti čudnog izgleda sa svojim šiljatim glavama i prorezima za skaniranje za 360 stepeni umesto očnih senzora, ali zato neprocenjivi za takve operacije. Jedini im je zadatak bio da se tako postave da njihovi skeneri i rikorderi jasno zabeleže redosled događaja. Mnoge nejasne operacije rekonstruisane su na osnovu podataka koje su pružili roboti-svedoci pre no što su uništeni.

„Pa... pa ako želite da vidite nešto iz nekog drugog ugla kažite mi da pomerimo sliku levo ili desno, molim vas.“

Po spoljašnjem izgledu Aranimasov brod je ličio na debeli vrh koplja sa koga vise komadi užadi koji su ga držali za telo. Vrh koplja je u stvari bio telo za probijanje u atmosferu, a užad ostaci nekoliko prolaznih hodnika koji su bili pričvršćeni za šestougaoni sklop između izduvnih cevi mašina na krmi broda.

Katerina i Derik su posmatrali kako roboti-spasioci nameštaju uređaj za sečenje na trup broda. Kad je prsten uređaja progoreo trup i upao kroz napravljenu rupu u unutrašnjost broda, počeše da ulaze roboti jedan po jedan, predvođeni robotom-svedokom.

„Tu me je držao Aranimas", šapnu Katerina Deriku kad hipervizor poče da pokazuje gornju palubu koja je ličila na neku mansardu.

„Koliko si dugo tu živela?"

„Dva meseca. A veruj mi, izgledalo je kao prva večnost."

Kad robot-svedok siđe na glavnu palubu, prvo što ugledaše bio je robot koji je stajao u centralnom hodniku.

„Alfa", uzviknu Derik.

„Kapek", reče Katerina u istom trenutku. „Gde je moj robot?"

Hadžime prekinu projekciju. „Robot je uklonjen i odnet na dijagnostičku analizu i popravku."

„Hoću da nam ga vratite, istog onakvog kakav je i bio", reče Derik. „Nemate prava da majstorišete na njemu bez radnog naloga."

„Robot se odupirao našim pokušajima da ga spasemo. Ocenjeno je da se ponaša na nestandardan i opasan način i deaktiviran je. Standardna procedura u takvim slučajevima je da se izvrši potpuni pregled i da se anomalija prijavi proizvođaču."

Katerina je klimala glavom, neodlučno odobravajući i Derik preuze njenu ulogu. „Dobro", reče on, „nastavi."

Kad se reprodukcija snimka nastavi, ugledaše sebe. Ležali su jedno pored drugog pored jednog zida u centralnom prolazu glavne palube. Katerina se trže i okrete glavu kad vide svoje sopstveno spaljeno lice i okrvavljenu odeću. Derik stisnu zube i pokuša da suzbije bol koji se javi kad ugleda svoju izgorelu kožu.

„To sam i mislio”, prošaputa Derik tiho. „To sam i mislio.”

„Šta to?”, upita Katerina. „O čemu to govoriš?”

„Alfa. On nas je održao u životu.”

„Čuo si šta je rekao Hadžime – robot se nenormalno ponašao. Nije dozvoljavao da nas spasu.”

„To je samo 1D kocka bila na oprezu. Vidi”, reče joj Derik mahnuvši rukom. „To nije položaj u koji se normalno pada posle takvog nesrećnog slučaja, čak ni položaj u koji može da se dođe puzeći. Nas su preneli. I još nešto: prošlo je sigurno najmanje pet dana od momenta kad sam aktivirao eksploziv. Spasilačkom brodu bilo je potrebno dva i po dana da stigne do nas. Nema nikakvog spora da smo bili gadno ranjeni...”

„Ne“, reče ona lako uzdrhtavši.

„Pitao sam se kako smo preživeli dok nisu stigli ovi roboti lekari. Trebalo je da umremo još tamo, na brodu. I sve što je trebalo da spasioci nađu bila su naša mrtva tela. A zašto nisu – kriv je Alfa.” Derik pogleda u robota: „Hadžime, možeš li da za čas prekineš i ostaviš nas malo nasamo?”

„Naravno, Derik.” Istog časa i robot i slika iščeznuše.

„Šta je sad? Šta se dešava?”

„Hteo sam samo da ti kažem daje moguće da je još neko bio na brodu.“

„Na šta misliš?”

„Pitao sam se zašto je robotu i Volruf trebalo toliko vremena da se vrate sa zadatka koji su imali. Šta ako se Aranimas osvestio? Možda su se borili da ga zaključaju kad je bomba eksplodirala. Alfa bi se trkom vratio. Ne bi brinuo brigu za Aranimasa. Ne bi, verovatno, pomišljao ni na to šta bi Aranimas mogao da uradi sa Volruf. Aranimas i Alfa su takođe mogli da se vrate u ovaj deo broda pre no što se odvojio.“

„I Alfa je mogao da nas štiti od njega, isto tako kao što nas je štitio od spasilaca.”

„I to bi bilo objašnjenje *zašto* se Alfa opirao njima.“

„Aranimas je mogao da se sakrije”, reče Katerina utonula u razmišljanje. „To je bio njegov brod. On bi trebalo da zna gde je bezbedno mesto. Dok se brod nije...“

„Baš ono što i ja mislim. Ako nema ključ – traži ga ili traži nas. Ako je kod njega, još uvek može da traži nas. U oba slučaja ključ nije na sigurnom, a nismo ni mi. I ne možemo tek tako sedeti skrštenih ruku i govoriti kako ima vremena. Odmah moramo početi nešto.”

Katerina obori pogled. „Dobro”, reče na kraju.

„Hadžime”, pozva Derik. „Možeš nam se opet pridružiti.”

Robot se pojavi. „Hvala, gospodine. Da nastavim projekciju?“

„Ne. Završi je. Dovoljno smo videli”, reče mu Katerina, uzdahnuvši.

„Dobro, gospođo“, reče robot, pokoravajući se. „Imate li još pitanja?”

„Da. Gde je 07B sad?”

„Ne znam, gospođo.”

Na taj odgovor Derik skoči sa kreveta i lice mu planu. „Šta znači to tvoje ‘ne znam’“, dreknu. „Pa ti si drugi po rangu na celoj stanici!”

„To je tačno, gospodine.“

„I ne znaš gde je brod?“

„Znam samo da 07B nije više u doku u kom je bio vezan kad je prispeo na stanicu.“

„Zar je ukraden?“, insistirao je Derik. „Pokušavaš li to da mi kažeš da je nestao?”

„Nije ukraden. Samo je premešten po odobrenju upravnika stanice.“

„Pa što nam to nisi odmah rekao?“, brecnu se Katerina.

„Derik je pitao da li znam gde je 07B. To ne znam i tako sam mu i rekao.”

„Onda utvrdi gde je naš brod. Hoću da nas odvedeš do njega.”

„Žalim”, reče Hadžime. „Nije mi dozvoljeno da to uradim.”

„Onda nađi robota kome jeste.”

„Imam instrukcije da se za sva takva pitanja obratim upravniku stanice.“

Derik uzdahnu. „Dobro. Možeš da ideš.“

„Hvala, gospodine.” Robot poče da okleva. „Mogu li da vas nešto pitam, gospodine?”

„Šta to?“

„Zovete li 07B i dalje ‘naš brod’ iz navike ili iz milošte?”

„Kako to misliš?”

„Obavešten sam da brod poznat kao 07B više ne pripada vama.”

ŠESNAESTA GLAVA

U MRAK

Zapovednik stanice, robot Anazon, nije mogao da dođe da se sretne sa njima, ali se složio da nakratko porazgovaraju preko videofona.

„Da li je nega koja vam se pruža zadovoljavajuća?" upita ih Anazon učtivo. „Nadam se da Hadžime brine i o drugim vašim potrebama..."

Derik nije gubio vreme na ljubazne izjave. „Gde je naš brod? Gde je 07B?", upita ga on.

„Žao mi je, gospodine, ali nije dozvoljeno da vam kažem", odgovori mu robot bez i trunke žaljenja u glasu.

„Ko je izdao to naređenje?"

„Žao mi je, ali mi ni to nije dozvoljeno da kažem."

Derik se nije dao. „Ko je tvoj starešina? Kako se zove?"

„Moj starešina se zove Aram Džekobson."

„Daj mi ga na vezu."

„Gospodin Džekobson je trenutno zauzet..."

„Učini kako sam ti rekao. Iskoristi sve raspoložive prioritete da dođeš do njega da bi mogao da nam odgovori. I neka veza ostane otvorena. Hoću da čujem vaš razgovor."

Robot se povi napred da dohvati hipervejv predajnik. „Ovde Anazon, zapovednik Stanice Roklif. Tražim razgovor sa gospodinom Džekobsonom."

Neki nepoznati glas reče „Trenutak", pa usledi pauza.

„Molim, Anazone", začu se drugi glas.

Reči su bile malo prigušene slabim elektronskim ehom koji je bio jasan znak da je ugrađen uređaj za šifrovanje poruka.

„Zašto zoveš?"

Derik se umeša. „Anazon je zvao na moj zahtev. Tvoji roboti su mi uzeli brod. Očekujem da im narediš da ga vrate.”

„I našeg robota, takođe”, upade Katerina. „Hoćemo da nam se vrati Kapek, isto tako.”

Anazon se izgubi sa ekrana, slika potamne i trenutak kasnije pojavi se muškarac okruglog lica sa uskim očima i blistavo crnom kosom. Kao snažan kontrast vitkim telima robota, Džekobsonova debela pojava bila je uglavljena u njegovu šefovsku stolicu kao jaje u kašiku.

„Izvinite, kome dugujem zadovoljstvo što sam pozvan?” upita on s izveštačenom ljubaznošću.

„Zovem se Derik, To je...”

„Samo Derik? Bez prezimena, kao robot?”

„Ne pravi se lud. Znaš sve o meni. Siguran sam da postoji dosije u tvojoj kartoteci.”

„Ima mnogo dosijea u mojoj kartoteci”, odgovori Džekobson. Ja sam odgovoran za postrojenja u kojima radi dve hiljade šest stotina ljudi i oko osam hiljada robota. Verujte mi da su mi i vaše ime i vaš lik apsolutno nepoznati“. Njegov pogled skliznu na Katerinu. „A vi, gospođice?“

‚Ja sam Katerina Bardžis. I ne tituliši me sa, gospođica.”

„Izvinjavam se ako sam vas uvredio”, reče Džekobson, lako pognuvši glavu. „A sad budite ljubazni pa mi ponovite vašu žalbu – mada je to sve veoma neregularno što me zovete po privatnoj stvari. Plašim se da me je to dosta omelo.”

Derik se razbesne kad ču njegove reči, ali Katerina glatko pređe u napad. „Nađeni smo na oštećenom brodu i dopremljeni ovde, na Stanicu Roklif. Sad zapovednik stanice neće da nas pusti na naš brod.“

„Neće da vas pusti?“, upita Džekobson, namrštivši se. „A zašto?“

„Neće da nam kaže“, reče Derik. „Kaže da mu je tako naređeno... pretpostavljam s tvoje strane.“

„Uveravam vas da nije“, odgovori Džekobson pružajući ruku da dosegne kompjuter. „Samo sekund, da proverim podatke...“ Zakratko im okrete leđa. „Oh, da, naravno“, reče on, više za sebe, dok je proučavao tekst na ekranu.

„Šta to ‘naravno’?”

Džekobson se opet okrete ka njima. „Sad se sećam da sam čuo za vaš slučaj, Derik. Vi ste onaj amnezijak koga proučava doktor Galen. To mi dosta kazuje.“

„Ali ne i meni.”

„Ali kazuje, bez obzira na vas. Vidite, nega koja vam se ovde pruža je veoma skupa...“

„Doktor Galen mi je rekao da će ti troškovi biti knjiženi na teret Stanice.“

„Doktor Galen je pogrešio”, odgovori Džekobson. „To bi se desilo da ste siromašni ili nesposobni da platite ili da troškovi premašuju garancije koje daje domicilni svet za svoje stanovnike.“

„Ali moj slučaj se razlikuje...“

„Tačno. Vaš domicil se ne zna. Vaša finansijska situacija je nepoznata. A pod znakom pitanja je i vaše punoletstvo po zakonima Spejsera“, odgovori mu Džekobson.

„Dovoljno sam star da budem punoletan.”

„Odlučili smo da vas tako i prihvatimo”, reče Džekobson. „Ali u svakom slučaju, kako niste bili u mogućnosti da nam pružite podatke za identifikaciju, nemamo druge no da zaplenimo vašu ličnu pokretnu imovinu za izmirenje računa.”

„Moje lične pokretnosti?“

„Vaš brod i sve što je bilo na njemu velikodušno su procenjeni”, reče mu Džekobson, gledajući u ekran kompjutera. „Pa čak i tako, plašim se da neće mnogo preostati kad se oduzmu troškovi spasavanja. No, još uvek ima dovoljno za prevoz do Neksona sledećim brodom i za ishranu do tada.”

Derik zinu pun neverice. „To ne možete da uradite. Ne možete nekome tek tako uzeti sve što ima.”

„Odluka Ministarstva finansija je da svako ko je toliko bogat da može da ima brod može, u svakom slučaju, da podnese i to da izmiri svoje račune”, reče Džekobson, zavalivši se ponovo u stolicu. „Ako bismo vas pustili da odete tek tako, uskoro bi nas preplavili vama slični tvrdeći da ne znaju gde je njihov novac.“

„Optužuješ li ti to mene da sam sve izmislio? Pitaj doktora Galena...”

„Doktor Galen ne vodi politiku Stanice. To radim ja.”

„Na kraju bar priznaješ da si ti sve ovo zamesio”, dobaci mu Derik ogorčeno. „Ne verujem da ćeš imati petlju da mi naplatiš za spasavanje. Vi biste brod presreli, bili mi na njemu ili ne...”

„S te tačke gledišta, brod ne bi ugrožavao naš objekat, ali vi ste bili na njemu”, odgovori mu Džekobson glatko.

„Samo trenutak“, umeša se Katerina. „Pola broda je moje. Možda možete da uzmete njegovu polovinu za naplatu, ali moju ne možete ni taknuti. Znate ko sam. Otvorila sam račun kod Aurora Banke.”

„To ste uradili?”, reče Džekobson. „Kažite mi koju vrstu računa?”

„Stalni račun... porodični račun...“, njeno lice poče da menja boju.

„Taj račun može da se ugasi, zar ne?“

„Pa... pa pretpostavljam da može.”

„Onda moram sa žaljenjem da vam kažem da je 26. maja taj račun ugašen i sredstva povučena. Imate li neka druga sredstva za koja, možda, mi ne znamo?”

„Ne“, odgovori Katerina s bolom koji se ogledao na licu. „To je bio moj račun. Kako su mogli da ga ugase? Kako su mogli da urade tako nešto?“

„To ne znam. Samo ostaje činjenica da jesu. Vi ste, zvanično, punoletna osoba i odgovorni ste za svoje dugove. Stoga smo bili

prinuđeni da realizujemo svoje pravo takođe i na vašem delu vlasništva.“

„Neće to tako lako proći”, reče Derik neubedljivo.

„Uopšte se ne postavlja pitanje ‘lakog prolaženja’”, odgovori Džekobson. „Naši postupci čvrsto počivaju na našem pravu. Treba da budete zahvalni što ste živi, a ne da pravite gužvu oko broda koji i onako ne može da leti. Pošto ne biste mogli da ga popravite, vi biste ga u svakom slučaju prodali, ali po daleko nižoj ceni od one po kojoj smo ga mi kupili.“

„Ti...”, poče Derik.

„A sad me izvinite, molim vas, moram da se posvetim drugim stvarima.”

Veza se izgubi pre no što Derik stiže da odgovori. „Veruješ li u tu njegovu predstavu?”, uzviknu on, okrenuvši se Katerini. Bio je iznenađen prazninom u njenom pogledu.

„Predstavu?”, ponovi ona mehanički.

„Pa sve to nije tako. To je samo način da nas odvoji od broda. Da bi mogli da nam naplate morali bi da poseduju dokaz da je brod naš – dokaz jači od naših reči i činjenice da smo bili na brodu. Znaš li zašto ne traže taj dokaz? Jednostavno ih ne interesuje. Kao što ne žele da saznaju da li sam ja dovoljno star da bih bio odgovoran za dugove koje napravim.”

„To nije ni važno“, reče mu ona. „Ništa nije važno.”

Derik je buljio u nju.

„Moja porodica je povukla novac...“

„Je li to neko veliko iznenađenje? Patrola je, verovatno, prijavila tvoj nestanak i oni su otišli i podigli ono što je ostalo od *Golden Igla*.“

„Nisu mi čak dali ni priliku da im objasnim...“, reče ona s očajanjem u glasu.

„Da objasniš – kome?”, upita on blago.

Ali kao da je to njegovo pitanje navede da povrati kontrolu nad sobom. Ona isturi bradu, pogled joj otvrdnu. „Prokleti bili. Svi.”, reče grubo. „To je stara priča. Šta ćemo mi sad?”

„Šta ti smeraš?”

„Pa reći ću ti *šta ne* smeram. Neću da mirno čekam ovde naredni brod i da poslušno odem na Nekson“, objavi ona. „Neću dozvoliti da mi šaka robota oduzme ono što je moje, čak iako samo izvršava naredbe onog muzača.”

„Čini mi se da ću morati da počnem da te zovem Kejt.”

Ona mu se osmehnu, iznenađena. „Možda bi stvarno trebalo.“

„Dobro. Zato što mislim da će nam takva osoba biti potrebna“, reče joj Derik. „Neće to baš biti jednostavno.”

„Znam. Ali postoji mali broj mesta gde se može sakriti brod te veličine, čak i na ovako veliko] stanici. Ako je brod još uvek tu, naći ćemo ga.”

„Verovatno”, složi se Derik. „Moguće je da su ga sklonili sa operativnog doka na neki zatvoren – u borbeno krilo, možda. Čak i ako nam orijentacioni priručnik stanice ne pomogne da dođemo do tih dokova, mi ćemo ga, ipak, pronaći. Ali to nam neće biti od velike pomoći.”

„Zašto?“

„Jer ključ je važan, ne brod. Džekobson je u pravu. Od broda nema nikakve vajde.“

„Nađimo brod, naći ćemo ključ.”

Derik tužno odmahnu glavom. „Ključ neće biti tamo. On je već kod robota.“

„Džekobson nije ništa rekao o tome.”

„Zašto bi nam on prvi na to skrenuo pažnju?”, upita je Derik retorički. „Samo znam da je, sve vreme dok smo razgovarali, čekao da ga pitamo o svojim ličnim stvarima ili da pokažemo na neki drugi način da znamo za ključ – čekao je da se okomi na nas čim se to desi. Da nismo...”

„Zašto bi trebalo da oni obrate posebnu pažnju na ključ? On ne deluje nimalo posebno. Oni ne znaju šta je sve Aranimas preturio preko glave da ga se dočepa. Ja znam i pitam se što mi je toliko važan."

„Tako kažeš?"

„Misliš da lažem?"

Da, pomisli on. Ali, bar, ne govoriš celu istinu. Počinjem da mislim da svi, sem mene, znaju šta predstavlja taj ključ – mislim da se pretvaraš da si neobaveštena kao i ja, a sve vreme dobro znaš i šta je i zašto je važan...

Ali ne reče šta je mislio. „Ne znam šta da mislim", reče on glasom koji je odavao duboko razočaranje.

„Mislim da je ključ još uvek skriven tamo gde ga je sklonio Aranimas. Džekobson nije spomenuo ključ zato što ništa ne zna o njemu. On je samo brinuo o brodu uopšte."

„On zna. Siguran sam", reče Derik tvrdoglavo.

„Gledaj, ako Džekobson zna za ključ i ako su ga roboti pronašli, onda su ga poslali brodom *Fariis*. Što znači da je već kod njih, i kraj."

„Ne mora da bude", reče Derik odmahnuvši glavom. „Ti sa broda *Fariis* su ugovorni prevoznici, nisu Neksonovci. Misliš li da bi se on pouzdao u njih i poverio im nešto što je deset puta dragocenije od poslovnog ugovora za rad cele njihove flote? Veruješ li da bi on poslao tako nešto nenaoružanim brodom, dok pirati negde vrebaju, domišljajući se kako da ga se opet domognu?"

„Šta onda?"

„Stavi se u njihov položaj. Prvo treba obezbediti stvar koju si našao, pa onda sastaviti ekipu da ode i daje prouči. Kad uradiš ono prvo, drugo može i da sačeka. Ona će biti tu kad stignu potrebni ljudi i oprema. Na kraju krajeva, pronaći će neki trgovački brod i daće mu ratni brod kao pratnju da odagna piratima bilo kakvu zadnju pomisao."

Katerina uzdahnu. „Kakva zbrka. Možda treba da im ga jednostavno ostavimo."

„Do đavola s tim“, ražesti se Derik. „Sve dok ključ nije kod Aranimasa, dok pirati ne napadaju i Džekobson bude na Neksonu – mi imamo šansu.”

„Ali to mi liči na trku.“

„To i jeste trka. A mi ne možemo da čekamo da ti dobiješ uverenje o zdravstvenom stanju od doktora Glena, pa da krenemo”, reče joj Derik zajedljivo tražeći neki razlog.

Ali ne nađe ga. „U pravu si”, reče mu ona jednostavno, prebacivši noge preko ivice kreveta i spustivši stopala na pod. „Kud idemo?”

Pre no što stigoše da razmotre to pitanje, ukaza se potreba da srede doktora Galena. Robot ulete u prostoriju pre nego što njena stopala i osetiše svežinu poda.

„Molim vas, vratite se u krevet, pacijente Katerina”, zahtevao je doktor Galen. „Florens će se pobrinuti za sve što vam je potrebno.”

Derik je kopao po mislima da nađe neki valjan razlog, ali ga iznenadi Katerina: „Ja ću da idem tamo gde ja hoću i kad ja to hoću“, odbrusi mu ona. „A ako počneš da se ponašaš kao stražar umesto kao lekar, reprogramiraću tvoj mozak tako da ubuduće budeš pletač korpi.”

„Moram energično da protestujem...”

„Jesam li u smrtnoj opasnosti?“

„Ne, pacijente Katerina. Ali vaš oporavak...“

„Onda upiši svoj protest u lekarski dnevnik: ‘Pacijent Katerina Bardžis odbila je preporučeni program rehabilitacije’. Da li je formulacija dobra? Derik i ja idemo u šetnju. Ako ne želiš da dobijem zapaljenje pluća, nađi mi neku pristojniju odeću i nešto za moje noge.”

Svaki ljudski stvor kome bi se neko tako obratio stegnuo bi šake u pesnice i ozbiljno razmislio da li da ih upotrebi. Ali doktor Galen samo lako klimnu glavom: „Narediću da vam se donese odeća.”

„Ako ne stigne za pet minuta, krenuću ovako”, opomenu ga ona. „I izbij iz glave i najmanju pomisao da me pratiš. Ako budem imala problema, Derik je tu da me doprati.”

Kad robot ode, Derik zapanjeno pogleda Katerinu.

„Gde si naučila da se tako ponašaš?“

Ona slegnu ramenima. „Medicinski roboti su puni važnosti kad se pojave, ali te ne mogu primorati ni na šta ako stvarno nisi u opasnosti. A ja nisam.”

„Bez obzira na to, meni bi bilo potrebno bar dvadeset minuta da ga ubedim, ako bih uopšte i uspeo u tome.”

„To je zato što uvek dozvoliš da budeš uvučen u raspravu s robotima. Ja im naređujem. To je mnogo efikasnije.”

„Čini se da jeste, ponekad”, reče Derik. „Ali treba da znaš, analgetik na tvojoj koži će ispariti kroz otprilike četiri sata i činiće ti se da ti je neko guli spatulom.“

Derik još nije ni završio, a Florens uđe, spusti bez reči pidžamu i par papuča na krevet, pa izađe.

„Hvala ti na opomeni. Da se potrudimo, onda, da se vratimo za tri i po sata”, reče Katerina. „A sad izlazi da se presvučem.”

Kad Katerina izađe, Derik odluči da krenu onako kako je ona predložila, i da prvo potraže Aranimasov brod. Bilo je nekoliko razloga za to – brod je bio poslednje poznato mesto gde je bio ključ, pa, čak ako je i nađen, bilo bi logično da se čuva negde u blizini. Ali najvažniji razlog bio je da joj brzo pokaže gde je njeno mesto; ako ne uradi to, uskoro će pokušati da i njemu naređuje kao što naređuje robotima.

Elektronski plan u predvorju nije bio od velike pomoći – Stanica Roklif je sagrađena u obliku međusobno povezanih lopti. Centralna, takozvana S lopta, imala je nekih četrdesetak nivoa od dna do vrha. Dve lopte – sateliti bile su povezane s njom cilindričnim stubovima sa samo nekoliko nivoa u prečniku.

Velike površine na planu stanice bile su obojene crnom bojom i označene znakom „Deaktivirano”. Nikakvi trikovi ne privoleše kontrolu plana da oda kakve su to prostorije tamo ili da im bar pokaže mrežu saobraćajnica.

Manje od petnaest posto sekcija S bilo je obojeno plavom bojom, označeno natpisima i znacima koji obeležavaju aktivnu zonu. Veći deo

sekcije E, na kojoj su bila poznata postrojenja za pristajanje brodova, bio je obojen plavo. Ali sekcija W, zajedno sa stubom koji ju je povezivao sa celinom, bila je potpuno crna.

„Ovde”, reče Katerina, upirući prst u sekciju W. „Verovatno postoji zapadni i istočni terminal.”

„Simetrična konstrukcija”, složi se Derik. „Ima smisla.”

„U svakom slučaju, zgodno je da se odatle krene.”

„Nadajmo se da su te sekcije samo deaktivirane, ali ne i zapečaćene.”

Bolnica se nalazila blizu centra sekcije S, tri nivoa ispod glavne saobraćajnice. Katerina i Derik se popeše do glavnog nivoa i uputiše se ka zapadu. Nije bilo nikakvih prepreka, ali je ekspresna prevozna rampa sa četiri trake bila isključena; tako da su morali da pešače.

Ali kad dođoše do granice podsekcije 42, nestadoše svetiljke za osvetljenje hodnika i sad su pravac hodnika obeležavala samo slaba poziciona svetla. Derik se tome i nadao. Očekivao je da će tu naići na neku kontrolu ili bar senzore koji otkrivaju nečije prisustvo, ali uzalud. Ispred njih se pružalo još osamnaest podsekcija u mraku i bili su prinuđeni da se vrate.

Zatražiše od prvog robota koji se pojavio da im pokaže gde stoje ručne svetiljke i ponovo se vratiše na prag podsektora 42. Snopovi svetlosti snažnih ručnih svetiljki prodirali su duboko u mrak u hodniku koji je ličio na pećinu i gradili ugodnu oazu svetlosti oko njih. Međutim, oni su bili veoma svesni tmine svuda unaokolo, svojih koraka koji su prazno odjekivali kroz hodnik, hladnoće koja je bila iz pustih prostorija.

Posle deset minuta hoda stigoše do velikih, prostranih vrata za pritisak na suprotnoj granici sekcije S. Vrata su bila širom otvorena, ležeći na vođicama, očigledno deaktivirana. Kad prođoše kroz njih, primetiše da se hodnik toliko suzio da je ostala samo jedna prevozna traka, a i platforme za silazak sa trake, kao i poprečni hodnici vidno se proređuju.

Derik je očekivao da će naići na robote koji stražare kod ulaza u sekciju W. Ali kad stigoše, nije bilo nikoga. Zapadno pristanište bilo je tu, baš kako su i očekivali. Međutim, glavni ulaz u kompleks nije bio zatvoren.

„Nema stražara, nema brava“, reče Derik dok su stajali na pragu. „To je loše. Možda su remorkerom odvukli brod na neko sidrište na stotine klikova od baze.“

„Hajde da proverimo”, reče Katerina, stupajući napred.

Ako je zapadno pristanište bilo namenjeno za neke vojne svrhe, kako je to natuknuo doktor Galen, onda je njegova vojna namena bila registrovana samo kao potencijalna mogućnost u spisku specijaliste za logistiku. Nije bilo nikakvog znaka da je ceo kompleks ikada bio ili da će ikada biti nešto drugo sem punkt za generalni teret. Sve, njima već dobro poznato bilo je tu: Uvozni registar, carina, toaletne prostorije.

Katerina povede Derika pored neposednutih kontrolnih punktova uz uzlaznu rampu do gornjeg hola. Duž celog hola sa visokom tavanicom bilo je raspoređeno šest mesta za prijavu za let, šest prostranih zastakljenih čekaonica i šest dvospratnih ulaza koji su gledali na ogromne palube za pristajanje brodova i beskrajni prostor iza njih. Svih šest paluba bile su prazne i zamračene. I ništa se nije videlo, sem nekoliko nejasnih, dalekih zvezda.

„Da idemo dole?“ upita Derik.

Usana stisnutih u tanku crtu, Katerina odgovori na njegovo pitanje tako što ga povede natrag, niz rampu. Donji hol bio je isti kao i gornji. Sve palube bile su u mraku – ali jedna nije bila prazna.

„Pogodak”, uzviknu Derik, potrčavši pored mesta za prijavu za let u ulazni tunel.

„Ne razumem to“, reče mu ona, prateći ga u stopu. „Gde su stražari? Trebalo bi da su tu stražari.”

„Možda su unutra“, odgovori joj Derik, zastavši. Tunel je bio pregrađen vratima za osiguranje u slučaju opasnosti, a preko brave je stavljena plomba. Međutim, to je bila obična plomba stavljena više da

da na znanje da vrata nisu zaključana. Ona ih nije mogla sprečiti da uđu u brod.

Na brodu kao da ništa nije ni dirnuto otkako su ih našli i odneli. Zbog toga se i činilo da nije ni bilo eksplozije na glavnoj palubi broda. Videlo se samo desetak potamnelih rupa veličine pesnice u zidovima i tavanici kao oznaka mesta na kojima je bio eksploziv.

„Nećeš srušiti kuću zato što su u njoj lopovi“, primeti Katerina. „Aranimasovo obezbeđenje je pravljeno po meri njegovog soja. Kako god nazvao ono što smo mi aktivirali...“

„Možda, bomba s radijacijom.“

„...mora da je zamišljeno tako da ubije ili onemogući Eranije, a da ne ošteti ozbiljnije brod.”

„I na nas je to dovoljno dobro delovalo.“

Iako nisu našli Aranimasov stilos, nisu imali problema: ono što je držalo pokretne ploče na podu očigledno je bilo deaktivirano kad i ceo brod. Za dvadeset minuta podigli su ih sve, ali ne nađoše ništa.

„Treba li da ih sve vratimo na svoje mesto?”, upita Katerina, pokazujući rukom na haos koji su napravili.

„Nema svrhe. Roboti će već znati da smo bili ovde.“

„Ključ je kod njih, zar ne?”

„Najverovatnije. Ako ne kod njih, onda kod Džekobsona.”

Katerina uzdahnu. „Kako ćemo ga uopšte naći? Ova stanica je toliko velika – čak i da ga ostave na vidnom mestu bile bi nam potrebne čitave nedelje traženja da ga pronađemo. A sigurno su ga sakrili.”

„Ima toliko mesta za sakrivanje, a možeš biti sigurna da ga nisu sakrili”, reče joj Derik pogledavši po kabini poslednji put. „Neće ga oni ostaviti bez nadzora, garantujem.”

„Imaš li onda neku ideju o tome zašto su nas pustili da dođemo ovamo.“

Derik lagano klimnu glavom. „Mislim da imam. Da bi nam nešto dali na znanje. Da bi nam dali na znanje koliko smo bezopasni. Da im

ništa ne možemo.“ On uzdahnu. „A to je, možda, i tačno. Hoćemo li da se vratimo, a?”

SEDAMNAESTA GLAVA
SAUČESNICI U AKCIJI

Škripanje.

Meki bat koraka.

Škripanje.

Meki bat koraka.

Zvuk je bio prigušen i dalek, ali je bez sumnje, postojao, Da su Katerina i on razgovarali, kao tokom dobrog dela puta u povratku, ne bi ga uopšte ni čuo. Ah kako su bili utonuli u razmišljanje, zvuk je lebdeo negde na pragu čujnosti.

U početku, Derik je mislio da je to ili odjek njegovih sopstvenih koraka, ili proizvod njegovog poremećenog uma. Ali u trenutku kad su prelazili u podsekciju 51, Derik zasigurno zaključi da je zvuk stvaran, da nije plod njegove uobrazilje. Nešto ih je pratilo.

„Ne izusti ni reč i ne okreći se", šapnu Derik Katerini. „Uzmi obe lampe. I produži."

„Šta kažeš?"

„Psst. Samo produži dalje. Uperi lampe u pod tako da se ne vidi tvoja silueta. Potrudi se da izgleda da još neko ide s tobom, da su to dve osobe."

„Šta to treba da znači?" upita ga ona. Svoju radoznalost izrazila je šapatom i produžila napred, kako je i tražio od nje.

Dodavši joj svoju lampu Derik skliznu u mrak i skupi se, leđima oslonjen o zid. Dok je čekao, pitao se ko će se pojaviti. Robot doktora Galena? Ili neki od Džekobsonovih? Ili, možda, i sam Aranimas glavom i bradom? Zažali što nema još onog gasa ili bar lampu da bi je koristio kao štap.

Moraš to da uradiš sam, bodrio je samog sebe, spuštajući se na kolena i oslanjajući se leđima o podnožje zida. Kad pogleda u pravcu Katerine spazi pokretnu, tamnu masu koja se ocrtavala na svetlosti

lampi. Skupivši snagu, on potrča dva-tri koraka napred i baci se u noge nepoznatom pratiocu. Oseti dodir tkanine, oseti kost, a ne sintetiku i metal robota i nepoznati se svali preko Derika, cvileći u znak protesta.

Besno su se rvali u mraku, svako od njih s drugim ciljem. Derik je pokušavao da čvrsto stegne rukama nepoznatog za nogu ili vrat i pritisne ga na pod. Njegov protivnik je samo pokušavao da se oslobodi zahvata i da strugne u mrak.

Derik je bio mnogo veštiji. Nije imao mnogo muke da uhvati svog protivnika u čvrst zagrljaj. Jedini problem je predstavljalo to da ga malo duže zadrži u rukama. Da su se borili na nekom takmičenju Derik bi dobijao poene za zahvate, a njegov protivnik za oslobađanje iz njih. Razlog tome bila je i izuzetna snaga Derikovog protivnika i klizav materijal od koga je bila napravljena njegova odeća.

Ali u mraku sreća je značila više od snage i veštine. Borci su se valjali od zida do zida u rvanju u kome nijedan od njih nije uspevao da stekne odlučujuću prednost.

A onda, zahvaljujući jednom neočekivanom okretu i srećnom zahvatu, Derik se nađe povrh svog protivnika, sedeći na njegovom stomaku dok mu je snažnim stiskom pritiskao obe ruke na pod.

Tek tad Katerina osvetli lampom lice protivnika koje je sve vreme bilo u senci. Derikov protivnik žmirnu očima, upola skrivenim u smeđim i zlatastim dlakama njegovog krzna, a njegova usta se iskriviše u već poznatu grimasu.

„Volruf!" ote se Deriku.

„Jači s' no što s' čini, Derik," reče mu Volruf, još uvek se cereći. „Ali s' nadam d' znaš da sam t' pustila d' pobediš,"

Derik joj uzvrati osmeh. „Strašno se radujem što te vidim, takvu ružnu, kakva si. Plašio sam se da smo se zauvek rastali."

„Zašto s tim stvorom postupaš kao sa nekim prijateljem koga nisi dugo video?" upita ga Katerina. „Pa to je Aranimasov prvi doglavnik."

„Doglavnica", ispravi je Derik. „Sem toga, ti to ne shvataš", dodade on pomažući Volruf da se uspravi. „Ona je moja prijateljica."

„Partnerka", dodade Volruf ponosno.

„Zar? Što se onda tako šunjaš iza nas?”

„Pratim vas”, reče Volruf.

„Šta si smerala?“

„Nik’d vas n’ bih povred’la...“

„Čekala si da prvo nađemo ključ, zar ne? A onda bi nam ga ukrala...”

„Katerina, ona je bolesna”, reče Derik iznenada.

„Šta?”

„Pogledaj je samo”, navaljivao je on. „Pogledaj mene”, dodade on, uzevši lampu iz njene ruke i osvetlivši sebe samog. Njegova odeća bila je prekrivena dugim, zlatastim i mrkim dlakama. Na svetlosti lampe videlo se olinjalo krzno Volrufa - na mnogo mesta videle su se gole površine samo bleda koža sa koje su opale dlake. A u njenim očima videlo se da pati.

„Šta je to s tobom?“ upita je Katerina, s malo sumnjičavosti u glasu da bi prikrila svoju zabrinutost.

„Kladna“, odgovori joj Volruf kratko.

„Naravno”, umeša se Derik. „Ona je izgladnela. Nema ni trunke hrane koju bi mogla ovde da ukrade.”

Katerina je merkala Volruf kroz spuštene trepavice. „Da li je baš to razlog što si nas pratila? Ne da se domogneš ključa, već da pronađeš malo naše hrane?“

„Ne marim za ključ“, odgovori joj Volruf. „Sam’ s’m kladna. Ja s’ krijem, pratim robote, tražim ‘ranu. Svud idem z’ njima al’ nigde ne njušim ‘ranu.”

„Ti ne voliš robote, zar ne? Ovde nije samo Alfa“, reče joj Derik.

„Jed’n mudri kap’tan j’ rek’o: ne veruj n’poznatoj život’nji dok ne vidiš št’ jede“, reče Volruf slabašnim glasom.

Ličilo je to na pokušaj da se našali.

„A roboti nikad ne jedu”, dopuni je Derik. „Dobro, naći ćemo nešto za tebe. Možeš li da jedeš ono što i mi?“

„Stani malo”, prekide ga Katerina. „Bila si na brodu sa nama sve vreme. I od tada se kriješ?“

„Prolazili. smo kroz pregradu, Alfa i ja, kad j’ bomba eksplodirala. Buka j’ privukla druge Eran’je. Komande mrtve, vas dvoje ist’ tako. I ja nas otkačim. Kad roboti dođu ja s’ krijem, kad odu ja šmugnem nap’lje. I sve tak’ odonda.”

„Gde je Aranimas?”

„Ne znam. Ostao.” Volruf je očigledno bila veoma nesigurna na nogama.

„O svemu tome možemo i kasnije”, reče Derik odlučno. „Moramo brzo da pronađemo nešto za nju.“

„Ne žuri toliko”, upade Katerina, približivši im se. „A gde si se to krila? Ovde, u zamračenim delovima broda?“

„Uglavnom. Nema robota. Viš’ volim mrak od robota.”

„Koliko si zamračenih delova prokrstarila tražeći hranu?”

„Mnogo“, odgovori Volruf. „Al’ ključ nij’ tamo ako m’ pitaš.”

„Kako to znaš?” navaljivala je Katerina. „Nije tamo jer si ga ti sklonila?“

„Men’ ne treba ključ. Sam’ nevolja za svakog’, odgovori joj Volruf. „Al’ znam gdej’.”

Derik impulsivno uze njeno lice među dlanove i poljubi je u čelo. „Dobro“, izjavi on. „Opet smo ga našli.“

Katerina nije delila njegovo oduševljenje. „Kako znaš?” upita je ona.

„Ja s’m ih pratila kad s’ ga uzeli s broda. Mislila s’m da g’ nose ljudima koj’ imaju ‘ranu. Skoro me u’fatiše.“.

„Sećaš li se tačno gde se nalazi? Možeš li da nas odvedeš?”, upita je Katerina.

„Mislila s’m da s’ roboti vaše sluge”, odgovori Volruf s grimasom na licu koja je odavala čuđenje. „Što ih sami n’ pitate da v’m ga pokažu?“

„Nije to tako važno”, reče joj Derik blago. „Odgovori samo na Katerinino pitanje. Sećaš li se kako donde može da se dospe? Možeš li da nas odvedeš?”

„S’ćam se, dobro, mogla bih vas tamo odvesti. Al’ neću. Neću ključ, neću roboti da m’ vide. Ali pošto s’ mi prijatelj, daj m’ ‘ranu, i ja ć’ biti tvoj prijat’lj i pokaz’ću ti. OK?

Derik pogleda u Katerinu. „Idem s njom da nađemo nešto hrane”, reče joj. „Ako ti se ne dopada, odsad pa nadalje, idi sama.“

„O, ne, nećeš tako“, izusti ona brzo. „Ne možeš me se rešiti tako lako.”

„Hajde, onda”, reče joj on, bezuspešno pokušavajući da se očisti od dlaka. Osvrnu se prema Volruf i osmehnu joj se. „Hajde da vidimo možemo li nešto da nađemo pre no što se ugušim od tvojih dlaka.”

Traganje završiše u bolnici jer se nalazila relativno blizu i jer je to bilo mesto koje su najbolje poznavali. Katerina uđe prva zahtevajući da, radi nege koja joj je potrebna, Florens i doktor Galen pođu sa njom u stanicu za intenzivnu negu. Nekoliko minuta kasnije ušunjaše se Derik i Volruf i pohitaše u drugom pravcu, ka kuhinjskom delu.

„Meso, razne vrste hleba, povrće – šta je najbolje za tebe?“ upita je Derik, proučavajući jelovnik u automatskoj kuhinji.

„Biljke”, odgovori Volruf, grčeći se. „Nešto dam’ zubi rade.“

„Plašim se da je sve ovo sintetičkog porekla – farma je jedan od pogona koje su zatvorili. Da vidimo mislim da prave gomile jabuka, ali sa dosta sintetike.”

„Da l’ znaš šta ć’š s ključem kad g’ nađeš?“ upita ga ona.

„Ne znam.” Derik se okrete i prinese joj beli poslužavnik pun bledožutih, mesnatih kriški jabuka. S iznenađujućim strpljenjem Volruf odabra jednu krišku, omirisa je, onda isproba njen ukus držeći je na svom uzanom jeziku, pa je oprezno ubaci u usta. Koliko je Derik mogao da primeti, Volruf je uopšte nije sažvakala, već je progutala celu.

I to stvori paradoksalnu situaciju – mada se činilo da Volruf ne jede brzo, poslužavnik se munjevito praznio. Jela je kao da se trudi da

nadoknadi sve jednim obrokom, dane lišavanja, a opet, bila je savršeno mirna i sasvim tiha. Nije mljackala kao što bi to činio gladan čovek u žurbi da nadoknadi propušteno.

Ne bih se začudio kad bi Volruf tvrdila da je naše ponašanje prilikom jela veoma odbojno, pomisli Derik gledajući je.

Kad je poslužavnik bio prazan Volruf pogleda Derika zahvalnim pogledom. „Mislim da m' možeš verov'ti sad, je 1' tačno?" upita ga.

„Samo što ja nisam osoba koju treba da ubediš", odgovori joj Derik, uzimajući poslužavnik i ponovo ga puneći. „Ta osoba je Katerina – i sad mi pade jedno pitanje na pamet: Što mi nisi rekla da je i ona na brodu?"

Volruf slegnu ramenima. „Nij' bilo pril'ke. Uvek s' nešto dešav'lo, neko nas j' prekid'o."

„To je istina", reče Derik, dodajući joj pun poslužavnik. „Ima još nekoliko pitanja koja sam hteo da ti postavim još prve noći, ali nisam ugrabio priliku."

„Pitaj", reče mu Volruf i isplazi jezik za novi zalogaj.

Derik je malo razmišljao. „Ovo što ću da te pitam ima važnost samo za mene, ni za koga drugog. Ti nisi znala da sam na asteroidu, zar ne?"

„Ne, dok t' strelci nisu primet'li. Onda s' mislili da s' robot."

„I zato me nisu gađali..."

„Aranimasove zapovesti nisu potpuno sprov'dene."

„Misliš na onog robota koji je bio sa mnom? On je sam sebe uništio."

„Fine razlike promaknu Aranimasu. Pitaj strelca koj' te j' gađ'o."

Derik se osmehnu. „Jeste li znali da je ključ na asteroidu?"

„Ni iz daleka."

„Tako sam i mislio. A zašto ste, onda, došli? Da li je to samo slučaj što ste se pojavili?"

„Namera, ne sreća. Aranimas pravi fine tel'skope. Vid'o j' asteroid kako s' gradi i post'o radozn'o."

„Ponovi mi to? Nisam dobro shvatio na šta si mislila.“

Volruf sastavi šake i poče da ih vrti kao da pravi grudva snega. „Tel’skopom Aranimas pratio kak’ gradnja napreduje. Gazda radozn’o. Ni nalik na drug’ Eranije. Je l’ vi to često grad’te?“

„Ne”, odgovori Derik, trepćući od iznenađenja. Veštački svet – to je nekako neodređeno ah moguće. Upotrebiti malu flotu tegljača da dovuku sirovine, možda čak i neki mali planetoid iz najbližeg nečistog područja. Dati komadima koji se dovoze tačnu brzinu i sjediniti ih u veće telo – ali zašto?

I gotovo istog trenutka odgovor mu se sam nametnu. Da se sakrije ključ. Da se sakrije tako da ga niko ne bi mogao pronaći, kao da je bure opasnog ostatka plutonijuma, mudro skrivenog, ne u srcu asteroida gde bi mogao lako da se otkrije kad se prvo okno uruši, već neprimetno zataknutog negde ispod same površine.

I nikada i ne bi bio pronađen, sem ako tu akciju skrivanja ne bi neko pratio i poslao robote da to što je sakriveno donesu.

„Jesi li sigurna u to što govoriš?” upita je Derik.

„Sasvim. Aranimas j’ vid’o. Veoma dobar tel’skop.” Volruf mu pruži prazan poslužavnik, s nadom koja joj je iskrila u očima.

Onda smo se uvalili do guše u to, pomisli Derik, okrećući se da ponovo napuni poslužavnik.

Volruf je upravo završavala čišćenje trećeg poslužavnika kad im se Katerina pridruži. Bila je u magacinu da uzme bluzu sa dugim rukavima koju je prebacila preko svog jednodelnog kombinezona i zamenila je papuče parom cipela sa mekim đonom.

„Poslala sam Florensa da nešto uradi, a doktoru Galenu sam dala jedan zadatak za čije je izvršenje potrebno najmanje sat vremena“, reče im ona. „A sredila sam da mi zameni pumpu ukoliko se vrati pre vremena. Mada mi koža sad nije više u tako lošem stanju. Jeste li vas dvoje spremni?”

Volruf proguta preostale dve kriške sa poslužavnika.

„Ja jesam.”

„Onda je vreme da platiš ručak”, reče joj Katerina, pokazujući na prazan poslužavnik. „Hajde da pogledamo mapu.”

Stajali su u praznom predvorju jedno do drugog Volruf se kočoperila u sredini.

„Mi smo ovde“, reče im Katerina, upirući prst u jednu tačku. „A negde ovde ste se Derik i ti borili. Sad samo treba da nam kažeš gde je ključ i mi ćemo ga se domoći. A ti možeš natrag u mrak gde nećeš morati da se susrećeš s robotima.“

Ali Volruf nije umela da čita mapu ni u kojoj projekciji, mada su se i Derik i Katerina svojski trudili da joj objasne. „Ja to znam samo po svojim šapama i po mirisu“, reče im Volruf. „Poć’ ću s vama i pokaz’ ću vam.”

Katerina se namršti i pogleda Derika. „Kako ćemo da je prokrijumčarimo kroz hodnike? Već i to što smo je ovamo doveli, bilo je rizično. A rekla nam je da je već jednom umalo nisu uhvatili...”

„Razmišljao sam dok smo išli o tome da u ovako velikim stanicama mora da postoji neko transportno sredstvo.”

„Kolica!” uzviknu Katerina.

„To je prava reč.” Slika pomoćnog vozila sa tri točka zaigra pred njegovim očima. pri automatizovanom načinu rada i ona su bila neka vrsta robota, a pri poluautomatizovanom služila su kao taksi vozilo posetiocima stanice. No u slučaju manuelnog upravljanja, mogla su da obezbede slobodno kretanje u odnosu na kontrolu Stanice i odrešene ruke kad je u pitanju radoznalost službe obezbeđenja. „Robotima ona nisu potrebna, ali bih mogao da se opkladim da negde stoje spremna za upotrebu.“

„Neće li robotima biti čudno što se jedna kolica tek tako kreću gradom?”

„Ne verujem da hoće”, reče Derik. „Kad je neki brod u luci, verovatno ih koristi posada broda. A i ako ih vide, njihovo pojavljivanje neće im biti čudno, kao što ni mi nismo ništa čudno za njih. Tako treba da uradimo. Nama i ne treba da budemo nevidljivi, nama samo treba da budemo sami. Šta ti misliš?”

Katerina napući usne i stade da razmišlja. „Mislim da ako ne nađemo kolica, uopšte nije važno šta mislim.“

OSAMNAESTA GLAVA

PREDSTAVA

Na sreću, zone u kojima su se nalazila akumulatorska vozila bile su jasno obeležene na planu grada. Trebalo mu je manje od pet minuta da ode do najbliže i vrati se s malim električnim kolicima. Model koji je odabrao imao je jedno sedište za vozača iznad zadnjeg točka i otvorenu kabinu za putnike između dva prednja.

Volruf se sklupča na podu kabine ispod belog bolničkog čaršava. Katerina sede na jedno od dva sedišta, tako da su njene noge delimično, skrivale Volruf, a Derik sede za upravljač.

Da bi Volruf mogla da se orijentiše po mirisu morali su da se vrate u zamračene delove. Odatle, sve je bilo relativno prosto: tri nivoa gore, dve podsekcije severno, još jedan nivo gore i onda pet blokova na zapad, do prostranog trga.

Kada im Volruf skrenu pažnju da se približavaju cilju, Derik uspori i stade da vozi brzinom hoda. Trenutak kasnije Volruf proviri iznad ivice i uperi svoj kobasičasti prst u kružno zdanje na sredini trga.

„Tamo, unutra.“

„Sigurna si?” upita Derik šapatom.

„Jes’m, Derik. To j’ tamo gde j’ dragulj.”

Svetleći natpis upozoravao je „Operativni centar stanice – Zabranjeno“ i sve je vrvelo od robota. Sam centar bio je prostorija od dvadeset metara u prečniku, sa svih strana načičkana prozorima koji su gledali na trg.

„Divno. Naprosto divno”, gunđao je Derik praveći oko trga nepravilan krug. „Kako ćemo samo da uđemo? Ne možemo se tek tako ušunjati.“

„Šta misliš o prednjim vratima?” upita Katerina, okrećući se da ga pogleda. „Možda će nas tuda pustiti unutra.”

Denk ju je sumnjičavo posmatrao.

„Hajde, kreni – vredi pokušati.“

„Ja još uvek n’ shvatam”, umeša se Volruf. „Zar nisu rob’ti naše sluge?”

Pre nego što joj odgovori, Derik odveze kolica niz hodnik, pritera ih uza zid i zaustavi. „Ne razumem ovo”, obrati se on Katerini. „Možda nas samo zavaravaju, kao oni na Aranimasovom brodu. Ako pokušamo da uđemo, ako pokažemo da smo na bilo koji način zainteresovani, navaliće nam se na grbaču, teški kao tuč.“

„Hoćeš li da im ga, tek tako, ostavimo? Posle svega što smo preturili preko glave baš zbog njega?”

„Kad smo bili zatvorenici na brodu mislio sam da je važno da ga uzmemo od stranaca, da bude opet u rukama ljudi. Pa, dobro, tu je. Džekobson nam je jasno stavio do znanja da su voljni da nas puste i da svu tu gužvu prepustimo njima. Možda je to baš ono što bi trebalo i da uradimo.”

„Zar nisi nimalo radoznao?”, upita ga ona. „Zar ne želiš da saznaš šta je sve to trebalo da znači?”

„Naravno da jesam. Ali imam i svojih nevolja s kojima treba da izađem na kraj. Ne vidim kako ta stvar može da mi pomogne.”

„Šta se to dešava s tobom?“, prekori ga ona. „Pa to su isti oni koji su nam ukrali naš brod, oduzeli nam mog robota i pokušali da nas ubede da treba da budemo zahvalni što nas puštaju da odemo kao puki sirotani, a ne kao kriminalci. Nisam voljna da pustim da to tako ide.”

„Zar ne shvataš?”, uzviknu Derik ljutito. „Misliš li da ćemo moći samo da ušetamo tamo, stavimo ključ pod mišku i kažemo ‘Hvala što ste ga čuvali’? Pa, taj ključ potiče sa teško naoružanog stranog broda...”

„Oni to ne znaju“, podvuče Katerina, „Nikada nisu videli Aranimasa, pa čak ni Volruf.”

„Dobro“, odgovori joj Derik umorno. „Možda si u pravu. Da su mislili da je to neprijateljski brod, verovatno ne bi ni pomislili da nas puste. Ali oni se ne šale. Želeli su brod i uzeli su ga. Želeli su robota i

imaju ga. Žele ključ i imaju ga. Nećemo moći da ga uzmemo. Nećemo stići ni do vrata."

„Možda naredbe koje su im date nisu tako specifične,"

„Ja sam doveo do toga da budu baš takve."

„Ali im ih nisi ti dao. Hajde... pokušaj."

„Kakva je svrha svega toga? Volruf je u pravu ključ donosi samo nevolje."

Katerina uzdahnu. „Ako hoćeš da se nešto uradi..." I pre no što Derik i bi u stanju da je zaustavi, ona skoči sa kolica i požuri natrag, ka trgu.

Za manje od deset minuta Katerina se ponovo svali na sedište. „Pustili su me da uđem, čak su me i proveli i sve mi pokazali", reče im ona zadihano. „Vrlo lepo."

„To sam i zaključio čim se nisi vratila posle samo dva minuta. Šta je s ključem?"

„Tamo je, na vidnom mestu. Kakvi su to samo idioti!"

Derik pokrenu kolica i poveze ih hodnikom, razmišljajući o informacijama koje je Katerina prikupila. „Pa ne bih baš tako rekao. Opiši šta si videla."

„To je velika polukružna prostorija ograđena staklom sa svih strana, sem zadnje gde su biroi. Ima pet robota za radnim mestima, skupa sa Anazonom. A još dva, bliže sredini, sede preko puta jedan drugog, a ključ je na stolu između njih. Imaju nekakav smešan znak na ramenu, plavo slovo F u dvostrukom zlatnom krugu..."

Derik jeknu „Falke X-50."

„Zar to nešto znači?"

„To znači nevolju. Oni imaju super-brze reflekse. I bomba koja bi eksplodirala na pet metara od njih odvratila bi im pažnju tek toliko da možeš da ščepaš ključ, ali ne i da izađeš sa njim. Ako želimo ključ, moramo smisliti kako da neutralizujemo sedam robota odjednom – a ja ne znam kako."

„Možeš li da mi objasniš zašto je ključ na vidnom mestu? Da nije, možda, kopija ili falsifikat? Možda si u pravu kad kažeš da je to klopka.”

„Ne mogu”, odgovori Derik, odmahnuvši glavom. „Pretpostavljam daje robotima, verovatno, naređeno da ga stalno gledaju.”

„Ako ga staviš u trezor, a trezor ne otvaraš, ne može ključ tek tako da ispari.“

„Ne može”, složi se Derik „„ali to shvatanje ponašanja zahteva dosta naprednu mentalnu funkciju koja se zove stalnost u odnosu na predmet. Roboti su izuzetno jako programirani za konkretno i daleko su od procesa logičkog zaključivanja. Ako nešto isključe iz vidnog polja om stvarno ne znaju da je to još uvek tu, sem ako to ne provere.“

„To nije logično. Nijedno ljudsko biće ne bi tako razmišljalo.”

„Neka i bi“, usprotivi se Derik. „Ali ti si u pravu, to nije logično.”

„Pa zašto onda roboti to dozvoljavaju?“

„Nijedan konstruktorski proizvod nije savršen“, odgovori joj Derik, slegnuvši ramenima. „To je samo jedna od onih malih stvari koje se ne dešavaju uvek onako kako mi želimo. Sumnja robota u to da ispunjava svoje obaveze na zadovoljavajući način može da se pretvori u stanje zabrinutosti – tada se u njima javlja pojačani K-integral na nivou W-14.1 tako počinju da sve češće proveravaju poverenu im stvar, u sve kraćim vremenskim razmacima.”

„I verovatno to tako napreduje sve dok, na kraju, ne sednu za sto i stanu da bulje u tu stvar?“, zaključi Katerina.

„Tačno“. Derik utonu u razmišljanje, a onda se iznenada uspravi. „Prokletstvo, naterala si me da smišljam kako da ga se domognemo.“

„Vidiš, znala sam da nisi voljan da im ga prepustimo”, reče mu Katerina odobrovoljeno. „Imaš li neku ideju?”

„Ne još.“ Trenutak kasnije dodade: „Sem ideje da su njihovi nalozi, bez obzira na to kako su pažljivo formulisani i jako u njima uvreženi, ipak pokriveni samo Drugim zakonom.”

Katerina nije prozborila ni jednu jedinu reč neko vreme, dok je Derik bez cilja vozio kroz prolaze oko Operativnog centra.

„Izvršavaj naredbe, glasi Drugi zakon“, reče ona na kraju.

„Upravo to sam i mislio.“

„A šta ako im Volruf i ja damo razlog da ga zanemare shodno Prvom zakonu?”

Volruf proviri ispod čaršava čuvši svoje ime i s puno nade pogleda u Derika.

„Očigledno, to je put kojim treba ići”, reče Derik. „Ali, kako?”

„Imam neke ideje. Malu predstavu za robote, da kažemo tako?”

„Misliš li da može da bude ubedljiva?” upita Derik sumnjičavo.

„Više volim da probam, no da ne probam“, odgovori ona. „Nemojmo sami da stanemo. Neka nas oni zaustave.“

„Volruf?”, pozva on. „Hoćeš li da pokušamo?”

„Sve št’ ‘oćeš, Derik.”

Teret je opet, hteo-ne hteo, pao njemu na pleća. „Dobro, onda”, reče Derik polako. „Hajdemo nekud gde ćemo biti sami, pa da razradimo plan.”

Provirivši niz hodnik ka trgu, Derik odmahnu glavom. „Ovo neće upaliti“, šapnu.

„Dosad je upalilo, zar ne?“

Derik je morao da prizna da jeste. Trebalo je da pre svega odstrane što više robota sa trga. Razmotrili su pet-šest ideja kako da to postignu, od zaprečavanja prolaza, pa do toga da ih odmame na neko drugo mesto, dajući im neki izmišljeni zadatak.

Na kraju, počeše sa širenjem glasina – to je bila jednostavna varijanta dečje igre pokvarenih telefona. Derik zaustavi jednog, nasumice izabranog robota neposredno ispred Operativnog centra i kratko mu saopšti:

„Robote. Uprava je odlučila da se ovde izvedu probe veza za hitna saopštenja ove podstanice. Instrukcije za tebe su sledeće: Prvo, o probi kao ni o tvojoj ulozi u njoj ne treba da se raspituješ preko veze

za upravljanje. Drugo, ne treba da se pojavljuješ ih da budeš u podsektoru 100 ni za trenutak, danas od 12.00 do 14.00 sati. Treće, prenesi ovu poruku prvom robotu koga sretneš."

Saopštenje je bilo dovoljno bezopasno da ne probudi njihovu sumnjičavost. Kao stepski požar ono se rašin kroz posadu podstanice. Za samo pola sata broj robota se drastično smanjio. A posle sat vremena trg je bio pust, čak ode i nekoliko robota iz Operativnog centra.

Tri su ostala. Sa mesta na kome je zaustavio kolica, Derik je mogao da vidi unutrašnjost Centra – video je dva robota X-50 koji su čuvali ključ i Anazona koji je trčkarao od jednog do drugog radnog mesta pokušavajući da kontroliše kritične operacije. Njihova posebna zaduženja bila su tako snažno uvrežena u njima da Derikov trik za odvlačenje na drugo mesto nije upalio.

„Uspećemo", procedi Katerina. „Mi sad nastupamo. Ti samo uradi sigurno ono što je tvoj deo posla."

Derik proguta pljuvačku, klimnu glavom i pođe niz hodnik. Pređe preko pustog trga i pope se uz jedan stepenik ulazeći u Operativni centar. Nijedan od robota ne obrati pažnju na njega.

„Anazone."

„Molim, Derik."

„Odlučio sam da ne čekam brod sa Neksona. Želim da iznajmim brod da dođe ovamo i prebaci me na Auroru. Kaži mi kakva je procedura?"

I ne skrećući pogled sa ekrana, robot poče svoj odgovor: „Ima sedam brodova u registru Neksona koji imaju dozvolu za Auroru i na raspolaganju su za iznajmljivanje. Možete stupiti u kontakt sa njihovim vlasnicima preko hipervejv..."

Iznenada se kroz tišinu na trgu prolomi tutnjava kolica u punoj brzini. Sledećeg trenutka vozilo izlete u punoj brzini na trg – za upravljačem je bila Katerina. Neposredno iza vozila trčala je Volruf, ležerno skakućući na sve četiri.

Negde na pola puta do njih Volruf sustiže vozilo toliko da uspe da ispruži ruku i ščepa Katerinu otpozadi za ruku. Vozilo stade da krivuda kad Katerina pokuša da je istrgne. Potom se prevrnu i stade da klizi postrance dok se ne zaustavi udarivši o ogradu oko zasađenog drveća. U sledećem trenutku sustiže ih Volruf i baci se na Katerinu. Ceo prostor je bio ispunjen njenim ubedljivim, prestravljenim kricima „Ubiće me!" i čudnim režanjem nepoznatog bića.

Već kad se vozilo prevrnulo Anazon je krenuo ka izlazu, a jedan X-50 poče da se pridiže. Ali kad vide da se Anazon uputio u pomoć, ponovo sede. Derik odmah shvati da je nalog dat robotu bio tako čvrsto formulisan da se on, očekujući da će Anazon priteći u pomoć Katerini shodno Prvom zakonu, osećao oslobođenim svake obaveze. Samo ako Anazon ne uspe, on će se angažovati.

Prilika se neumitno gubila. „Roboti – pomozite toj ženi", reče Derik istupivši napred. „Ona je povređena. Može biti i ubijena."

Jedan od X-50 se malo pokrete. „Anazon će je zaštiti..."

„Stvorenje koje napada ženu je brzo i snažno Anazon neće moći da je zaštiti. Idite! Pomozite! Sad!"

Prvo jedan, pa drugi robot ustadoše i s oklevanjem se uputiše ka vratima. Onda zastadoše jer su njihovi sukobljeni pozitronski potencijali uspostavili novu ravnotežu. Anazon će stići do Katerine i Volruf u nekoliko koraka i prilika je prošla, propala.

I upravo tada Katerina pust krik od koga se ledila krv u žilama, tako da se i Deriku učinilo da je zaista pravi, i roboti-čuvari ponovo krenuše. Derik nije više oklevao. Zgrabi ključ sa stola, okrete se i potrča u drugom pravcu, preskoči stub i iskoči kroz prozor.

Srce mu je bilo pod grlom dok je trčao preko trga i niz prazan hodnik. Čuo je zvuk motora kolica, ali se nije osvrtao. Sad nije mogao da dozvoli sebi luksuz da razmišlja o Katerini i Volruf. Činilo mu se da čuje topot robota – korake ravnomerne kao odbijanje metronoma, ali se ne osvrnu. I sama pomisao da ga progone kao da mu dade krila.

Sve što je želeo bilo je da što pre stigne, neometen, do zamračenih prostorija. Mislio je samo na to kako da pobegne i da se ponovo nađe

sa Katerinom i Volruf. Trčao je sve dok ne oseti bol u grudima i olovnu težinu u nogama, sve dok mu svaki udah ne stade da zadaje bol, sve dok ga ne proguta tama i ne sakri od onih koji su ga progonili.

DEVETNAESTA GLAVA
KLJUČ PERIHELA

Derik se skupi u uglu prostorije u kojoj je bilo mračno kao u rogu i stade da čeka. Nije znao koliko je tu bio ali mu se činilo kao da je prošla čitava večnost. Stezao je ključ čvrsto obema rukama i sedeo, tih i napet.

Jednog trenutka oseti da više nije sam. Kako je u hodniku ispred bilo isto toliko mračno kao i u samoj prostoriji, nije mogao da zapazi kad su se vrata otvorila. Ali je čuo kako su otklizila unazad, čuo je korake posetioca. Nervi mu se napeše, a srce mu se pope pod grlo.

„Derik?"

On odahnu i sva njegova napetost iščile. To je bio Katerinn glas. „Ovde sam", doviknu joj „„u uglu."

Ona upali lampu i uperi snop svetlosti u njegovom pravcu. Svetlost se odbi o uglačanu površinu predmeta u njegovim rukama i osvetli Katerinu i Volruf. „Uspeo si", kliknu ona ushićeno. „Daj da vidim."

Derik zaštitnički sklopi ruke preko ključa. „Ne. Ne prilazite mi."

„Šta se dešava? Šta se dogodilo s tobom?", upita ga Katerina. „Uspeli smo. Sad je naš."

„Da, sad je naš. Samo je vreme za priznanje, to je sve", reče Derik, uspravljajući se, klizeći uza zid, na noge. „Dok sam sedeo ovde imao sam dovoljno vremena da porazmislim o svemu. Zapanjujuće je kako strah delotvorno utiče da se usredsrede misli."

„O čemu to govoriš?", upita ga Katerina.

On podiže ključ iznad glave. „Sve je, stvarno, veoma jednostavno. Ko će od vas dve da prestane da izigrava nevinašce i da mi kaže šta je ovo što sad imamo?"

Katerina je buljila u njega. „Ako pokušavaš da kažeš da sam te ja..."

„A zar nisi?”, prekide je Derik. „I ti i Volruf. Umoran sam već od uloge čoveka koji tapka u mraku, čoveka koji je uvek za korak-dva iza vas. Želim da znam sve što i vas dve znate. Više volim da ga vratim robotima nego da ga imam, a da ne znam šta je.”

„Derik, ja ne znam ništa više od onoga što sam ti već rekla”, obrati mu se Katerina molećivim glasom, stupivši korak napred.

Derik se ukruti i još čvršće steže ključ. „Ne pokušavaj ništa. Samo mi kaži.”

Katerina se povuče. „Derik, ja neću da se natežem sa tobom. Ali to je ludo. Mi smo delovi jednog tima. Ništa ne tajim od tebe. Nisam videla tu stvar i nisam čula za nju, sve dok me, jednom, Aranimas nije pitao. Nisam mogla ništa da mu kažem, a ni on meni nije ništa rekao.”

Ona se okrete i zagleda u polusenku gde je stajala Volruf. „Ali Volruf je *bila* Aranimasov prvi doglavnik. I kad su roboti odneli ključ sa broda, smatrala je da vredi da se izloži opasnosti i da ih prati da bi saznala gde će ga skloniti. Šta kažeš na to, Volruf?”

„Bila s’m kladna. Mislila s’m biće tamo ‘rane.”

„Stvarno? Koliko gladna? Nije to bila glad od šest nedelja. Sve u svemu samo tri dana. Je li to takva glad koja bi te nagnala da ideš tamo gde su roboti i izložiš se opasnosti da te ščepaju? Posebno kad znamo šta osećaš prema robotima.”

„Ako iko čuva tajnu onda s’ to ti, Derik”, odgovori Volruf izazovno. „Ključ je nađen na asteroidu na koj’ si sleteo. Što s’ baš tamo iš’o? Zato što s’ znao šta j’ tam’. Možda zato što s’ ga tam’ ostavio, pa s’ išao da g’ opet uzmeš.”

Bez ikakve prethodne najave prostoriju odjednom preplavi svetlost. Jedino Derik ne poskoči od iznenađenja, jer je to i očekivao. „Roboti nas traže”, reče on. „Ponovo su aktivirali ovaj sektor, možda celu stanicu. Mogu da utvrde pomoću sistema za održavanje uslova za boravak gde su korišćene lampe, gde je istrošen kiseonik.”

„Ne možemo da ostanemo ovde,“ zaključi jednostavno Katerina. „Moramo da idemo. Moramo da sakrijemo ključ pre no što nas nađu.”

Derik odmahnu glavom. „Pogrešno. Dokle god jedna od vas dve ne progovori, čekajući baš ovde da se pojave roboti i predaću im ključ", reče im s mirnom odlučnošću. „Vi odlučite. Sve zavisi od vas."

„Ako im ga vratiš, nećemo ga se nikad više domoći", reče mu Katerina besno.

„Mislim da možete računati s tim", dobaci im Derik bez i trunke uzbuđenja.

Katerina se iskosi na Volruf: „Ako ti nešto znaš kaži mu pravo, i to brzo, ili je ključ zanavek izgubljen", naredi joj ona. „Ako budeš i dalje oklevala, nikada se nećemo izbaviti odavde."

Divlji pogled bljesnu u očima Volruf i ona se povuče korak unazad. „Vi ćete da g' uzmete i ostavite me i nikad s' neću vratiti kući", reče ona s očajanjem u glasu.

„To se neće desiti", reče joj Katerina. „Nećemo te ostaviti."

„Već sam ti to obećao, a i mislio sam tako", reče Derik.

„Kaži mu", insistirala je Katerina. „Kaži nam."

Volruf pređe pogledom s Derikovog lica na Katerinino.

„Toj' jedan od ključeva Perihel."

„Perihel? Šta je to?", upita Katerina.

„Kažu daj' to mesto najbliž' svak'm drug'm mestu u vas'oni", kaza im Volruf. „Imate ključ za m'sto koj' je centar svega. S ključem, kroz Perihel mož'te putovat' bilo kud."

Derik s nevericom odmahnu glavom. „Nešto kao transporter materije?"

„Ne", odgovori mu Volruf. „Toj' ključ koj' otvara vrata od Perihel."

Zaboravivši na trenutak na svoju ljutnju, Katerina baci pogled na Derika. „Može li to da bude nešto što koristi princip Skoka?"

„Tako nešto, a ove veličine?", upita on sumnjičavo. A onda se obrati Volruf. „Rekla si jedan od ključeva. Koliko ih, ukupno, ima?"

„Iz Aranimasovih priča čula sed'm."

„Kakvih priča?"

„Bilo j’ tri broda pre nego što j’ onaj stig’o”, reče im Volruf, upravivši ruku ka Katerini. „Aranimas naučio mnog’ od ljudi s brod’va pre no što j’ ih je tako povredio da s’ umrli. Naučio j’ vaš jezik, čuo mnoge priče.”

Katerina pogleda u Derika. „Nisam nikad čula priču o ključu Perihela. Mora da su to bili brodovi Setlera.”

„To se uklapa. Inače bi Aranimas još ranije naišao na robote.“ Derik se obrati Volruf: „Odakle potiču ti ključevi?”

Volruf nadu obraze – to je bio gest sličan sleganju ramenima. „Aranimas nij’ mog’o da sazna odakle s’ te priče.”

Derik se ponovo zagleda u ključ i poče da ga prevrće po rukama. „Kako funkcioniše? Gde su komande?”

„Ima sam’ jednu koju j’ Aranimas naš’o”, odgovori Volruf. „Pritisni redom svaki ug’o. Pojav’ će s’ dugme.”

„Da pritiskujem u smeru kazaljke na satu ili obratno? I s koje strane?“

„Nije važno”, odgovori Volruf. „Pritisni kako ti s’ sviđa. Dugme s’ uvek pojavi i to s onu stranu prema tebi. Ako n’ uradiš ništa, dugme će d’ iščezne.“

„I kad pritisneš dugme ideš u Perihel?”, upita Katerina.

„Ne“, reče Volruf. „To b’ trebalo da s’ desi, mislim. Ali s’ ne dešava. Ključ ne radi.“

„Isprobali ste ga? Ti i Aranimas?”

„Bezbroj puta.”

Derik spusti pogled na sjajni metalni predmet u rukama. Bio je gladak kao ogledalo, na izgled bez spojeva. Nije bilo ni traga od nekog skrivenog dugmeta. Kad stisnu gornji desni ugao palcem i kažiprstom, ne oseti da materijal reaguje na pritisak, ne oseti bilo kakav znak da se nešto dešava.

Ali kad pritisnu i četvrti ugao zaredom oseti kontrapritisak na svom palcu. Pojavi se četvrtasti deo veličine tri centimetra, kao da

mami na pritisak. U isto vreme činilo se kao da je nepokretan deo predmeta prekrila neka srebrnasta metalna opna.

Katerina pogleda Volruf, „Ako ne radi, što si se tako mnogo trudila da ga povratiš?“

„Možda b’ Volruf mogla da popravi“, bi njen odgovor obojen beznađem. „Jedim način da s’ vratim kući.”

U tom trenutku začuše kako ih neko doziva iz hodnika. „Derik – Katerina – izađite”, čulo se odande. „Derik – Katerina – ne morate da se skrivate.”

Volruf se sklupča i ispusti nekoliko grlenih glasova. „Zaveži!” prosikta Katerina i okrete se Deriku: „Uradi nešto”, pokuša da ga podstakne na akciju.

„Šta?” odvrati Derik šapatom. „Ova prostorija ima samo jedan izlaz.”

U taj čas otvoriše se vrata i odvratiše Derikovu pažnju od Katerine. Ugleda kako jedan zlatasti robot, koji je ispunjavao celu širinu vrata, prekoračuje prag. A onda mu, iznenada, Katerina zakloni vidik. Prikrala se i pružila ruku da dohvati ključ, odlučnog izraza lica.

Derikova prva pomisao bila je da ona namerava da zgrabi ključ i pokuša da pobegne. Nije imao vremena da ga skloni izvan njenog dohvata. Jedino što je mogao bilo je da ga čvrsto stegne.

Suviše kasno shvati da ona uopšte ne namerava da mu ga otme.

Njene ruke se snažno sklopiše preko njegovih, tako da nije mogao ni da ih pokrene. Njen palac utisnu dugme u telo ključa.

„Ne!”, uzviknu Volruf.

„Stani...”, pokuša Derik.

Ali to više niko nije mogao da zaustavi – ni Derik, ni roboti, čak ni Katerina. Spektar boja koji blesnu zaslepi Derika. A kad blistava svetlost pređe u sivu i kad se njemu vrati vid, Volruf, robot i prostorija u kojoj su bili jednostavno su nestali.

Stajali su u onom istom položaju kao i na Stanici stežući oboje ključ, na sred malog platoa, okruženi ogromnim prostranstvom. Ništa im nije zaklanjalo vidik, ali nije ni bilo ničega što bi se videlo.

Sve oko njih rasplinjavalo se u nekoj sivoj svetlosti koja je bila oku isto što i buka uhu. Vazduh je imao ustajao miris na prašinu, kao u kući koja je mesecima bila zatvorena. Nije se čuo nikakav zvuk, sem njihovog ubrzanog disanja.

Privili su se jedno uz drugo držeći ključ i pokušavali da shvate i prihvate iznenadni premeštaj u ovu nestvarnu stvarnost. To je bilo mesto koje nije moglo da postoji bilo gde u prostoru. Bilo je to mesto bez vremena, bez života.

„Perihel", prošaputa Katerina.

„Volruf nam reče da je to mesto najbliže svakom drugom mestu", reče Derik. „Ali više liči na mesto koje je najdalje od bilo kog drugog."

Katerina pokrete glavu i pogleda levo-desno. „Gde je ona?"

„Pretpostavljam da je ostala tamo, na Stanici Roklif. Napuštena." odgovori joj Derik.

„Što ključ nije i nju preneo?"

„Možda iz istog razloga što nije ni radio kod nje", odgovori joj Derik. „Možda zato što je bila isuviše udaljena od nas. Možda je potrebno da se bude u dodiru sa ključem ili, bar, sa osobom koja ga drži. Ne znam ni sam. Ali moramo da se vratimo i da je potražimo." reče Derik.

„Ali roboti..."

Derik odmahnu glavom. „Onaj robot bio je Alfa. Nisi ni pogledala. To je bio Alfa."

„Nisam znala", prošaputa Katerina. „Pritisni ponovo. Vratimo se natrag."

„Otkud znamo da ćemo se vratiti?"

„Mislila sam na bekstvo kad sam pritisnula dugme. Sad mislim na to da treba da se vratimo."

Ćutke, Derik posluša. Dugme se pojavi kao i pre. Ponovo im pred očima blesnuše boje i posle nekoliko trenutaka oči im se prilagodiše. A onda se okolina učini nestvarnom. Nisu više bili na Perihelu, ali nisu bili ni na Stanici Roklif.

Stajali su obasjani suncem na vrhu velike piramidalne kule i gledali na prostrani grad koji se pružao pred njima. Kula je bila viša od bilo koje druge građevine. Kao da su stajali na vrhu sveta i gledali ga iz ptičje perspektive.

„Šta je sad ovo?“, upita šapatom Katerina. „Kud si nas to preneo?“

Derik je s nevericom buljio u kule, kocke i sferne oblike koji su se pružali od dna kule pa sve do dna podnožja. „Ne znam”, reče on grubo. „Mislio sam na Stanicu Roklif.”

Ona pusti ključ i ščepa ga za ruku. „Jesmo li na Zemlji?” Činilo se da je ta mogućnost prestravila.

Derik baci pogled ka zapadu, na sunčevu loptu koja je visila nisko nad horizontom. „Nismo“, odgovori joj on. „Zvezda je isuviše bela i isuviše mala.” Ali, znao je dobro zašto je pitala. Ni na jednom svetu Spejsera nije postojao tako prostran grad. Samo su na Zemlji građeni takvi, a i to nisu bili gradovi već naselja i, u većini slučajeva, ispod tla. „Ne prepoznaješ mesto?”

„Nikad nisam videla ovako nešto“, prošaputa ona. „Je li to postojbina Volruf? Ili Aranimasa?“

„Ne znam”, odgovori joj Derik. „Ali mislim da ćemo lako saznati odgovor.”

„Kako?”

„Tako što ćemo sići.“ On joj pokaza rukom na grad koji se prostirao ispod njihovih nogu.

„Ne“, reče ona zadrhtavši. „Prenesi nas natrag.“

Derik shvati da još uvek steže ključ u rukama koje su već izgubile svaki osećaj. „Ne znam da li ću moći”, odvrati joj.

„Probaj”, navaljivala je ona. „Ili me pusti da ja probam.“

„Dobro, da probamo”, složi se on.

I zamišljajući sivu pustoš Perihela, Derik pozva komandno dugme i pritisnu ga. Ali ništa se ne dogodi ovog puta. „Za rad ključa potrebno je mnogo energije. Možda treba da se sam ponovo napuni ili ga treba napuniti”, zaključi on. „Bilo kako bilo, izgleda da ćemo morati da, bar malo, ostanemo ovde.”

„Ne želim da silazim odavde“, reče mu Katerina. „Uskoro će noć. Ostaćemo ovde do jutra pa da, ujutru, ponovo isprobamo ključ.”

Sunce se spustilo još za deo stepena ka horizontu, izduživši već i onako dugačku senku kule koja je gospodarila nad gradom. „Ne plašiš se da ćeš se prevaliti preko ivice u snu?”, upita je on. Nije bilo nikakve ograde ili zidića na ivici platforme na vrhu piramidalne kule.

„Ja ne mislim da ću moći da zaspim“, odgovori mu ona suvo.

Kad se sunce izgubi iza horizonta, vetar se pojača, kidišući na njihovu odeću, mrseći im kosu. Donosio je neki potpuno nepoznat miris. U stvari, za svet koji je tako odisao životom nosio je upadljivo malo mirisa.

Ispod njih grad ožive kupajući se u svetlosti – svetlost se u kaskadama slivala niz zidove zgrada, plavila je ulice. A duž tih ulica, na stotine drugih svetiljki bile su u neprestanom pokretu, podsećajući Derika na metež u zajednicama pčela ili mrava.

Otupljenih emocija da bi se čak i plašili, izbegavah su razgovor. Katerina se povukla u sebe sedeći na podavijenim nogama u središtu platforme prekrivene pločama. Derik se muvao duž ivica, pokušavajući da odgonetne osnovni raster po kome je grad podignut.

Kad zasvetlucaše zvezde, Derik stade da ih proučava u nadi da će ih prepoznati. Na noćnom nebu jasno se videla jedna crvenkasta, neka blistava zvezda koja bi mogla da bude Betelgez i jedna bleštavo bela koja i mogla da bude Sirijus.

Ali i jedna i druga su isto tako mogle da budu neke od hiljada zvezda poznatih po imenu ili samo po broju. Bez spektrometra kojim bi se odredila optička karakteristika svake od njih i bez opšteg

astrografskog atlasa na osnovu kog bi se izvršila potrebna poređenja, nije bilo moguće da se bilo šta tačno utvrdi.

„Sećaš li se kako su izgledale zvezde gledane sa Aurore?“ doviknu joj on preko prostora koji ih je delio, jer se smestio na suprotnom kraju platforme.

„Nikad to nisam ni znala”, priznade mu ona. „Nije me interesovalo.”

Digavši ruke od zvezda, on joj priđe i sede kraj nje. Ona je mekim pokretima masirala desnu mišicu preko rukava.

„Imaš li problema sa pumpom?”

„Nije to ono što me boli”, odgovori mu ona i zavrnu rukav da mu pokaže tamnocrvenu ogrebotinu.

„Baš lepo izgleda.”

„To je izazvalo moj ubedljiv krik“, reče mu ona tužno se osmehnuvši.

„Volruf?”

„Zanela se i ujela me. Nije ona baš tako bezopasna kao što ti misliš.”

„Svaki živi stvor ume da se zaštiti”, reče on, a onda dodade zamišljeno. „Pitam se šta li se s njom dogodi

„Ne shvatam što ti je toliko prirasla za srce?”

„Ona je žrtva – zatvorenik – baš kao i mi.”

„Teško mi je da tako mislim o njoj.”

Derik uzdahnu. „Sad i nije važno, ponovo sam je ostavio na cedilu.”

Razgovor ponovo zamre. „Ne razumem samo zašto je Alfa pošao za nama”, reče Katerina posle podužeg ćutanja. „On nije mogao da lunja slobodno kao Volruf otkako smo stigli na stanicu, zar ne? Da li nas je tražio?”

„To je bio samo još jedan od Džekobsonovih trikova!“, odgovori joj Derik. „On je dobro znao da želimo tog robota. Ima li nešto bolje da nas namami?”

Sedeli su ćutke jedno vreme, jedno kraj drugog, ne dodirujući se. „Tvoje ime je Dejvid“, reče mu ona iznenada.

Spominjanje njegovog imena ne probudi u njemu nikakva iznenadna osećanja, a oprez, stvoren kroz prethodna iskustva, ne dade mu da oseća bilo kakvu zahvalnost. „Što mi to sad kažeš?”

„Tako mogu da se rešim mentalnog napora kad ti se obraćam. A i zato što sam mislila da želiš da znaš.“

„I zato što ne znamo šta će biti sa nama?“

„Ja neću da mislim tako”, odgovori mu ona. „Ja u to ne verujem.”

„Trebalo je da mi to bude jasno“, reče joj Derik osmehnuvši se malo. „Hoćeš li mi dati malo više od te mrvice? Otkud to da me poznaješ? Gde smo se sreli?“

Ona okrete glavu ka njemu. „Bio si zapovednik stroja na trgovačkom brodu Setlera – *Danijelu O’Nilu*, čini mi se da se tako zvao“, odgovori mu ona. „Zar ti to ime ne zvuči poznato?”

„Ne”, reče on, ispunjen jadom. „Šta još možeš da mi kažeš?”

Ona je oklevala, „Mislim da te ne znam tako dobro kao što sam ti dala priliku da misliš. Naši su se putevi ukrstili u jednoj luci.”

„Ako sam osoba za argatovanje kod Spejsera, a ti njihova perjanica...”

„Tvoj kapetan je u dolasku imao nekih problema s carinom, a mi smo kasnili iz tehničkih razloga. Tako smo se našli u istoj čekaonici. Malo smo popričali”, oklevala je malo, a onda dodade: „Bio si zabavan. Zasmejavao si me.”

„Jesam li pričao nešto o svojoj porodici... kući...?“

„Ne sećaš se ničega, zar ne? Ni susreta sa mnom... ni *O’Nila...?“*

„Ne.“

„Žao mi je.” Oklevala je. „Čak i tako, mislila sam da ćeš biti srećniji ako bar malo znaš.“

„Bio bih srećniji kad bih se nečega setio”, odgovori joj on, a onda na trenutak, ućuta. „No, kako je da je, izgleda da to ne znači mnogo

ovog časa. Ne znam baš ništa o tom Dejvidu. Mislim da ću i dalje biti Derik, bar još jedno vreme."

„Nisam ti rekla sve", reče mu ona. „Nisam ti pričala o..."

„I nemoj", prekide je on. „Kad mi već ime nije pomoglo da se setim, ništa neće. Poštedi me ostalog. Tako ćeš moći da mi kažeš kad se nečega stvarno sećam, a kad izmišljam."

„Znam da će ti se pamćenje vratiti. Mora."

On klimnu odsutno glavom, odobravajući njene reči ali intimno ih ne prihvati. „Ako želiš da probaš da malo odspavaš ja ću bdeti da se ne uznemiriš i ne pođeš u neku mesečarsku šetnju."

Odmahnuvši glavom, ona mu odgovori. „Ne mogu da spavam bez jastuka."

Derik se ispruži na leđa i potapša rukom svoje levo rame. „Imam jastuk za tebe, ovde. Bez naknade."

Očekivao je da će odbiti ponudu. Ali ona bez reči dopuza i smesti se do njega spustivši glavu na njegovo rame. Činilo se da je zaspala samo što je sklopila oči.

Lako su se uklopili i, iako je njihov dodir bio sasvim nevin, bilo je u njemu neke prijatnosti. Možda zato što ona ćuti, pomisli Derik. A on je ležao i buljio u zvezde i slušao njeno sporo, tiho disanje sve dok i njemu ne otežaše kapci.

Dejvid Derik, pomisli trenutak pre nego što ga ophrva san. *Bilo bi lepo ponovo imati ime i prezime*...

DVADESETA GLAVA
JUTRO NA BREGU

Probudiše se promrzli do kostiju od noći provedene na izloženom uzvišenju i prvi zraci izlazećeg sunca slabo ih zagrejaše. Uprkos hladnoći, Katerina se brzo odvoji od Derika, kao da se stidi njihovog dodira.

„Hajde da isprobamo ključ", reče mu ona nervozno, ustavši. Derik se uspravi i sede. „Ne kažeš mi ni 'zdravo'? Gde je 'dobro jutro'?" upita je on s poluosmehom. Ali ispruži ruku i dohvati ključ koji je ležao pored njega.

„Hajde, požuri", reče ona nestrpljivo. „Sanjala sam ružan san i želim da ga što pre odagnam."

„Šta se to desilo u snu?"

„Zaglavila sam ovde, s tobom."

Osmehujući se, on ustade i pruži joj ključ. „Imaš čast."

Ona brzo aktivira ključ, a onda podiže pogled i zagleda se u Derikove oči. „Spreman?"

„Našta ćemo upraviti naše misli? Na Perihel ili na Stanicu?"

„Prvo na Perihel. Mislim da je to obavezno."

On klimnu glavom dajući joj na znanje da se slaže. „Spreman sam, ako si i ti spremna."

Ona snažno pritisnu dugme kao da će snaga tog pritiska ubrzati njihov povratak. Bleštava svetlost zaseni im zenice, nestade sunčevog sjaja i ponovo se nađoše u sivilu Perihela.

„A sad Stanica?" upita je Derik.

„Šta misliš o Aurori?" upita ga ona dok su joj se oči žarile od uzbuđenja. „Volruf nam je rekla da uz pomoć te sprave možemo da se uputimo kud god želimo. Zašto da se opet uvalimo u nevolje?"

„Ne", odvrati joj Derik. „Prvo se vraćamo da pronađemo Volruf. To joj dugujem."

„Ne želim da se tamo vraćam”, odvrati Katerina zabrinutim glasom. „Mi nećemo moći da upotrebimo ponovo ključ za bekstvo bar zajedno duže vreme. Au međuvremenu, zatvoriće i nas i ključ i nećemo ništa uraditi za nju. Na Aurori možeš dobiti pomoć – možeš uzeti neki brod i vratiti se po nju.”

„Kako?”

„Ja imam prijatelje na Aurori...”

„Iste one koji su ti ugasili račun?“

Ona se trže kad ču te reči ali ostade uporna u svojoj zamisli. „Sigurno više no što ih imamo na Stanici Roklif.”

„Moraćeš ti da komanduješ ključem. Slika Aurore u mojoj glavi nije sasvim jasna.”

„Sa zadovoljstvom. Drž’ se“, dobaci mu ona i pritisnu dugme na ključu još jednom.

Perihel iščeznu istog trenutka, ali se ne obreše u pastoralnom pejzažu Aurore. Deriku je bio potreban samo trenutak da shvati da su se vratili na vrh kule koja se nadnosila nad prostranim, tajanstvenim gradom.

Samo za udar srca kasnije isto saznanje preplavi i Katerinu. „Prokletstvo!” uzviknu ona, energično odmahnuvši rukama j poletevši ka ivici s žustrinom koja uplaši Derika. „Šta to nije bilo u redu?”

Derik pogleda u najbliže građevine. „Teško je reći šta nije bilo u redu, jer ne znamo kako izgleda kad jeste”, odgovori joj on. „Očigledno da je potrebno još nešto da bi se upravljalo ključem – nije dovoljno samo intenzivno misliti na mesto na koje želimo da odemo.”

„Ali zašto smo, onda, ovde, na ovom mestu koje ne poznajemo?”

„Ne znam“, odgovori joj Derik. „Ali moglo je da nam se desi i nešto gore.”

„Volela bih da znam kako”, odbrusi mu ona, okrenuvši se ka njemu i stavivši ruke na bokove.

„Pa, razmisli malo i sama”, odgovori on, prišavši joj korak bliže. „Bilo gde da smo, ipak smo daleko od Stanice Roklif i, s obzirom na

to kako smo otišli, teško nas je otkriti. To znači da smo jednim potezom pobegli od Džekobsona, od Anazonovih robota i od pirata. A kao mali poklon, imamo još i ključ."

„Za koji ne znamo šta treba da se uradi da bi dobro funkcionisao. Izgubili smo Alfu, ne znamo gde smo, nemamo brod, nemamo hrane, nemamo odeće sem ovih krpica na sebi i imamo taj beskoristan ključ." I ona završi svoj izliv samosažaljenja lupnuvši energično nogom o tlo.

„Nisam rekao da je sve kako valja. Rekao sam samo da je moglo da bude i gore." Čučeći, gledao je u ključ, koji je neumorno prebacivao iz ruke u ruku. „Jedva mogu i da poverujem šta sve može ova stvarčica, Da mašina ove veličine može da prenosi materiju na metar-dva u redu, ali na udaljenosti od desetak svetlosnih godina – pa to je fantastično konstruktorsko delo – prokletstvo, to se graniči sa magijom. Nemam reči da ti kažem koliko bih voleo da je rastavim i da vidim kako funkcioniše. I sad shvatam zašto je svi žele. A ono što ne razumem, to je da je neko poželeo da je sakrije."

„Na šta misliš?"

„Mislim na ono što mi je rekla Volruf. Onaj asteroid na kome sam se obreo bio je veštačka tvorevina. Neko je želeo da to bude konačno skrovište za nju."

Katerina shvati u letu skriveni smisao njegovih reči.

„Kao da je i opasna, a ne samo moćna."

„Tačno tako."

„Zamisli šta bi neki terorista ili ubica mogao da uradi sa njom. Zamisli jednu armiju u kojoj bi svaki vojnik imao takvu mašinu. Posebno armiju nekih stranih, nepoznatih bića."

„Bilo bi nemoguće zaštiti se od njih", reče Derik buljeći u ključ. „Vlasnik ovog ključa preuzima na sebe ogromnu odgovornost. Možda je ta odgovornost veća od one koju sam ja voljan da preuzmem."

„Teret ti je postao pretežak?"

Derik klimnu glavom. „A povrh svega još uvek ne znam kakva je moja uloga u svemu tome." On je pogleda. „Pretpostavljam da veruješ

da kapsula u kojoj sam bio potiče sa *Danijela O'Nila* i da sam lansiran zbog neke opasnosti?"

„To je najkraći put između dve tačke."

„I ja mislim da jeste. Ali, znaš, ima nešto što se ne uklapa. Zašto je Monitor 5 smatrao važnim da mi preda ključ? Baš meni koji sam bio samo na teretu svim robotima do tog trenutka. Rekao mi je nešto kao 'Našao sam ključ, Derik. Moraš ga uzeti!' Kako ti to objašnjavaš?"

Ona nemoćno odmahnu rukama. „To ne mogu da objasnim."

Derik ustade i priđe do mesta na ivici na kome je stajala. „Pa, onda, ovaj grad", nastavi on, šireći ruke kao da želi da obuhvati ceo grad koji se prostirao pred njima. „Pogledaj ga samo! Veličanstven je. Zar te i samo pogled na njega ne oduševljava? Zar ne osećaš taj sistem koji sve ujedinjuje, taj način na koji se sve uklapa jedno u drugo gradeći celinu bez ijednog spoja? Pogledaj te kule sa mansardama divne su! Vidi kako je pet Pitagorinih principa savršenosti korišćeno kao strukturalni oblik da dovede u žižu..."

Ali kad pogleda na sever, reč mu zape u grlu.

„Čudna stvar", promrmlja on u nedoumici. „Mogao bih da se zakunem, da sam sinoć video grupu od tri ikosaedrona tamo, niže, niz bulevar."

„Ikosaedrona?"

„To su najkompleksnija savršena čvrsta tela – svako sa po dvadeset trouglastih površina."

On protrese glavu. „Mora biti da sam pogrešio. Možda sam noćas samo sanjao ovo mesto. Bilo kako bilo, skoro da se i radujem što ćemo sići, tamo, dole. Da smo uspeli da se vratimo na Stanicu Roklif ili da odemo na Auroru, osetio bih se prevarenim što sam izgubio priliku da istražujem."

„Jest li, možda, zapazio da grad nije samo prost skup zgrada?" upita ga ona svađalački.

„Kako to misliš?"

Ona ispruži ruku i pokaza mu male prilike koje su se kretale ulicama. „Samo siđi i imaćeš posla sa graditeljima ovoga grada. Da li

ti je isto tako zadovoljstvo da razmišljaš i o tome da imaš sto hiljada stvorenja kao što je Aranimas na grbači? Jer mi smo uljezi, znaš. Nisu nas pozvali."

Derik prekrsti ruke na grudima i stade pomno da razgleda grad prelazeći pogledom sve do ivice horizonta. „Cenim da ima više od milion stanovnika u jednom gradu ove veličine. Ali, u stvari, oni neće biti ni kao Aranimas, ni kao Volruf..."

„Šta te to čim tako sigurnim?"

„Prvo to što mi je Volruf pričala o svom svetu i o svetu Eranija, a ovo što vidim nije im ni nalik..."

„Mogla je da te slaže."

„To je tačno. Ali ti si sama rekla da nisi zamislila ovo mesto, a nisam ni ja. Što znači da je ključ sam odlučio da nas prenese ovamo."

„Pa?"

„Pa ključ nisu napravili ni Aranimasov, ni Volrufin soj. Da jesu, njih dvoje bi znali kako da taj ključ aktiviraju. A vrlo je verovatno da bi napravili i novi ključ uz mnogo manje muke u poređenju sa naporima kojima su se izlagali tragajući za ovim", reče joj Derik. „Zašto bi nas onda ključ preneo tamo?"

„Možda oni znaju da odrede cilj puta", podbode ga ona.

„Možda. Ili je, pak, ključ tako napravljen da se uvek vraća na određeno mesto kad se upotrebi na nepropisan način – možda je to obezbeđenje u slučaju da ključ padne u ruke pogrešnih osoba."

„Onda su ona stvorenja dole..."

„Možda su ne samo graditelji grada već i majstori koji su napravili ključ", završi Derik njenu misao. „Što znači da smo, ipak, stvarno pozvani u goste."

Ona ga pogleda ispod trepavica. „Ti ćeš sići dole, pošla ja s tobom ili ne, zar ne?"

„Da. I ostaviću ti ključ, ako želiš."

„Mislila sam da smo nas dvoje jedan tim."

„Jesmo li, još uvek?" odgovori joj on, upitno izvivši obrve.

„Zar ne želiš da budemo?”

„Ne znam da li su nam i druge želje iste”, reče on zamišljeno. „Ti želiš da se vratiš na Auroru. Ja želim da uradim nešto što bi pomoglo Volruf – pa da vidim šta se to desilo sa *Danijelom O’Nilom.“*

„I jedno i drugo uključuje odlazak sa ove planete”, naglasi ona. „I naši se interesi, bar utoliko, poklapaju.“

„Zaista se poklapaju”, složi se Derik. „U redu, onda. I dalje smo tim.“

„Bar dok ne izmolimo, ne pozajmimo ili ne ukrademo brod.“

„Ili ne naučimo da komandujemo ključem Perihela, odnosno do prve od dve prilike”, dopuni je on.

„Ili dok se ne pojavi Aranimas plamenog oka i ne upotrebi nas kao pogonski materijal”, dobaci ona iscerivši se. Ona ponovo proviri preko ivice. „Ili dok ne poginemo pokušavajući da siđemo odavde. Možda možemo nekako da privolimo stanovnike ovog grada da dođu po nas.“

Katerinina zabrinutost je imala osnova. Jedini put dole vodio je, izgleda, niz strme strane kule. Te strane su bile strmije od strana piramida Maja i Inka na drevnoj Zemlji, na koje je inače kula veoma ličila. Ali, za razliku od tih piramida, ovde nije bilo širokih stepenika za ceremonije usečenih u bočne strane.

Umesto njih, na sredini svake bočne strane, sve do tla, protezao se niz otvora usečenih u plastične obloge zidova. Svaki je bio širi od pedlja i oko dvadesetak centimetara dubok, a svi su bili postavljeni tako da su predstavljali podesan oslonac za ruke i noge.

Moguće je da su služili kao ukras. „Činjenica je da ne vidim zašto bi bilo ko poželeo da se uzvere amo jer ovde sem izuzetnog pogleda nema baš ničega“, reče Derik Katerini. A da im je pogled važan, sigurno bi postavili lift kroz središte građevine.”

No, otvori se pokazaše boljim od stepenica. Okrenuvši se licem ka zidu. a leđima prema gradu i ka dubini koja je zjapila, sprečavajući tako pojavu vrtoglavice, sa pouzdanim osloncima za ruke i noge, imali su izgleda na uspeh.

„Ispustićeš dušu silazeći do podnožja”, reče joj Derik.

„Moja pumpa je gotovo osamdeset posto puna, a sem toga, zar nisi čuo da su žene izdržljivije od muškaraca“, poče ona da ga izaziva. „Prestanimo sa naklapanjem i krenimo već jednom.“

Pokaza se da je najteže prebaciti se preko same ivice i dosegnuti prvo uporište za noge. Derik je silazio prvi, pazeći pomno da mu ne ispadne ključ koji je zataknuo za pojas. Trenutak kasnije Katerina je već bila pored njega pripijajući se rukama za otvore snažnije no što je bilo potrebno.

„Mrsko mi je da na to i pomislim, ali se stalno pitam kakve bi sve kreature mogle da se gnezde u ovim otvorima”, ispovedi mu se Katerina, hvatajući dah.

„Leteće zmije”, odgovori joj Derik istog časa. „Tri metra dugačke i sa tri reda oštrih zuba. Ništa vredno pomena.”

„Tako si uviđavan”, odbrusi mu ona ljutito, nastavljajući da silazi.

„Molim i drugi put”, odgovori on s osmehom i krenu za njom.

Ako je ikad i pomišljao da će Katerina dozvoliti da on bude predvodnik, a da ga ona samo smerno prati, onda mu već prvih nekoliko minuta silaženja razbiše tu iluziju. Katerina-Kejt bila je preduzetna i agresivna i, što je najvažnije, veoma brza. Za samo desetak minuta prešli su već četvrtinu puta. Derik je imao muke da se drži barabar sa njom jer je morao da pazi da mu neki nagli pokret ne olabavi ključ za pojasom.

„Hej, partneru!” doviknu on Katerini. „Tražim tajmaut za dogovor.”

„Mislila sam da si već iskoristio tajmaut sudeći po tome koliko sam ti odmakla”, odvrati mu ona. Ali ipak zastade i sačeka ga. „Šta je sad?“ upita ga, kad je sustiže.

„Razmišljam nešto o ključu. Da li zaista želimo da ga snesemo, ne znajući u šta srljamo?“

Ona se namršti. „To bi bio rizik, zar ne? Kad bismo znali kako se ključ koristi bilo bi bolje da je kod nas. Mogli bismo da ga iskoristimo za bekstvo u svakom trenutku – ako bude gusto...”

„Kad bismo to znali ne bismo ni morali da se veremo”, dobaci joj Derik.

„Misliš da ga ostavimo ovde, u jednom od otvora?”

„Baš to. Ključ je dovoljno težak, a otvori dovoljno duboki, pa ga ništa ne može izbaciti.“

„Ne sviđa mi se baš mnogo pomisao na to da se odvojimo od njega”, odgovori mu Katerina, gledajući ga zabrinuto. „On nam je jedna od dve mogućnosti da se izgubimo odavde, možda čak i ona bolja, koliko nam je poznato.”

„A meni se još manje dopada da nam ga silom oduzmu”, odvrati joj Derik. „Šta kažeš na to?”

Oklevajući, ona pristade. „U pravu si. Sakrij ga.”

Na njeno insistiranje, ostaviše ključ baš tu, gde su i bili, u levoj rupi s kraja.

„Penjanje će nam biti teže od silaženja”, opomenu je Derik kad ponovo krenuše naniže.

„Ali biće i njima”, dodade ona.

Oslobođen svog tereta, Derik se sad mnogo bolje držao i nastavak silaženja se pretvori u pravu, ali neobjavljenu, trku. Ali se trka završi pre cilja jer Katerina, bacivši pogled s visine da vidi koliko im je još preostalo spazi nešto što je nagna da zastane, pa čak i da ponovo krene uzbrdo.

„Čeka nas odbor za doček“, promrsi ona, ispruživši ruku i dodirnuvši Derikov rukav.

Pustivši desnu ruku Derik se izvi u struku i pogleda. Na tlu, oko stotinak metara ispod njihovih nogu, stajalo je desetak prilika u polukrugu. Sve glave su bile zabačene unazad prateći njihov silazak. Osmeh pun sreće razli se preko Derikovog lica. „Ali pogledaj ko je u odboru!” uskliknu on oduševljeno. „To su sve roboti!”

Katerina baci još jedan pogled ka tlu. „U svetlosti našeg dosadašnjeg iskustva, ne vidim zašto bi to trebalo da bude prijatna vest”, reče mu ona.

„To znači da bi ovo mogao da bude neki svet Spejsera...”

„Stanica Roklif je, takođe, bila svet Spejsera...”

„... što znači da će nam glavni problem biti crveni birokratski jemstvenik.“

„Optimisto.”

„Videćeš”, dobaci joj on, nastavljajući da silazi.

Samo jedan robot, od svih koji su ih čekali, reagova na situaciju. „Molim vas silazite polako, s najvećom mogućom pažnjom”, doviknu im on. „Veranje po zidovima Kompas-kule je opasan poduhvat.

DVADESET PRVA GLAVA
ROBOT SITI

Sa željom da ubrza sastanak sa robotima, Derik skliznu niz nekoliko preostalih rupa i, izvivši se, dočeka se na noge na tlu. Kad se Katerina spusti kraj njega, on se okrete robotima.

Neki su već odlazili. Derik zaključi da su to medicinski specijalisti koji su bili tu, spremni da ukažu pomoć ako se Katerina ili on omaknu, a možda i nekoliko robota-penjača koji bi se uzverali uza zid da je to bilo potrebno. Pošto njihovo znanje i veštine nisu više bili potrebni, odlazili su za drugim poslovima.

Roboti koji su ostali veoma su ličili međusobno, ali, ipak, nisu svi bili isti sve su to bile varijacije na istu temu. Jedan od njih je imao na izgled nepotrebnu traku od plavog emajla iznad desnog uha, drugi – sjajnozeleni optički skener i još jednu gomilu senzora povezanih oko glave kao nekakva traka.

„Kako se zoveš?" upita Derik jednog od njih.

Robot istupi korak napred. „Ja sam M-3323."

„Vrlo dobro. Robote M-3323, odvedi me, hoću reći, nas, do upravnika grada!"

„Grad, onako kako je sad organizovan, nema upravnika", odgovori mu robot. „A kako se vi, molim vas, zovete?"

„Derik", odgovori on, „Dejvid Derik. Ali..."

„A ja sam Katerina Bardžis", prekide ga Katerina, istupivši napred. „Slušaj, treba da razgovaramo sa nekim na vrhu, bez obzira na to kako ga zovete upravnik, kralj, predsednik, bog. Treba nam mesto za naše higijenske potrebe – mesto sa tušem i toaletom. A dok se mi pozabavimo sobom, ti bi mogao da organizuješ sastanak sa nekim ko bi mogao da nam pomogne da rešimo i druge stvari. Da li je to neizvodljivo?"

„Nije, Katerina", odgovori joj M-3323. „Sve je već sređeno. Molim vas da oboje pođete sa mnom, odvešću vas tamo gde želite."

Na sreću, zgrada u koju ih povedoše bila je na samo minut hoda. Bila je smeštena između dve šestostrane kule, zaklonjena kao dete koje se krije u skutovima svoje majke. Unutrašnjost je bila zapanjujuće nova i očuvana i kao da tu ne samo da niko nije živeo, nego čak ni kročio.

Ali tu se nalazilo sve što im je bilo potrebno, uključujući i dva toaleta i veliku prostoriju sa malo izdignutim delom za spavanje. Tri robota iz njihove pratnje ostadoše ispred vrata, što Deriku i Katerini dade posebno osećanje sigurnosti.

„Evo me“, reče Katerina, pojavivši se iz toaletnih prostorija posle dvadesetak minuta. „Delujem li sada pristojnije?”

Derik ustade sa ivice platforme za spavanje na kojoj je sedeo. „Ti si prava gozba za moje oči.”

„Dosta neobično izražavanje”, reče mu ona, očigledno polaskana. „Imaš li bar neku ideju o tome gde smo?”

„Ama baš nikakvu”, priznade joj on.

„Ali smo na putu da se odavde izbavimo?” upita ga ona malo zabrinutim glasom. „Ja ću svojoj kući. A i ti ćeš naći svoj dom.”

On podiže ruku i ukrsti prste u znak podrške toj ideji.

„Obećao si mi da ovde neće biti ništa sem jemstvenika”, reče mu ona, opominjući ga.

„To je bila samo pretpostavka, ne i obećanje.”

„Veruješ li još uvek u to?”

„Sigurno da verujem”, odgovori joj on. „Počnimo sad da razvezujemo čvor.”

M-3323 ih izvede iz zgrade i povede putem kojim su došli, uz ulicu, ka velikoj kuli u centru. Predstavljali su čudnu malu povorku – dva robota na čelu, stupajući ukorak, robot M-3323 između Derika i Katerine kao budni pas čuvar – i još dva robota na tri koraka iza njih.

Jesu li svi ti roboti počasna straža, telesna garda ili zatvorski čuvari? Tihi par robota iza njihovih leđa najviše je brinuo Derika. Pre no što pređoše polovinu bloka, Derik virnu preko ramena da vidi šta

oni rade. I ono što vide iza njih, dovede ga u nedoumicu. Zgrada iz koje su upravo izašli, nestala je. Rupa između dve kule koje su se do maločas nadnosile nad njom nije se više videla.

On odmahnu glavom i prebaci sebi da je neozbiljan. Mora biti da je taj utisak posledica ugla posmatranja, poče on da uverava samog sebe. Mora da ona zgrada još uvek stoji tamo, između dve kule. Samo je ti, jednostavno, ne vidiš. A onda se seti grupe ikosaedrona koju je prvo video, pa onda nije video, sa visoke kule.

„Izvinite me za trenutak", reče on Katerini i robotu M-3323. „Odmah se vraćam."

I stušti se natrag, niz ulicu, sve dok se nije toliko udaljio da bi sigurno morao da vidi zgradu, a onda uspori i pođe korakom. Nije mogao da veruje svojim očima. Zgrada *jeste* nestala. Dve kule su se sad nadonosile nad praznim dvorištem.

On se ljutito osvrnu sa željom da se uveri da je pošao u pogrešnom pravcu, da je žrtva nekakve iluzije. Zgrada u kojoj su bili izgledala je tačno onako kako je Katerina i tražila i bila je veoma pogodno smeštena. Da li je moguće da su je roboti podigli samo za nas, upita se Derik, pa je onda ponovo uklonili?

Bila je to suluda pomisao i nije želeo da se sad njom bavi. Arhitektura po zahtevu – modularna struktura od koje su sagrađene sve zgrade oko njih, i to od gotovih elemenata kao i slagalici za decu ili proizvedene iz elementarnog oblika – kakva je to zajednica? Kako ljudi mogu da žive u ovakvom gradu?

S naporom skrenu pogled sa praznog dvorišta i primeti da su dva robota iz njihove pratnje već na dva koraka iza njega.

„Jeste li završili, gospodine?" upita ga jedan od njih učtivo.

„Završio sam", progunđa on.

Ne uspevši da ukloni izraz nezadovoljstva sa svog lica, Derik se pridruži ostalima.

„Postoji li neki problem, Dejvide Derik?" upita ga M-3323.

„I te kakav. Šta se desilo sa zgradom u kojoj smo malopre bili?"

„Dugujem vam izvinjenje. Jeste li imali i neke druge želje koje niste ranije formulisali? Imate li neke posebne lične potrebe?“

„Želim samo jasan odgovor. Gde je ona zgrada?”

„Vraćena je u opšti inventar.”

„Znači meni se ne priviđa da je nestala – vi ste je tamo podigli za nas i uklonili ste je kad smo završili svoj posao?”

„Tačno, Dejvide Derik.”

„Radite li to isto sve vreme, ovde?”

„Svi izvori koriste se uz maksimum efikasnosti.”

„Shvatiću te tvoje reči kao pozitivan odgovor na moje pitanje. To je sasvim ludo.” Derik odmahnu glavom.

„Ali to nama nije važno”, reče mu Katerina.

„Nije”, složi se Derik sa njom. „Zato zaboravi sve i gurajmo našu stvar dalje.”

Nastavili su dok ne stigoše na veliki trg na koji se slivalo nekoliko širokih ulica. Na sredini trga nalazio se veliki, beli tetraedron od nekih petnaestak spratova. Njihovi vodiči se uputiše ka desnom ulazu.

„Robote M-3323...”

„Molim, Dejvide Derik?”

„Da li je ovo deo grada koji koriste isključivo roboti? Nigde nisam video ljude?”

„Nije, Derik.”

„A *gde* su ljudi?”

„Ne znam, gospodine”, odgovori mu M-3323. „Ovuda, molim.” Robot ih provede kroz predvorje koje je isto tako imalo oblik tetraedrona i povede ih niz hodnik. Kod trećih vrata zastade i obrati im se. „Uđite ovde, molim vas.”

„Ko nas tu čeka?” upita Katerina, zastavši kraj otvorenih vrata.

„Rajdberg i Ojler”, odgovori joj M-3323. „Čekaju vas unutra, u birou.”

„Rajdberg, Ojler...” Imena su Deriku bila nekako znana i zvučala su mu poznato, razmišljao je dok su prolazili kroz prva, pa kroz druga vrata. *Gde li sam samo, ranije,* čuo ta dva imena...”

Zadubljen u misli, on uđe u biro oborena pogleda. Kad podiže pogled, trže se. U škrto opremljenom birou nalazile su se tri stolice sa vertikalnim naslonima za leđa, radna stanica u obliku četvrtine kruga sa veoma savršenim perifernim hipervizijskim kompjuterskim terminalom, a bila su tu i dva robota, plavičaste kože sa srebrnastim prorezima za optičke senzore.

Ovo je nemoguće... Ledeni žmarci prođoše kroz Derikovo telo dok je buljio u robote koji su bili klonirani nadzornici sa asteroida. *Sve je to povezano*. *Ne razumem*... „Kejt”, zausti on.

U tom trenutku robot koji je stajao sa leve strane istupi korak napred. „Ja sam Rajdberg.“

„A ja Ojler”, reče drugi.

“Mora biti da je posredi greška”. reče im Katerina.

„Želimo da razgovaramo sa ljudima.”

„Nema nikakve greške. Mi smo predstavnici, zaduženi za vaš slučaj“, reče im Ojler.

„Kejt, ovo nešto nije u redu“, poče Derik grubim glasom.

Napućivši usne, Katerina se odluči. „Ako oni žele da to ovako srede, meni ne smeta.” Ona se okrete Ojleru. „Treba nam prevoz do Aurore i Neksona – ti treba da odeš tamo, zar ne, Derik? – i privremeni smeštaj, ovde.”

„Plašim se da to neće biti moguće“, odgovori joj Ojler, ozbiljno klimajući glavom.

„Šta kažeš?“ dreknu Katerina. „Zašto?”

„Izjava prijatelja Ojlera nije bila dovoljno precizna“, umeša se Rajdberg. „Jeste moguće da se ode odavde. Ali postoji jedan problem. Jedan čovek je ubijen...“

„Kakve mi veze imamo sa tim?“ upita Derik.

„Bila bi to nezamisliva povreda Zakona robotike ako bi robot naneo zlo čoveku“, objasni im Rajdberg. „Ne mogu ni da pomislim na to, a da se ne osetim smetenim.”

„Naravno, jasno je da to nije mogao učiniti robot”, reče mu Derik nestrpljivo. „Očigledno je da je to učimo neki drugi čovek.“

„Sem vas, ovde nema drugih ljudi”, odgovori mu Ojler.

„Naš vodič nam je natuknuo nešto o tome“, reče mu Derik. „Ali to što ih ovde nema, ne znači da nisu mogli da dođu sa nekog drugog dela planete. Neko ko smera da ubije neće se trsiti da dobije pasoš ili neki drugi putni dokument.“

„Razjasniću vam”, umeša se Rajdberg. „Prijatelj Ojler je hteo da kaže da nema drugih ljudi u ovom gradu.”

„Onda je ubica došao iz nekog drugog grada...” poče Katerina.

„Nema drugih gradova na ovoj planeti.”

„Šta to pričaš? Gde smo to mi?“

„Žao mi je, ali ne mogu da vam kažem koja je ovo planeta, ni oko koje zvezde se kreće”, reče Rajdberg. „Ali ovo mesto u kome se nalazimo zove se Robot Siti.”

„I ovde nema nikoga sem robota?” upita ih Derik lagano dok ga je prožimala nelagodnost.

„Ne uzimajući u obzir vas, to je apsolutno tačno”, odgovori Ojler.

Katerina zinu od zaprepašćenja. „Nikog u ovolikom gradu... mora da se prostire na pedeset hektara...”

„Na dve stotine i pet”, ispravi je Ojler.

Derik se umeša. „Pa gde su stanovnici? Graditelji? Kad su otišli?”

Rajdberg blago odmahnu glavom. „Mi smo stanovnici i graditelji, prijatelju Derik”, reče on tako kao da konstatuje neoborivu činjenicu.

To je bio odgovor koji je Derik očekivao, ali je uporno odbijao da prihvati posledice koje su iz njega proizilazile. „Gde su njegovi vlasnici?” insistirao je Derik. „Gde se nalaze oni kojim vi podnosite izveštaje?”

„Vaše pitanje se zasniva na pogrešnoj pretpostavci“, odgovori mu Ojler. „Robot Siti je slobodna i autonomna zajednica.”

„To ne može biti!” pobuni se Derik. „Možda sad ovde nema ljudi. Možda sad niste u kontaktu sa njima. Ali mora biti da su vas oni ovamo dopremili ili poslali. Mora biti da još uvek sledite njihova uputstva.”

„Ne, prijatelju Derik. Mi sami upravljamo“. odgovori mu Ojler. „Ali nam je poznato da postoje ljudi. Imamo i bogatu filmoteku ljudskih dela, kao i dela o njima samima. I mi smo prihvatili obavezu da se staramo da im se ne nanese zlo.”

„Nadam se da shvatate, prijatelju Derik, zašto smo prinuđeni da odložimo vaš odlazak”, reče mu Rajdberg. „Ovo je naš prvi susret sa smrću. Potrebna nam je vaša pomoć da shvatimo kako se to dogodilo i da vidimo kako će to iskustvo biti ugrađeno u naše proučavanje Zakona humanistike.”

„Zakona humanistike? Kakvi su to zakoni?“ upita Katerina u čudu.

„To je ljudski pandan Zakonima robotike – to su oni glavni principi koji upravljaju ponašanjem ljudi.“

Ojler nastavi. „Trenutno, Zakoni humanistike su teoretska konstrukcija. Pokušavamo da utvrdimo da li takvi Zakoni zaista postoje, i, ako postoje, kako glase. Ovaj smrtni slučaj doveo je naša istraživanja u krizu. Morate nam pomoći. Uveravam vas da ćete imati svu moguću udobnost.”

Dok je Ojler govorio, Katerina se lagano primicala Deriku i sad je bila tik uz njega. „Ovo sve je sumanuto“, reče mu poluglasno. „Grad robota, a nema nikog da ih vodi. Istražuju ljude kao da smo mi nešto nepoznato.“

I u tom trenutku Derik prestade da se opire istini i prihvati je: *Zajednica na asteroidu i prostrani grad u kome se nalaze delo je jednog te istog uma, rezultat istog plana*. *On uopšte nije pobegao*.

Ali je, bar, najzad shvatio zašto – zašto mu je dat ključ i zašto ga je ključ baš tu preneo. Jer poslednji ko je bio u kontaktu sa njim bio je Monitor 5, usavršena verzija robota, koji se očajnički borio da udovolji

obavezi iz Prvog zakona i da ga spase. Znajući šta je ključ, znajući šta sve ključ može, robot nije imao drugo rešenje sem da mu ga preda – tako programiranog da je bio siguran da će to za Derika biti sigurno mesto, ta kolonija-blizanac na udaljenosti od nekoliko svetlosnih godina.

„Psst“, šapnu on Katerini, pa pogleda u robote. „Možete li da nas izvinite za trenutak? Potrebno je da nešto porazgovaramo.“

„Naravno, prijatelju Derik“, odgovori Ojler. „Mi ćemo...“

„Vi samo ostanite. Mi ćemo se povući“, reče im Derik i, uzevši Katerinu pod ruku, povede je ka vratima.

„Kuda ćemo to?“ upita ga ona bez daha dok ju je vodio niz hodnik. „Oni će nas pratiti.”

On zastade i pustijoj ruku. „Ne idemo nikuda. Bar ja ne idem. Stvarno želim da porazgovaramo nasamo.”

„Šta to znači da ti nikud ne ideš?“

„Ja ostajem ovde”, odgovori joj on. „Mada im to neću reći. Ponudiću se da ostanem i sarađujem sa njima, pod uslovom da tebi obezbede prevoz. Oboje im nismo potrebni.“

„Ne!” uzviknu ona uzbuđeno. „Ne moraš to da uradiš. Oni nemaju prava da nas zadržavaju ovde. Moraju oboje da nas puste. Pa oni su samo roboti, zar ne? Oni moraju da nam pomognu.”

„Oni jesu roboti, to je tačno. Ali nisu nalik ni na jedne na koje si ti navikla. Ne verujem da bi se složili s tvojim tumačenjem njihovih obaveza“, reče joj Derik, odmahnuvši glavom. „Ali, nije stvar u tome. Ja ne ostajem da bih ih odobrovoljio ili da bih ih privoleo da tebe puste. Ja ostajem zato što ja to želim.”

„Želiš? A zašto?“

Derikove se usne razvukoše u slabašan smešak. „Počeo sam da se pitam kako bih se osećao kad bi oni uradili ono što tražimo od njih i ukrcali nas na neki brod za Auroru ili neko drugo mesto. Kako bih se osećao kad ne bih saznao nešto više o ključu...“

„Možemo ga poneti sa sobom.“

... „i kad ne bih saznao gde se nalazi ova planeta i zašto su na njoj roboti – i kad se ne bih nikad vratio da pronađem Volruf ili bar saznam šta se sa njom dogodilo. Razmišljao sam o svemu i shvatio da ne mogu tek tako da odem. Istina je da ne znam ko sam. Ali dobro znam da ne želim da budem takav čovek.“

Zavlada ćutanje koje Derik, na kraju, prekide. „Razdvajamo se, prijatelju.“

Ona podiže glavu i pogledi im se susretoše. „Ne”, reče ona, odmahnuvši glavom. „Ako ti ostaneš, ostajem i ja.”

Sad je bio red na njega da se pobuni. „Ne moraš tako da postupiš. Ovo su moji problemi, ne tvoji. Ovo je bezbedan svet. Biće mi dobro i samom.”

„Ne sviđa ti se moje društvo?”

On sleže ramenima. „Mi se dobro slažemo.“

„Onda hoćeš da kažeš da je to nešto u šta jedna devojka ne treba da se petlja ili ne bi trebalo da o tome brine?“

„Naravno da ne želim to da kažem.”

„Onda je u redu da ostanem samo zato što ja to želim?“

Derik se predade. „Naravno da je u redu.”

„Hajdemo onda da to saopštimo Rajdbergu i Ojleru.“

„Posle vas, madam”, reče joj Derik na vratima, dajući joj, blagim naklonom i galantnim pokretom ruke, znak da ona uđe prva.

S osmehom na licu koji je odavao zadovoljstvo, Katerina uđe ispred Derika u biro. Na samim vratima, kad se otvoriše, ona zastade i dobaci mu preko ramena „Samo mi jedno kaži – kad će nam život opet biti normalan?”

Derik prsnu u smeh, zbunivši tim robote. „Možda nikada, Katerina”, odgovori joj. „I što se jadaš? Rekla si da ti je život bio monoton, zar ne?“

„Ni monoton život nije tako loš”, odgovori mu ona zamišljeno. „I monoton život ima poneki svetli trenutak.“

Smejući se u sebi, Derik privuče jednu stolicu i zavali se u nju kao da namerava da se poduže tu zadrži. „Učinićemo sve da vam pomognemo“, reče on Rajdbergu. „Ispričajte nam sve do redu. Ko su osumnjičeni?”

Ali ravnodušan odgovor robota tako izbrisa osmeh sa njihovih lica kao da na njima nikad nije ni zalebdeo. Taj odgovor im je ličio na gorčinu koja se oseti posle slasti i oduze im svo zadovoljstvo koje su pre toga osećali.

„Hoćemo, Dejvide Derik”, odgovori mu Rejdberg. „Postoje dve osumnjičene osobe. Vi sami i Katerina Bardžis. Veoma nas interesuje ko je od vas dvoje ubica i zašto je ubistvo izvršeno.”

banka
podataka

DERIK: Osoba bez pamćenja koja se budi u kapsuli za spasavanje MESI na zaleđenom, stenovitom asteroidu; njegova prošlost i njegov identitet su mu apsolutna nepoznanica. Uprkos amneziji njegov intelekt je neoštećen i on se veoma dobro razume u robotiku. Preuzeo je ime koje je video na svom svemirskom odelu, po svemu sudeći naziv firme proizvođača.

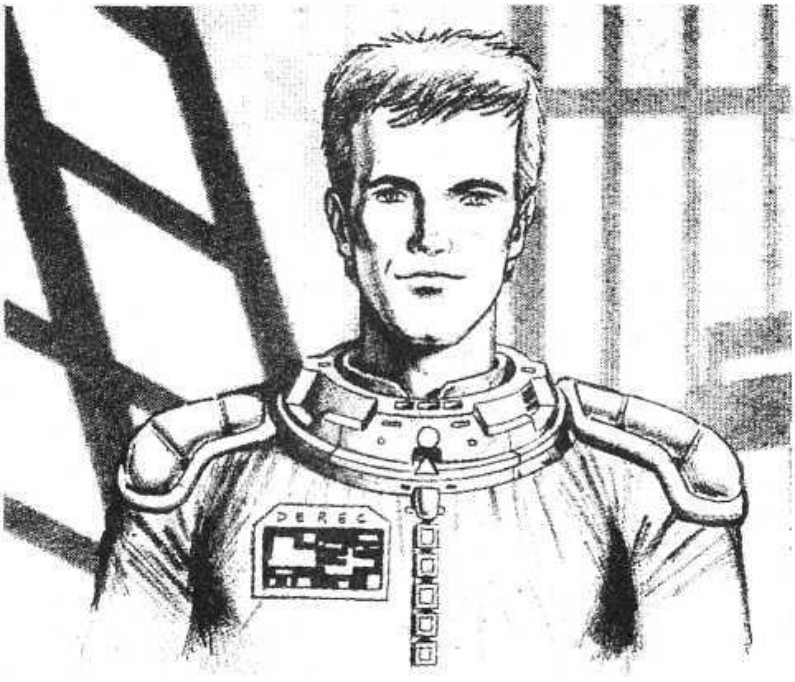

ARANIMAS: Kao i svi Erani, i on je ambiciozan, agresivan, preduzimljiv i veoma posesivan. Erani su vrsta koja preovlađuje u njihovom solarnom sistemu i sa svim ostalim vrstama postupaju kao sa robovima, nižim bićima, uključujući tu i ljude, koje su tek nedavno susreli,

Aranimas je najmlađi član jednog od većih, moćnijih plemena Eranija koji žive u trgovačkim zajednicama. Aranimas je savršeni primer jedne od najvažnijih odlika svoje vrste: on je tehnički genije. On je izmislio hiperdrajv koji pokreće njegov brod, sklepan od nekoliko različitih brodova. Zbog politike Eranija on ne deli prednosti svog pronalaska sa drugim plemenima, pa čak ni sa svojim sopstvenim. Zadržao ga je isključivo za sebe, sa željom da se obogati i učvrsti svoj lični prestiž. Aranimas je, takođe, i nadareni astronom. Njegov pronalazak, jedan izuzetno jak teleskop koji savlađuje ogromna prostranstva, omogućio mu je da otkrije asteroid na kome se nalazi Derik.

Po fizičkom izgledu Erani su visoki i vitki, imaju bledu kožu koja nije obrasla dlakama. Oči su im krupne i postavljene s strane glave i mogu da funkcionišu nezavisno jedno od drugog, kao u kameleona. Glas im je visok i kad koriste Standardni galaksijski jezik, kotrljaju slovo „r“.

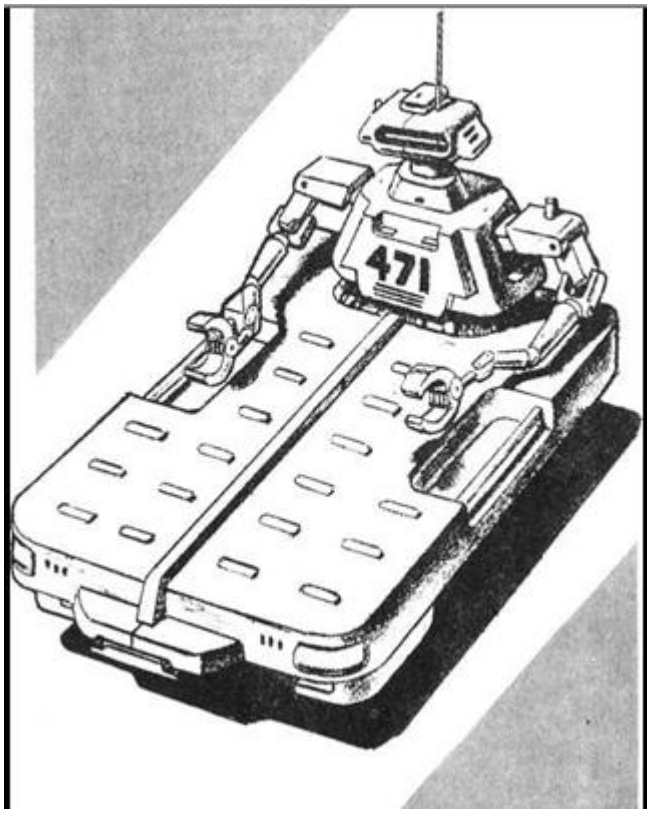

ROBOT NOSAČ: Postoje razni tipovi robota koji nisu nadzornici u zajednici na asteroidu. Ovaj, prikazani, je osnovni model, veliki robot na točkovima, sa velikom platformom za teret sa prednje strane i rukama za manipulaciju teretom koje su sastavljene od članaka. Njegova inteligencija je ograničena i nije pozitronska.

OGMENT ODELO: Robusno odelo za rad u nepovoljnim atmosferskim uslovima koje je opremljeno svim potrebnim sistemima i može se popraviti i na terenu. Odelo je, takođe. opremljeno snažnim reflektorom i radio-uređajem koji emituje u svim pravcima. Svi sistemi su potpuno kompjuterizovani, a među njima su i dijagnostički kompjuter za otkrivanje kvarova na licu mesta i popravke na terenu.

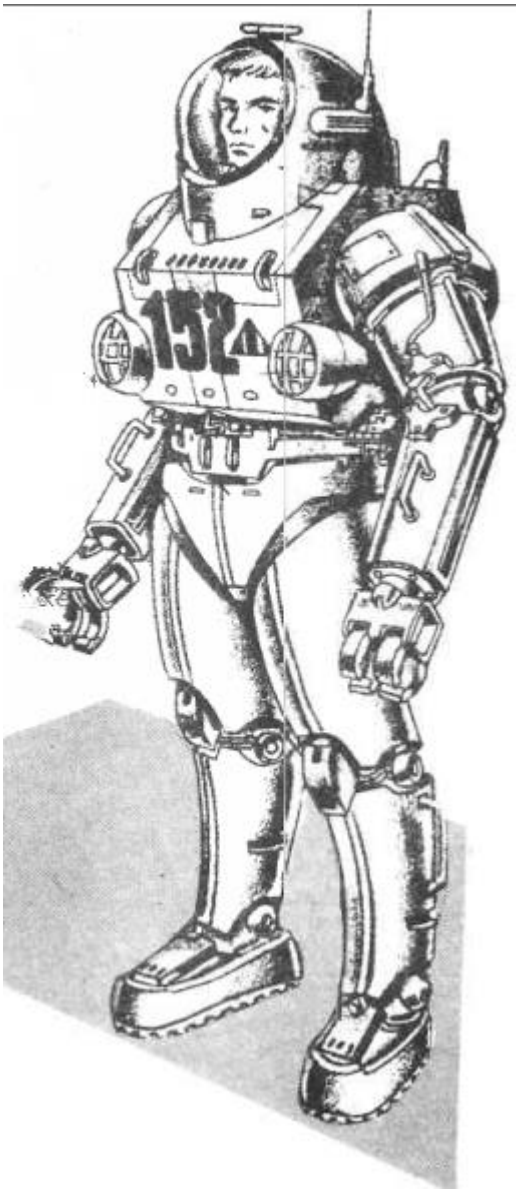

Naziv odela potiče od toga što odelo pojačava pokrete radnika. I pored toga što mnogostruko pojačava snagu čoveka, odelo je izuzetno fleksibilno. Opremljeno je posebnim dodacima za krajeve ruku koji se nalaze u džepovima na bokovima odela. Osnovni deo ruku su višenamenska kliješta, ali uz njih odelo ima i osvetljene mikromanipulatore za rad u mraku i lejzerske aparate za tačkasto zavarivanje.

KLJUČEVI PERIHELA: Ključevi su transportni uređaji koji prebacuju one koji ih koriste na Perihel, mesto koje je najbliže svim ostalim mestima u vasioni. Ključevi su od srebrnastog metala, glatki kao ogledalo i bez ijednog sastava. Aktiviraju se sukcesivnim pritiskivanjem sva četiri ugla, posle čega se pojavljuje dugme za stavljanje u pogon. Ako se pravilno koristi, ključ prenosi korisnika prvo na Perihel, a odatle do željenog odredišta.

Ključevi se ne programiraju za razna bića već se „inicijalizuju" kad se prvi put upotrebe i kasnije rade samo za onaj tip organizma koji ih je prvi put upotrebio, mada je nemoguće da budu „reprogramirani" u „neinicijalizovano" stanje. Ključeve mogu da koriste sve vrste, čak i roboti, tako danjima nije potreban ključ koji je „samo za robote".

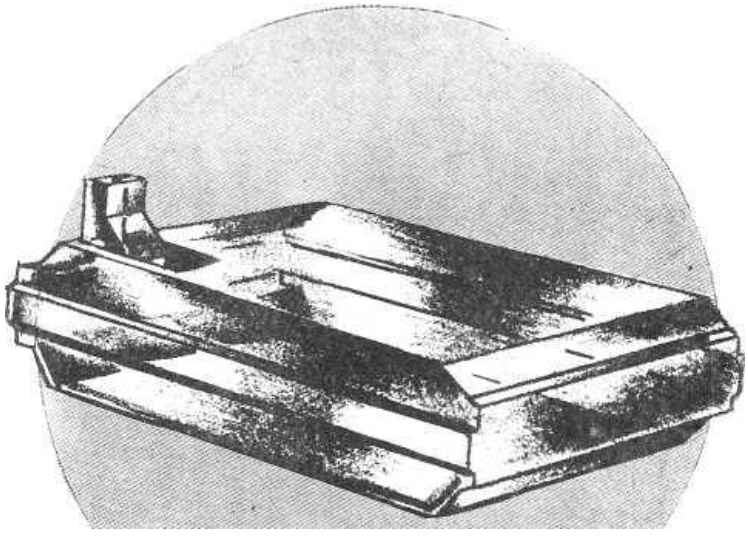

MASKA: Maske od sive plastike su tako napravljeni da pokriju srednju trećinu lica, nalik na naočari za sunce sa trakom oko glave. „Trake" maske su plastične cevi koje se spajaju iza vrata. Elastični rezervoar za gas je toliko mali da se pričvršćuje za nadlakticu i povezan je sa plastičnim cevima maske. Donja ivica originalne maske ne naleže čvrsto na donju usnu – tako da se ostvaruje slabo zaptivanje koje omogućava da se atmosferski vazduh meša sa čistim kiseonikom koji dolazi iz rezervoara. Ovo rešenje ne samo da smanjuje dimenzije rezervoaru, već ne ometa ni čulo mirisa.

KAPSULA ZA SPASAVANJE: MESI-G-85: Potpuno automatizovana kap-sula sa ograničenim vremenom funkcioni-sanja i sa poztronskim družbenikom. MESI-G85 obezbeđuje životne uslove za preživele, uključujući hranu, vodu, kiseonik, displej i uređaj za razonodu. Pozitronski družbenik je programiran tako da je i terapeut i da omogućava najbolje uslove unesrećenom da preživi, uključujući čak i sedative.

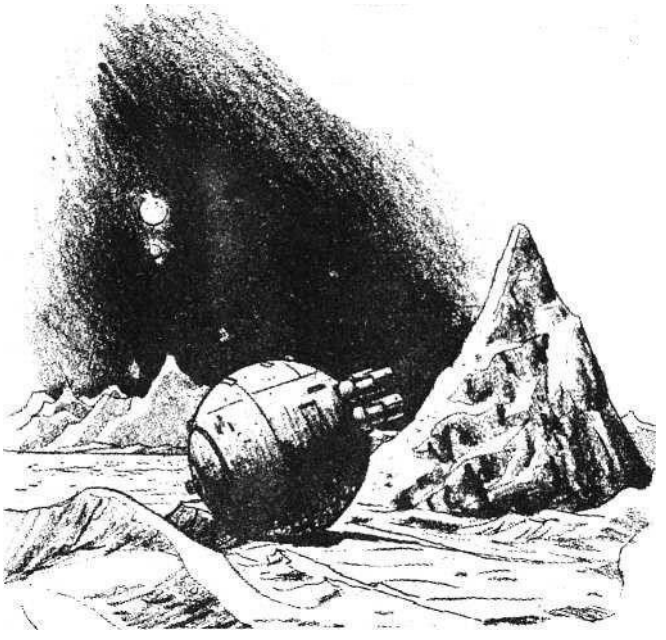

Kapsule MESI nemaju prozore. Umesto njih, opremljeni su posebnim uređajem-dodatkom sa senzorima, u obliku diska, koji klizi po glatkom, spoljašnjem omotaču kapsule. Kapsule G85 nemaju sistem za potpunu reciklažu uslova za život i njihovi izvori su ograničeni na oko dve nedelje. Kapsule su, isto tako, opremljene odašiljačima za neprekidno emitovanje signala o lokaciji. Kapsule MESI su primarni sigurnosni sistem na većini velikih komercijalnih svemirskih brodova i predstavljaju ekvivalent čamcima za spasavanje na brodovima.

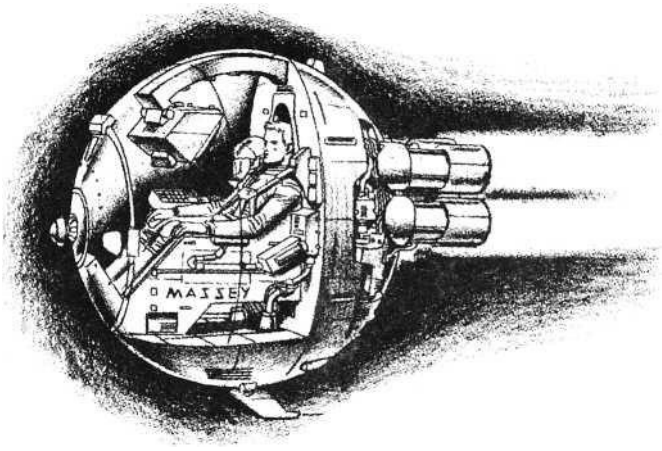

MONITOR 5: Roboti-nadzornici su pravi biser jednostavnosti i konstrukcione elegancije. Njihovu strukturu predstavljaju fleksibilni, inertni, neorganski dvanaestostrani delovi koji se odlikuju sposobnošću prestruktuiranja (morfalaksa). U tim sastavnim delovima nalaze se kilometri kola i programiranih megabajta. Korišćenjem korektnih šifri, oblik ovih robota može da se menja bez ograničenja.

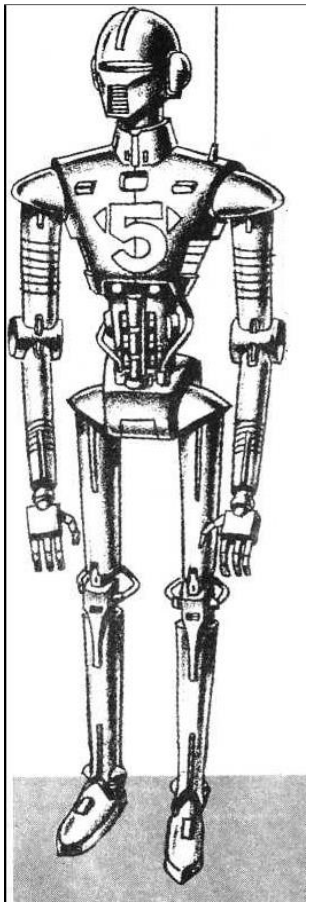

Nadzornici su, u stvari, raznovrsnih specijalizovanih oblika sa jednim generalizovanim paketom. Njihova koža ima metalan, svetloplavičasti odsjaj. Nadzornici koje Derik susreće nemaju uobičajeni crveni marker za obaveštenje u kom su pravcu upravljeni optički senzori robota. Kao i svi roboti, i ovi ne mogu da prekrše Tri zakona robotike. Njihovi pozitronski mozgovi ne mogu, isto tako, ništa da zaborave.

ALFA: Derik je skrpio ovog od delova otetih robota na Aranimasovom brodu. Osnovna biblioteka podataka smeštena je u pet izmenljivih kocki u otvorima na grudima robota.

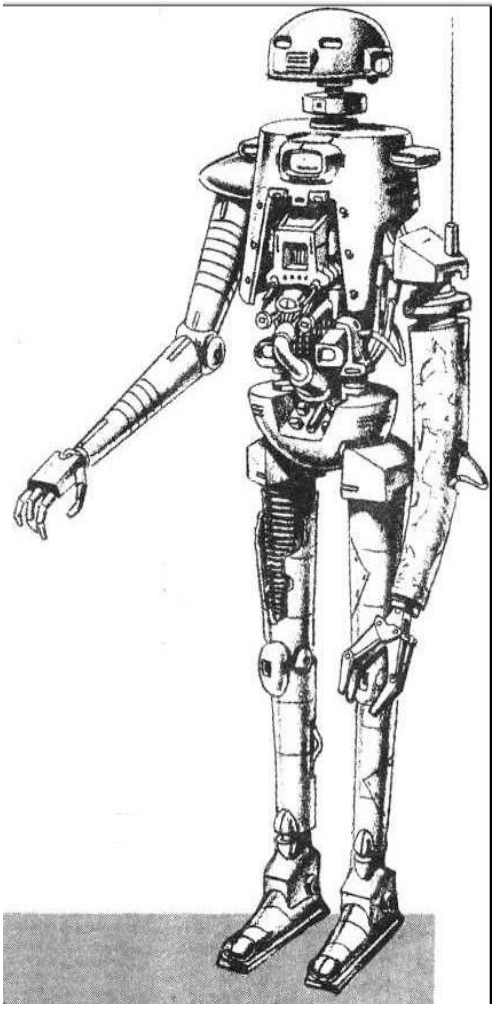

Njegova ekstenzivna pozitronska memorija u potpunosti je rezervisana za saznanja iz iskustva. Njegova veštačka inteligencija je fleksibilna i može da se proširuje. Pozitronski mozak je komad platine-iridijuma, težak oko kilo i po, i služi za uskladištenje osnovnih pozitronskih potencijala koji upravljaju radom robota, privremenih potencijala koji predstavljaju mišljenje i odlučivanje i za putanje saznanja koje predstavljaju učenje.

Kao i Derik, i Alfa je izgubio pamćenje, jer je njegova memorija, prilikom uništenja, izbrisana. Kad je ponovo sastavljen, robot je reprogramiran. Njegova desna ruka je ruka robota nadzornika i građena je od materijala koji se bezgranično može preoblikovati i od koga su napravljeni i svi drugi roboti-nadzornici.

REČ UREDNIKA

Dragi čitaoče,

Pretstavljajući ti ovu knjigu, naše prvo izdanje, želimo da te obavestimo daje ona uvod u ediciju Robot City, sastavljenu od šest interesantnih knjiga. Mada se knjige mogu čitati nezavisno jedna od druge u suštini pretstavljaju niz avantura kroz koje prolaze čovek koji se nazvao Derik i njegov saputnik u neizvesnost lepa Katerina Berdžis. Ovo dvoje ljudi, bilo da delaju pojedinačno ili skupa, dovode se u situaciju interakcije sa robotima i nehumanoidnim bićima, kiborzima i nadmoćnom veštačkom inteligencijom. Na prvi pogled reklo bi se da je Robot City serija lepe i tečne SF avanturističke proze. No, čim malo zagrebemo po površini, shvatićemo da se veliki majstor robotike bavi opšte ljudskim problemima prisutnim ovde i danas (strah, anksioznost, nesigurnost prikrivena arogancijom, introspekcija, sukob etike i društvenog morala, usamljenost), samo što su isti projektovani u budućnosti i na planetu robota da bi postali eklatantniji. Posebno majstorstvo autora pretstavlja hendikepiranje jedinih predstavnika ljudskog roda u gradu robota. Derikova amnezija i Katerinina neizlečiva bolest ih čine senzibilnijim i podložnijim samoispitivanju.

Insistiranje na Zakonima robotike implicira postavljanje Zakona humanistike, a čelična logika pozitronskih mozgova je supostavljena nesavršenstvu ali i ingenioznosti čoveka.

Viziju nuklearnim ratom opustošene i zagađene Zemlje na kojoj se jedim mogući život odvija u podzemnim šupljinama – gradovima suprotstavljena je viziji Robot Citya izgrađenog od strane robota i namenjenog zajedničkom životu ljudi i robota nameće samo jedan zaključak. Etika + Logika = Humanistika.

Na nama je da izaberemo.

Zoran Novaković

IZA AURORE KRIJE SE HRABRI NOVI SVET... ROBOTA

Mladić bez sećanja sleće u kapsuli za spasavanje na ledom okovani asteroid. Ključ njegovog izbavljenja je u rukama robota – rudara koji predano traže, na površini i u srcu asteroida, tajanstveni predmet Ključ Perihela.

Mladić se zove Derik. Njegova pustolovina će ga odvesti ujedan grad, grad različit od svih u kojima je do tada bio. To je čudesna metropola, čudesnija i od njegovih najsmelijih snova...!

Isak Asimov, doktor astrofizike, najplodniji, a po nekima i najbolji pisac SF-a, tvorac Zakona robotike iz već daleke 1940. godine, pritisnut, po sopstvenom priznanju, godinama, počinje po prvi put da razmišlja o obezbeđenju kontinuiteta svoga stvaralaštva. Ne zadovoljava se besmrtnošću koju mu obezbeđuju objavljena dela; on želi daleko više. Dolazi na originalnu ideju da angažuje plejadu mladih talentovanih pisaca SF-a, koji će, u svojstvu koautora, pisati SF literaturu na teme koje im ON zada, pod NJEGOVOM kontrolom i sugestijama, poštujući NJEGOVE Zakone robotike. Normalno, uz NJEGOVU završnu redakturu teksta. Ova izvanredna ideja već na samom startu postiže pun pogodak.

Sken: sa neta

Obrada:

КАТАЛОГИЗАЦИЈА У ПУБЛИКАЦИЈИ (СИР)

820(73)-31

МЕКДАУЕЛ, Majkl K.

Odiseja / Majkl K. Mekdauel ; [[prevod] Aleksandra Djordjevića]. - Beograd : A. Djordjević, 1988 (Opovo : Simbol). - 210 стр. : илустр. ; 19 см. - (Isaac Asimov's Robot City ; knj. 1)

Превод дела: Odyssey / by Michael P. Kube McDowell. - Moji roboti / Isak Asimov: стр. 5-10.

ISBN 86-81361-01-5. - ISBN 86-81361-02-3

Обрадовс у Народној библиотеци Србије, Београд